

20 ส.ค. 2528

ศึกษาบทความคอลัมน์ "ข้าวโกธนา" และ "คลื่นไต้ฟ้า"
ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

ปริญญาบัตร
ของ
สมจิต พันธุ์เหล็ก

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ธันวาคม 2527

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

158324

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษากามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....ดร. ก. ก. ก.ประธาน

.....ดร. ก. ก. ก.กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

.....ดร. ก. ก. ก.ประธาน

.....ดร. ก. ก. ก.กรรมการ

.....ดร. ก. ก. ก.กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากศาสตราจารย์
ดร.วิภา กงกะนันท์ และอาจารย์สมเกียรติ คุ้มทิกุล ท่านทั้งสองได้กรุณา
ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องและให้คำแนะนำอันมีประโยชน์ยิ่ง นอกจากนี้ผู้ช่วย-
ศาสตราจารย์โมรี ชื่นสำราญ ยังได้กรุณาให้แง่คิดบางประการเกี่ยวกับการทำ
ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้อีกด้วย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสามเป็นอย่างสูง
ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ได้
เอื้ออำนวยความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ เป็นอย่างดี
นอกจากนี้ขอขอบคุณ คุณวรรณ นะมิ, คุณศิริกุล ตันกุล ตลอดจนพี่ ๆ และ
เพื่อน ๆ ทุกคน ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์
ฉบับนี้จนสำเร็จ

อนึ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ซึ่งเพียรพยายามส่งเสริม
และสนับสนุนการศึกษาแก่ลูก ๆ ทุกคนด้วยความรักตลอดมา

สมจิต พันธุ์เหล็ก

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	7
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	7
	ขอบเขตของเรื่อง	8
	ขอบเขตในการศึกษาค้นคว้า	8
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	9
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	10
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	14
2	สภาพเหตุการณ์บ้านเมืองในช่วง 6 ตุลาคม 2519 -	
	20 ตุลาคม 2520	28
	สภาพทางการเมือง	28
	สภาพทางเศรษฐกิจ	38
	สภาพทางสังคม	46
	บทบาทของหนังสือพิมพ์	56
3	วิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนบทความ	
	ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	67
	ตอนที่ 1 ศิลปะการใช้ภาษา	67

ตอนที่ 1 *คำ: การใช้ภาษา*

การใช้ถ้อยคำ	67
คำที่ใช้เรียกความคิด	68
คำที่ใช้เรียกความรู้สึก	76
คำในภาษานอกมาตรฐาน	85
คำยืมจากภาษาต่างประเทศ	100
การใช้ประโยคและจุดบัพ	117
การใช้โวหาร	125
อุทาหรณ์ (Analogy)	128
เมตาฟอร์ (Metaphor)	135
ลิมิลี (Simile)	140
ปฏิปจน์ (Rhetorical Question)	143
นามนัย (Metonymy)	147
ประชด (Verbal Irony)	152
อติพจน์ (Overstatement)	158
ปฏิภาคพจน์ (Paradox)	163
ปฏิรูปพจน์ (Allusion)	164
บุคคลาธิษฐาน (Personification)	167
ปฏิวาทะ (Oxymoron)	169
สมพจน์ (Synecdoche)	170
อวตัพพก (Synesthesia)	170
อติพจน์ (Hyperbole)	171
การใช้สัญลักษณ์	172

<u>ตอนที่ 2</u> กลวิธีการเขียนบทความ	179
<u>แหล่งวัตถุดิบ</u>	179
สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และ ...	
สังคม	180
ศาสนา	182
วรรณคดี	182
อัตชีวประวัติ	186
ประสบการณ์ และการศึกษาค้นคว้า	186
วิธีการเสนอผลงาน	187
วิธีเขียนความนำ	187
วิธีเสนอเรื่อง	195
วิธีเขียนสรุปเรื่อง	204
การสร้างอารมณ์ขึ้น	210
เสนอเนื้อหาแบบล้อเลียน	211
การใช้ภาษา	219
สร้างคำศัพท์ใหม่	220
การใช้โวหาร	221✓
4 วิเคราะห์ทัศนะของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	224
<u>ตอนที่ 1</u> เนื้อหาสังเขปของบทความ คอลัมน์	
"ข่าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ"	224
เนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง	225
เนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ	233

เนื้อหาเกี่ยวกับสังคม	238
เนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์	261
เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเบ็ดเตล็ด	264
<u>ตอนที่ 2</u> บทวิเคราะห์ทัศนะของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	
ทัศนะเกี่ยวกับการเมือง	275
ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจ	286
ทัศนะเกี่ยวกับสังคม	291
ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์	316
5 สรุป และข้อเสนอแนะ	323
บรรณานุกรม	331
ภาคผนวก	348

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	สถิติการไฟฟ้าพลังงานและการนัดหยุดงานทั่วประเทศ	
	ปี 2519 - 2520	40
2	ราคาน้ำมันชนิดต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นเมื่อวันที่ 14	
	มีนาคม 2520	43
3	สถิติเกี่ยวกับแรงงาน ปี 2519 - 2520	45
4	บุคลากร ค่าบุคลากร ข้าราชการและทุนสำรอง	
	ปี 2519 - 2520	46
5	จำนวนประชากรและอัตราการเพิ่มของประชากร	
	ปี 2519 - 2520	54

ภูมิหลัง

"วรรณกรรมเป็นผลงานประเภทหนึ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ มีเนื้อหาเป็นเรื่องราวหรือให้ข้อคิดซึ่งอาจปรากฏออกมาในรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง วรรณกรรมจะมีบทบาทในการบันทึกสะท้อนหรือชี้นำสังคมได้มากน้อยเพียงใดนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและวัตถุประสงค์ของผู้สร้างวรรณกรรมนั้น"¹

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนักประพันธ์ที่ได้รับการยกย่องในวงวรรณคดีว่าเป็นอัจฉริยบุคคลที่มีความสามารถสูงในการสร้างวรรณกรรม ประชา กุลยธรรม ได้ศึกษาวรรณกรรมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แล้วระบุไว้ว่าท่านผู้นี้ "มีความสามารถในการใช้ภาษาจัดอยู่ในชั้นเป็นนายของภาษา"² คือสามารถใช้ถ้อยคำต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ชีวประวัติของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีผู้รวบรวมและบันทึกไว้มากมายทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น สละ ลิขิตกุล³ สมพร มั่นตะสุตร⁴

¹วิภา กงกะนันท์ วรรณคดีศึกษา หน้า 2 และคำบรรยายวิชาวรรณคดีกับสังคม ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม วันศุกร์ที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2526 เวลา 9.00 น. - 11.00 น.

²ประชา กุลยธรรม ศึกษาคึกฤทธิ์ และวรรณกรรม หน้า 264

³สละ ลิขิตกุล คึกฤทธิ์เป็นนายกชีวิตและงาน หน้า 23 - 28

⁴สมพร มั่นตะสุตร วิเคราะห์แผ่นดินและหลายชีวิต ปรินิพนธ์

กศ.บ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522 ภาคผนวก หน้า 1 - 61 (อัครสำเนา)

จิตวา กลิ่นสุนทร และคนอื่น ๆ¹ วิลาศ มณีวัต² Steve Van Beek³ และ
นอกจากนี้ชีวประวัติของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ ม.ร.ว.อายุมงคล โสณกุล
เป็นผู้เขียนยังได้รับการบันทึกไว้ในสารานุกรมวรรณคดีโลก ชื่อ "Encyclopedia
of World Literature in the Twentieth Century" * อีกด้วย
ดังนั้น ชีวประวัติที่จะกล่าวถึงในปฏิธานฉบับนี้จึงเป็นการทบทวนเฉพาะเหตุการณ์
สำคัญในชีวิตของท่านที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์วรรณกรรมเท่านั้น

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เริ่มต้นชีวิตการประพันธ์ขณะที่ศึกษาอยู่ในประเทศ
อังกฤษ โดยการเขียนบทความและเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ "สามัคคีสาร"⁴ ของ
สมาคมนักเรียนไทยในประเทศอังกฤษ เมื่อสำเร็จการศึกษากลับมาเมืองไทยก็ได้
เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ "ลิเบอร์ตี"⁵ ซึ่งมีนายสอ เสถบุตร เป็นบรรณาธิการ

ในปี พ.ศ. 2489 ขณะที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เริ่มงาน
ประพันธ์ภาษาไทยลงในหนังสือพิมพ์ "เกียรติศักดิ์"⁶ งานชิ้นแรกที่ลงพิมพ์คือ บทเสภา

¹จิตวา กลิ่นสุนทร และคนอื่น ๆ คึกฤทธิ์ 70 หน้า 17 - 67

²วิลาศ มณีวัต คึกฤทธิ์หกรอบ หน้า 32 - 87

³Steve Van Beek. "kukrit the Man : A brief
account" in kukrit Pramroj : His Wit and Wisdom
p. 11 - 26

* จากคำบอกเล่าของศาสตราจารย์ ดร.วิภา กงกะนันทน์ คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม ผู้ประสานงานฝ่ายประเทศไทยในการเขียนบทความ
เกี่ยวกับวรรณคดีไทยเพื่อตีพิมพ์ในสารานุกรมฉบับนี้

⁴พิพรรธน์ ไกรฤกษ์ และ ประเสริฐ เรืองสกุล "หม่อมพี่" คึกฤทธิ์ 60
หน้า 64

⁵สละ ลิขิตกุล "คนกำเนิคสยามรัฐ" คึกฤทธิ์ 60 หน้า 239

⁶ก. หน้า 241 - 242

ต่อจากนั้นจึงเริ่มเขียนบทความสารคดีท่องเที่ยว และนวนิยาย เช่น สารคดีชุดมุก
ภูเขาทอง มุกแคนโอเหนา มุกพม่า นวนิยายชุดสามก๊กฉบับนายทุน เป็นต้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2493 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ริเริ่มก่อตั้งหนังสือ
พิมพ์สยามรัฐรายวันขึ้น โดยมี สละ ลิขิตกุล เป็นบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ฉบับ
ปฐมฤกษ์ ออกเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2493¹ งานประพันธ์ของ ม.ร.ว.
คึกฤทธิ์ ปราโมช ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวันจึงได้เริ่มแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และ
ภายในช่วงเวลา 33 ปี นับแต่เริ่มก่อตั้งหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวันจนถึงปี พ.ศ.
2526 นี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้สร้างผลงานทางกวีวรรณกรรมออกสู่
บรรณพิภพเป็นจำนวนมากมายังประเภทบันเทิงคดี สารคดี กวีนิพนธ์ และปกิณกคดี
งานประพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้อ่านมากที่สุดคืองานประเภทสารคดี
ที่ใช้รูปแบบของบทความซึ่งเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองติดต่อกัน
มาเป็นเวลานาน บทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์
สยามรัฐรายวันแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วงสำคัญในชีวิตทางสังคมของท่านคือ

1. บทความที่เขียนในช่วงก่อนดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2493 -
พ.ศ. 2518) ตีพิมพ์ในคอลัมน์ต่าง ๆ ที่มีชื่อเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับเวลา ได้แก่
"เก็บเล็กผสมน้อย" "เพื่อนนอน" "คึกฤทธิ์" (สยามรัฐ หน้า 5) เป็นต้น

2. บทความที่เขียนในช่วงหลังจากพ้นตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (พ.ศ.
2519 - พ.ศ. 2526) ตีพิมพ์ในคอลัมน์ต่าง ๆ ที่มีชื่อเปลี่ยนแปลงไปโดยมีความ
สัมพันธ์กับช่วงสมัยของรัฐบาลตามลำดับดังนี้

¹สละ ลิขิตกุล "ต้นกำเนิดสยามรัฐ" คึกฤทธิ์ 60 หน้า 252

* "เพื่อนนอน" เป็นชื่อรายการปาฐกถาของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
ซึ่งออกอากาศทางสถานีวิทยุกรมการรักษากินแดน แล้วจึงนำมาตีพิมพ์เป็นคอลัมน์
ประจำในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน

"ชาวนอกนา" เขียนในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

(20 เมษายน 2519 – 5 ตุลาคม 2519)

"ข้าวไกลนา" และ "คลื่นไถ่น้ำ" เขียนในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์

กรัยวิเชียร (8 ตุลาคม 2519 – 20 ตุลาคม 2520)

"ข้างสังเวียน" เขียนในสมัยรัฐบาล พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

(20 พฤศจิกายน 2520 – 29 กุมภาพันธ์ 2523)

"ชอยสวนพลู" เขียนในสมัยรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์

(1 มีนาคม 2523 – 2526)

บทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในคอลัมน์ต่าง ๆ ดังกล่าวมีลักษณะเด่นทั้งในค่านิยม และศิลปะการใช้ภาษา กล่าวคือในค่านิยม ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใ้ค่านิยมเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกประเทศมาเสนอ ตั้งแต่เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันไปจนถึงเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปะ และศาสนา เป็นต้น

ส่วนในค่านิยมศิลปะใช้นั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สามารถใช้ภาษาสื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวหรือความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ บางครั้งใช้ภาษาแบบตรงไปตรงมา บางครั้งเสียดสีประชดประชัน มีการใช้สัญลักษณ์ และโวหารเปรียบเทียบที่คมคาย เช่น กล่าวประชดเกี่ยวกับสภาพเหตุการณ์บ้านเมือง ในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ไว้ตอนหนึ่งว่า

"ถ้าจะให้ตอบคำถามว่าเอกลักษณ์ของไทยคืออะไร ก็เห็นจะต้องตอบว่าเอกลักษณ์ของไทยคือ ความสามารถที่จะอดทนต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ

* ผู้วิจัยสำรวจข้อมูลถึงวันที่ 29 มิถุนายน 2526 ซึ่งในช่วงนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังไม่ยุติการเขียนบทความคอลัมน์ "ชอยสวนพลู"

ทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นในทางใจ ทางกาย หรือทางการเมือง และทาง

เศรษฐกิจ

ทนไถ่ทั้งนั้นและสบายก็เสียด้วย"

(5 กันยายน 2520 : 7)

และอีกตอนหนึ่งกล่าวเปรียบเทียบการเปลี่ยนชื่อคอลัมน์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเขียนบทความเพื่อสร้างความสนใจของผู้อ่านว่า

"...เหมือนผิงชักฟลอกซึ่งตองคอยเปลี่ยนกล่อง เปลี่ยนโฆษณาเป็น
ครั้งแรก บอกราวว่านี่เดิมผิงมะกรูด มะนาว ข่า ตะไคร้ แล้วแต่จะ
 निकออก..."

(30 สิงหาคม 2520 : 7)

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้กำหนดความยาวของจุลบท
ที่ใช้ในการเขียนบทความส่วนใหญ่ให้มีขนาดสั้น ๆ แต่ละจุลบทแสดงความคิดเห็นของ
ผู้เขียนได้อย่างชัดเจน เช่น กล่าวถึงเรื่องที่หนังสือพิมพ์ "เสียงปวงชน" ถูก
เจ้าพนักงานการพิมพ์สั่งปิดเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2520 โดยใช้จุลบทสั้น ๆ แสดง
ความคิดเห็นและความรู้สึกของคนไวกังนี้

"ผมจะเป็นคนเส้นคั้นหรือเส้นลิกก็ไม่ทราบละครับ แต่ผมอ่านหนังสือพิมพ์
เสียงปวงชนฉบับนั้น ตั้งแต่วันแรกจนหน้าสุดท้าย ตั้งแต่ ขาว บทความ
คอลัมน์เล็ก คอลัมน์น้อย ไปจนถึงแจ้งความ
ก็ไม่เห็นมีอะไรที่จะทำให้ผมตื่นตกใจ
หรือวิตกกังวล
หรือเกิดความหวาดกลัว

หรือคิดจะวิ่งถลาออกจากบ้านไปก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย
กับใคร

เปล่าครับ
หัวใจไม่ได้เต้นแรงขึ้น
ความคันโลहितไม่ได้ขึ้นสูง
เหงื่อไม่ได้ออกตามฝ่ามือฝ่าเท้า
ทุกอย่างเป็นปกติเรียบร้อยดี
สบายมากครับ"

(14 กรกฎาคม 2520 : 7)

บทความของ น.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่เขียนขึ้นในช่วงสมัยต่าง ๆ
ดังกล่าวแล้วสะท้อนให้เห็นทัศนะของผู้เขียนทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม
ในช่วงสมัยนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะบทความในคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ
คอลัมน์ "ไต้ฝุ่น" ที่เขียนขึ้นในสมัยรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ซึ่งนับเป็นสมัย
ที่ผู้บริหารประเทศมีนโยบายการปกครองที่ปิดกั้นเสรีภาพทางการเมืองในระบบ
ประชาธิปไตยอย่างชัดเจน เช่น ยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พุทธศักราช
2517¹ ยกเลิกพระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร² และจำกัดสิทธิ
เสรีภาพของนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิมพ์สิ่งพิมพ์และ

¹ คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 6 ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ 93 ตอนที่ 120 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519

² คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 35 ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ 93 ตอนที่ 134 ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2519

และหนังสือพิมพ์¹

สภาพเหตุการณ์บ้านเมืองในช่วงนี้มีเงื่อนไขที่ไม่เอื้ออำนวยให้นักหนังสือพิมพ์ และนักเขียนอื่น ๆ แสดงความคิดเห็นในงานของตนได้อย่างอิสระ ดังนั้นจึงเป็นที่ น่าสนใจว่าเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองเช่นนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มี วิธีการเขียนบทความวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์บ้านเมืองและสังคมอย่างไร ผู้วิจัยจึง ได้เลือกที่จะศึกษาบทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน ในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 โดยมุ่งศึกษาในค่านิยมการใช้ภาษา กลวิธีการเขียน และทัศนะ ของผู้เขียนเป็นประการสำคัญ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาบทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในค่านิยมการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียน
2. เพื่อศึกษาทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และบทบาทของหนังสือพิมพ์จากบทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ"

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาค้นคว้าจะทำให้ทราบค่านิยมการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนบทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

¹ คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 134 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519

2. ผลของการศึกษาค้นคว้าจะทำให้ทราบทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และบทบาทของหนังสือพิมพ์ในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520

3. ความรู้ที่ได้ในคานต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นจะทำให้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างนักเขียนกับผลงานวรรณกรรมของเขาได้ชัดเจนขึ้น

ขอคัดลอกเบื้องต้น

การยกตัวอย่างบทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน จะบอกแหล่งที่มาโดยการระบุวันที่ เดือน พ.ศ. และที่ตีพิมพ์บทความนั้นไว้ในวงเล็บข้างท้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"ความเห็นแก่ตัวนั้นตั้งอยู่ไบนความเห็นแก่ตัว"

นักการเมืองที่เห็นแก่ตัวนั้นเลือกเขามาได้เอง
เห็นแก่ตัว

และการต่อสู้ทางการเมืองนั้นทำกันไคเพราะมี
ผู้คัดลืนที่เห็นแก่ตัว"

(19 สิงหาคม 2520 : 7)

ขอบเขตเนื้อหาการค้นคว้า

ขอบเขตความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย ในคอลัมน์ "ข่าวไกลนา" และ

"คลื่นไถ่น้ำ" * ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน ในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 จำนวน 175 บท ทั้งนี้ไม่รวมบทความที่มีเนื้อหาอื่น ๆ ต่างออกไปจากนี้ และไม่รวมงานเขียนที่มีรูปแบบอื่น

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสังคมไทย หมายถึงบทความที่มีเนื้อหา กล่าวถึงเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ บทบาทของหนังสือพิมพ์ ปัญหาสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมของไทย

ศิลปะการใช้ภาษา หมายถึงความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารให้ผู้อ่าน เข้าใจเรื่องราวหรือความคิดได้ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้เขียนต้องการโดยพิจารณาจาก การใช้คำ ประโยค จุลบท โวหาร และสัญลักษณ์

กลวิธีการเขียน หมายถึงวิธีการที่นักเขียนแต่ละคนใช้ในการสร้างงาน ของตน เช่น การเลือกสรรวัตถุดิบ การเสนอผลงาน และการสร้างอารมณ์ขึ้น

ทัศนะเกี่ยวกับการเมือง หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับการปกครองและนโยบายการปกครองภายในประเทศ นโยบายเกี่ยวกับการต่างประเทศ รวมทั้งบทบาททางการเมืองของประชาชน

ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับการ ผลิต (Production) การบริโภค (Consumption) การแลกเปลี่ยน

* คอลัมน์ "ข่าวไกลนา" และ "คลื่นไถ่น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ตีพิมพ์ในระยะเวลาดังกล่าวประกอบด้วยบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสังคมไทย 175 บท บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับต่างประเทศ 79 บท และนอกจากนี้ยังมีงานเขียนในรูปแบบพจนานุกรมอีก 17 ตอน

(Exchange) และการจำแนกแจกจ่ายรายได้หรือผลผลิต (Distribution) ในสังคม*

ทัศนะเกี่ยวกับสังคม หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับปัญหาสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมของไทย

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับบทบาทและเสรีภาพในการเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรองประกอบกัน

ขั้นตอนของการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาบทความคอลัมน์ "ข่าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จากหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวันในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520

2. ศึกษาสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 โดยใช่ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ประกาศและแถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

* สรุปความเกี่ยวกับ "เศรษฐกิจ" จาก อุทิศ นาคสวัสดิ์ หลักและทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ทั่วไป หน้า 1 - 3

- 2.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519
- 2.3 ประกาศและแถลงการณ์ของรัฐบาลในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520
- 2.4 หนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์ เช่นสยามรัฐ เจ้าพระยา สยามจกหมายเหตุ
- 2.5 สำนักงานสถิติแห่งชาติและกรมแรงงาน
3. วิเคราะห์สัณนิษฐานการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนบทความของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยอาศัยหลักเกณฑ์ของ "วรรณคดีศึกษา"¹ ดังนี้
 - 3.1 สัณนิษฐานการใช้ภาษา
 - 3.1.1 การใช้คำ
 - 3.1.1.1 ประเภทของคำ
 - 3.1.1.1.1 คำที่ใช้เรียกความคิด
 - 3.1.1.1.2 คำที่ใช้เรียกความรู้สึก
 - 3.1.1.2 ระดับของคำ
ศึกษาการใช้คำในภาษาอนุมาตรฐาน เช่น คำในภาษาพูด และคำสแลง (Slang)
 - 3.1.1.3 กำเนิดของคำ
ศึกษาคำที่รับมาจากภาษาต่างประเทศ
 - 3.1.2 ประโยคและจุดบัพ
 - 3.1.2.1 ประโยคเดี่ยว (เอกัตถประโยค)

¹วิภา กงกะนั้นันท์ วรรณคดีศึกษา 150 หน้า

3.1.2.2 ประโยคผสม (อเนกัตถประโยค)

3.1.2.3 ประโยคซ้อน (สังกรประโยค)

3.1.3 โวหาร (Figures of Speech) และ

สัญลักษณ์ (Symbol)

3.1.3.1 อุทาหรณ์ (Analogy)

3.1.3.2 เมตาฟอร์ (Metaphor)

3.1.3.3 สิมิลี (Simile)

3.1.3.4 ปฏิปจฉา (Rhetorical Question)

3.1.3.5 นามนัย (Metonymy)

3.1.3.6 ประชก (Verbal Irony)

3.1.3.7 อธิพจน์ (Overstatement)

3.1.3.8 ปฏิภาคพจน์ (Paradox)

3.1.3.9 ปฏิรูปพจน์ (Allusion)

3.1.3.10 บุคลาธิษฐาน (Personification)

3.1.3.11 ปฏิวาหะ (Oxymoron)

3.1.3.12 สมพจน์ (Synecdoche)

3.1.3.13 อวตพาภย (Synesthesia)

3.1.3.14 อธิพจน์ (Hyperbole)

3.2 กลวิธีการเขียนบทความ

3.2.1 แหล่งวัตถุดิบ พิจารณาจาก

3.2.1.1 สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520

3.2.1.2 ศาสนา

3.2.1.3 วรรณคดี

3.2.1.4 อักษรประวัติ

3.2.1.5 ประสบการณ์และการศึกษาค้นคว้า

3.2.2 วิธีการเสนอผลงาน

3.2.2.1 ความนำ

3.2.2.2 เนื้อเรื่อง

3.2.2.3 การสรุปเรื่อง

3.2.3 การสร้างอารมณ์ขึ้น มีกลวิธีต่าง ๆ ดังนี้

3.2.3.1 การเสนอเนื้อหา

3.2.3.2 การใช้ภาษา

4. วิเคราะห์ทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตามลำดับขั้นตอน

ดังนี้

ตอนที่ 1 จำแนกบทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตาม
เนื้อหาในคานต่าง ๆ 5 ประเภท คือ

การเมือง

เศรษฐกิจ

สังคม

บทบาทของหนังสือพิมพ์

เรื่องเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เกี่ยวกับ
คานต่าง ๆ ตามเนื้อหาที่ปรากฏในตอนที่ 1

5. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า พร้อมทั้งเสนอแนะข้อควรคิดและควรศึกษา
ต่อไป

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคนควา

การศึกษาคนควาเกี่ยวกับบทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังมีไม่มากนัก เท่าที่ปรากฏมักจะเป็นเพียงการวิพากษ์วิจารณ์ และการแสดงทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเท่านั้น ซึ่งสรุปสาระสำคัญของข้อวิจารณ์ต่าง ๆ ได้ดังนี้

ประชา กุลยธรรม¹ ได้ศึกษาวรรณกรรมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แล้วสรุปว่า ปัจจัยที่ทำให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สามารถยืนอยู่บนถนนหนังสือได้ยาวนาน น่าจะเกิดจากคุณลักษณะ 3 ประการคือ

1. ภาษา ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้มีความสามารถทางภาษามาก จัดอยู่ในชั้นเป็นนายของภาษา คือสามารถใช้อย่างต่าง ๆ ได้ทั้งใจนึก และทางคำพูดฟัง หรือผู้อ่านสามารถรับสารสื่อสารนั้นได้ทันที

2. ลีลาการเขียนหรือท่วงทำนองการเขียนให้ความรู้สึกเป็นกันเองให้ภาพพจน์แก่ผู้อ่านได้ชัดเจน แม้การเขียนนวนิยายส่วนใหญ่จะใช้ทำนองแบบเล่าเรื่อง ยืนพื้นสลับกับการสนทนาเป็นบางครั้ง ความพอเหมาะของการใช้ภาษากับความพอดีของลีลาการเขียนคือความสำเร็จในค่านรูปแบบของงานเขียนที่ใคร่บยยกย่อง

3. เนื้อหาที่เขียน เนื้อหาที่เขียนนั้นแม้จะไม่ได้เป็นงานในแนววรรณกรรมเพื่อชีวิต แต่ถึงกระนั้นการเลือกเนื้อหาที่ดีในโอกาสที่เหมาะสม ไม่ย่ออยู่กับที่ งานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงมีอายุชื้อผู้เขียนไว้ได้นานวัน

นิธิ เอียวศรีวงศ์² ได้เสนอบทความเรื่องภาษาไทย "อิลคทรอนิกส์" ได้แก่การใช้ภาษาโดยการเสนอหน่วยย่อยเพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพรวม เช่น การย่อหน้า

¹ประชา กุลยธรรม ศึกษาคึกฤทธิ์และวรรณกรรม 445 หน้า

²นิธิ เอียวศรีวงศ์ "ภาษาไทยอิลคทรอนิกส์" โลกหนังสือ

ดี ๆ และถือว่าแต่ละย่อหน้าคือ หน่วยย่อยที่ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพรวมที่ชัดเจน วิธีการ
เช่นนี้ทำให้ภาษาหนังสือพิมพ์สื่อสารกับผู้อ่านไวกว้าง นอกจากนี้นักเขียนได้สรุปว่า ภาษา
อิเล็กทรอนิกส์นี้มีลักษณะเช่นเดียวกับรายการโทรทัศน์ และกล่าวว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช เป็นผู้หนึ่งที่ริเริ่มวิธีการเขียนเช่นนี้ขึ้นในคอลัมน์ หน้า 5 ซึ่งเป็นคอลัมน์ที่
ได้รับความนิยมจากผู้อ่านมาก

ไทย (นามแฝง)¹ กล่าวถึงงานเขียนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
ไว้ในวารสาร "โลกหนังสือ" ว่า

"งานเขียนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มักได้รับการอ่านอย่าง
เอาใจใส่ในฐานะบันทึกทางสังคมควบคู่ไปกับรสชาติทางวรรณกรรมด้วย
เสมอ เนื่องจากผู้เขียนเป็นทั้งนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ นักการเมืองซึ่ง
แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมืองและความเป็นไปในสังคม
ออกสู่สาธารณชน โดยเฉพาะการเขียนคอลัมน์หน้า 5 หนังสือพิมพ์สยามรัฐ
ซึ่งเขียนติดต่อกันมาหลายปีเปลี่ยนชื่อไปก็หลายหนตามประสาศิลปินผู้มี
อารมณ์อันสุนทรีย์ งานเขียนถึงกล่าวของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็น
งานที่ผู้อ่านติดตามอ่านด้วยความสนุกต่อการตีความนิยมนานาที่ผู้เขียนสรรหา
มาพลิกแพลงจนหลายต่อหลายคนถือเป็นเข็มทิศทางการเมืองที่จะช่วยชี้ให้
คนเข้าใจเหตุการณ์บ้านเมืองได้มากยิ่งขึ้น"

เจือ สตะเวทิน² กล่าวถึงความสามารถในด้านการเขียนของ ม.ร.ว.
คึกฤทธิ์ ปราโมช ไว้ว่า

¹ไทย (นามแฝง) "ใครใครอ่าน-อ่าน" โลกหนังสือ 3 : 141 -
142 ธันวาคม 2520

²เจือ สตะเวทิน ประวัตินวนิยายไทย : ภาษาไทยอุดมศึกษา หน้า 80

"ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนักเขียนที่มีบุญ เขียนอะไรคนก็อยากอ่าน เพราะท่านผู้นี้มีท่วงทำนองเขียน (Style) ที่ยาวให้อ่าน คืออ่านไม่เบื่อ สมกับที่วอลเตอร์ กวีฝรั่งเสสกล่าวไว้ว่า ท่วงทำนองนั้นคือทั้งนั้นเว้นแต่ท่วงทำนองที่ทำให้คนเบื่อ"

อุทธรณ์ พลกุล¹ ได้กล่าวไว้ว่า

"งานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช บนถนนหนังสืออันยาวสุดลูกหูลูกตานั้น เหมือนนาฏกรที่แสดงออกด้วยอากัปกริยา และทั้งบุคลิกทั้งหมดสะกดความเงียบของคนที่ไต่ไต่อยู่กับที่ ไม่มีการเคลื่อนไหวใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอะไรก็ตาม"

เชื้อ สारิमान² กล่าวถึงงานเขียนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ไว้ว่า

"ข้าพเจ้ารู้จักงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มาเป็นเวลานาน เพราะได้ติดตามอ่านเรื่องและบทความที่เขียนไว้มากมาย ซึ่งเกิดทั้งแง่คิดและความรู้อย่าง ๆ ลักษณะที่น่าสนใจที่สุดคือ วิธีการวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งมีลักษณะดังนี้คือ

1. ตั้งตนจากความจริง และสามารถหาหลักฐานข้อเท็จจริงได้ถูกต้องก่อน
2. วิธีเขียนหรือพูดตรงไปตรงมาไม่มีความลำเอียง
3. มีความรอบตัว ประสมการณกว้างขวางทั้งในและนอกประเทศ และคนต่างก่อนเขียน และตอบทำให้เป็นที่พอใจแก่ผู้อ่านทั้งหลาย

¹อุทธรณ์ พลกุล "เกิดหนเดียว" คึกฤทธิ์ 60 หน้า 312

²เชื้อ สारิमान "ด้วยความยินดี" คึกฤทธิ์ 60 หน้า 201 - 202

4. มีศิลปะในการให้ความรู้ ความคิด ความรู้ระคนกันไป นับว่า
เป็นคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตนโดยแท้"

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ศิลปะการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนบทความ

บทความ (Article) เป็นวรรณกรรมร้อยแก้วประเภทสารคดีที่มี
เนื้อหาสาระมุ่งเสนอความรู้ ความคิดเห็น และบางครั้งอาจเสนอแนะแนวทางในการ
แก้ไขปัญหาหรือชี้แนะแนวทางที่พึงปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง บทความในหนังสือพิมพ์
รายวันส่วนใหญ่มุ่งเสนอข้อคิดเห็นเชิงวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องการเมือง การปกครอง
เศรษฐกิจ หรือเหตุการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่จะป็นผลกระทบกระเทือนต่อความ
มั่นคงของประชาชาติและสวัสดิภาพของประชาชน มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับสารคดี
ที่ใช้รูปแบบของบทความ ดังนี้

เจื้อ สตะเวทิน¹ ให้ข้อคิดเกี่ยวกับลักษณะของบทความและหน้าที่ของ
ผู้เขียนบทความไว้ว่า

"บทความก็คือ ความเรียงอย่างหนึ่ง แต่ไม่ใช่เป็นความเรียงแบบ
สอบไล่ตามโรงเรียน หากเป็นการเขียนเรื่องลงหนังสือพิมพ์ และเป็น
เรื่องจริงจัง ภาษาอังกฤษเรียกการเขียนบทความว่า "Article -
Writing" โครงของบทความประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน
อย่างเกี่ยวกับเรียงความธรรมดาตนเอง คือ 1) ความนำ 2) ตัวเรื่อง
3) คำลงท้าย หน้าที่โดยตรงของนักเขียนบทความก็คือการแสดงออก

¹เจื้อ สตะเวทิน การประพันธ์และประวัติวรรณคดีไทย หน้า 13

ซึ่งความรู้ ความคิด และความเห็น เขามีหน้าที่ต้องไขความให้แจ่ม
กระจ่าง เพื่อให้ผู้อ่านพอใจในเรื่องที่เขาเสนอผู้อ่าน"

อุคม รุ่งเรืองศรี¹ ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะของการเขียนบทความ
ว่า

"บทความคือ ความเรียงที่เขียนขึ้นโดยมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลและ
ที่สำคัญคือ ผู้เขียนต้องเสนอความเห็นของตนลงไปด้วย ภาษาที่เขียนนั้น
จะกระชับรัดกุมและเป็นทางการ ทั้งนี้ แนวการเขียนของนักเขียนต่าง ๆ
อาจไม่เหมือนกัน เช่น ในปัจจุบันนี้จะเห็นว่าบทความส่วนใหญ่ใช้ภาษาพูด
มากกว่าเดิม โดยมากบทความนั้นเขียนขึ้นเพื่อเผยแพร่ในหน้าหนังสือพิมพ์
เป็นสำคัญ ดังนั้นการเขียนแต่ละเรื่อง จึงมีขนาดสั้น และแสดงความคิดเห็น
ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น"

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษา และกลวิธีการเขียนบทความในครั้งนี้ได้อาศัย
หลักเกณฑ์จากเอกสารต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

วิภา กองกะนันท์² ได้กล่าวถึง "ศิลปะการใช้ภาษา" ไว้ในบทความ
เรื่อง "คนกับภาษา" และในหนังสือ "วรรณคดีศึกษา" ซึ่งสามารถสรุปความได้
ดังนี้

ศิลปะการใช้ภาษา หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารให้ผู้อ่าน
เข้าใจเรื่องราวหรือความคิดได้ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้เขียนต้องการ ภาษาในวรรณคดี

¹อุคม รุ่งเรืองศรี สภาพวรรณกรรมไทยปัจจุบัน หน้า 13 - 14

²วิภา กองกะนันท์ "คนกับภาษา" และ "ภาษา" ใน วรรณคดีศึกษา
หน้า 131 - 135 และ หน้า 9 - 61

หรือวรรณกรรมประกอบด้วยส่วนที่เป็นไวยากรณ์ โวหาร และสัญลักษณ์

1. ไวยากรณ์ หมายถึง กฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนของการใช้ภาษา เมื่อจะศึกษาไวยากรณ์ในวรรณคดี เราศึกษาเรื่องต่อไปนี้ คือ คำ และลีลาการประพันธ์ ซึ่งได้แก่ ลักษณะของประโยค จุลบท และฉันทลักษณ์

1.1 คำ ศึกษาโดยพิจารณาจากลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ประเภท

ระดับ

กำเนิด

สมัย

ความถี่

1.2 ลีลาการประพันธ์ ในงานประพันธ์ร้อยแก้วพิจารณาได้จาก

1.2.1 ประโยค

- ประโยคเดี่ยว
- ประโยคซ้อน
- ประโยคผสม

1.2.2 จุลบท พิจารณาจากการกำหนดความสั้นยาวของ
ข้อความในแต่ละจุลบท

2. โวหาร (Figures of Speech) "เป็นศิลปะของการใช้
ภาษาอย่างหนึ่ง กล่าวคือเป็นวิธีการพูดหรือเขียนที่ผู้พูดหรือผู้เขียนพูดหรือเขียน
อย่างหนึ่ง แต่หมายความว่าเป็นอย่างอื่นบ้าง ให้มีความหมายกำกวม หนักเบา คลุมเครือ
หรือเขมขนต่างไปบ้าง ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อจะขยายความให้ชัดเจนขึ้นบ้าง
หรือเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความฝันหรือความรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้ง
มากขึ้นหรือน้อยลงตามภูมิปัญญาของผู้อ่านหรือผู้ฟังบ้าง การที่คนบางคนใช้โวหาร

เป็นเพราะการพูดหรือการเขียนด้วยภาษาตรงไปตรงมาอาจไม่ช่วยให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ของเขา" นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้รวบรวมโวหารที่มีผู้ใช้ในชีวิตประจำวัน และในวรรณคดี โดยจำแนกออกเป็นโวหารประเภทต่าง ๆ 13 ประเภท¹ ด้วยกัน

3. สัญลักษณ์² คือสรรพสิ่งใด ๆ ที่มีความหมายถึงสิ่งอื่นที่มีคุณสมบัติร่วมกันหรือเกี่ยวข้องกัน เช่น พระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา ไมกางเขนเป็นสัญลักษณ์ของคริสต์ศาสนา เป็นต้น

ในเรื่องของวรรณคดี สัญลักษณ์คือคำที่ใช้แทนสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม อันมีความหมายนอกเหนือจากความหมายตามตัวอักษร กลวิธีการประพันธ์ ผู้เขียนได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการศึกษากลวิธีการประพันธ์ โดยการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. วัตถุดิบ (Material)
2. แนวเรื่อง (Theme)
3. พล็อต (Plot)
4. การสร้างตัวละคร (Characterization)
5. การสร้างฉาก (Setting)
6. วิธีการเสนอผลงาน (Presentation)
7. กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด

¹วิภา กงกะนันท์ "โวหาร" วรรณคดีศึกษา หน้า 42 - 60

²ก. "สัญลักษณ์" หน้า 60 - 61

เปลื้อง ณ นคร¹ ได้กล่าวถึงผู้เขียนบทความในหนังสือพิมพ์ว่า มี 3 กลุ่มด้วยกัน กลุ่มแรกคือ บรรณาธิการ และคณะ บทความนั้นเรียกว่า บทนำ (Leading Article) กลุ่มที่สองพวกที่เขียนลงนามปกกา กลุ่มที่สาม พวกที่เขียนลงนามจริง และยังได้จัดประเภทบทความเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ บทความทางการเมือง และบทความเชิงความรู้ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงแบบการผูกประโยคในการเขียนร้อยแก้ว ซึ่งสามารถนำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการศึกษาท่วงทำนองเขียนได้ดังนี้

1. หลักแห่งความใกล้ชิด คือข้อความใดที่จะต้องผูกรวมกันต้องพยายามเรียงข้อความนั้นให้อยู่ชิดกัน
2. ฐานแห่งน้ำหนักคือการ เน้นความเลือก เน้นความในส่วนของประโยค ได้แก่ ปลายประโยค ต้นประโยค หรือกลางประโยค
3. การสรุปความ คือ ถ้ามีประธานหลายตัวใช้กริยาเดียวกัน ควรให้มีคำรวมเสียคำหนึ่ง
4. การดึงความ คือ พุคถึงสิ่งหนึ่งแต่ทำให้ขยายถึงอีกสิ่งหนึ่ง
5. การซ้ำคำ คือ ใช้คำเดิมซ้อนเพื่อเน้นความ
6. การขัดความ
7. แบบประโยค ได้แก่ ประโยคกระชับและประโยคหลวม
8. ประโยคสั้น ประโยคยาว

สำหรับในด้านกลวิธีการเขียนบทความนั้นได้กล่าวถึงหลักการเขียนบทความเรียงโว่ว่าต้องคำนึงตามแบบวิธีเขียนเรียงความเชิงอธิบาย (Expository Essay) สามประการ และเพิ่มหลักการเขียนบทความเชิงวิจารณ์หรือการแสดงความเห็นอีกสองประการดังนี้

¹เปลื้อง ณ นคร คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์ หน้า 9 - 14

1. ความมุ่งหมายอันแน่นอน
2. สัดส่วน (Proportion)
 - 2.1 คำนำ (Introduction)
 - 2.2 เนื้อเรื่อง (Body)
 - 2.3 คำกล่าวปิดเรื่อง (Conclusion)
3. การจัดลำดับเรื่อง
4. การอภิปรายหรือโต้คารม (Argumentation)
5. การชักชวน

กุหลาบ มัลลิกะมาส¹ อธิบายว่า Style หรือท่วงทำนองเขียน หมายถึงท่วงทำนองที่แสดงออกเป็นลักษณะเฉพาะตัวของกวี กวีแต่ละคนต่างก็มีแบบเป็นของตนเอง ปรากฏอยู่ซ้ำ ๆ จนสรุปได้ว่า การเขียนแบบนี้ ส่วนวนนี้เป็นของใคร กวีมีวิธีลำดับเนื้อเรื่อง เลือกใช้ถ้อยคำ ประโยค วรรคตอน หรือแสดงแนวคิดอันเป็นลักษณะของตนเองไปต่าง ๆ กัน

ท่วงทำนองเขียนมี 2 ลักษณะคือท่วงทำนองเขียนเฉพาะของผู้แต่งแต่ละคน และท่วงทำนองเขียนตามขนบธรรมเนียมของส่วนรวม อันเป็นแบบแผนของเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ในชนกลุ่มหนึ่ง ๆ ตามลักษณะที่เห็นว่าดำรงอยู่ในหมู่นั้น

นอกจากนี้ ท่วงทำนองเขียนยังช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบบุคลิกภาพของผู้แต่งด้วย เพราะเมื่ออ่านงานของนักเขียนคนหนึ่งหลาย ๆ เรื่อง ก็จะทราบว่านักเขียนคนนั้นชอบหรือไม่ชอบอะไร และท่วงทำนองเขียนยังบอกให้ทราบว่า ผู้แต่งมีศีลธรรมระดับใด มีความรับผิดชอบต่องานอย่างไร ลำเอียง ชัด สุจริตใจขนาดใดอีกด้วย

¹กุหลาบ มัลลิกะมาส วรรณกรรมไทย หน้า 21 - 28

แนวทางการศึกษาท่วงทำนองเขียนของนักเขียน มีดังต่อไปนี้¹

1. การสรรคำใช้ (Diction or Choice of Words)
2. ท่วงทำนองที่เกี่ยวกับโวหาร ซึ่งเป็นเครื่องบอกท่วงทำนองการแต่งเฉพาะตัวของผู้แต่งได้เป็นอย่างดี

ลีลิตา พินิจกุล² กล่าวว่า "บทความ คือ ความเรียงที่เขียนขึ้นโดยมีหลักฐานข้อเท็จจริง และผู้เขียนแทรกข้อเสนอแนะเชิงวิจารณ์หรือเชิงสร้างสรรค์เอาไว้อย่างพอเหมาะ" โครงสร้างของบทความแบ่งออกเป็น 3 ตอนด้วยกันคือ ความนำ เนื้อเรื่อง และความลงท้าย

ความนำ หรือคำนำ เป็นการกล่าวเปิดเรื่องเป็นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะต้องเขียนให้ผู้อ่านเกิดความสนใจใคร่รู้ และกระหายที่จะได้อ่านต่อไป โดยทั่ว ๆ ไปแล้วมีวิธีที่จะเขียนความนำอยู่หลายวิธี ดังนี้

1. ขึ้นต้นด้วยข้อความที่เป็นข่าว
2. ขึ้นต้นด้วยข้อความที่เป็นคำถาม
3. ขึ้นต้นด้วยการบอกจุดมุ่งหมายของการเขียนบทความนั้น ๆ เป็นการขึ้นต้นแบบตรงไปตรงมาเข้าถึงจุดโดยทันที
4. ขึ้นต้นด้วยการบอกบทสรุปใจความสำคัญของบทความนั้น
5. ขึ้นต้นด้วยสุภาษิต บทกวี คำกล่าว หรือคำอุปมาอุปไมย
6. ขึ้นต้นด้วยเรื่องเกริ่นก่อนเป็นเรื่องราว ๆ ชื่น ๆ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์พอใจ
7. ขึ้นต้นด้วยข้อความที่กระตือรือร้น

¹ กุหลาบ มัลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 95 - 105

² ลีลิตา พินิจกุล และคนอื่น ๆ การเขียนและการพูด หน้า 1 - 212

8. ขนทนควยบทพรรณนา
 9. ขนทนควยขอความที่เป็นเรื่องเล่า
 10. ขนทนควยการเอ่ยพันความหลัง สภาพ หรือปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เคยปรากฏ หรือเคยเป็นมาในอดีต
 11. ขนทนควยการสนทนา ปฏิสนัถารผู้อ่านโดยตรง
- เนื้อเรื่อง จะแบ่งออกเป็นสองตอน คือตอนที่ขยายความให้รับกับคำนำอธิบายความคิดเห็นให้กระจ่างชัด แล้วจึงถึงตอนที่สองคือ ตอนที่หาหลักฐานข้อเท็จจริงตลอดจนสถิติ ข้อมูลต่าง ๆ มาสนับสนุนความคิดเห็นของตนให้หลักฐานหนักแน่นน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น
- ความลงท้าย มักจะเป็นตอนที่กล่าวถึงคำแนะนำ หรือวิธีแก้ไขปัญหากว่าบทความนั้นเป็นบทความที่เกี่ยวกับปัญหาหรืออาจจะเป็นตอนที่ย้ำความคิดเห็นของผู้เขียนให้เด่นชัดขึ้น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน

ลาวัญย์ โชคมระ¹ กล่าวถึงอารมณ์ขันของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชว่าเป็นผู้ที่มามีอารมณ์ขันทั้งในด้านการพูดและการเขียน จะพบมากในงานเขียนตอบปัญหาประจำวัน และรองลงมาคือ นวนิยาย อารมณ์ขันของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ เป็นไปในทำนองขำเย้า ไม่ใช้การเยาะเย้ย จึงทำให้ไคลคลีในงานเขียน

ม.ล.ศุภ ชุมสาย² กล่าวถึงอารมณ์สำรวลและหลักเกณฑ์ในการสร้างอารมณ์สำรวลว่ามีหลายวิธี ได้แก่ การเปลี่ยนทิศทางอย่างกะทันหัน ทำให้ผู้อ่าน

¹ลาวัญย์ โชคมระ "คึกฤทธิ์ผู้มีอารมณ์ขัน" ควย เล่ม 4 : 1 - 9

พฤษภาคม 2518

²ม.ล.ศุภ ชุมสาย วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา หน้า 138 - 156

คิดถึงสิ่งปกปิดที่คนสนใจอยู่แล้ว เล่าเรื่องเกินความจริงที่เป็นไปได้ (possible) แต่ไม่น่าจะเป็นขึ้นได้ (improbable) ที่ความประสมการณ์ผิด เห็นแน เพราะไม่ถูกเส้นกัน ลวงให้คิด ไขคำที่มีสุมเสียงคล้าย ๆ กัน แต่มีความหมายไป อีกอย่างหนึ่ง สัญชาตโรสรูป (incongruous percept) ตรรกวิจารณ์ ผิด ๆ ลอสังคม ความคิดโรสรูป (incongruous thought) และ เรื่องสัปคน

เจตนา นาควัชร¹ กล่าวว่า "อารมณ์ขันเป็นสิ่งที่อยู่ในวิสัยของมนุษย์ แต่การที่ศิลปินจะแสดงออกซึ่งอารมณ์ขันในเชิงศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ กันนั้นเป็นสิ่งที่มีการบวกรวบรวมวิธีการซึ่งศิลปินเองจำต้องฝึกฝนและพัฒนา" และได้แจกแจงทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับการสร้างอารมณ์ขันไว้ดังนี้

1. การกระทำอะไรก็ตามที่แตกต่างออกไปจากลักษณะปกติของชุมชนใด หรือสังคมใด บุคคลในสังคมนั้นอาจจะเห็นว่าเป็นสิ่งแปลก และในบางครั้งก็เห็นว่าเป็นสิ่งที่ชวนขบขัน

2. อารมณ์ขันเกิดจากการกระทำที่มีลักษณะแข็งทื่อ หรือลักษณะที่คล้ายกับเครื่องจักรคือมีอะไรที่ซ้ำซากเช่น พูดซ้ำพูดซากอยู่แต่ในเรื่องเดียวกัน หรือใช้คำพูดแบบเดียวกันในสภาวะที่ต่าง ๆ กัน

3. อารมณ์ขันจะต้องมีลักษณะที่มีไขอารมณ์รุนแรง และผู้ที่รับอารมณ์ขัน จะต้องอยู่ในสภาวะทางจิตที่เรียกได้ว่ามิได้เอาตัวเขาไปผูกพันกับสิ่งที่ขบขันนั้นจนเกินไป

4. บุคคลจะมีอารมณ์ขันได้ก็ต่อเมื่อตนอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าผู้ที่ทำให้ขบขัน

5. อารมณ์ขันอาจจะเกิดขึ้นได้จากการแปรสภาพจากความลวงมาเป็นความจริง

¹เจตนา นาควัชร ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี หน้า 83 - 97

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงวิธีการต่าง ๆ ในการสร้างอารมณ์ขึ้นไว้ดังนี้

1. เรื่องของตัวละครที่เป็นตัวชนให้หัวเราะเป็นสิ่งที่นักประพันธ์ให้ความสนใจเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นในรูปของ นวนิยาย เรื่องสั้น หรือบทละคร ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมจะเรียกร้องความสนใจได้มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับตัวละครเสียเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะความซับซ้อนของตัวละครเป็นไปไต่หลายทาง อาจเป็นเรื่องของอุปนิสัยที่แก้ไม่ได้ เช่นคนชั่วลาคตาขาว หรือคนมุทะลุคึกัน อาจเป็นเรื่องของอาภัพกิริยาบางอย่าง เช่น ชอบนั่งหลับหรือชอบแคะแคะเกา อาจเป็นเรื่องของชอบกพร่องในทางกายภาพ เช่น "นางประแะหูกดวงดวงสมร" ในเรื่องระเด่นลันได
2. เรื่องราวของการใช้วัตถุหรือสิ่งของเป็นองค์ประกอบในการสร้างเรื่องตลกนั้น มักจะเป็นไปในแบบที่อิงองค์ประกอบอื่น เพราะวัตถุอาจจะมิได้มีความซับซ้อนในตัวของมันเองเสมอไป
3. เรื่องของการสร้างเหตุการณ์ที่ชวนให้ขบขันเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกับจินตนาการของผู้แต่ง ซึ่งอาจจะเป็นจินตนาการที่ตั้งอยู่บนรากฐานของประสบการณ์ก็ได้ ในชีวิตประจำวันของเราเราก็อาจจะได้พบผู้ที่เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเขาได้อย่างตลกขบขันอยู่บ่อย ๆ และในบางครั้ง "นักเล่า" เหล่านี้ก็มีคุณสมบัติของ "นักแต่ง" อยู่ไม่น้อย โดยสามารถแต่งเติมเรื่องจริงให้มีรสชาติยิ่งขึ้น เรื่องบางเรื่องเราไม่อาจจะทราบได้ว่ามีพื้นฐานแห่งความจริงมากน้อยเพียงใด แต่เราก็อดไม่ได้ที่จะนิยมชมชอบในอัจฉริยะของผู้แต่งในการที่ประคิษฐ์คิดเรื่องราวที่น่าสนใจและน่าขบขัน
4. เรื่องของภาษาที่ทำให้เกิดความขบขัน นับได้ว่าเป็นจุดเด่นของวรรณศิลป์ นักประพันธ์ที่มีความสามารถมักจะใช้ภาษาเลี้ยวลอคคดเคี้ยวไปได้ตามที่เขาคต้องการ การใช้ภาษาให้ตลกมีวิธีการมากมาย เราอาจใช้คำ ๆ หนึ่งที่มีความหมายอย่างหนึ่งให้สื่อความหมายอีกอย่างหนึ่งได้ ถ้าเราสามารถสร้างบริบทที่ต้องการได้

ข้อวิจารณ์และทัศนะต่าง ๆ เกี่ยวกับงานเขียนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
 ดังกล่าวแล้วในตอนต้น แสดงให้เห็นว่างานเขียนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ มีความดีเกิน
 ทั้งในด้านเนื้อหา ภาษา และกลวิธีการเขียน แต่เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษางาน
 เขียนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ที่ใช้รูปแบบของบทความอย่างจริงจัง ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็น
 ว่าควรจะได้มีการศึกษางานเขียนประเภทนี้ และในการศึกษาครั้งนี้จะใช้หลักเกณฑ์
 ของวรรณคดีศึกษา และการเขียนสารคดีร้อยแก้วดังปรากฏในเอกสารที่กล่าวแล้วเป็น
 แนวทางในการศึกษาบทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อย่างละเอียดต่อไป

บทที่ 2

สภาพเหตุการณ์บ้านเมืองในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520

เหตุการณ์บ้านเมืองในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 เป็น ภูมิหลังส่วนใหญ่ในงานเขียนบทความคอลัมน์ "ข่าวโกดนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังนั้นการศึกษายบทความดังกล่าวจึงควรทำความเข้าใจ กับสภาพเหตุการณ์ในช่วงที่เกี่ยวข้อง การศึกษาสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองในช่วงนี้ จะศึกษาในประเด็นต่าง ๆ 4 ประเด็นด้วยกัน คือ สภาพทางการเมือง สภาพทาง เศรษฐกิจ สภาพทางสังคม และ บทบาทของหนังสือพิมพ์ทั้งมีเนื้อความโดยสังเขป ดังนี้

สภาพทางการเมือง

การปฏิรูปการปกครองเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เป็นผลสืบเนื่องมาจาก ความขัดแย้งทางการเมืองในคณะรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และกรณี ที่ จอมพลถนอม กิตติขจร เดินทางกลับเข้าประเทศไทยเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2519 โดยบวชเป็นสามเณรจากสิงคโปร์ แล้วเข้ามาอุปสมบทที่วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นผลให้ นิสิต นักศึกษาและประชาชนกลุ่มหนึ่งต่อต้านเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลขับไล่พระภิกษุถนอม ออกจากประเทศไทย

ในขณะเดียวกัน กลุ่มนวพล กลุ่มกระหังแดง ชมรมอาชีพอิสระ กลุ่มพิทักษ์ไทย ฯลฯ ก็ได้ร่วมกันออกแถลงการณ์ต่อต้านศูนย์นิสิตนักศึกษา เนื่องจากมีความเห็นว่า ศูนย์นิสิตนักศึกษาและนักการเมืองฝ่ายซ้ายอ้างกรณีพระถนอมขึ้นมาเป็นเงื่อนไขก่อความ ไม่สงบขึ้นในประเทศ เหตุการณ์ดำเนินต่อไปจนถึงวันที่ 4 ตุลาคม 2519 กลุ่มนิสิต นักศึกษามารวมชุมนุมกันในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีการแสดงละครล้อเลียนการเมือง

โดยผูกเรื่องตั้งแต่สามแฉกนอมกลับเข้าประเทศไทยจนถึงฆาตกรรมแขวนคอนายชุมพร
 ทุมไผ่ และนายวิชัย เกษศรีพงษ์ พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่จังหวัดนครปฐม
 หนังสือพิมพ์ได้นำภาพการแสดงดังกล่าวไปลงพิมพ์และเมื่อภาพการแสดงละครแขวนคอ
 ปรากฏในหนังสือพิมพ์รายวันบางฉบับ เช่น หนังสือพิมพ์ดาวสยาม ประจำวันที่ 6
 ตุลาคม 2519 นั้น ปรากฏว่าตัวละครที่แสดงเป็นผู้ถูกฆ่าแขวนคอแต่งกายและแต่งหน้า
 คล้ายคลึงกับองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร สำนักนายกรัฐมนตรี
 ได้ออกแถลงการณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า "การกระทำของศูนย์นิสิตนักศึกษาเข้าข่ายหมิ่น
 พระบรมเดชานุภาพองค์รัชทายาท"¹

ประชาชนส่วนใหญ่จึงโกรธแค้นและเข้าต่อต้านศูนย์นิสิต นักศึกษา ร่วมกับ
 กลุ่มต่อต้านอื่น ๆ เหตุการณ์ในครั้งนี้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเกิดการปะทะกันจนถึงขั้น
 ใช้อาวุธร้ายแรงต่อสู้กันในบริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และท้องสนามหลวง
 เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารต้องใช้กำลังเข้าระงับเหตุการณ์และจับกุมผู้ชุมนุมประท้วง
 มีผู้ถูกจับกุมในครั้งนี้ถึง 3,154 คน² นอกจากนี้ยังมีบางส่วนที่บาดเจ็บและเสียชีวิต

จากเหตุการณ์วุ่นวายในครั้งนี้ทำให้คณะทหารจำนวนหนึ่ง ซึ่งมี พล.ร.อ. สงัด
 รอดอยู่ รน. เป็นผู้นำเข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519
 เวลาประมาณ 18.00 น. ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ³ เพื่อแก้ไขสถานการณ์
 วุ่นวายที่เกิดขึ้น

¹"ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี" สยามจดหมายเหตุ 40 : 957 กันยายน -
 ตุลาคม 2519

²สำนักแถลงข่าวของรัฐบาล "แถลงการณ์กรณีผู้ถูกจับกุมเนื่องจากเหตุการณ์
 ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519" สยามจดหมายเหตุ 36 : 983 กันยายน 2520

³"คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่
 93 ตอนที่ 120 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519

นายทหารผู้ร่วมก่อการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 24 นาย¹
ได้แก่

1. พล.ร.อ.สังข์ ชลออยู่ รน.	หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครอง
แผ่นดิน
2. พล.อ.อ.กมล เกษะตุยคะ	รองหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครอง
แผ่นดิน
3. พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์	เลขาธิการ
4. พล.ร.อ.ทวี สิงหะ รน.	รองเลขาธิการ
5. พล.อ.เจริญ พงษ์พานิช	ผู้ช่วยเลขาธิการ
6. พล.อ.บุญชัย บำรุงพงษ์	
7. พล.อ.เสริม ณ นคร	
8. พล.ร.อ.อมร ศิริกายะ รน.	
9. พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ	
10. พล.อ.อ.พะเนียง กานทรรัตน์	
11. พล.อ.ประเสริฐ ธรรมศิริ	
12. พล.อ.ประลอง วีระปรีย์	
13. พล.อ.อ.คำรณ ลีละศิริ	
14. พล.อ.ประสาร อมาตยกุล	
15. พล.ร.ท.สถาปน เกยานนท์ รน.	
16. พล.ท.ยศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา	
17. พล.ท.เปรม คินสุลานนท์	
18. พล.ท.สมศักดิ์ ปัญจมานนท์	

¹คำสั่งหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่ 1/2519 สยามจดหมายเหตุ

19. พล.ท.อำนาจ คำวิภาณูจน์
20. พล.ต.ปิ่น ชรรณศรี
21. พล.ต.เทพ กรานเลิศ
22. พล.ต.อรุณ ทวาทสิน
23. พล.ต.แสงวง จามรจันทร์
24. พล.ต.ประเทียบ เทศวิศาล

ต่อมาในวันที่ 8 ตุลาคม 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายชานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ 15 ของประเทศไทย หลังจากนั้นจึงทรงมีพระบรมราชโองการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีในวันที่ 22 ตุลาคม 2519 นายทหารคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินทั้ง 24 นาย จึงเปลี่ยนสภาพเป็นสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีทำหน้าที่นิติบัญญัติจนกว่าจะมีการแต่งตั้งสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน วันที่ 20 พฤศจิกายน จึงทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินจำนวนทั้งสิ้น 340 คน เพื่อทำหน้าที่นิติบัญญัติเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นโยบายการปกครอง

นายชานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรีและสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี มีความคิดเห็นว่าการที่ระบอบประชาธิปไตยของไทยประสบกับความผันผวนมาตลอดเวลา 44 ปีนั้น ก็เนื่องจากประเทศไทยก้าวเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยผิดขั้นตอน ทั้งที่นายชานินทร์ กรัยวิเชียร เคยกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

"...ระบอบประชาธิปไตยต้องค่อย ๆ พัฒนาไปอย่างเป็นขั้นตอน เราจะหวังให้ประชาธิปไตยมาอย่างสมบูรณ์แบบโดยฉับพลันทันทีนั้น ย่อมเป็น

ไปไม่ได้ทราบใดที่ประชาชนยังไม่ตระหนักในคุณค่าและจักรกลของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เราจะต้องสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองขึ้นมาให้ราษฎรเสียก่อน มิฉะนั้นก็จะประสบกับความล้มเหลวอย่างที่เคยประสบกันมาแล้ว 40 ปีเศษ..."¹

ดังนั้น รัฐบาลนายชาตินิรห์ กรียวิเชียร จึงมีนโยบายปฏิรูปการปกครอง โดยการพัฒนาประชาธิปไตยตามขั้นตอน 12 ปี ซึ่งจะได้จัดการพัฒนาตามลำดับขั้นตอน ดังนี้²

"ในระยะสี่ปีแรกเป็นระยะฟื้นฟูเสถียรภาพของประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ และการเมืองในระยะนี้สมควรให้ราษฎรมีส่วนในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยทางสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ซึ่งมีสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน โดยทางสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ซึ่งมีสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ในขณะเดียวกันก็จะเร่งเร้าให้ประชาชนเกิดความสนใจและตระหนักในหน้าที่ของตน

ในระยะสี่ปีที่สองสมควรเป็นระยะที่ให้ราษฎรมีส่วนในการบริหารราชการแผ่นดินมากขึ้นโดยจัดให้มีรัฐสภาอันประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกมาจากการเลือกตั้งและวุฒิสภาซึ่งสมาชิกมาจากการแต่งตั้งทั้งสองสภานี้จะมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินเท่าเทียมกัน

¹ "คำปราศรัยของนายชาตินิรห์ กรียวิเชียร นายกรัฐมนตรี" วันที่ 8 ตุลาคม 2519 คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี หน้า 163

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 135 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2519

ในระยะสี่ปีที่ผ่านมาสมควรขยายอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรให้มากขึ้นและลดอำนาจของวุฒิสภาลงเท่าที่จะทำได้ต่อนั้นไปถึราษฎรตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบของคนที่มิใช่ชาตินิยมเมืองในระบอบประชาธิปไตยอยู่แล้วก็อาจยกเลิกวุฒิสภาให้เหลือแต่สภาผู้แทนราษฎร"

รัฐบาลนายชานินทร์ กรีวิเชียร พยายามที่จะเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยทุกวิถีทาง เช่น จัดรายการออกปราศรัยแก่ประชาชนทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ จัดทำหนังสือพิมพ์รายวัน "เจ้าพระยา" จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยแจกจ่ายไปตามโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้รัฐบาลยังมีนโยบายที่จะปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์อย่างเข้มงวดและเด็ดขาดโดยในชั้นแรกได้แก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2512¹ ในขั้นต่อไปรัฐบาลได้ระดมกำลังทั้งทหาร ตำรวจ และพลเรือนร่วมกันกำจัดและปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ตามจังหวัดชายแดนทุกภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะในเขตจังหวัดภาคอีสาน และภาคใต้ ตลอดจนได้ร่วมมือกับรัฐบาลของประเทศมาเลเซียในการต่อสู้และกำจัดผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในเขตพรมแดนไทย-มาเลเซียอีกด้วย

ความขัดแย้งทางการเมือง

ผลสะท้อนจากเหตุการณ์ในช่วง 3 ปีก่อนปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ทำให้รัฐบาลชุดนี้ตระหนักดีว่าการใช้เสรีภาพโดยปราศจากขอบเขตนั้นเป็นสาเหตุที่นำความวิบัติมาสู่ประเทศชาติและประชาชนดังที่ได้เคยปรากฏมาแล้วในเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม 2519 ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดมาตรการเพื่อควบคุมให้นิสิต นักศึกษาและ

¹ คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 25 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 130 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2519

ประชาชน ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ ใช้เสรีภาพโดยอยู่ภายในขอบเขตอย่างเคร่งครัด เช่น "กำหนดพฤติการณ์ของบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม"¹ "ยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง"² "ยกเลิกพระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร"³ "กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิมพ์สิ่งพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออกเผยแพร่"⁴ เป็นต้น กฎหมายและคำสั่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่รู้สึกว่าถูกรัฐบาลปิดกั้นเสรีภาพโดยรอบด้าน เช่น เสรีภาพขั้นพื้นฐานในการพูด คิด และเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการปฏิรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามขั้นตอน 12 ปี ดังกล่าวแล้วนั้นเป็นนโยบายที่ถอยหลังเข้าคลองโดยสิ้นเชิง เพราะปิดกั้นเสรีภาพในการใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย นักศึกษาและประชาชนบางส่วนเกิดความรู้สึกขัดแย้งและเป็นปฏิปักษ์ต่อนโยบายของรัฐบาล ดังที่ ชัยอนันต์ สมุทวณิช กล่าวไว้ว่า "ในช่วงระยะเวลานี้ มีปัญญาชน นิสิต นักศึกษาจำนวนมากหันหลังให้ระบบและเข้าร่วมการต่อสู้ทางอาวุธแบบปฏิวัติ"⁵

¹"คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 22" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 128 ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2519

²"คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 6" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 120 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519

³"คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 35" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 134 ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2519

⁴"คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 134 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519

⁵ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมือง หน้า 51

นอกจากนี้นายทหารบางส่วนก็เกิดความรู้สึกขัดแย้งในการดำเนินนโยบายของรัฐบาลเช่นเดียวกัน จึงได้ก่อการกบฏขึ้นเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2520 โดยมี พล.อ.ฉลาด หิรัญศิริ อดีต รองผู้บัญชาการทหารบก เป็นผู้นำร่วมกับนายทหารอีก 4 นาย คือ พ.ท.สนั่น ขจรประศาสน์ พ.ท.บุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ พ.ท.วิดิษฐ์ ครอบประสิทธิ์ และ พ.ท.อัศวิน หิรัญศิริ นำกำลังทหารสังกัดกองพลที่ 9 จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 300 คน เข้ายึดสถานที่สำคัญของทางราชการรวมถึงแห่งคือ ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบกสวนรื่นฤดี กองบัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ กองบัญชาการทหารสูงสุดส่วนหน้าสนามเสือป่า และกรมประชาสัมพันธ์ ฝ่ายกบฏได้ใช้อาวุธบังคับ พล.อ.ประเสริฐ ธรรมศิริ รองผู้บัญชาการทหารบก และ พล.อ.ประลอง วีระปริย เสนาธิการทหารบกให้ร่วมมือในการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองโดยแต่งตั้งให้ พล.อ.ประเสริฐ ธรรมศิริ เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ ส่วน พล.ท.อรุณ หวาทิน ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ขัดขึ้นไม่ยอมให้ความร่วมมือจึงถูกฝ่ายกบฏยิงถึงแก่กรรม

ฝ่ายรัฐบาลซึ่งมี พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ รณ. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พล.อ.อ.กมล เกษะตุยคะ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้อำนวยการรักษาความสงบทั่วไป พล.อ.เสริม ณ นคร ผู้บัญชาการทหารบกและผู้อำนวยการรักษาพระนคร เป็นผู้นำในการปราบปรามฝ่ายกบฏได้สำเร็จภายใน 1 วัน โดยใช้สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 เป็นกองบัญชาการ

นอกจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับฝ่ายรัฐบาลดังกล่าวแล้ว ในช่วงเดือนธันวาคม 2519 - เมษายน 2520 ยังได้เกิดความขัดแย้งระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับสภากรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการกำจัดแฉ่งลอย เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยตั้งคณะกรรมการจัดการเรื่องหาบเร่ แฉ่งลอยขึ้นมาทำงานชั่วคราวกับกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ในกลุ่มคณะผู้บริหารก็ เกิดความขัดแย้งกันเองจนกระทั่งคุณหญิงนันทาสุประภาคนันท์ ปลัดกรุงเทพมหานครยื่นใบลาออก รัฐบาลจึงต้องเข้ามาแก้ไขปัญหา

ในเรื่องนี้ โดยเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาในที่สุด นายชานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรีได้ใช้อำนาจตามมาตรา 21 โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีมีคำสั่งให้ยุบคณะผู้บริหารและสภากรุงเทพมหานคร¹

เหตุการณ์ที่นำไปสู่การปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2520

ในเดือนกันยายน 2520 ได้เกิดเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความบกพร่องของรัฐบาลในการถวายความอารักขาแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือในวันที่ 21 กันยายน 2520 เกิดเหตุรถจักรยานยนต์ชนรถยนต์พระที่นั่งที่จังหวัดนครราชสีมา และต่อมาในวันที่ 22 กันยายน 2520 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานรางวัลครูปอเนาะ และพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน ที่บริเวณสนามโรงพิธีช้างเผือกจังหวัดยะลา ในระหว่างพระราชพิธีดังกล่าวได้เกิดระเบิดขึ้น 2 ครั้ง ในบริเวณพระราชพิธีทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บหลายราย รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

"การระเบิดครั้งนี้จะเป็นการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ ที่อ้างศาสนาและการก่อกวนมาบังหน้าเพื่อต้องการชุมนุมทางการเมืองและให้เกิดเป็นข่าวใหญ่ จึงมุ่งกระทำในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ในบริเวณพิธี"²

แถลงการณ์ของรัฐบาลทำให้นักศึกษาและประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ไม่พอใจ ดังนั้นศูนย์กลางนักเรียนอาชีวะ กลุ่มพิทักษ์ราชบัลลังก์ ศูนย์สหพันธ์นักศึกษาครู และกลุ่มปฏิบัติการพิเศษกระทิงแดงจึงไปชุมนุมกันที่หน้ากรมประชาสัมพันธ์ และกล่าวแสดงความคิดเห็นว่ารัฐบาลขาดความรับผิดชอบในการถวายความอารักขาแด่องค์พระประมุข

¹"คำสั่งตามมาตรา 21 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย" สยามจดหมายเหตุ 18 : 479 - 481 พฤษภาคม 2520

²"แถลงการณ์ของรัฐบาล" สยามจดหมายเหตุ 41 : 1122 ตุลาคม 2520

ของชาติ นอกจากนี้สมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินก็ได้ยื่นญัตติต่อ พล.อ.อ. หาริน หงสกุล ขอให้เปิดการประชุมพิเศษวิสามัญเพื่อใช้สิทธิชักถามรัฐบาลและแสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับการถ่วงระเบิดใก้ที่ประทับขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวที่จังหวัดยะลา และกรณีรถจักรยานยนต์ชนรถพระที่นั่งที่จังหวัดนครราชสีมา

แถลงการณ์ของรัฐบาลเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวก่อให้เกิดการแตกแยกในหมู่ ประชาชนและสถาบันต่าง ๆ มากยิ่งขึ้นในที่สุดสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีได้เสนอให้ นายชานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรีปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ โดยให้ปรับปรุง ตัวรัฐมนตรี 9 กระทรวง คือ

1. นายสมัคร	สุนทรเวช	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
2. นายคสุต	ศิริวรรณ	รัฐมนตรีว่าการประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
3. นายบุญโญ	สาธร	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
4. นายอินทรีย์	จันทร์สถิตย์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
5. นายสุพัฒน์	สุชาธรรม	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
6. คุณหญิง เลอศักดิ์	สมบัติศิริ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
7. นางวิมลศิริ	ชำนาญเวช	รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
8. พล.อ.ท. เพิ่ม	ลิมปิสวัสดิ์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
9. นายเสนา	รัตนมาลัย	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

แต่ปรากฏว่ารัฐบาลปฏิเสธข้อเสนอของสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี โดยที่ ประชุมคณะรัฐมนตรียืนยันว่าหากรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งจะต้องออกไปก็จะต้องเป็นการ ลาออกทั้งคณะ ข้อขัดแย้งนี้ดำเนินมาถึงขั้นวิกฤตไม่สามารถจะตกลงกันได้ พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ รน. และคณะนายทหารทั้งทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศ รวม 24 นาย* จึงเป็นผู้นำเข้าทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520

* คณะนายทหารที่เป็นผู้นำในการปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2520 เป็นนายทหาร ตกเกี่ยวกับที่ทำการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519

เวลา 18.00 น. แผนการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินตามนโยบายของรัฐบาล
นายธนาธิบดิ์ กรรณิเชียร จิ่งลันสุคอง

สภาพทางเศรษฐกิจ

รัฐบาลนายธนาธิบดิ์ กรรณิเชียร ตระหนักดีว่าฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยตกอยู่ในสภาพที่ไม่มั่นคงจึงเร่งที่จะฟื้นฟูเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก 5 ประการ¹ คือ

1. เร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถขยายกำลังผลิต การลงทุน และเสริมสร้างการมีงานทำ
2. ลดช่องว่างในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในหมู่ประชาชนให้น้อยลง
3. ลดอัตราเพิ่มและปรับปรุงคุณภาพของประชากรตลอดทั้งการเพิ่มการจ้างงานในประเทศ
4. เร่งบูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากรหลัก ตลอดทั้งสิ่งแวดล้อมของชาติ โดยเฉพาะการพัฒนาบูรณะและบริการจัดสรรที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ และแหล่งแร่ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุด
5. สนับสนุนขีดความสามารถในการป้องกันประเทศและแก้ปัญหาในบางพื้นที่เพื่อความมั่นคง

ในการนี้รัฐบาลได้วางนโยบายด้านต่าง ๆ ที่เด่นชัด ดังนี้

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) หน้า 36 - 39

นโยบายด้านแรงงาน

คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินทราบว่ากลุ่มชนที่จะได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากภาวะการครองชีพสูงมากที่สุดคือกลุ่มชนชั้นกลางของสังคม ได้แก่ กรรมการและชาวไร่ ชาวนา ทางด้านกรรมกรนั้นคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้วางนโยบายเพื่อช่วยเหลือคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของกรรมกรซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญของนโยบายด้านแรงงาน¹ ได้ดังนี้

1. ส่งเสริมความเป็นอยู่ของผู้ใช้แรงงาน
2. ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง
3. ส่งเสริมให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการทำงานร่วมกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง
4. ให้สิทธิในการเจรจาต่อรองกัน ส่วนการจัดตั้งองค์การฝ่ายนายจ้างและองค์การฝ่ายลูกจ้างให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงานฉบับเดิม
5. ให้องค์การต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นไม่ถูกต้องตามกฎหมายแรงงานสัมพันธ์สลายตัวไป

นอกจากนี้กระทรวงมหาดไทยยังได้ออกประกาศห้ามนายจ้างปิดงานและลูกจ้างนัดหยุดงาน² เพื่อเป็นการป้องกันการสูญเสียทางเศรษฐกิจอีกด้วยจากนโยบายดังกล่าวทำให้สถิติข้อพิพาทแรงงานและการนัดหยุดงานในช่วงปี 2520 ลดลงมากดังปรากฏในตารางเปรียบเทียบการพิพาทแรงงานและการนัดหยุดงานทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2519 และ พ.ศ. 2520 ดังนี้

¹"ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฉบับที่ 1" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 122 ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2519

²ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง "ให้ข้อพิพาทแรงงานเข้าสู่การชี้ขาดและห้ามนายจ้างปิดงานหรือลูกจ้างนัดหยุดงานในระหว่างประกาศใช้กฎอัยการศึก"
ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 122 ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2519

การพิพาทแรงงานและการนัดหยุดงานทั่วประเทศ

	2519	2520	อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
การพิพาทแรงงาน			
จำนวนการพิพาท	233 ครั้ง	17 ครั้ง	- 92.7
แรงงาน			
ลูกจ้างที่เกี่ยวข้อง	100,229 คน	10,283 คน	- 89.2
การนัดหยุดงาน			
จำนวนการนัด	104 ครั้ง	4 ครั้ง	- 96.1
หยุดงาน			
ลูกจ้างที่เกี่ยวข้อง	47,270 คน	1,702 คน	- 96.4
จำนวนวันหยุดงาน	815 $\frac{1}{2}$ วัน *	9 วัน *	- 98.9

ที่มา : ฝ่ายสถิติแรงงาน กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน

* จำนวนวันของการทำงานซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมแรงงานกำหนดให้
1 วันของการทำงาน ประมาณ 7 - 8 ชั่วโมง

ในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 นี้ รัฐบาลยังได้เปลี่ยนแปลงกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ¹ ใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะค่าครองชีพ โดยกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำวันละ 28 บาท ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครปฐม กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำวันละ 21 บาทในเขตจังหวัดภาคกลางและภาคใต้ ส่วนในภาคเหนือและภาคตะวันออก เฉียงเหนือกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำวันละ 19 บาท

นโยบายการปฏิรูปที่ดิน

รัฐบาลมีนโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อให้ประชาชนมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง โดยในสี่ปีแรกมีโครงการจะปฏิรูปที่ดินเกี่ยวกับสิทธิการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร รวมทั้งการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเหล่านั้นรวม 8 ล้านไร่² ในขั้นแรกรัฐบาลได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 และได้ดำเนินการปฏิรูปที่ดินให้แก่ประชาชนโดยกำหนดที่ดินซึ่งจะนำมาจัดสรร 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ที่ดินพระราชทานจากทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
2. ที่ดินของรัฐซึ่งเป็นป่าเสื่อมโทรมรวมทั้งสาธารณแสวนดินที่รกร้างว่างเปล่า
3. ที่ดินที่ขอซื้อจากเอกชน

¹ "ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ" (ฉบับที่ 6) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 94 ตอนที่ 83 ลงวันที่ 6 กันยายน 2520

² สำนักนายกรัฐมนตรี คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี หน้า 14

ในปี 2520 รัฐบาลได้ดำเนินการปฏิรูปที่ดินได้ตามเป้าหมายประมาณ 1 ล้านไร่¹ โดยใช้ที่ดินพระราชทาน 35,868 ไร่ ที่ดินของรัฐ 866,000 ไร่ และซื้อที่ดินของเอกชนเพิ่มอีกประมาณ 300,000 ไร่

อย่างไรก็ดีถึงแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขเสถียรภาพของเศรษฐกิจดังกล่าวแล้วในช่วงนี้ก็ยังคงเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจที่กระทบกระเทือนต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนอยู่หลายประการด้วยกัน เช่น ปัญหาการขึ้นราคาน้ำมัน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการการค้าและดุลการชำระเงิน ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

ปัญหาการขึ้นราคาน้ำมัน

การขึ้นราคาน้ำมันของกลุ่มประเทศผู้ส่งน้ำมันออกหรือที่เรียกกันว่าโอเปค (OPEC - Organization of Petroleum Exporting Countries) ซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิกผู้ผลิตน้ำมัน 13 ประเทศ ได้แก่ เวเนซุเอลา อิหร่าน อิรัก คูเวต ซาอุดีอาระเบีย อาบูดาบี แอลจีเรีย กาบอง ในจีเรีย ลิเบีย เอกวาดอร์ คิวบา และอินโดนีเซีย กลุ่มประเทศ OPEC ได้แถลงผลการประชุมเมื่อวันที่ 15 - 17 ธันวาคม 2519 ที่ประเทศควาตาร์ว่าจะขึ้นราคาน้ำมันอีกร้อยละ 10 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2520 เป็นต้นไป ยกเว้นซาอุดีอาระเบีย และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ประกาศว่าจะขอขึ้นอีกร้อยละ 5 ด้วยสาเหตุนี้รัฐบาลไทยจึงต้องประกาศขึ้นราคาน้ำมันเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2520 ซึ่งราคาน้ำมันชนิดต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นนั้นมีรายละเอียดดังนี้

¹ "การดำเนินงานตามโครงการปฏิรูปที่ดิน" สยามจดหมายเหตุ 22 : 596 - 599 พฤษภาคม - มิถุนายน 2520

ราคาน้ำมันชนิดต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2520

ชนิดของน้ำมัน	ราคา เดิม บาท/ ลิตร	ราคา ใหม่ บาท/ ลิตร	เพิ่มขึ้น (บาท)	เพิ่มขึ้น (%)	ภาษี สรรพ สามิต บาท/ลิตร	ภาษีการค้า 4% ของ ราคาขาย ปลีก บาท/ลิตร	ราคาขายส่ง หักภาษีแล้ว บาท/ลิตร
เบนซินชนิดพิเศษ	3.62	4.22	0.60	16.57	1.27	0.1688	2.7812
เบนซินชนิดธรรมดา	3.43	3.93	0.50	14.58	1.27	0.1572	2.5028
น้ำมันก๊าด	2.41	2.68	0.27	11.20	0.22	0.1072	2.3528
ดีเซลหมุนเร็ว (โซลา)	2.33	2.64	0.31	13.30	0.22	0.1056	2.3144
ดีเซลหมุนช้า (ซีโล)	2.26	2.50	0.24	10.62	0.22	0.1000	2.1860
น้ำมันเตา (600)	1.49	1.66	0.17	11.41	0.001	0.0648	1.5926
น้ำมันเตา (1,300)	1.46	1.62	0.16	10.96	0.001	0.0648	1.5542
น้ำมันเตา (1,500)	1.44	1.61	0.17	11.81	0.001	0.0644	1.5446

ผลกระทบจากการขึ้นราคาน้ำมัน ทำให้ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพได้รับความเดือดร้อนมาก เพราะน้ำมันเป็นเชื้อเพลิงที่มีความสำคัญในชีวิตประจำวันและในการอุตสาหกรรมทุกประเภท นอกจากนี้การเกษตรที่อาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ก็จำเป็นต้องอาศัยน้ำมันเชื้อเพลิง เมื่อราคาน้ำมันสูงขึ้นจึงพลอยทำให้ราคาสินค้าอื่น ๆ สูงขึ้นด้วย เพราะต้นทุนการผลิตและการขนส่งเพิ่มขึ้น ทั้งนี้จะเห็นได้ชัดจากที่รัฐบาล

ประกาศขึ้นราคาน้ำมันครั้งนี้แล้ว ได้ทำให้ราคาสິงของอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นต่อการครองชีพของประชาชนขึ้นราคาตามไปด้วย เช่น ในวันที่ 21 เมษายน 2520 หมูชำแหละขึ้นราคาควบคุมจากกิโลกรัมละ 32 บาท เป็นกิโลกรัมละ 36 บาท วันที่ 1 สิงหาคม 2520 ค่ากระแสไฟฟ้าขึ้นราคา 25% หรือหน่วยละ 17.90 สตางค์ วันที่ 20 กันยายน 2520 แก๊สหุงต้มขึ้นราคาขายปลีกเฉลี่ยกิโลกรัมละ 91 สตางค์ และต่อมาในวันที่ 10 ตุลาคม 2520 แก๊สหุงต้มจากโรงงานขึ้นราคากิโลกรัมละ 91 สตางค์ เป็นต้น

ปัญหาการว่างงาน

ปัญหาการว่างงานเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรหรือกำลังแรงงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรายงานว่าจำนวนประชากร 43.21 ล้านคน *ในปี 2519 นั้น มีผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน (อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป) ประมาณ 19.6 ล้านคน (ร้อยละ 44.72 ของประชากรทั้งหมด) และในจำนวนนี้ประกอบด้วยผู้มีงานทำ 18.2 ล้านคน ส่วนอีก 1 ล้านคนเศษ หรือร้อยละ 5.3 ของกำลังแรงงานนั้นเป็นผู้ว่างงาน และในปี 2520 อัตราการว่างงานของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.7 ซึ่งนับเป็นอัตราที่สูงมากดังปรากฏรายละเอียดในตารางดังนี้

* ดูรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนประชากร ปี 2519 - 2520 ในตาราง

สถิติเกี่ยวกับแรงงาน

(พันคน)

ปี	ประชากร*	กำลัง แรงงาน	อัตราการ เข้าสู่อำนาจ แรงงาน	ผู้มีงานทำ	ผู้ว่างงาน	อัตราการ ว่างงาน
2519	24,578	19,211	78.16	18,165	1,020	5.3
2520	25,402	19,638	77.43	18,553	1,180	5.7

ที่มา : กองวางแผนประชากรและกำลังคนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

* ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป

ปัญหาการค่าและค่าการชำระเงิน

ค่าการค่าในปี 2520 ประเทศไทยต้องเสียเปรียบอย่างมากถึง 25,607 ล้านบาท การเสียเปรียบค่าการค่าเป็นอันตรายต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ เพราะค่าการค่าที่เสียเปรียบจะมีส่วนทำให้ค่าการชำระเงินเสียเปรียบและทุนสำรองเงินตราต่างประเทศลดลงดังปรากฏในตาราง

บุคลากร ค่าบุคลากรชำระหนี้และทุนสำรอง

รายการ	2519	2520
บุคลากร	- 11,085 (ล้านบาท)	- 25,607 (ล้านบาท)
บุคลากรชำระหนี้	- 83 (ล้านบาท)	- 7,538 (ล้านบาท)
ทุนสำรองเงินตรา	1,484 (ล้านบาท)	1,219 (ล้านบาท)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย รายงานเศรษฐกิจรายเดือน กันยายน 2521 หน้า 80

ปัญหาทางด้านการเศรษฐกิจดังกล่าวที่สังคมไทยประสบอยู่นี้เป็นปัญหาที่สร้างความยุ่งยากให้แก่รัฐบาลเป็นอย่างมากและเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่คณะปฏิวัติถือเป็นข้ออ้างในการบีบบังคับการปกครองจากรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร

สภาพทางสังคม

เมื่อนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 นั้น สภาพสังคมไทยทั้งในด้านโครงสร้างของสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนระเบียบประเพณี วัฒนธรรม มิได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ขณะเดียวกันปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ ก็ยังคงคุกคามสังคมไทยอยู่โดยรอบคาน

การกล่าวถึงสภาพสังคมไทยในช่วงนี้จะเน้นหนักถึงเรื่องค่านิยมและปัญหาสังคมเป็นประการสำคัญ เนื่องจากค่านิยมเป็นแกนของวิถีการดำเนินชีวิต พฤติกรรม ตลอดจนความคิดและความเชื่อของคนในสังคม ดังที่อาณันท์ อภาภิรม ได้กล่าว

ไว้ว่า "ค่านิยมมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิดและค่านิยมบางอย่างได้กลายมาเป็นแกนของวัฒนธรรม"¹

ค่านิยมของคนในสังคมจะมีผลกระทบกระเทือนถึงความเจริญและความเสื่อมของสังคมกล่าวคือ ถ้าสังคมใดมีค่านิยมที่เหมาะสมและถูกต้อง เช่น มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย มีความสามัคคี ชยันหมั่นเพียร และเสียสละ สังคมนั้นย่อมมีแต่ความเจริญก้าวหน้า แต่ถาสังคมใดยึดถือค่านิยมที่ไม่เหมาะสม ถือหลักตัวใครตัวมัน สังคมนั้นกันวันจะเสื่อมลงจนขาดความมั่นคง และเมื่อใดที่สังคมไม่สามารถจะควบคุมให้คนปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนหรือค่านิยมอันพึงปรารถนาที่วางไว้ได้ก็จะ เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาสังคมในที่สุด

ค่านิยม

ค่านิยมของสังคมหมายถึง "สิ่งที่คุณสนใจสิ่งที่คุณปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็นหรือกลับกลายมาเป็น เป็นสิ่งที่คุณถือว่าเป็นสิ่งบังคับ ต้องทำ ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คุณบูชายกย่องและมีความสุขที่จะได้เห็น ได้ฟัง ได้เป็นเจ้าของ ค่านิยมของสังคมจึงเป็นวิถีของการจัดรูปความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคลและเป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตัวของคนในสังคม"²

ค่านิยมทั่ว ๆ ไปมีทั้งที่ดีและไม่ดี ค่านิยมบางอย่างขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคม และสภาพแวดล้อมทางสังคมในบางครั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป อาจทำให้เกิดค่านิยมใหม่ขึ้นมาแทนที่ได้ นักสังคมวิทยาได้แบ่งค่านิยมของสังคมไทยไว้หลายประการ ในที่นี้จะกล่าวถึงค่านิยมที่เป็นลักษณะเด่นของคนไทย 5 ประการด้วยกัน คือ ยกย่องเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ การนับถือพุทธศาสนา การจัดงานพิธี ยกย่องอำนาจและยศฐาบรรดาศักดิ์ และรักความสนุกสนาน ซึ่งจะกล่าวถึง

¹ อานนท์ อาภาภิรม สังคม วัฒนธรรมและประเพณีไทย หน้า 106

² ไพฑูรย์ เครือแก้ว ลักษณะสังคมไทยและหลักการพัฒนาชุมชน หน้า 2/6

รายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

1. ยกย่องเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ แม้ในปัจจุบัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะทำให้อำนาจของพระมหากษัตริย์ลดน้อยลง แต่พระบรมเชษฐาภคินีแผ้วไพศาลเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยทั่วไป ในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 จะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่รถจักรยานยนต์ชนรถยนต์พระที่นั่งที่จังหวัดนครราชสีมา และเหตุการณ์ระเบิดในบริเวณพระราชพิธีพระราชทานธงลูกเสือชาวบ้านที่จังหวัดยะลา เมื่อเดือนกันยายน 2520 จากเหตุการณ์ในครั้งนี้ ทำให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ พร้อมทั้งลูกเสือชาวบ้านทั่วประเทศชุมนุมกันเรียกร้องให้รัฐบาลพิจารณาตนเองถึงความบกพร่องในการถวายความอารักขาแด่องค์พระมหากษัตริย์ และในที่สุดเรื่องนี้เป็นชนวนทำให้เหตุการณ์บานปลายออกไปจนรัฐบาลถูกปฏิวัติในเดือน ตุลาคม 2520 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนไทยยังจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์ อยู่ไม่เสื่อมคลาย

2. การนับถือพุทธศาสนา

การนับถือพุทธศาสนาตามคติของชาวไทยนั้นมีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ชาวไทยส่วนใหญ่จึงนิยมการทำบุญ เพราะเชื่อว่าเป็นกรรมดีที่จะส่งผลให้ตนเองทั้งในชาตินี้และชาติหน้า นอกจากนี้ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ และอำนาจลึกลับต่าง ๆ ก็ยังมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของชาวไทยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะเห็นได้จากการตั้งศาลพระภูมิประจำบ้าน การบวงสรวงศาลหลักเมือง และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำท้องถิ่นต่าง ๆ ตลอดจนการทรงเจ้าเข้าผี¹ เป็นต้น

¹ ฉลาดชาย รมิตานนท์ ประเพณีการทรงผีเจ้านายและบทบาททางสังคม : กรณีศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 85 หน้า

พระยาอนุมานราชชนกกล่าวว่า "เรื่องคติความเชื่อผีสงเทวดาและความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ย่อมเป็นพื้นความเชื่อของมนุษยมาแต่เดิม แม้คนที่เจริญแล้วก็ยังถืออยู่ไม่มากนักน้อย เพราะฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นเดิมของศาสนาไม่ว่าศาสนาใด"¹

สำหรับชาวไทยนั้นแม้เมื่อยอมรับนับถือพุทธศาสนาแล้ว ความเชื่อในเรื่องผีสงเทวดาและไสยศาสตร์ก็มีไคลคลน้อยลงไป แต่กลับนำทั้งสองประการมาผสมผสานเข้าด้วยกัน ชาวไทยมิได้ยึดถือหลักสามัญญลักษณะสามประการคือ ทุกข์ อนิจจัง และ อนตฺตา ซึ่งเป็นแก่นแท้ของพุทธศาสนาอย่างครบถ้วน วิภา ถึงกะนั้นยังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

"ผู้ที่มีความเชื่อในพุทธศาสนาแบบไทยมักมองเห็นว่าชีวิตมีสามัญญลักษณะเพียงสองประการคือ มี อนิจจา และ ทุกขตา แทนที่จะเห็นครบไตรลักษณ์และพุทธศาสนิกประเภทนี้มีความหวังสูงสุดแก่ชีวิตใน สวรรค์ แทนที่จะมุ่งถึงนิพพาน"² และอีกตอนหนึ่งได้กล่าวสรุปเรื่องการนับถือพุทธศาสนาของชาวไทยไว้ว่า "พุทธศาสนาแบบไทยเป็นความเชื่อผสมระหว่างพุทธธรรมกับไสยศาสตร์"³

3. การจัดงานพิธี

งานพิธีหรือประเพณีต่าง ๆ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความเจริญของสังคมซึ่งจะเห็นได้จากในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ทรงจัดให้มีการฟื้นฟูประเพณีต่าง ๆ ของไทยหลายประการ⁴ โดยอาศัย

¹พระยาอนุมานราชชนก ศาสนาเปรียบเทียบ หน้า 33

²วิภา ถึงกะนั้นยัง วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 45

³ค. หน้า 44

⁴พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลาภพฤตยากร พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงฟื้นฟูวัฒนธรรม หน้า 1 - 7

หลักเกณฑ์ที่เคยทำกันมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เช่น พระราชพิธีราชาภิเษก พิธี
พืชมงคล และประเพณีเทศน์มหาชาติ เป็นต้น ซึ่งพระราชพิธีและประเพณีดังกล่าว
ยังคงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ชาวไทยส่วนใหญ่นิยมจัดทำงานพิธีในโอกาสต่าง ๆ อย่างใหญ่โต
และครึกครื้นเพื่อแสดงความมีหน้ามีตาของผู้จัด นอกจากนี้การทำมาหากินในอาชีพ
ต่าง ๆ ก็นิยมจัดพิธีรื้อทองเพื่อความเป็นสิริมงคลอีกด้วย เช่น พิธีแรกนาขวัญ พิธี
เจิมป้ายเปิดร้านค้าต่าง ๆ เป็นต้น

4. ยกย่องอำนาจและยศฐาบรรดาศักดิ์

คนไทยโดยทั่วไปมักยอมรับในผู้มีอำนาจและยศฐาบรรดาศักดิ์ เพราะจะ
สิ่งเหล่านี้เป็นที่มาแห่งเกียรติยศ เงินทอง และข้าทาสบริวารทุกคนจึงปรารถนาที่จะ
มีอำนาจ การต่อสู้แข่งขันในทางการเมืองก็เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ
นอกจากนี้เหรียญตราหรือเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่คนส่วนใหญ่ใฝ่ฝันจะได้รับก็เป็น
เครื่องแสดงถึงความนิยมในยศฐาบรรดาศักดิ์ทั้งสิ้น

5. รักความสนุกสนาน

รฐ เบเนดิกต์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและพฤติกรรมของคนใน
สังคมไทยและสรุปลักษณะพิเศษประการหนึ่งของคนไทยไว้ว่า "คนไทยรักชีวิตสนุกสนาน
การสังสรรค์ฉันท์เพื่อนมนุษย์ของคนไทยก็มักเป็นไปอย่างง่าย ๆ เป็นมิตร การทักทาย
เมื่อผ่านพบกันตามแม่น้ำลำคลองและถนนหนทางก็เป็นไปอย่างสนุกสนานร่าเริง"¹

กิจกรรมต่าง ๆ ของคนไทยแฝงไว้ด้วยความสนุกสนานเสมอ ไม่ว่า
จะเป็นการทำบุญทอดกฐิน หรือการจัดงานพิธีต่าง ๆ ก็ตาม แม้แต่การประพวงพวง

¹รฐ เบเนดิกต์ วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย แปลโดย พรณี
นัทรพลรักษ์ หน้า 109

การเมืองหรือการประท้วงเรียกร้องเรื่องต่าง ๆ ก็ยังมีการแสดงละครลำตัดเป็นการล้อเลียนแทรกอยู่ด้วย เราจึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าคนไทยมีนิสัยชอบความสนุกสนานอยู่เป็นนิจ

ปัญหาสังคม

ปัญหาสังคมหมายถึง "ภาวะการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนไปถึงผู้คนจำนวนหนึ่งซึ่งมีจำนวนมากพอสมควรและภาวะหรือสถานการณ์เช่นนั้นผู้คนเหล่านั้นไม่พึงประสงค์หรือเห็นว่าจะปล่อยให้เป็นอย่างนั้นอีกต่อไปไม่ได้คิดกันว่าจะต้องหาทางปรับปรุงแก้ไขเสียใหม่ด้วยความร่วมมือกันหลายฝ่าย"¹

ปัญหาสังคมจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

ประเภทแรกเกิดจากพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับระเบียบประเพณีหรือบรรทัดฐานทางสังคม เช่น อาชญากรรม คอรัปชั่น ยาเสพติด โสเภณี เป็นต้น

ประเภทที่สองเกิดจากความไม่เป็นระเบียบของสังคมหรือภาวะสังคมพิการ เช่น ปัญหาการเพิ่มของประชากร ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เป็นต้น

ปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่กระทบกระเทือนต่อสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนซึ่งปรากฏเป็นข่าว บทความในหนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ และวารสารต่าง ๆ ในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 จำแนกได้ 6 ประการสำคัญดังนี้

1. ปัญหาอาชญากรรม

อาชญากรรม "หมายความว่าความรวมถึงการกระทำหรือความประพฤติที่ถือว่าเป็นความผิดและผู้ที่กระทำผิดจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย"² สิ่งแวดล้อมและสังคม

¹ ประสาท หลักศิลา ปัญหาสังคม หน้า 2

² อรุณ สุวรรณบุปผา หลักอาชญาวิทยา หน้า 20

เป็นสาเหตุสำคัญที่มีอิทธิพลหลักกันใหญ่ต่อการกระทำผิดผิด แหล่งอบายมุขต่าง ๆ เช่น โรงแรมม่านรูด สถานอาบอบนวด บาร์ ในทึบลับ และแหล่งอิทธิพลอื่น ๆ เป็นสาเหตุใหญ่ที่ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ในช่วงสมัยปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน รัฐบาลได้กำหนดค่าใช้จ่ายตามมาตรา 21 กับอาชญากรรม 3 ประเภท คือ

- 1.1 ขมขื่นแล้วฆ่า
- 1.2 การผลิตหรือค้าเฮโรอีนรายใหญ่
- 1.3 การวางเพลิงที่ทำให้เกิดความเสียหายอย่างมาก

2. ปัญหายาเสพติด

ยาเสพติดเป็นสารเคมีซึ่งเมื่อบุคคลเสพหรือรับเข้าสู่ร่างกายติดต่อกัน เป็นเวลานานหรือชั่วเวลาหนึ่งจะติดและก่อให้เกิดเป็นพิษเรื้อรังซึ่งจะทำให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่บุคคลผู้เสพโดยทำให้ผู้เสพแสดงออก ซึ่งลักษณะ 3 ประการ¹ กล่าวคือ

2.1 ผู้เสพจะต้องมีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะเสพยาชนิดนั้น ๆ ต่อเนื่องกันไป และจะต้องแสวงหาหาชนิดนั้น ๆ มาเสพให้ได้ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ๆ

2.2 ผู้เสพจะต้องเพิ่มปริมาณของยาที่เคยใช้ให้มากขึ้นตามลำดับ

2.3 ผู้เสพจะมีความปรารถนาอยากเสพยาชนิดนั้น ๆ อย่างรุนแรง คือมีอาการติดยาและอยากยานั้นทั้งทางจิตใจและร่างกาย

ปัจจุบันทั่วโลกต่างเผชิญกับปัญหาพลเมืองเสพยาเสพติดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเฮโรอีนซึ่งมีพิษร้ายแรงมาก สำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2520 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรายงานว่าผู้เสพยาเสพติดถึง 600,000 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นเด็กอายุระหว่าง 16 - 24 ปี ถึงร้อยละ 60 - 70 ของผู้เสพ

¹สมทรง กาญจนาหุต "ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด" สุขภาพ

ยาเสพติดทั้งหมด นับเป็นจำนวนที่สูงมากและเป็นอันตรายต่อคุณภาพของประชากร
อย่างร้ายแรง

3. ปัญหาโสเภณี

โสเภณีเป็นปัญหาเรื้อรังอยู่ในหลายประเทศก่อให้เกิดปัญหาแก่งสังคม
มากมาย เช่น ปัญหาการแพร่กระจายของเชื้อกามโรค ปัญหาความเสื่อมโทรมทาง
ศีลธรรม และอาชญากรรม เป็นต้น อานนท์ อภาภิรม¹ ได้ระบุไว้ว่ามูลเหตุ
ที่ทำให้หญิงกลายเป็นโสเภณีนั้นมีมากมายและสลับซับซ้อน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมูลเหตุ
ส่วนบุคคล เช่น ความผิดปกติทางจิต ความต้องการทางเพศ การขาดการศึกษา
และมูลเหตุทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ความยากจน ถูกหลอกลวง เป็นต้น ในช่วง
สมัยปฏิรูปการปกครองรัฐบาลมีนโยบายควบคุมการค้าประเวณีให้อยู่ในความดูแลของ
รัฐบาลโดยมีการเสนอ "ร่างพระราชบัญญัติสถานบำเรอ" ซึ่งมีหลักการ 3 ประการ
คือ

- 3.1 สถานบำเรอต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่
- 3.2 ผู้บำเรอต้องมีบัตรตรวจสุขภาพโดยพนักงานสาธารณสุข
- 3.3 ผู้บำเรอที่กระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ไม่มีโทษจำคุก คงมีแต่
โทษปรับและให้ศาลสั่งให้ส่งตัวไปรับการฝึกอบรมอาชีพในสถานสงเคราะห์ไม่เกิน
2 ปี

ร่างพระราชบัญญัตินี้มีผู้เห็นด้วยและคัดค้าน² แต่ในที่สุดเกิด
การปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2520 ขึ้น ร่างพระราชบัญญัตินี้จึงถูกยกเลิกไปโดยปริยาย

¹อานนท์ อภาภิรม ปัญหาสังคม หน้า 82 - 86

²"สุพจน์" (นามแฝง) "การจดทะเบียนสถานบำเรอ" เจ้าพระยา
16 กรกฎาคม 2520 หน้า 9

4. ปัญหาประชากร

ปัญหาประชากรซึ่งแต่ละประเทศกำลังประสบอยู่นั้นก็คือปัญหาการเพิ่มของประชากร กล่าวคือประชากรเพิ่มเร็วกว่าอัตราการพัฒนาทางเศรษฐกิจหรือเพิ่มเร็วกว่าที่รัฐจะจัดบริการด้านสาธารณสุขและสาธารณสุขการให้ได้เพียงพอ¹

การที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเกินไปนั้นย่อมเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการที่จะยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในด้านการศึกษาและอนามัย ในช่วงปี พ.ศ. 2519 - 2520 ประเทศไทยมีจำนวนประชากรและอัตราการเพิ่มของประชากร ดังนี้

จำนวนประชากรและอัตราการเพิ่มประชากรของประเทศไทย

พ.ศ.	จำนวนประชากร (ล้านคน)	อัตราการเพิ่ม (%)
2519	43.21	2.8
2520	44.38	2.7

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากจำนวนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการเพิ่มของประชากรมีอัตราที่สูงพอสมควร และการเพิ่มของประชากรนี้จะเป็นสาเหตุนำไปสู่ปัญหาสังคมด้านอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาการศึกษา เป็นต้น

5. ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

สิ่งแวดล้อมเป็นพิษเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การเพิ่มของประชากร การเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมและการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้โดยมิได้มีแผนการควบคุมอย่างถูกต้อง เหล่านี้เป็นผลทำให้เกิดความเสื่อมโทรมในสภาพแวดล้อม เกิดปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย น้ำเสีย อากาศเสีย การจราจรติดขัด ควันพิษและเสียงดัง เป็นต้น โดยเฉพาะปัญหาเรื่องเสียงดังนั้น ถือว่าหากกระทบการสันตะเทือนของเสียงเกิน 90 เดซิเบล¹ นับเป็นเสียงที่มีอันตรายต่อมนุษย์ เช่น ทำให้หูตึง หูอักเสบ เสียสมาธิ กระทบกระเทือนระบบการทำงานตามปกติของหัวใจ และอาจทำให้หุนหันได้

6. ปัญหาการทุจริตในวงราชการ

เจมส์ ซี สกอตต์² ได้ศึกษาปัญหาการทุจริตในวงราชการไทยแล้วระบุว่ามูลเหตุพื้นฐานที่ก่อให้เกิดปัญหานี้ประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการคือ การที่ข้าราชการมีรายได้น้อย การใช้อำนาจส่วนตัวและการขาดโครงสร้างควบคุมระบบราชการ ในสมัยปฏิรูปการปกครองแผ่นดินรัฐบาลถือว่าการศึกษาการทุจริตในวงราชการเป็นภัยพิบัติประการหนึ่งของประเทศจึงกำหนดนโยบายที่จะปราบปรามอย่างเข้มงวด กวดขันโดยได้แต่งตั้ง "คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ" ขึ้น

¹ อดิศักดิ์ สัตว์รานนท์ "เสียงเกิน 90 เดซิเบลเป็นเสียงอันตราย" ข่าวพาณิชนัย 13 มิถุนายน 2521 หน้า 6

² เจมส์ ซี สกอตต์ "การศึกษาเรื่องการคอร์รัปชันในประเทศไทย" แปลโดย ปางลีลา (นามแฝง) ศูนย์ศึกษา 3 : 59 - 74 มกราคม - มีนาคม 2516

³ "คำสั่งหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่ 45/2519" สยามจดหมายเหตุ 43 : 1029 - 1030 ตุลาคม 2519

บทบาทของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเหตุการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นแหล่งในการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ พร้อมทั้งเป็นเครื่องชี้นำความคิดและสร้างสาธารณมติให้เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลสูงยิ่งในสังคม สุภา ศิริมานนท์¹ ได้อธิบายไว้ว่าภารกิจของหนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นทั้งสินค้าและทั้งในฐานะที่เป็นประหนึ่งสถาบันสาธารณะ มีอยู่ 4 ประการคือ

1. ให้ข่าวสาร
2. ให้ขอแนะนำในกรณีที่เป็นสาธารณะ
3. ให้ความหลุดร่อนบันเทิง
4. เป็นสื่ออย่างหนึ่งของการโฆษณา

หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่หรือแสดงบทบาทต่าง ๆ ดังกล่าวได้สมบูรณ์เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับว่าหนังสือพิมพ์มีเสรีภาพภายในขอบเขตของกฎหมายมากน้อยเพียงใดหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือหากผู้บริหารประเทศปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย หนังสือพิมพ์ย่อมมีเสรีภาพที่จะทำหน้าที่ของตนได้สมบูรณ์ แต่หากผู้บริหารประเทศปกครองด้วยระบอบเผด็จการหนังสือพิมพ์ก็มีโอกาสที่จะถูกบีบคั้นทางการเมืองมาก ในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 หนังสือพิมพ์อยู่ในอำนาจการปกครองของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ซึ่งนักหนังสือพิมพ์หนึ่งกล่าวแสดงความคิดเห็นไว้ว่า

¹สุภา ศิริมานนท์ "บทบาทของหนังสือพิมพ์กับการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย" บันทึกการสัมมนาวิชาการ 50 ปีบนเส้นทางประชาธิปไตยไทย (2475 - 2525) หน้า 184

"ในช่วงนี้เป็นช่วงที่หนังสือพิมพ์ตกอยู่ที่พื้นธนาคารระบบเผด็จการอย่างรุนแรงอีกครั้งหนึ่ง"¹ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายในการควบคุมหนังสือพิมพ์อย่างเข้มงวดกวดขัน

การจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์

หลังจากที่คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเข้ายึดอำนาจรัฐ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 แล้วได้มีการตรวจคนสถาบันการศึกษาต่าง ๆ พร้อมทั้งยึดเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับลัทธิคอมมิวนิสต์² เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังได้ออกคำสั่งให้หนังสือพิมพ์รายวันและสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ที่เสนอข่าวและข้อเขียนแสดงความคิดเห็นทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศหยุดพิมพ์ออกจำหน่ายชั่วคราวส่วนนิตยสารรายสัปดาห์และสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ที่เสนอข้อเขียนและเรื่องประเภทสารคดี บันเทิงคดี ให้ส่งข้อเขียนและเรื่องต่าง ๆ ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการตรวจสอบข่าวสาร³

ต่อมาในวันที่ 7 ตุลาคม 2519 คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินจึงอนุญาตให้หนังสือพิมพ์รายวันและสิ่งพิมพ์อื่นที่เสนอข่าวสารและข้อเขียนแสดงความคิดเห็นพิมพ์ออกจำหน่ายได้โดยอยู่ในความควบคุมของคณะกรรมการตรวจสอบข่าวสารซึ่งทั้งนี้หนังสือพิมพ์ต้องยื่นเรื่องราวต่อคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเพื่อพิจารณาอนุมัติให้เป็น

¹วิทยา ศันตยุทธ์ "การต่อสู้ของหนังสือพิมพ์ในสังคมไทย" บันทึกการสัมมนาวิชาการ 50 ปีบนเส้นทางประชาธิปไตยไทย (2475 - 2525) หน้า 161

²"การกวาดล้างผู้ชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" สยามจดหมายเหตุ 41 : 971 ตุลาคม 2519

³คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 5 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 120 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519

เฉพาะราย¹ และนอกจากนี้ยังได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484² อีกด้วย

คำสั่งและข้อกำหนดเกี่ยวกับสิ่งตีพิมพ์ที่มีผลใช้บังคับอย่างเคร่งครัดในช่วงสมัยนี้คือ "คำสั่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิมพ์สิ่งพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออกเผยแพร่"³ กับ "คำสั่งแต่งตั้งที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์"⁴ จำนวน 7 คน ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. นายประหยศ ศ.นาคะนาท	ประธาน
2. พล.ต.ท.จำรัส จันทร์ขจร	รองประธาน
3. คุณหญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา	ที่ปรึกษา
4. นางเต็มศิริ บุญยสิงห์	ที่ปรึกษา
5. นางสาวพิณิจญาดล	ที่ปรึกษา
6. พล.ต.ท.อาทร บุญประสาธ	ที่ปรึกษาและเลขานุการ
7. นายสรวง อักษรานุเคราะห์	ที่ปรึกษาและผู้ช่วยเลขานุการ

¹คำสั่งคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 10 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 121 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2519

²คำสั่งคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 20 และ 36 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 125 และ 134 ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2519 และ 21 ตุลาคม 2519

³คำสั่งคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 134 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519

⁴คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 103/2519 สยามจดหมายเหตุ 43 : 1030 ตุลาคม 2519

ที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์ดังกล่าวมีหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะแก่
เจ้าพนักงานการพิมพ์ในการออกคำสั่งตักเตือนหรือสั่งปิดหนังสือพิมพ์ในกรณีต่าง ๆ
ตามที่คณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์จะเห็นสมควร

ความขัดแย้งระหว่างหนังสือพิมพ์กับรัฐบาล

คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 * และคณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงาน
การพิมพ์ดังกล่าวข้างต้นเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหนังสือพิมพ์กับรัฐบาล
ในยุคนี้นับอย่างมาคงจะกล่าวรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 42

ใจความสำคัญของ ประ.42 คือห้ามหนังสือพิมพ์เสนอข่าว ภาพ และ
บทความหรือกระทำการใด ๆ ให้รัฐบาลเสื่อมเสียเป็นกฎหมายที่บัญญัติข้อความไว้อย่าง
กว้าง ๆ มีบทลงโทษรุนแรงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์
หลายประการคือ

1.1 ประ.42 มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น ๆ¹ ที่ใช้ควบคุมหนังสือพิมพ์
อยู่แล้ว ได้แก่

1.1.1 ประมวลกฎหมายอาญา

1.1.2 พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

* ศึกษารายละเอียดของคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 หรือ
ประ.42 อย่างละเอียดได้ในภาคผนวก

¹ทองใบ ทองเป๋าค์ "กฎหมายที่ควบคุมหนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน" เอกสาร
สัมมนาหนังสือพิมพ์กับความอยุ่รอก... (8 - 9 ธันวาคม 2524) หน้า 165 -

1.1.3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1.1.4 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน

1.1.5 ข้อจำกัดควบคุมการรายงานข่าวเกี่ยวกับศาลและการพิจารณาคดี (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

1.1.6 พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484

1.2 ประ.42 มีปัญหาในแง่การตีความ

เนื่องจากเป็นคำสั่งที่บัญญัติขึ้นมาในขณะที่มีการรัฐประหาร บ้านเมืองอยู่ในภาวะที่เกิดความขัดแย้งและการปกครองประเทศมิได้เป็นไปตามขั้นตอนประชาธิปไตย เนื้อหาของ ประ.42 จึงไม่รัดกุมยากแก่การตีความ เช่น บทบัญญัติข้อ 2 (2) 2(3) และ 2(6) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อ 2 ห้ามมิให้บุคคลใดพิมพ์ โฆษณาหรือจ่ายแจกสิ่งพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(2) ข้อความหรือรูปภาพซึ่งเป็นการกล่าวร้าย

เสียชื่อเสียง หรือ เหยียดหยาม ประเทศชาติหรือประชาชนชาวไทยเป็นส่วนรวมหรือข้อความใด ๆ ที่สามารถจะทำให้ต่างชาติเสื่อมความเชื่อถือไว้วางใจในประเทศไทย รัฐบาลไทยหรือคนไทยโดยทั่วไป

(3) ข้อความหรือรูปภาพซึ่งเป็นการกล่าวร้าย

เสียชื่อเสียงหรือ เหยียดหยาม รัฐบาลไทยหรือกระทรวง ทบวง กรมในรัฐบาลอย่าง เคลือบคลุม โดยไม่แจ้งให้เห็นว่าใครทำผิดในเรื่องใด

(6) ข้อความหรือรูปภาพหรือการพาดหัวหนังสือพิมพ์

ซึ่งเป็นเท็จหรือในลักษณะที่อาจทำให้ประชาชนเกิดความ ตื่นตกใจ หรือ วิตกกังวล หรือ เกิดความหวาดกลัว หรือข้อความในลักษณะซึ่งเป็นการปลุกปั่นยุยงให้เกิดความไม่สงบ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือข้อความทำนายในทางที่อาจก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่ประชาชนในโชคชะตาของบ้านเมือง

จากตัวอย่างในข้อ 2(2) ถ้าพิจารณาคำว่า "กล่าวร้าย" "เสียชื่อเสียง" หรือ "เหยียดหยาม" เป็นเรื่องยากที่จะตีความว่าแค่ไหน เพียงใดจึงจะเข้าข่ายความผิด ในข้อ 2(3) คำว่า "เคลือบคลุม" ไม่มีมาตรฐานกำหนดว่าอย่างไรจึงจะเข้าข่ายความผิด และในข้อ 2(6) คำว่า "คันตักใจ" "วิตกกังวล" "หวาดกลัว" ก็ไม่มีเกณฑ์ใดมาวัดอีกเช่นเดียวกันว่าข้อความลักษณะอย่างไรจึงจะเข้าข่ายความผิด นอกจากนี้ยังไม่สามารถอธิบายได้ว่า "ศีลธรรมอันดีของประชาชน" มีขอบเขตแค่ไหน เพียงใด ซึ่งจะเห็นได้ว่าคำบางคำใน ประ.42 มีความหมายกว้างมากยากแก่การตีความและไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนการตัดสินพิจารณาความผิดถูกขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าพนักงานการพิมพ์ทั้งสิ้นทำให้นักหนังสือพิมพ์เกิดความไม่มั่นใจว่าขาว ภาพ บทความ ตลอดจนการพาดหัวข่าวที่ตนนำเสนอ นั้นจะเข้าข่ายความผิดตามคำสั่ง ประ.42 หรือไม่ ก่อให้เกิดความยากลำบากและความท้อใจในการปฏิบัติงานแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์

1.3 ขาดหลักยุติธรรม

ดังที่ปรากฏในบทบัญญัติ ข้อ 3 กล่าวว่า

ข้อ 3 บุคคลใดจะเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ต้องยื่นคำร้องขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานการพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ตามแบบพิมพ์ที่กำหนดและเมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานการพิมพ์แล้วจึงดำเนินการได้

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่นักหนังสือพิมพ์ของทางราชการ

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างหนังสือพิมพ์เอกชนกับหนังสือพิมพ์รัฐบาล

1.4 ฝ่ายบริหารกาวกายอำนาจตุลาการ

ตัวอย่างเช่น ข้อ 7 วรรคสอง และข้อ 8

ข้อ 7 ในกรณีที่เจ้าพนักงานการพิมพ์* ได้มีหนังสือเตือนหรือสั่งแก้ไขตามวรรคหนึ่งแล้ว หากปรากฏว่าหนังสือพิมพ์นั้นยังโฆษณาข้อความหรือลงรูปภาพอันเป็นการฝ่าฝืนข้อ 4 ซ้ำอีกไม่ว่าจะเป็นการฝ่าฝืนในเรื่องเดียวกันหรือไม่หรือไม่แก้ไขตามคำสั่งของเจ้าพนักงานการพิมพ์ให้สั่งถอนใบอนุญาตผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์นั้น

ข้อ 8 ผู้ถูกสั่งถอนใบอนุญาตตามข้อ 7 มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานการพิมพ์ต่อปลัดกระทรวงมหาดไทยได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้ทราบคำสั่ง คำวินิจฉัยของปลัดกระทรวงมหาดไทยให้เป็นที่สุด

ปร.42 ให้อำนาจเจ้าพนักงานการพิมพ์สามารถสั่งถอนใบอนุญาตผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ได้ และหากมีการอุทธรณ์ให้อำนาจวินิจฉัยของปลัดกระทรวงมหาดไทยถือเป็นที่สุดแทนที่จะให้อำนาจศาล จะเห็นได้ว่าการออกคำสั่ง ปร.42 ก็เพื่อต้องการให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจตุลาการได้สะดวกโดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาของศาลเท่านั้น

2. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์

คณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างหนังสือพิมพ์กับรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เนื่องจากคณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์มักใช้อำนาจเสนอแนะให้เจ้าพนักงานการพิมพ์ออกคำสั่งปิด

*ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 เจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร ได้แก่ อธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ ผู้บังคับการตำรวจสันติบาล และสารวัตรแผนก 5 กองกำกับการ 3 กองตำรวจสันติบาลและให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นอกจากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นเจ้าพนักงานการพิมพ์ในเขตจังหวัดที่ตนมีอำนาจ

หนังสือพิมพ์และแก๊ซหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ ๆ ซึ่งในบางครั้งคำสั่งนั้นไม่ชอบด้วยเหตุผล เช่น คำสั่งถอนใบอนุญาตการพิมพ์หนังสือพิมพ์เสียงปวงชน¹ เนื่องจากหนังสือพิมพ์เสียงปวงชน ฉบับที่ 852 ประจำวันที่ 11 กรกฎาคม 2520 ได้ตีพิมพ์โฆษณาพาดหัวว่า "ณรงค์บินเจียบกลับไทยแล้ว เมียไปรับผมสบายดี" พร้อมทั้งแพร่ภาพและข่าวการกลับเข้าประเทศไทยของพันเอกณรงค์ กิตติขจร คณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์เห็นว่าหนังสือพิมพ์เสียงปวงชนมีเจตนาตีพิมพ์ภาพและข่าวเพื่อให้ประชาชนตื่นตกใจ เป็นการกระทำความผิดคำสั่งคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 ข้อ 2(6) จึงให้เจ้าพนักงานการพิมพ์สั่งถอนใบอนุญาตการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการและเจ้าของหนังสือพิมพ์เสียงปวงชน โดยไม่มีกำหนด สมาคมผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ได้ประท้วง² เกี่ยวกับเรื่องนี้ ในที่สุดเจ้าพนักงานการพิมพ์จึงมีคำสั่งให้หนังสือพิมพ์เสียงปวงชนดำเนินการต่อไปได้

บางครั้งความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับหนังสือพิมพ์เกิดขึ้น เนื่องจากคำสั่งแก๊ซหนังสือพิมพ์ เช่น การที่คณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์สั่งแก๊ซข่าวการให้สัมภาษณ์ของพลเอกประลอง วีระปริย* หลังจากที่หนังสือพิมพ์ได้ตีพิมพ์เผยแพร่เรื่องที่ให้สัมภาษณ์ออกไปแล้ว คณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์ได้ปฏิเสธข่าวโดยอ้างว่าพลเอกประลอง วีระปริย ไม่ได้ให้สัมภาษณ์ตามข่าวที่หนังสือพิมพ์เสนอพร้อมทั้งมีคำสั่งให้หนังสือพิมพ์ลงประกาศขออภัยต่อพลเอกประลอง วีระปริย

¹ คำสั่งเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร ที่ 23/2520 สยามจดหมายเหตุ
29 : 790 กรกฎาคม 2520

² แถลงการณ์ของสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ สยามจดหมายเหตุ
29 : 791 กรกฎาคม 2520

*ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องการให้สัมภาษณ์ของพลเอกประลอง วีระปริย ได้จากหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ตะวันสยาม บางกอกเดลิเมล์และดาวสยาม ประจำวันที่ 31 สิงหาคม 2520

ต่อมาในวันที่ 4 กันยายน 2520 พลเอกประลอง วีระปริย ได้เชิญ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ตะวันสยามและบางกอกเดลิเมล์เข้าพบและยืนยันว่าตนได้พบจริงตามที่หนังสือพิมพ์โคลงข่าวไปและไม่มีใครรู้เรื่องการแกข่าวของคณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์ ข่าวเรื่องนี้ทำให้ประชาชนผู้อ่านเกิดความสับสนและเป็นตัวพาดพิงวิจารณ์กันมาก ดังนั้นสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์จึงได้จัดประชุมร่วมกันและทำหนังสือถึงนายชานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี พล.อ.อ.กมล เคชะทุ่งคะ ประธานสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีให้พิจารณายกเลิกคณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์ และให้นายประหยัด ศ.นาคะนาท ประธานสภาที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์พิจารณาความผิดของตนเองคว่ำว่าสมควรจะอยู่ในตำแหน่งต่อไปหรือไม่ เพราะถือว่าการกระทำของคณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์ครั้งนี้เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบใช้อำนาจข่มขู่ให้หนังสือพิมพ์รายงานเท็จต่อผู้อ่าน ผิดหลักจรรยาบรรณในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้สมาคมผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ยังได้ร่วมกันออกแถลงการณ์ **ประณามการปฏิบัติตนของคณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์อีกด้วย**

ความขัดแย้งระหว่างหนังสือพิมพ์กับรัฐบาลนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น รัฐบาลได้เคยจัดสัมมนาร่วมกับตัวแทนผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในหัวข้อเรื่อง "บทบาทของรัฐบาลกับหนังสือพิมพ์ในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ" เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ตัวแทนจากฝ่ายรัฐบาลและสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างสัมพันธ์อันดีต่อกันในการสัมมนาตัวแทนจากทั้งสองฝ่ายได้ชี้ให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับข้อขัดแย้งระหว่างหนังสือพิมพ์กับรัฐบาลและสมาชิกตัวแทนฝ่ายหนังสือพิมพ์ได้เสนอข้อคิดเห็นโดยสรุปว่า

1. ขอให้รัฐบาลพิจารณาทบทวนคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 ใหม่

¹แถลงการณ์ร่วมสถาบันผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ สยามจดหมายเหตุ

2. ขอให้ยกร่างพระราชบัญญัติการพิมพ์ฉบับใหม่เพื่อให้มีบทบัญญัติจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์
3. ขอให้มีการพิจารณาถึงวิธีการที่จะยกเลิกคณะกรรมการที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์
4. ควรให้มีการพิจารณาบทลงโทษสั่งปิดหนังสือพิมพ์เสียใหม่เพราะเป็นการทำลายการลงทุนและสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนจำนวนมาก

ผลจากการสัมมนาครั้งนี้แม้ว่าทางฝ่ายรัฐบาลรับว่าจะนำข้อเสนอแนะทั้งหมดไปพิจารณาแต่ก็มิได้ทำให้สัมพันธภาพระหว่างหนังสือพิมพ์กับรัฐบาลคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นเพราะหลังจากการสัมมนาผ่านไปไม่นานนักก็มีหนังสือพิมพ์บางฉบับถูกเจ้าพนักงานการพิมพ์ออกคำสั่งปิดอีก เช่น หนังสือพิมพ์ "หลักเมืองสมัยไทยคดี"¹ "ตะวันออกปริทัศน์"² "ดาวสยาม"³ เป็นต้น ความขัดแย้งระหว่างหนังสือพิมพ์กับรัฐบาลยังคงดำเนินต่อมาจนตลอดช่วงสมัยปฏิรูปการปกครองแผ่นดินและทางฝ่ายหนังสือพิมพ์ก็พยายามต่อสู้ทุกวิถีทางเพื่อเรียกร้องเสรีภาพในวิชาชีพของตน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาและความผันผวนในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมอยู่ตลอดเวลา เหตุนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ต่างแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ลงในหนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ รวมทั้งวารสารต่าง ๆ อยู่เสมอ ๆ

¹ คำสั่งเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร ที่ 27/2520 สยาม
จดหมายเหตุ 36 : 987 กันยายน 2520

² คำสั่งเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร ที่ 29/2520 สยาม
จดหมายเหตุ 42 : 1155 ตุลาคม 2520

³ คำสั่งเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร ที่ 30/2520 สยาม
จดหมายเหตุ 42 : 1156 ตุลาคม 2520

บทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
เป็นงานเขียนส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นจากแรงผลักดันทางสังคมในช่วงเวลาดังกล่าว และ
เป็นงานเขียนที่มีลีลาการเขียนและแง่คิดน่าสนใจหลายประการ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมา
วิเคราะห์ในบทต่อไปตามลำดับ

วิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนบทความ
ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

3.1 ศิลปะการใช้ภาษา

ภาษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของวรรณกรรมนักเขียนหรือกวีจะสามารถสร้างสรรค์งานได้อย่างมีคุณค่ามากน้อยเพียงใดนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การเลือกพื้นภาษามาเรียบเรียงเพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความรู้สึก อารมณ์ และ จินตนาการ ของตน ถ้านักเขียนหรือกวีสามารถใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตรงกับความต้องการของตนแล้วเราอาจกล่าวได้ว่านักเขียนหรือกวีผู้นั้นเป็นผู้ที่มีศิลปะในการใช้ภาษา ดังที่ วิภา กงกะนันทน์¹ กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจตามที่เรากำลังต้องการ ได้เรียกว่าเราเป็นผู้มีศิลปะในการใช้ภาษาซึ่งอาจมีวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น ใช้ภาษาแบบตรงไปตรงมา ใช้ภาษาประชดประชัน ใช้สัญลักษณ์ และโวหาร เป็นต้น

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในบทความคอลัมน์ "ข่าวโกสนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จะศึกษาในด้านการใช้คำ ประโยค จุลบท โวหาร และสัญลักษณ์ ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในแต่ละหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

3.1.1 คำ

การศึกษาเรื่องคำผู้วิจัยจะศึกษาการใช้คำในลักษณะต่าง ๆ

สามลักษณะคือ

1. ประเภทของคำ มุ่งศึกษาคำที่ใช้เรียกความคิดและความรู้สึก

¹วิภา กงกะนันทน์ "คนกับภาษา" ใน วรรณคดีศึกษา หน้า 131 - 135

2. ระดับของคำ มุ่งศึกษาคำในภาษานอกมาตรฐานโดยเฉพาะ
คำในภาษาพูด และคำสแลง (Slang)

3. กำเนิดของคำ มุ่งศึกษาคำทับเสียงและทับศัพท์จากภาษา
ต่างประเทศ

ซึ่งทั้งนี้นอกจากจะทำให้ทราบลักษณะการเลือกสรรคำมาใช้แล้วยัง
จะทำให้ทราบ ความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ของผู้เขียนอีกด้วย

3.1.1.1 คำที่ใช้เรียกความคิด

คำที่ใช้เรียกความคิดที่ปรากฏในบทความคอลัมน์
"ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จำแนกได้สี่ชนิด
ด้วยกันคือ

1. คำที่ใช้เรียกความคิดทางการเมือง
2. คำที่ใช้เรียกความคิดทางเศรษฐกิจ
3. คำที่ใช้เรียกความคิดทั้งทางการเมืองและทาง

เศรษฐกิจ

4. คำที่ใช้เรียกความคิดในเรื่องทั่ว ๆ ไป

คำที่ใช้เรียกความคิดแต่ละชนิดดังกล่าว มีความถี่ใน
การใช้มากน้อยต่างกันดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ลำดับที่	คำที่ใช้เรียกความคิด	จำนวนครั้ง
	<u>1. คำที่ใช้เรียกความคิดทางการเมือง</u>	
1	ประชาธิปไตย	127
2	คอมมิวนิสต์	72
3	เผด็จการ	29
4	ซ้าย	14
5	ขวา	11
6	สังคมนิยมประชาธิปไตย	6
7	ขวาคกขอบ	5
8	ชาตินิยม	5
9	ซ้ายสุด	5
10	ขวาสุด	4
11	ซ้ายจัด	4
12	ฝ่ายซ้าย	4
13	ขวาจัด	3
14	จุดยืน	3
15	ฝ่ายขวา	3
16	รอมแซลิสต์	3
17	อนุรักษนิยม	3
18	กลาง	2
19	คอนเซอร์เวตีฟ	2

ลำดับที่	คำที่ใช้เรียกความคิด	จำนวนครั้ง
20	พัลลิด	2
21	สมบูรณาญาสิทธิราชย์	2
22	สังคมนิยมออน ๆ	2 ✓
23	ซ้ายนิค ๆ	1
24	ซ้ายพออาศัย	1
25	โซเซียลิสต์ ฟาเปียน	1
26	แดงจัด	1
27	ปีกซ้าย	1
	<u>2. คำที่ใช้เรียกความคิดทางเศรษฐกิจ</u>	
1	อติเรกนิยม	6
	<u>3. คำที่ใช้เรียกความคิดทั้งทาง การเมือง และเศรษฐกิจ</u>	
1	สังคมนิยม	23
2	เสรีนิยม	8
	<u>4. คำที่ใช้เรียกความคิดในเรื่องทั่ว ๆ ไป</u>	
1	หัวรุนแรง	2
2	หัวออน	1

คำที่ใช้เรียกความคิดที่ปรากฏมากที่สุดในความคอสมน์ "ข้าวโกดนา" และ "คลื่นไต้หน้า" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช คือคำที่ใช้เรียกความคิดทางการเมืองมีจำนวน 27 คำ ส่วนคำที่ใช้เรียกความคิดทางเศรษฐกิจมีเพียงหนึ่งคำ คำที่ใช้เรียกความคิดทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจมีสองคำ นอกจากนี้ยังมีคำที่ใช้เรียกความคิดในเรื่องทั่ว ๆ ไปอีกสองคำ และจากรายละเอียดในตารางจะเห็นได้ว่ามีคำที่ใช้เรียกความคิดทางการเมืองซึ่งมีความหมายไปในแนวเดียวกันอยู่หลายคำ เช่น

ประชาธิปไตย มีความหมายในทำนองเดียวกับคำว่า ขวา และ ฝ่ายขวา

คอมมิวนิสต์ มีความหมายในทำนองเดียวกับคำว่า ซ้าย ซ้ายสุด ซ้ายจัด ปีกซ้าย ฝ่ายซ้าย และแดงจัด

อนุรักษนิยม มีความหมายในทำนองเดียวกับคำว่า ขวาทกขอบ และคอนเซอร์เวทีฟ

ฟาสซิสต์ มีความหมายในทำนองเดียวกับคำว่า ขวาคสุด และเผด็จการ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำคำที่ใช้เรียกความคิดทางการเมืองที่มีความหมายในทำนองเดียวกันมาใช้ด้วยกันเป็นคู่ ๆ เช่น

"ครั้งหนึ่ง ขวาคสุด กับซ้ายสุด มารวมกันได้คือสัญญาที่ทำระหว่างฮิตเลอร์ ซึ่งเป็น ขวาคสุด หรือ ฟาสซิสต์ ฝ่ายหนึ่ง และสตาลิน ผู้ซึ่งเป็น คอมมิวนิสต์ ซ้ายสุด อีกฝ่ายหนึ่ง แล้วต่างฝ่ายต่างก็แบ่งประเทศไปแลกไปเป็นของตน"

(5 มกราคม 2520 : 7)

การศึกษาคำที่ใช้เรียกความคิดนี้จะศึกษาเฉพาะคำที่ใช้เรียกความคิดทางการเมืองซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกความคิดที่ปรากฏมากที่สุดในความคอสมน์ "ข้าวโกดนา" และ "คลื่นไต้หน้า" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช คำที่ใช้เรียก

ความคิดทางการเมืองที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงมากที่สุดได้แก่คำว่า "ประชาธิปไตย" มีความถี่ 127 ครั้ง* และรองลงไปคือคำว่า "คอมมิวนิสต์" มีความถี่ 72 ครั้ง* ความคิดทางการเมืองทั้งสองลัทธินี้เป็นแนวความคิดที่มีการต่อสู้ และขัดแย้งกันมากที่สุด ส่วนคำที่ใช้เรียกความคิดคำอื่น ๆ นั้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงน้อยครั้งมากเมื่อเทียบกับคำทั้งสองดังกล่าว

วิภา กงกะนันทน์ ให้ข้อคิดไว้ว่า "คำที่ผู้เขียนใช้ในความถี่สูง โดยไม่จำเป็นจะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เป็นพิเศษของผู้เขียนกับสิ่งที่คำนั้นใช้เรียก ความผูกพันนั้นอาจเป็นไปในทางบวกหรือทางลบก็ได้"¹

ดังนั้น คำว่า "ประชาธิปไตย" และ "คอมมิวนิสต์" จึงน่าจะเป็น คำที่อยู่ในความคิดคำนึงของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มากที่สุด เมื่อเทียบกับคำที่ใช้เรียกความคิดทางการเมืองทั้งหมดที่ปรากฏในบทความคอลัมน์ "ข่าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ซึ่งเขียนในช่วง พ.ศ. 2519 - 2520

ประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่มุ่งเชิดชูสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล สิทธิทางการเมืองที่สำคัญที่สุดในระบอบประชาธิปไตย คือสิทธิของพลเมืองทุกคนที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมือง ชัยอนันต์ สมุทวณิช² กล่าวถึงอุดมการประชาธิปไตยไว้ว่า มีลักษณะดังนี้คือ

1. รากฐานอันสำคัญยิ่งของอุดมการประชาธิปไตยได้แก่ การมี
ศรัทธาในความสามารถของมนุษย์ ในสติปัญญา และการรู้จักใช้เหตุผล

*โปรดดูรายละเอียดตารางแสดงความถี่ของคำที่ใช้เรียกความคิด
หน้า 69 - 70

¹วิภา กงกะนันทน์ วรรณคดีศึกษา หน้า 27

²ชัยอนันต์ สมุทวณิช อุดมการทางการเมือง หน้า 56 - 62

2. มีความเชื่อในสิทธิและเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็น
 3. ยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันทั้งในทางกฎหมายและทางการเมือง
 4. อำนาจทางการเมืองการปกครองของรัฐบาลเกิดขึ้นจากความยินยอมของประชาชนหรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศมาจากประชาชน
 5. ยอมรับในหลักการที่ว่าสถาบันทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นกลไกของรัฐนั้นมีอยู่เพื่อรับใช้บุคคลในสังคม
 6. ประชาชนมีสิทธิในการคัดค้านและต่อต้านรัฐบาลที่ใช้อำนาจโดยขาดความเป็นธรรม
- ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงประชาธิปไตยในความคิดของท่านไว้ว่า

"ประชาธิปไตย หมายถึง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หมายถึง การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น หมายถึงการปกครองที่ได้รับการเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ และการบริหารประเทศตามตัวบทกฎหมาย"

(24 กันยายน 2520 : 7)

และได้แสดงความคิดเห็นในเชิงทัศนคติหลักการของระบอบประชาธิปไตยไว้ดังนี้

"คนที่รู้จักระบอบประชาธิปไตยอย่างถูกต้องแท้จริงนั้นจะไม่ชอบหรือไม่นิยมในระบอบประชาธิปไตยเห็นจะไม่ได้เพราะเมื่อรู้ทั้งคุณและโทษของระบอบนั้นแล้วก็ยอมจะต้องแลเห็นได้เองว่าระบอบประชาธิปไตยนั้นมีคุณยิ่งกว่าโทษ"

(22 มกราคม 2520 : 3)

จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้มีศรัทธาในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก ท่านจึงได้ตัดสินใจว่าระบอบประชาธิปไตยนั้นมีคุณยิ่งกว่าโทษ

คอมมิวนิสต์

คอมมิวนิสต์เป็นระบอบการปกครองซึ่งมุ่งสร้างสังคมที่ปราศจากชนชั้นโดยการปฏิวัติ

ชัยอนันต์ สมุทวณิช กล่าวถึงอุดมการณ์ของคอมมิวนิสต์ไว้ว่า

"อุดมการณ์คอมมิวนิสต์เชื่อในทฤษฎีของการขัดกันระหว่างชนชั้นตามหลักวิภาษวิธี (Dialectic) กล่าวคือธรรมชาติย่อมมีความขัดแย้งกันภายใน มีการต่อสู้ระหว่างสิ่งที่ตรงกันข้ามระหว่างของเก่ากับของใหม่ระหว่างสิ่งที่เสื่อมกับสิ่งที่เจริญ และระหว่างความก้าวหน้าและถอยหลังฝ่ายคอมมิวนิสต์จึงมีความประสงค์ที่จะทำลายระบบทุนนิยมด้วยการปฏิวัติเพราะเป็นหนทางที่จะขจัดพลังเก่าและระบบการปกครองที่พวกเขาถือว่าไม่ถูกต้องกับกฎของความเป็นจริงทางสังคมโดยเร็วที่สุด"¹

ดังนั้นการปฏิวัติในระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานสำคัญทางเศรษฐกิจได้แก่เปลี่ยนแปลงตัวผู้ถือปัจจัยการผลิตจากชนกลุ่มน้อยที่เป็นชนชั้นนายทุนมาเป็นกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชน รัฐจะเข้าควบคุมปัจจัยสำคัญในการผลิตทั้งหมด นอกจากนี้การแจกจ่ายสินค้าและบริการตลอดจนทรัพยากรอื่น ๆ ก็จะต้องอยู่ในความควบคุมของรัฐทั้งสิ้น

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้มีความคิดเห็นว่าการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์นั้นเป็นระบอบการปกครองที่ปิดกั้นเสรีภาพของบุคคลโดยสิ้นเชิง

¹ชัยอนันต์ สมุทวณิช อุดมการณ์ทางการเมือง หน้า 38 - 39

โดยเฉพาะเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้
ยังได้กล่าวเป็นเชิงให้ข้อคิดเกี่ยวกับอันตรายจากระบบคอมมิวนิสต์ไว้ว่า

"ใครเป็นคอมมิวนิสต์เข้าแล้วก็เท่ากับทำลายเสรีภาพของตนเอง
เท่านั้น"

(9 พฤศจิกายน 2519 : 3)

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการที่จะ
กำจัดลัทธิและบุคคลที่เป็นคอมมิวนิสต์ไว้ว่าต้องใช้วิธีการสองวิธีควบคู่กันคือ

สำหรับคนที่เข้าป่าไปเป็นคอมมิวนิสต์เพราะถูกเจ้าหน้าที่ของทาง
ราชการข่มเหงรังแกหรือเพราะไม่สามารถจะทนสภาพความเป็นอยู่อันแร้นแค้นของ
ตนได้นั้น อาจดึงกลับออกมาได้โดยการปรับปรุงการปกครองและทำพระคุณให้แกราษฎร
ในท้องถิ่นทุรกันดาร

ส่วนคนที่ เป็นคอมมิวนิสต์ด้วยอุดมการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ของไทยให้เป็นแบบคอมมิวนิสต์นั้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า

"จำเป็นต้องปราบปรามด้วยอาวุธ และด้วยมาตรการทางทหาร"

(26 มกราคม 2520 : 7)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า ความคิดเห็นของ ม.ร.ว.
คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีต่อระบอบการปกครองประชาธิปไตยกับระบอบคอมมิวนิสต์นั้น
แตกต่างกันอย่างตรงกันข้าม สังเกตได้ชัดเจนจากการใช้บริบทของคำเช่น

ประชาธิปไตย หมายถึง เสรีภาพ

ประชาธิปไตย มีคุณมากกว่าโทษ

ส่วน คอมมิวนิสต์ ทำลายเสรีภาพ เป็นต้น

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ที่มีความคิดเป็นปฏิปักษ์กับลัทธิคอมมิวนิสต์และบุคคลที่เป็นคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง พร้อมทั้งมีความคิดเห็นว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามที่ควรแก่การทำลายล้างให้หมดสิ้นไป

3.1.1.2 คำที่ใช้เรียกความรู้สึก

คำที่ใช้เรียกความรู้สึกที่ปรากฏในบทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จำแนกได้สี่ชนิดด้วยกันคือ

1. คำใช้เรียกความรู้สึกที่ให้ความหมายในทางลบ
2. คำใช้เรียกความรู้สึกที่ให้ความหมายในทางบวก
3. คำ ใช้เรียกความรู้สึกที่ให้ความหมายทั้งในทาง

บวกและทางลบ

4. คำใช้เรียกความรู้สึกที่ให้ความหมายเป็นกลาง ๆ
- คำที่ใช้เรียกความรู้สึกแต่ละชนิดดังกล่าวมีความถี่ใน

การใช้ดังนี้

ลำดับที่	คำที่ใช้เรียกความรู้สึก	จำนวนครั้ง
	1. <u>คำใช้เรียกความรู้สึกที่ให้ความหมายในทางลบ</u>	
1	รอน	47
2	วิตกกังวล	15
3	หวาดกลัว	12
4	ตกใจ	11

ลำดับที่	คำที่ใช้เรียกความรู้สึก	จำนวนครั้ง
5	เกลียด	10
6	ตื่นตกใจ	10
7	ขมขื่น	9
8	หวั่นไหว	9
9	กลัว	7
10	ตระหนกตกใจ	7
11	เคียดแค้น	6
12	สยดสยอง	6
13	สงสาร	6
14	หวังใย	6
15	หวาดหวั่น	5
16	อึดอัด	5
17	แค้น	4
18	ว่าเหว	4
19	อคติ	4
20	อิจฉา	4
21	โกรธแค้น	3
22	ขุนของหมองใจ	3
23	ตื่นตระหนก	3
24	เกรงกลัว	2
25	โกรธ	2

ลำดับที่	คำที่ใช้เรียกความรู้สึก	จำนวนครั้ง
26	คับแค้นใจ	2
27	เจ็บ	2
28	เจ็บรอน	2
29	ซ้ำใจ	2
30	วิตก	2
31	วิตกห่วงใย	2
32	เศร้าโศก	2
33	หนาว	2
34	หวาดเกรง	2
35	กลุ้มใจ	1
36	หัดซึ้งหมองใจ	1
37	ซึ้งของ	1
38	ซึมเซา	1
39	ตกอกตกใจ	1
40	ท้อใจ	1
41	ท้อถอย	1
42	ท้อแท้	1
43	ทุกข์ใจ	1
44	ทุกข์รอน	1
45	เบื่อ	1
46	เบื่อหน่าย	1

ลำดับที่	คำที่ใช้เรียกความรู้สึก	จำนวนครั้ง
47	ร้อนใจ	1
48	ริษยา	1
49	แค้น	1
50	ลุ่มหลง	1
51	เศร้าหมอง	1
52	สมเพช	1
53	สลกใจ	1
54	สะอึกสะใจ	1
55	สะอึกสะเอียน	1
56	แสดงใจ	1
57	เสียขวัญ	1
58	เสียใจ	1
59	หงุดหงิด	1
60	เหี้ยมคหยาม	1
61	อ้างว้าง	1
62	อิจฉาริษยา	1

ลำดับที่	คำที่ใช้เรียกความรู้สึก	จำนวนครั้ง
	2. <u>คำใช้เรียกความรู้สึกที่ให้ความหมาย</u> <u>ในทางบวก</u>	
1	ดีใจ	6
2	ยินดี	6
3	รื่นเริง	5
4	ศรัทธา	5
5	ปิติโสมนัส	4
6	ภูมิใจ	4
7	ชื่นชมโสมนัส	3
8	เบิกบาน	3
9	ปลื้มใจ	3
10	สบายใจ	3
11	อímเอิบใจ	3
12	นิยมชมชอบ	2
13	พอใจ	2
14	รื่นรมย์	2
15	ชื่นชมยินดี	1
16	สุขชื่น	1
17	คัมค้ำ	1
18	ตื่นตาตื่นใจ	1
19	ตื่นตันใจ	1

ลำดับที่	คำที่ใช้เรียกความรู้สึก	จำนวนครั้ง
20	นิยม	1
21	นิยมชมชื่น	1
22	ประทับใจ	1
23	ปิติปราโมทย์	1
24	ปลื้มปิติ	1
25	เปรมปราโมทย์	1
26	สบาย	1
27	สุขเกษมเปรมปรีดิ์	1
28	สุขใจ	1
29	สุขสำราญ	1
30	อุบใจ	1
3. <u>คำที่ใช้เรียกความรู้สึกที่ให้ ความหมาย</u> <u>ได้ทั้งในทางลบและทางบวก</u>		
1	รัก	33
2	ชื่นเต้น	7
3	เคลิบเคลิ้ม	3
4	กระหายใจ	1
5	แปลกใจ	1
6	ระทึกใจ	1
7	สนใจ	1

ลำดับที่	คำที่ใช้เรียกความรู้สึก	จำนวนครั้ง
	4. <u>คำที่ใช้เรียกความรู้สึกที่ให้ความหมาย</u> <u>เป็นกลาง ๆ</u>	
1	เฉย ๆ	4

จากตารางจะเห็นได้ว่า คำที่ใช้เรียกความรู้สึกที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้มากที่สุดคือ คำที่ใช้เรียกความรู้สึกที่ให้ความหมายในทางลบซึ่งมีจำนวนถึง 62 คำ ส่วนคำที่ใช้เรียกความรู้สึกที่ให้ความหมายในทางบวกมีจำนวนเพียง 30 คำ คำที่ใช้เรียกความรู้สึกที่ให้ความหมายได้ทั้งในทางลบและบวกมีจำนวนเจ็ดคำ และนอกจากนี้คำที่ใช้เรียกความรู้สึกที่ให้ความหมายเป็นกลาง ๆ มีเพียง หนึ่งคำ

แม้ว่าโดยรูปแบบของการประพันธ์ บทความจะเป็นวรรณกรรม ร้อยแก้วประเภทสารคดีที่มีเนื้อหาสาระมุ่งเสนอความรู้และความคิดเป็นประการสำคัญ แต่บทความของนักเขียนบางท่านก็มีได้ปราศจากอารมณ์ และความรู้สึกที่มีต่อสิ่งแวดล้อม เสียเลยทีเดียว

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนักเขียนบทความผู้หนึ่งที่แทรกอารมณ์ และความรู้สึกของตนที่มีต่อสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไว้ในบทความของท่านควยเสมอ

การที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้คำที่แสดงความรู้สึกในทางลบมากกว่าคำที่แสดงความรู้สึกในด้านอื่น ๆ ดังที่ปรากฏในบทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" นอกจากจะแสดงให้เห็นความวุ่นวายสับสนของปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในสังคมไทยช่วง 6 ตุลาคม 2519 -

2520 ตุลาคม 2520 แล้วยังแสดงให้เห็นความรู้สึกไม่สบายใจ ของ
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีต่อสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมใน
ช่วงนั้น ๆ ใกล้เคียงกับที่ เช่น ตัวอย่างการใช้คำเรียกความรู้สึกที่มีความหมายใน
ทางลบดังต่อไปนี้

"ในที่สุดเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม 2519 ก็ได้เกิดขึ้น คนไทย
ฆ่ากันเองตายไปหลายสิบคนด้วยอาการที่น่าสยดสยอง อย่างที่ไม่เคย
พบเห็นมาก่อน"

(10 มกราคม 2520 : 3)

"สยดสยอง" ให้ความรู้สึกที่น่าสะพรึงกลัวและตื่นตกใจ
"ตามรายละเอียดที่ได้ทราบนั้น ทหารเขมรที่ได้เข้ามาโจมตีหมู่บ้าน
ได้กระทำการด้วยความทารุณอย่างกับที่มีอยู่ในเมืองไทยที่เรียกกันว่า "ฆ่าล้างโคตร"

ความทารุณเช่นนี้ต้องเกิดจากความเคียดแค้น
อะไรหรือใครที่ทำให้เกิดความเคียดแค้นถึงขนาดนั้นขึ้น"

(5 สิงหาคม 2520 : 7)

"เคียดแค้น" ให้ความรู้สึกโกรธและเจ็บช้ำใจอย่างรุนแรง
"ผมไม่เถียงละครับว่าเวลานั้นในระยะหลัง ๆ นี้ ได้ทำให้ไทยขุ่นข้อง
หมองใจมาหลายครั้งหลายหน"

(29 กันยายน 2520 : 7)

"ขุ่นข้องหมองใจ" ให้ความรู้สึกหม่นหมองและโกรธเคืองอยู่ในใจ

"การใช้พลังงานนิวเคลียร์นั้นจะเป็นผลประโยชน์จริงทั้งในทางอุตสาหกรรมและในความเป็นอยู่ของคนในประเทศแต่ละที่ที่เกิดขึ้นอีกทางหนึ่งเป็นสมนิวเคลียร์นั้นจะต้องก่อให้เกิดความหวาดหวั่นและความหวงใญ่อยู่เป็นนิจ"

(3 พฤศจิกายน 2519 : 7)

"หวาดหวั่น" ให้ความรู้สึกกลัว และขาดความมั่นคง
"หวงใญ่" ให้ความรู้สึกผูกพันที่เป็นทุกข์

"เมื่อวานนี้ผมได้เขียนเรื่องชาวที่ไม่น่าจะตื่นตกใจ วิตกกังวล หวาดกลัว และอาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยไปแล้ว

เมื่อเขียนไปแล้วก็นึกเบ่ง ๆ ว่าตนเองนั้นกล้าหาญชาญสมรมีจิตใจหนักแน่นไม่หวั่นไหวไปตามข่าว

แต่ที่ไหนได้ พอรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งเอาหนังสือพิมพ์หลาย ๆ ฉบับมาอ่านพบแต่ข่าวที่ทำให้ ตื่นตกใจ วิตกกังวล หวาดกลัว และอย่างน้อยก็ทำให้เกิดความไม่สงบทางใจแก่ตัวทั้งนั้น"

(15 กรกฎาคม 2520 : 7)

"ตื่นตกใจ" ให้ความรู้สึก สะดุ้งกลัว และสับสน
"วิตกกังวล" ให้ความรู้สึก วุ่นวายใจและพะวงด้วยความเป็นทุกข์
"หวาดกลัว" ให้ความรู้สึก ขาดความอบอุ่นและครั่นคร้าม

"การให้ยืมชื่อเด็กจากพ่อ-แม่ที่ยากจนหรือมีปัญหาโดยเอาเงินเข้าลोनันเป็นการขายหรือทำลายสัญชาติญาณของมนุษย์ลงไปซึ่งก็เป็นบาปอยู่แล้ว

แต่การเอาเงินเขาล่อนนั้นทำให้เกิดความโลภขึ้นชั่วแล่นในพ่อแม่ของเด็ก
เมื่อขายลูกให้เขาไปแล้วไม่นาน ความโลภก็จะต้องจางลงเกิดความรัก
ความคิดถึงลูกซึ่งได้ขายให้เขาไป

จะไปเอาคืนมาก็ไม่มีปัญญา

ใจคอจะต้อง ว่าเหว ขมขื่น และตำหนิตนเองไปตลอดชีวิต"

(สยามรัฐ 16 เมษายน 2520 : 7)

"ว่าเหว" ให้ความรู้สึก อ่างว้าง เสียหาย ซากสิ่งยึดเหนี่ยว

ผูกพัน

"ขมขื่น" ให้ความรู้สึกเจ็บขำลึก ๆ อยู่ในใจ

3.1.1.3 คำในภาษานอกมาตรฐาน

ภาษานอกมาตรฐานหมายถึงภาษาที่ใช้พูดกันในหมู่คนที่ใกล้ชิดสนิทสนม และเป็นกันเองบทความคอลัมน์ "ข่าวโกดนา" และ "คลื่นไต้หน้า" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ปรากฏคำในภาษานอกมาตรฐานโดยเฉพาะคำในภาษาพูดและคำสแลง (Slang) อยู่เป็นจำนวนมากสามารถจำแนกตามลักษณะของคำไคหาชนิด และแต่ละชนิดมีจำนวนมากน้อยตามลำดับดังนี้

1. คำกริยา 51 คำ
2. คำวิเศษณ์ 48 คำ
3. คำนาม 22 คำ แบ่งออกเป็นประเภท

ต่าง ๆ 9 ประเภท คือ

- 3.1 คำที่ใช้เรียกสัตว์ 3 คำ
- 3.2 คำที่ใช้เรียกเชื้อชาติ 2 คำ
- 3.3 คำที่ใช้เรียกความสัมพันธ์ของมนุษย์ 5 คำ
- 3.4 คำที่เลียนแบบจากการโฆษณา 3 คำ

3.5 คำที่ใช้เรียกอวัยวะ 2 คำ

3.6 คำที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบ 3 คำ

3.7 คำที่ใช้เรียกอาจณ 2 คำ

3.8 คำที่ใช้เรียกสตรีที่ให้บริการทางเพศ 1 คำ

3.9 คำที่ใช้เรียกโรคทางจิต 1 คำ

4. คำสรรพนาม 5 คำ

5. คำอุทาน 5 คำ

คำในภาษานอกมาตรฐานแต่ละชนิดดังกล่าวนี้นี้มีความถี่ในการใช้ดังนี้

ลำดับที่	คำในภาษานอกมาตรฐาน	จำนวนครั้ง
	1. คำกริยา	
1	พัง	41
2	คา	34
3	ซัด	7
4	เหลิง	6
5	เขม่น	4
6	ล้างโคตร	4
7	เขิน	3
8	แซง	3
9	คีหัว	3
10	เปี้ยว	3

ลำดับที่	คำในภาษานอกมาตรฐาน	จำนวนครั้ง
11	พัค	3
12	ไวยวาย	3
13	สับ	2
14	เหลิ่งอำนาจ	2
15	ฮือฮา	2
16	กระแซะ	1
17	โกหก	1
18	ซัดคอ	1
19	ขายหน้า	1
20	คลั่งอำนาจ	1
21	คุยหับ	1
22	คุยโว	1
23	ซัดควง	1
24	ซัดคาว	1
25	คักจิริต	1
26	คัมผยอง	1
27	ตีกิน	1
28	เตะปับดัง	1
29	ทะลิ่ง	1
30	บนกะปอดกะแปด	1
31	เบง	1
32	เบงหับ	1

ลำดับที่	คำในภาษานอกมาตรฐาน	จำนวนครั้ง
33	เปื้อ	1
34	แบกหน้	1
35	เปื้อปู้ดึคปู้	1
36	ผสมโรง	1
37	มือบอน	1
38	มวนเลื้อ	1
39	ล้าเส้น	1
40	โวย	1
41	สวด	1
42	สะแอน	1
43	ล้าออยล้าอิง	1
44	เลียมวย	1
45	เลือก	1
46	หักหลัง	1
47	แหยม	1
48	อยากดั่ง	1
49	อวก	1
50	ฮา	1
51	ฮาตึง	1

ลำดับที่	คำในภาษานอกมาตรฐาน	จำนวนครั้ง
	2. <u>คำวิเศษณ์</u>	
1	แข็ง	27
2	เบา	14
3	เชย	8
4	แข็ง ๆ	5
5	บัคซบ	5
6	กะลอน	4
7	เละ	3
8	เส้นล็ก	3
9	งามหน้า	2
10	แจ้วแห้ว	2
11	ฉิบหาย	2
12	เชย ๆ	2
13	กระตึกกรีน	1
14	โก๋	1
15	โก๋ ๆ	1
16	เข้าไ้เข้าทรง	1
17	เจ้าโมโห	1
18	โจ่งครึม	1
19	ฉิบโหง	1
20	ชะมัดยาค	1

ลำดับที่	คำในภาษานอกมาตรฐาน	จำนวนครั้ง
21	ชย	1
22	ชวย	1
23	ชาส	1
24	ชส	1
25	ชสชาส	1
26	เตย	1
27	โตโต	1
28	ทันสมัยเปียบ	1
29	นัว	1
30	น้ำเนา	1
31	บอ ๆ	1
32	บ้าจี้	1
33	บ้าพิลึก	1
34	บ้าสนิท	1
35	บ้าอำนาจ	1
36	บ้า ๆ	1
37	พิลึกละ	1
38	เย็นเจี๊ยบ	1
39	เยอะแยะ	1
40	เลอะเทอะ	1
41	สบายมาก	1

ลำดับที่	คำในภาษานอกมาตรฐาน	จำนวนครั้ง
42	สะบักขอ	1
43	เส้นตีน	1
44	เทอ	1
45	อะราอราม	1
46	อ้อชา	1
47	อูตริ	1
48	เอียน	1
3. <u>คำนาม</u>		
3.1 <u>สัตว์</u>		
1	หมา	57
2	ลูกหมูลูกหมา	1
3	ไอจ้อ	1
3.2 <u>คำที่ใช้เรียกเชื้อชาติ</u>		
1	เจก	9
2	ลาวขาว	1
3.3 <u>คำที่ใช้เรียกความสัมพันธ์</u>		
<u>ของมนุษย์</u>		
1	เมีย	5
2	ผัว	2

ลำดับที่	คำในภาษานอกมาตรฐาน	จำนวนครั้ง
3	โคตร	1
4	น้องเมีย	1
5	พี่ชาย	1
3.4 <u>คำที่เลียนแบบจาก</u> <u>การโฆษณา</u>		
1	เรื่องเบา ๆ	5
2	วันเบา ๆ	1
3	วันหนัก ๆ	1
3.5 <u>อวัยวะ</u>		
1	กบาล	2
2	ตีน	2
3.6 <u>คำที่มีความหมาย</u> <u>เชิงเปรียบเทียบ</u>		
1	คนหน้าคาน	1
2	หมาลอบกัด	1
3	ไอ้สี่	1

ลำดับที่	คำในภาษานอกมาตรฐาน	จำนวนครั้ง
	3.7 <u>คำที่ใช้เรียกอาจณ</u>	
1	จีคน	1
2	จีหมา	1
	3.8 <u>คำที่ใช้เรียกสตรีที่ให้บริการทางเพศ</u>	
1	กะหรี่	1
	3.9 <u>คำที่ใช้เรียกโรคทางจิต</u>	
1	โรคจู ⁺	1
	4. <u>คำสรรพนาม</u>	
1	กู	31
2	มึง	6
3	มัน	5
4	เอ็ง	1
5	ไอหนู	1
	5. <u>คำอุทาน</u>	
1	ต่าย	1
2	ว้าย	1

ลำดับที่	คำในภาษานอกมาตรฐาน	จำนวนครั้ง
3	สาละวันเอ๋ย	1
4	โอย ๆ	1
5	โอย	1

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้คำในภาษานอกมาตรฐานทั้งห้าชนิด
ดังกล่าวในลักษณะดังต่อไปนี้

1. คำกริยา

คำกริยา คือ "คำที่แสดงอาการของนามและสรรพนาม"¹
การใช้คำกริยาที่เป็นภาษานอกมาตรฐาน ช่วยทำให้มองเห็นภาพว่าอาการที่กระทำนั้น
เป็นไปอย่างรุนแรงและบางครั้งไม่เป็นที่สบอารมณ์ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
เช่น

"ทำหนังสือพิมพ์ ก็ต้องลงข่าวที่คนอ่านชอบอ่านเพราะหนังสือพิมพ์นั้น
นอกจากจะเป็นอื่น ๆ มากมายหลายอย่างแล้วก็ยังเป็นอุตสาหกรรม
อย่างหนึ่งอีกด้วย

หากผลิตสินค้าที่ไม่มีใครซื้อก็พัง"

(11 พฤษภาคม 2520 : 7)

"สมัยนี้มันต้องคุ้ยไต่กันครับไม่อย่างนั้นจะไปแก้ภาพพจน์อย่างไรไหว"

(2 สิงหาคม 2520 : 7)

¹พระยาอุปทิศศิลปสาร หลักภาษาไทย หน้า 81

"หนังสือพิมพ์บางฉบับผมเคยอ่านมาก สนใจมาก แต่ต่อมาเริ่ม
 เบื่อลงจนในที่สุดก็ไม่อ่าน
 ในที่สุดหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นก็ม้วนเสื่อ เป็นดังนี้ ทุกรายไปไม่เคยพลาด
 สักฉบับเดียว"

(13 สิงหาคม 2520 : 7)

อีกตอนหนึ่งกล่าวถึงผู้ชมการแสดงหุ่นกระบอกของ จักรพันธ์
 โปษยกฤต ที่วังสวนผักกาดว่า

"คนดูหุ่นหนังที่ผมเคยรู้จักเขาดูกันจริง ๆ จัง ๆ ไม่น่ารำคาญ
 แต่คนดูที่วังสวนผักกาดคือนั้น ยกเว้นฝรั่งที่ดูอย่างเรียบร้อย
 แล้วยังมีคนชั้นปัญญาชนและอนุรักษศิลปกรรมวัฒนธรรม อะไรต่อมิอะไร
 เข้าไปแทรกซึมอยู่อีกมาก
 คนเหล่านี้แหละครับที่ผมหมั่นไส้และรำคาญนิมโหงเลย
 เพราะคุณแล้วไม่ดูเปล่ายังทำท่าบิบัติปราโมทย์จนเอียน
 พอถึงตอนหุ่นลาโรงชั่วคราวเพื่อเลี้ยงของว่างก็กระแะ
 เขามาหาผม"

(14 พฤษภาคม 2520 : 7)

2. คำวิเศษณ์

คำวิเศษณ์ คือ "คำที่ใช้ประกอบคำอื่นให้มีเนื้อความแปลก
 ออกไปเช่น ประกอบกริยา นาม สรรพนาม และวิเศษณ์ด้วยกัน"¹ การใช้คำวิเศษณ์ที่
 เป็นภาษานอกมาตรฐานขยายคำกริยา นาม และวิเศษณ์ ในบทความของ ม.ร.ว.
 คึกฤทธิ์ ปราโมช ช่วยเน้นให้ภาพของสิ่งที่ถูกขยายนั้นชัดเจนและเข้าถึงอารมณ์
 ของผู้อ่าน เช่น

¹พระยาอุปกิตศิลปสาร หลักภาษาไทย หน้า 93

2.1 คำวิเศษณ์ขยายกริยา

"...ยิ่งโฆษณากันมากลัทธิอดิเรกนิยมก็ยิ่งเติบโตมากขึ้น ความอยากซื้อของใหม่ทั้งที่มีอยู่แล้วก็ยังมีมากขึ้น

แม้แต่นักชานมก็ยังโฆษณาขายกันโจ่งครึม มีมากมายหลายชนิด เอาไว้ใช้วันหนึ่ง ๆ บ้าง วันเบา ๆ บ้าง"

(26 พฤษภาคม 2520 : 7)

2.2 คำวิเศษณ์ขยายนาม

"พูดตรง ๆ ก็ได้ว่าทุกวันนี้วัดในกรุงเทพฯ บางวัดก็เกือบจะกลายเป็นสถานที่ของนักท่องเที่ยวไปแล้ว

ความเป็นวัดน้อยลงทุกที

จะแก่น้อยอย่างไรก็ไม่รู้ละครับแต่ก็ควรจะคิดแก่กันเสียที่

มีฉะนั้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของเราซึ่งเรียกได้ว่ายั่งยืนในขั้นดีจะพลอยแข็งไปเหมือนของอื่น ๆ อีกหลายอย่าง"

(21 กรกฎาคม 2520 : 7)

2.3 คำวิเศษณ์ขยายวิเศษณ์

"ผมออกแบบเสื้อแขนสามส่วนมีคอตั้งสูงประมาณ 1 องคุลี หนังสือพิมพ์เมืองไทยก็เคยถ่ายรูปลงแล้วบอกว่าเทอะทะมาก"

(2 สิงหาคม 2520 : 7)

3. คำนาม

คำนาม "เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อสิ่งที่มีรูปหรือสิ่งที่ไม่มียุปรากฏ
ก็ได้"

การใช้คำนามที่เป็นภาษาพูดหรือภาษานอกมาตรฐานเรียกสิ่ง
ต่าง ๆ ในบทความของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จำแนกได้ 9 ประเภท* คำนาม
เหล่านั้นเป็นคำง่าย ๆ ที่ชาวบ้านใช้สื่อสารกันอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น

"คนชาติอื่นภาษาอื่นที่เขารักหมานั้นเขาจะเลี้ยงหมาเพียงตัวเดียวหรือ
สองตัวเป็นอย่างมากแล้วก็ทุ่มเทความรักทั้งหมดให้แก่หมาตัวเดียวหรือ
สองตัวนั้น แต่คนไทยลงรักหมาเสียอย่างหนึ่งแล้วก็พร้อมที่จะเลี้ยงหมา
ได้เป็นฝูงไม่จำกัดจำนวนทีเดียว"

(11 มิถุนายน 2520 : 7)

"สิทธิการริบถ้าใครจะคำตระกูลปราโมช ต้องคำว่าเป็นเจ๊กไม่ใช่
เขมรเพราะตระกูลนี้ไม่มีเลือดเขมรปะปนอยู่เลย ถึงจะมีคนในตระกูลนี้
หนีไปเขมรก็ยังไม่ใช่เขมรอยู่นั่นเอง"

(11 เมษายน 2520 : 7)

"การเมืองเมืองไทยกลายเป็นเรื่องน่ารังเกียจคนดี ๆ ไม่มีใคร
หาญเข้ามาสู่"

นอกจากคนหน้าคานฉิวหนา ไม่รังเกียจ เล่นคม หรือแม้แต่อาจม
ครับก็อย่างฉะฉานแหละ"

(17 มิถุนายน 2520 : 7)

* พระยาอุปกิตศิลปสาร หลักภาษาไทย หน้า 70

* ดูรายละเอียดในตาราง หน้า 91 - 93

4. คำสรรพนาม

คำสรรพนามคือ "คำที่ใช้แทนชื่อสิ่งต่าง ๆ เพื่อช่วยมิให้
ต้องกล่าวถึงสิ่งนั้นซ้ำ ๆ กัน"¹

การใช้คำสรรพนามที่เป็นภาษานอกมาตรฐานแทนชื่อสิ่งต่าง ๆ
ในบทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช บางคำแฝงไว้ด้วยลักษณะที่เป็น
นายคนอยู่ในตัวเอง เช่น สรรพนามคำว่า กู มึง มัน แต่บางคำแฝงไว้ด้วยความ
เมตตาและไม่ตรีจิต เช่น คำว่า เอ็ง ไอ้หนู ซึ่งจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช อธิบายเรื่อง "อัครดา" หรือ
การปิดตนเองโดยใช้สรรพนาม "กู" แทน "ตัวตน" เช่น

"การปิดที่สำคัญที่สุดก็คือปิดกู ที่พระท่านเรียกว่าอัครดา

ชีวิตทั้งอันก็เป็นชีวิตของกู คนอื่นไม่เกี่ยวบ้านนี้เป็นบ้านของกู เมืองนี้
เป็นของกู แผ่นดินนี้เป็นของกู โลกนี้เป็นของกู จนในที่สุดพระอาทิตย์
พระจันทร์ และจักรวาลพิภพนี้ก็เป็นของกู มีไว้เพื่อประโยชน์ของกู และ
เพื่อความสุขของกูเท่านั้น"

(11 มกราคม 2520 : 3)

"ไอ้หนูเขาไม่ให้เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมแล้วเอ็งจะว่าไง"

(21 กันยายน 2520 : 7)

5. คำอุทาน

คำอุทาน คือ "คำที่เปล่งออกมาแล้วแสดงให้ทราบถึง
อาการ ความรู้สึก และนิสัยใจคอของผู้พูด"²

¹พระยาอุปทิศศิลปสาร หลักภาษาไทย หน้า 79

²ค. หน้า 109

คำอุทานที่ปรากฏในบทความของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นั้นเป็นที่น่าสังเกตว่าส่วนหนึ่งเป็นคำอุทานของสตรีเพศ เช่น ตาย ! ว้าย ! การแทรกคำอุทานไว้ในงานเขียนประเภทบทความชวนเน้นอารมณ์และความรู้สึกให้แกผู้อ่านได้มาก เช่น

กล่าวชมเชยการแสดงละครในตอน "บุษบาเลี้ยงเทียน" ของกรมศิลปากรว่า

"ขอชมนางบุษบากรมศิลปากรว่ายังร้องว้าย ก็เป็นผู้หญิงสมัยนี้เขาร้องอย่างแหม่มว้า Ouch ! จะบอกให้"

(18 เมษายน 2520 : 7)

อีกตอนหนึ่งกล่าวถึงคอลัมน์ "ขลุ่ยขลุ่ย" ของ ลองลิซิทในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐว่าเป็นคอลัมน์ที่เคยวิจารณ์นักการเมืองมาตลอด และวิจารณ์อย่างสุภาพไม่เคยใช้ถ้อยคำรุนแรงกับผู้อื่นใด

"...เพราะฉะนั้นคำวิจารณ์ของคุณลอง ลิซิท จึงลึกซึ้งแทรกเข้าไปใต้เนื้อใต้หนัง

บทจะชมใครขึ้นมาผู้ที่ถูกชมก็เบาเนื้อเบาตัวเหมือนกับจะลอยหายไป แต่ถ้ามองใครขึ้นมาแล้วก็เจ็บแสบเข้าไส้เข้าทรวงไปทั้งตัวแทบจะลงนอนคั่นบนพื้นดินร้องโอย ๆ เรียกให้คนช่วยไปที่เดียว"

(13 พฤศจิกายน 2519 : 3)

การใช้คำในภาษานอกมาตรฐานโดยเฉพาะคำภาษาพูดและคำสแลง (Slang) ทั้งห้าชนิดที่กล่าวที่ปรากฏในบทความคอลัมน์ "ข้าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้อ่าน จึงมีผลทำให้บทความซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มุ่งเสนอความรู้ และ

ความคิดนั้นง่ายแก่การสื่อสารเรื่องที่สำคัญเกี่ยวกับ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม กับบุคคลทุกระดับชั้น

นอกจากนี้การใช้คำสแลง (Slang) ยังแสดงให้เห็นว่า ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ในเรื่องการใช้ภาษาเพื่อสร้างความสนใจแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

3.1.1.4 คำยืมจากภาษาต่างประเทศ

จากการศึกษาบทความคอลัมน์ "ข้าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช พบว่ามีคำภาษาต่างประเทศอยู่เป็นจำนวนมากได้แก่ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี - สเปน สกอตแลนด์ เยอรมัน และจีน ในจำนวนภาษาต่าง ๆ ดังกล่าว ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาใช้มากที่สุดและนำมาใช้ทั้งในลักษณะทับเสียง และทับศัพท์

คำทับเสียงได้แก่ การเขียนคำภาษาต่างประเทศด้วยอักษรไทย ส่วนคำทับศัพท์ได้แก่การเขียนคำภาษาต่างประเทศด้วยอักษรของภาษานั้น ๆ เช่น เขียนคำภาษาอังกฤษด้วยอักษรโรมัน เป็นต้น

1. คำทับเสียงภาษาอังกฤษ

คำทับเสียงภาษาอังกฤษที่ปรากฏในบทความคอลัมน์ "ข้าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มีทั้งหมด 76 คำ จัดแบ่งเป็นกลุ่มคำประเภทต่าง ๆ ได้ 21 ประเภท ได้แก่

- 1.1 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องงานพิมพ์ 3 คำ
- 1.2 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่อง ปริมาณ 2 คำ
- 1.3 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องปัญหาสังคม 5 คำ
- 1.4 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องกีฬา 3 คำ
- 1.5 คำที่ใช้เรียกดอกไม้ 1 คำ

หน่วยงาน และสถาบัน 10 คำ

1.6 คำที่ใช้เรียก กลุ่ม องค์การ สมาคม

1.7 คำที่ใช้เรียกกลุ่มทางการเมือง 5 คำ

1.8 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยี 3 คำ

1.9 คำที่ใช้เรียกหน่วยชั่ง ตวง และมาตราเงิน

2 คำ

1.10 คำที่ใช้เรียกเครื่องใช้และพาหนะ 12 คำ

1.11 ชื่อหนังสือพิมพ์ 7 คำ

1.12 ชื่อสถานที่ เมือง และทวีป 4 คำ

1.13 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องธุรกิจการโฆษณา

3 คำ

1.14 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องศิลปะ 2 คำ

1.15 คำที่ใช้เรียกเชื้อเพลิง 3 คำ

1.16 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องอาหาร 2 คำ

1.17 คำที่ใช้ในวิชาวิทยาศาสตร์ 1 คำ

1.18 คำที่ใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ 1 คำ

1.19 คำที่ใช้ในทางการแพทย์ 2 คำ

1.20 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องการศึกษา 2 คำ

1.21 กลุ่มคำเบ็ดเตล็ด 3 คำ

คำทับเสียงแต่ละประเภทดังกล่าวนี้นี้มีความถี่ในการใช้

ดังต่อไปนี้

ลำดับที่	คำภาษาอังกฤษ	จำนวนครั้ง
	1. คำทับเสียง	
	1.1 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องงานพิมพ์	
1	คอสมัน	43
2	บ็อกเก็ตบุค	1
3	ปรุฟ	1
	1.2 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องปริมาณ	
1	นิวเคลียร์	35
2	พลูโตเนียม	8
	1.3 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องปัญหาสังคม	
1	คอร์ปชั่น	20
2	เฮโรอีน	17
3	สปอยล์	4
4	แซร์	2
5	สลัม	1
	1.4 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องกีฬา	
1	เจียร์	9
2	กอล์ฟ	2
3	สปีริต	1

ลำดับที่	คำภาษาอังกฤษ	จำนวนครั้ง
	1.5 <u>คำที่ใช้เรียกดอกไม้</u>	
1	แคพพิลิด	9
	1.6 <u>คำที่ใช้เรียกกลุ่ม องค์การ สมาคม หน่วยงาน และสถาบัน</u>	
1	โอเปค	6
2	มาเฟีย	3
3	อาเซียน	3
4	กอดฟาเซอร์	1
5	แก๊ง	1
6	ปี.ปี.ซี.	1
7	แบ๊งค์	1
8	ยูเนสโก	1
9	ออกฟอร์ด	1
10	เอ.ยู.เอ.	1
	1.7 <u>คำที่ใช้เรียกกลุ่มทางการเมือง</u>	
1	เคโมแครท	5
2	รีพับลิกัน	5
3	รอยัล	4
4	ลิเบอรัล	1
5	ลิเบอรัล เคโมแครท	1

ลำดับที่	คำภาษาอังกฤษ	จำนวนครั้ง
	1.8 <u>คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยี</u>	
1	เทคนิค	5
2	เทคโนโลยี	2
3	อิเล็กทรอนิกส์	2
	1.9 <u>คำที่ใช้เรียกหน่วยชั่ง ตวง และ</u> <u>มาตราเงิน</u>	
1	แบเร็ด	5
2	ปอนด์สเตอร์ลิง	1
	1.10 <u>คำที่ใช้เรียกเครื่องใช้และพาหนะ</u>	
1	แท็กซี่	4
2	แบตเตอรี่	2
3	สเตริโอ	2
4	เฮลิคอปเตอร์	2
5	เช็ก	1
6	แพร์กเตอร์	1
7	แมลงกัด	1
8	พลาสติก	1
9	ไมโครโฟน	1
10	ลิปสติก	1

ลำดับที่	คำภาษาอังกฤษ	จำนวนครั้ง
11	ลิฟท์	1
12	แอร์คอนดิชัน	1
	1.11 <u>ชื่อหนังสือพิมพ์</u>	
1	ซันเดย์ ไทม์	4
2	เดลิไทม์	3
3	นิวส์วีค	3
4	เนชั่นรีวิว	3
5	เดอะมอร์นิ่ง เอ็กสเพรส	2
6	ลอนดอนไทม์	1
7	ลอนดอนออบเซอเวอร์	1
	1.12 <u>ชื่อสถานที่ เมือง และทวีป</u>	
1	ลอนดอน	4
2	นิวยอร์ก	3
3	จิ้งเกิ้ล	1
4	ยุโรป	1
	1.13 <u>คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องธุรกิจ</u>	
	<u>การโฆษณา</u>	
1	เปอร์เซ็นต์	2
2	สปอนเซอร์	1
3	ฟรี	1

ลำดับที่	คำภาษาอังกฤษ	จำนวนครั้ง
	1.14 <u>คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องศิลปะ</u>	
1	คลาสสิก	2
2	โอเปร่า	1
	1.15 <u>คำที่ใช้เรียกเชื้อเพลิง</u>	
1	เซลล์	1
2	เบนซิน	1
3	แก๊ส	2
	1.16 <u>คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องอาหาร</u>	
1	บุก	1
2	ซูป	1
	1.17 <u>คำที่ใช้ในวิชาวิทยาศาสตร์</u>	
1	ฟิลิคส์	1
	1.18 <u>คำที่ใช้ในวิชาคณิตศาสตร์</u>	
1	ตรีโกณมิติ	1
	1.19 <u>คำที่ใช้ในทางการแพทย์</u>	
1	แบคทีเรีย	1
2	วัคซีน	1

ลำดับที่	คำภาษาอังกฤษ	จำนวนครั้ง
	1.20 <u>คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องการศึกษา</u>	
1	รีไทร์	1
2	เอ็ม. เอ.	1
	1.21 <u>กลุ่มคำเบ็ดเตล็ด*</u>	
1	ฟิต	2
2	สไตล์	2
3	เคลียร์	1

การใช้คำทับเสียงภาษาอังกฤษ

คำทับเสียงภาษาอังกฤษที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาใช้ในบทความนั้นส่วนใหญ่เป็นคำที่คนไทยใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น แก๊ส เจียร์ แท็กซี่ ฟิต ฟรี เป็นต้น บางคำใช้กันอยู่ในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูงพอสมควร เช่น สบิริต รีไทร์ สปอยล์ คอลัมน์ ปรุฟ คอรัปชัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

* กลุ่มคำเบ็ดเตล็ดในข้อ 1.21 นี้หมายถึงคำที่ไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มในข้อ 1.1 - 1.20 ได้

"...ความจริงรัฐบาลนี้ ไม่ใช่รัฐบาลที่คို့ดิ่งและผมกลับเห็นว่า
ถ้าท่านคို့ดิ่งอีกสักนิดตามสเป็คของการปกครองในระยะนี้ก็จะคို့ขึ้น
อีกมาก

สมัยนี้เป็นสมัยที่คนชอบสอนกัน

รัฐบาลท่านตั้งหลักสูตรสอนประชาธิปไตยไว้ถึง 16 ปี ซึ่งผมมีหวัง
ฎกริไทร์แน่ ๆ เมื่อจบหลักสูตร"

(25 ธันวาคม 2519 : 3)

"เดี๋ยวนี้อผมกลายเป็นคนผิดเพราะผมตามใจหนังสือพิมพ์จนเหลือ
กลายเป็นคนที่สเปย์ หนังสือพิมพ์จนหนังสือพิมพ์หมดเสรีภาพ"

(14 ตุลาคม 2519 : 3)

"หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับในปัจจุบันไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็กก็มีองค์กรประกอบ
เหมือนกันคือมีเจ้าของผู้เป็นนายทุน มีกองบรรณาธิการอันได้แก่ นักข่าว
นักเขียนคอลัมน์ คนเหล่านี้คือทำหนังสือพิมพ์แต่ละหน้าให้เป็นรูปเป็นร่าง
ขึ้นมา และคนตรวจปรุฟและมีกองจัดการซึ่งมีหน้าที่เรียงพิมพ์ ตีพิมพ์
ตลอดจนจัดการเรื่องการจัดจำหน่ายหนังสือพิมพ์"

(29 มกราคม 2520 : 3)

"ผมเห็นด้วยและขอสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลที่จะปราบปราม
คอร์รัปชันในทุกทาง

เมื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเช่นนี้แล้ว ผมก็ไม่มีอะไรที่จะติ
เพื่อก่อล้อเพื่อริ อย่างที่ท่านนายกรัฐมนตรีท่านพูดถึงอยู่บ่อย ๆ แต่ก็
อยากจะแสดงความเห็นใจต่อรัฐบาลในเจตนาดีที่จะปราบคอร์รัปชัน
ในเมืองไทยให้หมดสิ้นไปไว้อย่างพอสมควร

คอร์ปชั่น นั้นก็เหมือนการลงทุนนั้นแหละครับถ้าจะต้องมีบรรยาการ
และบรรยาการคอร์ปชั่นในเมืองไทยนั้นเป็นบรรยาการที่ชุ่มชื้นอุดมคิ
ทำให้คอร์ปชั่นงอกงามได้มาก"

(29 ธันวาคม 2519 : 3)

2. คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปรากฏในบทความคอลัมน์
"ข่าวโกดนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีทั้งหมด
58 คำ จัดแบ่งเป็นกลุ่มคำประเภทต่าง ๆ ได้ 16 ประเภท ได้แก่

- 2.1 คำที่ใช้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ 3 คำ
- 2.2 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องอาหารและยา 5 คำ
- 2.3 คำที่ใช้เกี่ยวกับการเมือง 7 คำ
- 2.4 คำที่ใช้เรียกสัตว์ 9 คำ
- 2.5 คำที่ใช้เรียกกลุ่มต่าง ๆ 4 คำ
- 2.6 คำที่ใช้เรียกชั้นของบรรยาการ 2 คำ
- 2.7 คำที่ใช้เรียกสถานที่ 4 คำ
- 2.8 คำที่ใช้เรียกเครื่องใช้ 1 คำ
- 2.9 คำอุทาน 1 คำ
- 2.10 คำที่แสดงคำถาม 1 คำ
- 2.11 คำที่ใช้เรียกประเพณี 1 คำ
- 2.12 คำที่ใช้เรียกพืช 1 คำ
- 2.13 คำที่ใช้แทน "มโนภาพ" 1 คำ
- 2.14 คำที่ใช้แทน "จินตภาพ" 1 คำ
- 2.15 คำกริยาที่แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลง 5 คำ
- 2.16 กลุ่มคำเบ็ดเตล็ด 12 คำ

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษแต่ละประเภทดังกล่าวมีความถี่

ในการใช้ดังนี้

ลำดับที่	คำภาษาอังกฤษ	จำนวนครั้ง
	2. คำทับศัพท์	
	2.1 คำที่ใช้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ	
1	Consumerism	3
2	Depression	1
3	Inflation	1
	2.2 คำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องอาหารและยา	
1	Curry	3
2	Antidote	1
3	Balance Diet	1
4	Soup	1
5	Yogurt	1
	2.3 คำที่ใช้เกี่ยวกับการเมือง	
1	Hegemony	2
2	Representation	2
3	Fabian Socialist	1
4	Imperialism	1
5	Silent Majority	1

ลำดับที่	คำภาษาอังกฤษ	จำนวนครั้ง
6	Socialist Realism	1
7	Women's Lip	1
2.4 <u>คำที่ใช้เรียกสัตว์</u>		
1	Black Gaur	1
2	CAT	1
3	DOG	1
4	Komodo Dragon	1
5	Night Crawlers	1
6	Red Hybrid	1
7	Scavenger	1
8	Snake Snake fish fish	1
9	Tilapia Nilotica	1
2.5 <u>คำที่ใช้เรียกกลุ่มต่าง ๆ</u>		
1	Gang	1
2	Godfather	1
3	Sea Gypsies	1
4	United Arab Emirates	1

ลำดับที่	คำภาษาอังกฤษ	จำนวนครั้ง
	2.6 <u>คำที่ใช้เรียกชั้นของบรรยากาศ</u>	
1	Biosphere	1
2	Stratosphere	1
	2.7 <u>คำที่ใช้เรียกสถานที่</u>	
1	Jungle Hotel	1
2	Lane	1
3	River Kwai	1
4	Road	1
	2.8 <u>คำที่ใช้เรียกเครื่องใช้</u>	
1	Table	1
	2.9 <u>คำอุทาน</u>	
1	Ouch !	1
	2.10 <u>คำที่แสดงคำถาม</u>	
1	So What	1
	2.11 <u>คำที่ใช้เรียกพืช</u>	
1	Capsicum	1
	2.12 <u>คำที่ใช้เรียกประเพณี</u>	
1	Harvest Festival	1

ลำดับที่	คำภาษาอังกฤษ	จำนวนครั้ง
	2.13 คำที่ใช้แทน "มโนภาพ"	
1	Image	1
	2.14 คำที่ใช้แทน "จินตภาพ"	
1	Imagery	1
	2.15 คำกริยาที่แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลง	
1	Reconcile	1
2	Reform	1
3	Return	1
4	Reconsider	1
5	Reconstruct	1
	2.16 กลุ่มคำเบ็ดเตล็ด *	
1	Back Ground	1
2	Chain Reaction	1
3	Concept	1
4	Dead Line	1
5	Professional	1

* กลุ่มคำเบ็ดเตล็ดในข้อ 2.16 หมายถึง คำที่ไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มในข้อ 2.1 - 2.15 ได้

ลำดับที่	คำภาษาอังกฤษ	จำนวนครั้ง
6	Recreation	1
7	Sex	1
8	Spontaneous Response	1
9	T WHO T It	1
10	The Planet and I	1
11	Thriller	1
12	Waste	1

การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ

การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปรากฏในบทความของ ม.ร.ว.

คึกฤทธิ์ ปราโมช นั้น มี 3 ลักษณะด้วยกันคือ

(1) ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษโดยตรง เช่น

"ในพุทธศตวรรษที่ 19 นั้น เรียกได้ว่ามีชาตินิยมของไทยเกิดขึ้นที่สุโขทัย และที่อยุธยา แต่ชาตินิยมของไทยทั้งสองแห่งนี้มี Concept แตกต่าง กันมาก"

(สยามรัฐ 4 มิถุนายน 2520 : 7)

"ปัญหาในสมัยรัชกาลที่ 7 นั้น เป็นปัญหาของโลกเช่นเดียวกับปัญหาเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบันแต่ตัวปัญหานั้นแตกต่างกันเป็นชาวกับคำภาวะเศรษฐกิจในสมัยนั้นฝรั่งเรียกว่า Depression ภาวะเศรษฐกิจในสมัยนี้ฝรั่งเรียกว่า Inflation"

(สยามรัฐ 17 สิงหาคม 2520 : 7)

(2) ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษโดยมีคำภาษาไทยประกอบอยู่ด้วย เช่น

"...ยอมรับความจริงกันเสียทีว่า ในเมืองไทยเรานี้ตำแหน่งราชการที่ใหญ่ที่สำคัญมีแต่คนสมัครเล่นเป็นผู้ครองอยู่ทั้งนั้นหากคนที่อาชีพอย่างี่ฝรั่งเรียกว่า Profession นั้นไม่ได้"

(สยามรัฐ 1 กันยายน 2520 : 7)

"ครับ สิ่งี่ฝรั่งเรียกว่า Sex หรือกามารมณ์นั้นทุกวันนี้ได้เข้าไปมีพลงอยู่ในวงราชการมากกว่าในสมัยใด ๆ และถือกันว่าเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องของผู้ชาย ใครจะไปว่ากล่าวหรือตำหนิติเตียนเข้า หรือไม่เอาด้วยก็จะถูกหาว่าเป็นคนเซย์ไม่รู้จักโลก หรือเป็นคนดักเพศ"

(สยามรัฐ 17 กันยายน 2520 : 7)

"...วัฒนธรรมการกินอาหารของไทยนั้นทำให้คนไทยมีอย่างี่ฝรั่งเขาเรียกว่า Balanced Diet คือมีธาตุอาหารที่สมดุล ทำให้ร่างกายเกิดงอกเงยทันกับส่วนที่ร่วงโรยไป"

(สยามรัฐ 7 กันยายน 2520 : 7)

"...ความเพียรเป็นของสำคัญเพราะความเพียรเท่านั้นที่จะทำให้
บรรลุถึงปัญญาได้ ความเพียรจะทำให้บุคคลต่าง ๆ มีสิ่งที่พระท่านเรียก
ว่า โพชนงค์

แปลเป็นภาษาฝรั่งว่า Spontaneous Response

(29 เมษายน 2520 : 7)

(3) อธิบายคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เช่น

"คำว่า Representation นี้เห็นจะต้องอธิบายสักเล็กน้อย
เพราะเป็นภาษาในทางการทูต การทำ Representation โดย
รัฐบาลหนึ่งกับอีกรัฐบาลหนึ่งนั้นเป็นการกระทำที่อ่อนกว่าการประท้วง
แต่เป็นการแสดงท่าทีหรือจุดยืนของรัฐบาลผู้กระทำให้อีกรัฐบาลหนึ่ง
ทราบว่รัฐบาลผู้กระทำนั้นมีท่าทีอย่างไร มีจุดยืนอย่างไร หรือมีความ
ชอบ ไม่ชอบอย่างไร เมื่อรัฐบาลอีกรัฐบาลหนึ่งใดทราบแล้วจะทำตาม
นั้นหรือไม่ทำก็ได้แต่ก็เป็นที่น่าสนใจว่าถ้าหากอีกรัฐบาลหนึ่งไม่กระทำ
ให้ถูกใจรัฐบาลผู้ยื่น Representation แล้วก็จะเป็นการเสีย
น้ำใจกัน"

(2 กุมภาพันธ์ 2520 : 3)

"สิ่งที่กรุงเทพมหานครไม่มีในเมื่อคนอื่นเขามีก็คือสิ่งที่ฝรั่งเรียก
รวม ๆ กันว่า Recreations ซึ่งกินความรวมไปถึงการแสดงออก
ทางวัฒนธรรมของชาติในทางดนตรี และละครตลอดไปจนถึงการกีฬา
และการพักผ่อนหย่อนใจประเภทอื่น ๆ อีกด้วย"

(1 มีนาคม 2520 : 7)

"แกงนี้แปลเป็นภาษาฝรั่งไม่ได้ แปลว่า Soup ก็ผิดเพราะ
 ชุปไม่ใช่กับข้าวหลัก แปลว่า Curry ก็ผิดเพราะคำนี้มีคำภาษาไทย
 ว่าแกงกะหรืออยู่แล้ว จะเรียกทับศัพท์ว่า Gang ก็ไม่ได้ความเพราะ
 คำนี้แปลว่า กลุ่มคนที่กระเียกไปข้างนักร้อง"

(8 กันยายน 2520 : 7)

ความเจริญทางเทคโนโลยีและความรวดเร็วในการคมนาคม
 ติดต่อสื่อสารนับวันจะทำให้คำภาษาอังกฤษเข้ามาปะปนในภาษาไทยมากยิ่งขึ้น การใช้
 คำภาษาอังกฤษในบทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.
 คึกฤทธิ์ ปราโมช ในลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจึงไม่เป็นปัญหาใน
 การสื่อสารกับผู้อ่าน

นอกจากนี้กลุ่มคำทับเสียงและทับศัพท์ภาษาอังกฤษประเภท
 ต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกไว้ในตาราง* ยังทำให้ทราบขอบเขตความรู้ ความสนใจ
 และสิ่งแวดล้อมรอบตัวส่วนหนึ่งของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

3.1.2 ประโยคและจุลบท

การศึกษาโครงสร้างของประโยคในงานเขียนบทความคอลัมน์
 "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จะพิจารณา
 โครงสร้างของประโยค 3 ชนิด* ด้วยกันคือ ประโยคเดี่ยว (เอกัตถประโยค)
 ประโยคผสม (อเนกัตถประโยค) และประโยคซ้อน (สังกรประโยค)

* คุุรายละเอียดของกลุ่มคำทับเสียง และทับศัพท์ประเภทต่าง ๆ ได้ในหน้า

** การศึกษาโครงสร้างของประโยคเดี่ยว (เอกัตถประโยค)
 ประโยคผสม (อเนกัตถประโยค) และประโยคซ้อน (สังกรประโยค)
 ใช้เกณฑ์จากหนังสือ หลักภาษาไทย ของ พระยาอุปกิตศิลปสาร

สำหรับจุดบัพนั้นพิจารณาจากการย่อหน้าซึ่งอาจเป็นการย่อหน้า โดยการขึ้นต้นประโยคใหม่ หรือย่อหน้าเพื่อแบ่งวรรคตอนของประโยคก็ได้

โครงสร้างของประโยคและจุดบัพในงานเขียนบทความของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มีความสัมพันธ์กันมากซึ่งจะพิจารณาได้จากการกำหนด ความยาวของจุดบัพ เช่น บางจุดบัพมีข้อความเพียงส่วนหนึ่งของประโยค บางจุดบัพ มีข้อความ 1 ประโยค บางจุดบัพประกอบด้วยข้อความหลายประโยค และนอกจากนี้ ยังมีบางจุดบัพที่มีข้อความไม่สมบูรณ์ใน 1 จุดบัพ เนื่องจากถูกแบ่งวรรคตอนเพื่อขึ้น จุดบัพใหม่อีกด้วย ดังนั้นการศึกษาลักษณะทางไวยากรณ์ในเรื่องประโยคและจุดบัพ จึงจะศึกษาควบคู่กันไป

3.1.2.1 ลักษณะของจุดบัพ

ลักษณะของจุดบัพที่ใช้ในงานเขียนบทความของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จำแนกโดยใช้ประโยคเป็นหลักเกณฑ์ได้สี่ประเภทดังนี้

3.1.2.1.1 จุดบัพที่มีข้อความเพียงส่วนหนึ่งของ ประโยค

ส่วนของประโยคที่ปรากฏในจุดบัพประเภทนี้อาจ เป็นเพียงบทประธาน บทกริยา บทกรรม หรือบทขยายก็ได้

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้จุดบัพที่มีลักษณะ ดังกล่าวเมื่อต้องการย้ำหรือเน้นความคิด ต้องการประชด และบางครั้งใช้เมื่อ ต้องการลดเลี่ยนดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) ต้องการย้ำหรือเน้นความคิด

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช อธิบายเรื่อง พืช ตระกูลพริกว่า พริกทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นพริกชี้หนู พริกชี้ฟ้า พริกหยวก ที่คนไทย รับประทานอยู่เกือบทุกวันนี้ เป็นพืชที่อยู่ในตระกูล Capsicum ทั้งสิ้นเพราะมี

ลักษณะหรือเอกลักษณ์อย่างเดียวกัน

"คือความผิด"

(27 พฤษภาคม 2520 : 7)

(2) ต้องการประชด

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการสมัครแข่งขันเพื่อรับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยว่า ต่อสู้กันอย่างไม่เป็นธรรมและไม่มีการศึกษา ดังนั้นการเมืองของเมืองไทยจึงกลายเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจ พร้อมทั้งกล่าวในเชิงประชดไว้ว่า คนดี ๆ ไม่มีใครหาญเข้ามาสู้ นอกจากคนหน้าคาน ผีวนา ไม่รังเกียจเล่นลม หรือแม่แต่อาจม

"ครับก็อย่างผม* นี่แหละ"

(20 สิงหาคม 2520 : 7)

(3) ต้องการลดเลี่ยน

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงการขอหัวสำรวจของหนังสือพิมพ์ในช่วงสมัยรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียรว่า หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ในช่วงสมัยนั้นมักจะขอหัวสำรวจไว้แทบทุกฉบับ เพราะเมื่อหัวหนึ่งถูกสั่งปิดก็จะสามารถออกหัวใหม่พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อบรรณาธิการผู้ควบคุมซึ่งได้ขอสำรวจไว้นั้นมาแทนได้ทันที ทั้งนี้ทางโรงพิมพ์จะต้องส่งหนังสือพิมพ์ที่ได้รับอนุญาตให้ออกได้นั้น ต่อเจ้าพนักงานการพิมพ์ทุก ๆ 30 วัน (หมายความว่าหนังสือพิมพ์ที่ขอหัวสำรวจไว้จะพิมพ์เพียงเดือนละหนึ่งฉบับเท่านั้น) และได้ยกตัวอย่างหนังสือพิมพ์ชื่อ "เสียงสวรรค์" ว่า สมมุติหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ไปขอหัวสำรวจ

* "ผม" ในที่นี้หมายถึง ตัวผู้เขียนคือ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

ไว้นับหนึ่งชื่อ "เซ่ง" ต่อมาหนังสือพิมพ์ "เสียงสวรรค์" ถูกสั่งปิดเนื่องจาก
เจ้าพนักงานการพิมพ์เห็นว่าลงข่าวหรือตีพิมพ์ข้อเขียนที่ไม่เหมาะสมทางโรงพิมพ์
ก็จะออกหนังสือพิมพ์ "เซ่ง" ซึ่งใคร่ขออนุญาตไว้แล้วมาแทนทันที หนังสือพิมพ์ "เซ่ง"
จะมีรูปแบบเหมือนหนังสือพิมพ์ "เสียงสวรรค์" ทุกประการ และชื่อหนังสือพิมพ์
ก็จะไม่พิมพ์ชื่อ "เซ่ง" เพียงคำเดียว แต่จะใช้ชื่อว่า

"เซ่ง บุค เสียงสวรรค์"

(29 มกราคม 2520 : 7)

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ม.ร.ว.
คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องการล้อเลียนให้เห็นจุดบกพร่องของกฎหมายที่ใช้ควบคุม
หนังสือพิมพ์นั่นเอง และนอกจากนี้คำว่า "เซ่ง" ยังสะท้อนให้เห็นสภาพของกิจการ
หนังสือพิมพ์ในสมัยรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร อีกด้วย

3.1.2.1.2 จุดบัพที่มีข้อความ 1 ประโยค

แบ่งออกเป็นสามชนิดได้แก่ ประโยคเดียว ประ
ประโยคผสม และประโยคซ้อน

3.1.2.1.2.1 จุดบัพที่มีข้อความ

เป็นประโยคเดียว (หรือเอกถกประโยค) หมายถึง ประโยคที่มีเนื้อความอย่างเดียว
ประกอบด้วยภาคประธาน และภาคแสดงซึ่งอาจมีบทขยายอยู่ด้วยก็ได้ จุดบัพประเภทนี้
ช่วยเน้นความคิดของผู้เขียนให้เด่นชัดมากขึ้น ตัวอย่าง เช่น

"หนังสือพิมพ์เป็นพลังทางการเมืองที่ใหญ่โตมาก"

(18 กรกฎาคม 2520 : 7)

"ความเห็นแก่ตัวนั้นตั้งอยู่ไต่บนความเห็นแก่ตัว"

(19 สิงหาคม 2520 : 7)

"ความสัมพันธ์ระหว่างพระกัมภีรย์นั้นเป็นสถาบันที่สำคัญมากใน
โครงสร้างของสังคมไทยมาแต่โบราณกาล"

(28 เมษายน 2520 : 7)

3.1.2.1.2.2 จุดบัพที่มีข้อความเป็นประโยค
ผสม (หรืออเนกัตถประโยค) หมายถึง ประโยคที่มีเอกัตถประโยคตั้งแต่ 2 ประโยค
ขึ้นไปเรียงกันและมีสันธานเชื่อมอยู่ระหว่างเอกัตถประโยคนั้น ๆ เพื่อให้ความติดต่อ
เป็นประโยคเดียวกัน จุดบัพประเภทนี้ช่วยทำให้ข้อความที่กล่าวกระชับและรัดกุม
ตัวอย่าง เช่น

"รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัสเหล่านี้เป็นเหตุทำให้ร้อนทั้งสิ้น"

(25 เมษายน 2520 : 7)

"ไทยเราได้รับความคิดทางสถาปัตยกรรมจากเขมรจึงเอามา
สร้างพระปรางค์ขึ้นในวัด"

(31 พฤษภาคม 2520 : 7)

"หมอนั่นดูเหมือนจะมีอยู่ในทุกยุคทุกสมัยแต่เมืองไทยในยุคนี้
น่าจะเรียกไควว่าเป็นยุคที่มีคนดูหมองกันมากที่สุดและเชื่อหมอดูกันมาก
ที่สุด"

(3 มีนาคม 2520 : 7)

3.1.2.1.2.3 จุดบัพที่มีข้อความเป็นประโยच्छ่อน
(หรือสังกรประโยค) หมายถึง ประโยคที่มีเอกัตถประโยคตั้งแต่สองประโยค
ขึ้นไปและมีประโยคหนึ่งเป็นประโยคหลักนอกนั้นเป็นประโยคที่ทำหน้าที่ขยายหรือ
เสริมประโยคหลัก จุดบัพประเภทนี้ช่วยในการอธิบายขยายความ ตัวอย่าง เช่น

"มีเสียงกล่าวว่าเหตุที่เขมรต้องส่งทหารเข้าโจมตีหมู่บ้านไทยตามชายแดนนั้นมาจากความประสงค์ของรัฐบาลเขมรที่ต้องการจะเบนความสนใจของชาวเขมรจากความเคียดแค้นต่อกองก๊กภายในประเทศมาสู่เหตุการณ์ที่ชายแดนเพื่อจะได้เกิดความรู้สึกว่าประเทศเขมรมีข้าศึก คือไทยกำลังรุกรานอยู่"

(7 ธันวาคม 2519 : 3)

"ผมก็ไม่เข้าใจเหมือนกันว่าเพราะเหตุใดประเทศในกลุ่มประเทศศูนย์กลางน้ำมันดิบเหล่านี้จึงไม่คิดบ้างว่าเหตุที่มีเงินเฟ้อในโลกปัจจุบันหรือเหตุที่ทำให้ต้นทุนการผลิตของสินค้าทุกชนิดในโลกขึ้นสูงก็เพราะน้ำมันมีราคาสูง"

(7 ธันวาคม 2519 : 3)

"องค์พระมหากษัตริย์ที่มีพระราชสมภพมาในราชตระกูลนั้นจะหาความบกพร่องไยยากเพราะมีพระบารมีที่บูรพกษัตริย์ได้สั่งสมไว้นานนับเป็นศตวรรษเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงพระองค์มาแต่แรกตลอดจนการสั่งสอนอบรมและได้ทรงรับพระบรมราชาภิเษกซึ่งเท่ากับเป็นการรับศีลอันสูงสุดแห่งพระมหากษัตริย์ โอกาสที่จะเกิดความบกพร่องไยจึงมีน้อย"

(3 มกราคม 2520 : 7)

3.1.2.1.3 จุดทที่มีข้อความมากกว่า 1 ประโยค

จุดทประเภทนี้มีข้อความยาวต่อเนื่องกันและอาจประกอบไปด้วย ประโยคเดียว ประโยคผสม หรือประโยคซ้อน รวมกันอยู่ภายใน 1 จุดท จุดทประเภทนี้บางส่วนผู้เขียนต้องการย้ำและเน้นความคิดและบางส่วนของทการอธิบายขยายความตัวอย่างเช่น

"ปฏิกรณณ์วเคลียร์ที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้านั้นมีเรย์เรเนียมเป็นเชื้อเพลิง/เมื่อเรย์เรเนียมนั้นถูกเผาไหม้ไปแล้วก็เหลือแต่ซีไธเกียเรเนียม/ซีไธเกียเรเนียมนี้มีกัมมันตภาพซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์และสัตว์และเป็นพิษเป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปเพราะฉะนั้นเพื่อมิให้เกิดภัยอันตรายขึ้นได้เศษนิวเคลียร์หรือซีไธเกียเรเนียมนี้จึงต้องนำไปเข้าโรงงานอีกโรงหนึ่งเพื่อนำเศษนิวเคลียร์ผ่านกรรมวิธีอีกขั้นหนึ่ง"

(3 พฤศจิกายน 2519 : 3)

จุดหนึ่งประกอบด้วยประโยค 3 ประโยคด้วยกันคือ ประโยคเดียว ประโยคเดียว และประโยคซ้อน ตามลำดับ

"ทุกวันนี้ความสามารถที่จะรวบรวมข่าวสารทั้งปวงนั้นอยู่แกสื่อมวลชนเป็นส่วนใหญ่/คนทั่วไปจึงรู้แต่สิ่งที่สื่อมวลชนอนุญาตให้รู้หรือยอมให้รู้ มิได้รับรู้ด้วยตนเองเหมือนครั้งก่อน ๆ/สื่อมวลชนจึงต้องระวังและควบคุมตัวเองอย่างเคร่งครัดในการเสนอข่าวสารและไม่ยอมสร้างประชามติขึ้นด้วยการเสนอข่าวสารที่มีมูลความจริงแต่ไม่ถึงกับจริงและด้วยการผูกขาดความคิดเห็นในสังคมไว้แต่ฝ่ายเดียว"

(18 มกราคม 2520 : 7)

จุดหนึ่งประกอบด้วย ประโยค 3 ประโยคด้วยกัน คือ ประโยคเดียว ประโยคผสม และประโยคผสม ตามลำดับ

"คนที่เกิดมาเป็นคนไทยนั้นถ้าจะว่ากันด้วยใจจริงแล้วถึงอย่างไรก็ตั้งสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่พ้นเพราะจะต้องยังมีความรู้สึกจงรักภักดีและความเคารพยึดถือทุกคนไป/เมื่อคนไทยได้มองเห็นความดีของลัทธิสังคมนิยมซึ่งมีอยู่มากมายหลายประการก็อยากจะรับลัทธินั้นไว้แต่มาติดขัดที่ว่าโดยทั่วไป

แล้วลัทธิสังคมนิยมไม่ยอมรับนับถือในองค์พระมหากษัตริย์/คนไทยก็ไม่สามารถ
จะรับลัทธิสังคมนิยมแบบนั้นได้โดยสนิทใจ

(27 พฤศจิกายน 2519 : 3)

จุดบัพนี้ประกอบไปด้วยประโยคสามประโยคด้วยกันคือ ประโยคข้อ
ประโยคผสม และประโยคเดี่ยว ตามลำดับ

3.1.2.1.4 จุดบัพที่มีใจความไม่สมบูรณ์ในตัวเอง

จุดบัพประเภทนี้มีใจความไม่จบสมบูรณ์ภายในหนึ่งจุดบัพ
เนื่องจากข้อความส่วนหนึ่งถูกแยกไปไว้ในจุดบัพที่อยู่ถัดไปและข้อความที่ถูกแยกออกไปนั้น
มีคำสันธานเชื่อมอยู่ จุดบัพประเภทนี้ช่วยในการแยกประเด็นความให้ชัดเจน ตัวอย่าง
เช่น

"หนังสือพิมพ์สยามรัฐเป็นที่ผิดกรรม ผิดการเขียนเป็นที่หาชื่อเสียงให้แก่
คนที่เริ่มจะดัง

แต่ ที่หนังสือพิมพ์สยามรัฐไม่เคยทำก็คือการล้างสมองให้คนเป็นขวา
หรือเป็นซ้ายหรือเป็นอะไรทั้งนั้น"

(17 ธันวาคม 2519 : 3)

ข้อความดังกล่าวทั้งสองจุดบัพเป็นประโยคผสมมีคำสันธาน "แต่"
เป็นคำเชื่อมระหว่างจุดบัพ

"หน้านี้เป็นหน้าร้อน แต่ปีนี้รู้สึกว่าจะร้อนเป็นพิเศษและกรมอุตุนิยมวิทยา
ก็บอกล่วงหน้าแล้วว่าวันที่ 28 เมษายนนี้จะเป็นวันที่ร้อนที่สุดในรอบปี

"เพราะพระอาทิตย์จะมาอยู่ตรงหัวพอดี

(25 เมษายน 2520 : 7)

ข้อความดังกล่าวทั้งสองจุดเป็นประโยคซ้อน มีคำสันธาน "เพราะ" เป็นคำเชื่อมระหว่างจุด

"เหตุที่เฮโรอีนมีราคาสูงมากก็เพราะเฮโรอีนเป็นสิ่งต้องห้าม/ถ้าใครจะปล่อยให้มีการค้าเฮโรอีนได้โดยเสรีก็จะทำให้ราคาเฮโรอีนนั้นถูกลง และปัญหาอาชญากรรมก็อาจจะน้อยลง/แต่ใครจะทำเช่นนั้นได้"

เพราะ การติดเฮโรอีนนั้นเป็นภัยต่อสุขภาพและอนามยของบุคคลเป็นอย่างมาก จึงไม่มีทางที่จะปล่อยให้คนติดเฮโรอีนได้โดยเสรีเป็นอันขาด

(3 ธันวาคม 2519 : 3)

ข้อความดังกล่าวนี้ในจุดแรกประกอบด้วยประโยคซ้อน ประโยคผสม และประโยคเดียว ตามลำดับ แต่ใจความยังไม่จบสมบูรณ์

ในจุดที่สองเป็นประโยคผสมมีคำสันธาน "เพราะ" เป็นคำเชื่อมกับข้อความในจุดแรก

จากลักษณะของจุดทั้งสองนี้จึงจะเห็นว่า ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนบทความโดยใช้การย่อหน้าบ่อยครั้ง จึงทำให้ข้อความในแต่ละจุดมีขนาดสั้น

วิธีกำหนดลักษณะของจุดเช่นนี้ เป็นที่สะดุดตาสะดุดใจแก่ผู้อ่านมีผลทำให้บทความเหล่านั้นน่าอ่าน และน่าสนใจติดตาม

3.1.3 โวหาร (Figures of Speech) และสัญลักษณ์ (Symbol)

โวหาร "เป็นศิลปะของการใช้ภาษาอย่างหนึ่งกล่าวคือ เป็นวิธีการพูดหรือเขียนที่ผู้พูดหรือผู้เขียนพูดหรือเขียนอย่างหนึ่งแต่หมายความว่าเป็นอย่างอื่นบ้างให้มีความหมายกำกวม หนักเบา คลุมเครือหรือเข้มข้นต่างไปบ้างทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อจะขยายความให้ชัดเจนขึ้นบ้างหรือเพื่อบรรยายอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด

ความฝัน หรือความรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้งมากขึ้นหรือน้อยลงตามภูมิปัญญาของผู้อ่านหรือผู้ฟังบ้าง การที่คนบางคนใช้โวหารเป็นเพราะการพูดหรือการเขียนด้วยภาษาตรงไปตรงมาอาจไม่ช่วยให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ของเขา"¹

เปลื้อง ณ นคร กล่าวถึง โวหารโดยยกตัวอย่างเปรียบเทียบไว้ว่า

"นักประพันธ์ย่อมประคิษฐ์คำพูดให้ผิดแปลกออกไปหลายอย่าง เช่น ถ้าจะพูดว่า ดวงดาวส่องแสงระยิบ หรือพระจันทร์ลอยอยู่ในฟ้า นี่เป็นการใช้คำพูดอย่างตรงไปตรงมาฟังบอย ๆ ชักให้จืดๆ ฉะนั้นจึงพูดเสียใหม่ว่า ดวงเนตรแห่งราตรีส่องแสงระยิบหรือโคมสวรรค์แขวนอยู่กลางฟ้า การพูดโดยวิธีนี้เรียกว่าพูดโดยโวหาร"²

การใช้โวหารแสดงให้เห็นถึงชั้นเชิงและประสบการณ์ในการใช้ภาษาของกวีและนักเขียนทั้งนี้เพราะโวหาร เปรียบเทียบมีผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึก และความคิดของผู้อ่านได้ดีกว่าการใช้ถ้อยคำบอกเล่าอย่างตรงไปตรงมา

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนักเขียนผู้หนึ่งที่นิยมใช้โวหารในการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกและประสบการณ์ของตนจากการศึกษาบทความคอลัมน์ "ข้าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" พบว่า มีการใช้โวหารทั้งหมด 14 ประเภท ซึ่งมีความถี่ในการใช้แต่ละประเภทดังนี้

¹วิภา กงกะนันทน์ วรรณคดีศึกษา หน้า 37

²เปลื้อง ณ นคร คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์

ลำดับที่	โวหาร	จำนวนครั้ง (จำนวนโวหาร)
1	อุปมาพจน์ (Analogy)	21
2	เมตาฟอร์ (Metaphor)	19
3	ลิมิลี (Simile)	16
4	ปฏิพจน์ (Rhetorical question)	13
5	นามนัย (Metonymy)	13
6	ประชด (Verbal Irony)	11
7	อติพจน์ (Overstatement)	9
8	ปฏิภาคพจน์ (Paradox)	6
9	ปฏิรูปพจน์ (Allusion)	4
10	บุคคลาธิษฐาน (Personification)	3
11	ปฏิวาทะ (Oxymoron)	3
12	สมพจน์ (Synecdoche)	2
13	อวัยวะพจน์ (Synesthesia)	2
14	อติพจน์ (Hyperbole)	2
		124

จากการวางจะเห็นได้ว่าโวหารที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้น้อยครั้งที่สุดได้แก่ อุทาหรณ์ และโวหารที่ใช้น้อยที่สุดได้แก่ สมพจน์ อารัตพากย์ และ อติพจน์ ต่อไปนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดของโวหารแต่ละประเภท ตามลำดับ

3.1.3.1 อุทาหรณ์ (Analogy) เป็นโวหารที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้น้อยครั้งที่สุด มีความถี่ 21 ครั้ง โวหารประเภทนี้มีลักษณะเป็นการเปรียบเทียบ เรื่องราว เหตุการณ์หรือความคิดสองอย่างที่ไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบว่าคล้ายกันโดยการบอกข้อความที่เชื่อว่าง่ายแก่การเข้าใจเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้เขียนหรือผู้พูดต้องการจะอธิบาย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ มาเป็นอุทาหรณ์ในการเปรียบเทียบดังนี้

3.1.3.1.1 ธรรมชาติ

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำคุณลักษณะต่าง ๆ ของธรรมชาติ ได้แก่ ความเป็นของน้ำ ความสมณะของบอนไซ และความเผ็ดร้อนแรงของพริกขี้หนู มาเป็นอุทาหรณ์ในการเปรียบเทียบ เช่น

"เมื่อได้ยีนวาจาของท่านพระครูวัดบางพลีใหญ่ซึ่งเต็มไปด้วยเหตุผล
แล้วก็เหมือนกับได้รับน้ำเย็นมารดลงที่หัวใจทำให้หายความเหือดแห้ง
เค็นครอน"

(26 เมษายน 2520 : 7)

"ตัวของเราเองนั้นใครคิดที่จะคุมขังกวกับการกินน้อยอยู่น้อย ใช้น้อย
จายน้อยเอาแต่พอให้ประทังชีพอย่าให้ถึงขาดแคลนรักษาความเป็นมนุษย์
ไว้ให้สมบูรณ์และสวยงามเหมือนกับต้นไม้บอนไซ"

(13 ตุลาคม 2519 : 3)

"เรื่องความขัดแย้งวุ่นวายต่าง ๆ ใน กทม. นั้น ถ้าหากว่ามีกันเป็น
 ครั้งคราวและพอหอมปากหอมคอก็พอจะทนกันได้พอจะมองกันได้ด้วยอารมณ์
 ชื่นและพอจะหัวเราะกันออกเหมือนกับเค็มพริกชี้ลงไปในครกน้ำพริก
อันใหญ่ที่เรียกว่าชีวิตทางการเมืองของคนทั่วไป"

(9 เมษายน 2520 : 7)

3.1.3.1.2 ไฟ

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำคุณลักษณะ
 เค็มของไฟมาใช้ในการเปรียบเทียบสองประการด้วยกันคือเปรียบเทียบความร้อนของ
 ไฟกับความทุกข์และเปรียบเทียบความสว่างของไฟกับความมีพลังและปัญญา เช่น

"ความทุกข์ร้อน ห่วงใยในความปลอดภัยของลูกนั้นจะเหมือนกับไฟ
กองใหญ่ที่สมอยู่ในอกไม่มีอะไรจะดับได้จนกว่าจะได้ลูกคืน"

(16 กันยายน 2520 : 7)

"ผมนั้นถ้าไต่ยนิทานอีสปครั้งใดก็เหมือนกับมีไครมาจุดไฟขึ้นในหัวใจ
ทุกครั้งไป"

(16 ธันวาคม 2519 : 3)

"เมื่อได้เขียนเรื่องความเห็นแก่ตัวแล้วก็เหมือนกับจุดไฟกองใหญ่ขึ้น
ในหัวใจยังดับไม่ลง"

(22 สิงหาคม 2520 : 7)

"ปลอยนะ คำพูดเพียงสองคำนี้ฟังดูง่ายเหลือเกินแต่ถ้าจะเปรียบไปแล้ว ก็เหมือนกับประกายเล็ก ๆ อันเกิดจากเหล็กไฟกระทบหินหากไปตอกกับ เชื้อเพลิงที่ติดเป็นไฟได้ก็แล้วก็จะเกิดเป็นกองเพลิงที่มีแสงสว่างอันแจ่มจรัส อันเป็นแสงสว่างแห่งปัญญาทำให้โลกอันมืดนี้สว่างขึ้นได้"

(11 มกราคม 2520 : 7)

3.1.3.1.3 คน

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

นำคุณลักษณะของคนประเภทต่าง ๆ มาใช้ในการเปรียบเทียบดังนี้

"สรุปแล้วบ้านเมืองของเรามีเลือกตั้งก็ไม่ใช่ประชาธิปไตย ไม่มีเลือกตั้งก็ไม่ใช่ประชาธิปไตยเหมือนกับคนเป็นโรคแพ้เหงื่อ ของตนเอง"

(16 พฤษภาคม 2520 : 7)

"ความตายนั้นถ้าจะเปรียบกับคนก็เป็นคนที่ใกล้ชิดกับเราที่สุดนั่งชิดกับ ตัวเราตลอดเวลาจะไปไหนก็ไปด้วย ถ้าเขาเอื้อมมือมาลูบแขนเราเมื่อไร เราก็ตกใจไปเมื่อนั้น"

(22 เมษายน 2520 : 7)

"ความอดทนนั้นต้องประคบด้วยความหวังจึงจะทนได้เหมือนกับคนไข้ ที่อดทนงศกินของแสลงซึ่งเคยเป็นอาหารตามปกติมันได้ก็ด้วยความหวังว่า วันหนึ่งจะหายป่วยและมีชีวิตเป็นปกติกินข้าวปลาอาหารได้ตามเคยต่อไป"

(9 เมษายน 2520 : 7)

นอกจากนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้นำอิริยาบถต่าง ๆ ของคนมาใช้ในการเปรียบเทียบกับอีกค่าย เช่น

"ภาพพจน์ของคนเรานั้นจะดีไม่ใช่ว่าไร ก็อยู่ที่เจ้าตัวจะทำเอาเอง
คนอื่นจะไปเกี่ยวของด้วยไม่ได้

ก็เหมือนกับการกินเข้าไปหรือถ่ายออกมานั้นแหละครับทำแทนกันไม่ได้
ของใคร ๆ ก็ต้องทำเอาเอง"

(28 กันยายน 2520 : 7)

"อยากจะขอเตือนรอสรวัตรทั้งหลาย ทั้งหนุ่มและไม่หนุ่มให้ช่วยกัน
ระวังเรื่องอย่างนี้กันหน่อย

ของไม่ควรเสียก็อย่าไปทำให้ต้องเสีย

เงินทองนั้นไม่เป็นไรหรอกหมดไปแล้วก็หาได้ใหม่

แต่ศักดิ์ศรีรอสรวัตรนี่สิครับ เสียไปแล้วมันแก้ยาก

ไม่จ่ายเหมือนแกวหรือแกวภาพพจน์หรือครับ"

(15 กรกฎาคม 2520 : 7)

"คำพูดในภาษาไทยที่แปลเป็นฝรั่งไม่ได้ยังมีอีกมาก

นักเรียนนอกคนหนึ่งไปเดินอยู่ที่เมืองอังกฤษมีฝรั่งเข้ามาถามว่า
พูดอังกฤษได้หรือไม่

พอเจ้าประคุณก็ตอบว่า Snake Snake fish fish

ฝรั่งได้ยินแล้วตกตะลึงเหมือนพระเห็นข้าวเย็น

(17 มิถุนายน 2520 : 7)

เป็นที่น่าสังเกตว่า อริยาบทต่าง ๆ ของคนที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาใช้ในการเปรียบเทียบนั้นส่วนใหญ่เป็นอริยาบทที่แฝงไว้ด้วยความขบขัน เช่น การถ่าย แฉ และอาการตกตะลึง (เหมือนพระเห็นข้าวเย็น) ซึ่งทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงอารมณ์ขันส่วนหนึ่งของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

3.1.3.1.4 สิ่งอื่น ๆ เช่น

(1) ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำเรื่องการโฆษณาผกฟอก มาเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนชื่อคอด้มนั้

"จะเอาอะไรกันนักหนา กับหัวเรื่องหรือชื่อคอด้มนั้ ?

เคยเรียกว่าข้าวนอกนา แล้วก็เปลี่ยนมาเป็นข้าวไกลนา ต่อไปจะขอเรียกว่าคลื่นไต้หน้า

ฟังก์โก๊ตี่เหมือนกับว่ามีอะไรลึกลับ แต่ที่แท้มันก็เหมือนเก่านั้นแหละครับ เหมือนกับผกฟอกซึ่งต้องคอยเปลี่ยนกลอง เปลี่ยนโฆษณาเป็นครั้งคราว บอกว่าคราวนี้เต็มผิวมะกรูด มะนาว หรือข้าว ตะไคร้ สุดแล้วแต่จะนึกออก เพราะฉะนั้นจึงขอเรียกคอด้มนั้ว่า คลื่นไต้หน้าไปพักหนึ่ง จนกว่าจะเบื่อ แล้วก็เรียกชื่ออื่นต่อไปอีก"

(30 สิงหาคม 2520 : 7)

(2) ใ้มาตราเงินซึ่งมีระดับสูงต่ำมาเปรียบเทียบกับบรรดาศักดิ์ของขุนนางไทยสมัยโบราณ เช่น

"บรรดาศักดิ์เจ้าพระยานั้ยังมีสูงต่ำกว่ากันอีก คือแบ่งออกเป็นสามชั้น มีเจ้าพระยาสุพรรณบัฏเป็นสูงสุด เจ้าพระยาหิรัญบัฏรองลงมา และเจ้าพระยาดุญดาบัตรเป็นชั้นสุดท้าย

เปรียบไปก็เหมือนมาตราเงินตรา^{นั้น}แหละครับ มีมาตราทองคำ
มาตราเงิน และมาตรากระดาษ

(30 มิถุนายน 2520 : 7)

(3) เปรียบเทียบความเสื่อมโทรมในพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยกับความเสื่อมของศาสนาพุทธที่มีความเชื่อทางไสยศาสตร์เข้ามาปะปน เช่น

"ไหน ๆ จะพุดกันแล้วก็ยากจะพูดเสียเลยวาระบอบประชาธิปไตยที่กำลังประสบปัญหาและความยุ่งยากอลเวงอยู่ทั่วโลกนั้นถ้าจะว่าไปก็คือความเสื่อมโทรมในพระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดินที่เคยปกป้องให้ประชาชนทั่วประเทศมีความร่มเย็นเป็นสุขในสมัยก่อน

เหมือนกับไสยศาสตร์เป็นความเจริญลงของศาสนาอันบริสุทธิ์ดั้งเดิม
กล่าวถึงมาแล้วข้างต้น

(30 ตุลาคม 2519 : 7)

(4) นำเรื่องฝรั่งมาพักผ่อนที่พืดยามาเปรียบเทียบกับผู้ที่โอ้อวดว่าตนเป็นผู้ทรงคุณความรู้ สามารถเดินทางไปนรก สวรรค์ได้ เช่น

"สมัยนี้เป็นสมัยของนิมิตกันเป็นมงคลบ้างเป็นอัปมงคลบ้าง เป็นยุคสมัยแห่งการแสวงหาบุญหรืออิทธิฤทธิ์ โอ้อวดกันเป็นสมัยที่ท่านผู้ทรงอิทธิฤทธิ์
เดินทางไปเที่ยวเมืองนรก เมืองสวรรค์ เหมือนกับฝรั่งมาเที่ยวพืดยา

(26 เมษายน 2520 : 7)

(5) เปรียบเทียบสำนักคามกับสำนักงานหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ซึ่งเป็นที่ฝึกฝนบุคคลให้เกิดความรู้ ความคิด และประสบการณ์ เช่น

"หนังสือพิมพ์สยามรัฐเป็นที่ฝึกกรรม ฝึกการเขียนเป็นที่หาชื่อเสียงให้ แก่คนที่เริ่มจะดัง

แต่ที่หนังสือพิมพ์สยามรัฐไม่เคยทำก็คือการล้างสมองให้คนเป็นขวา หรือเป็นซ้ายหรือเป็นอะไรทั้งนั้น

เปรียบไปอีกเหมือนสำนักคามที่ฝึกสอนให้เพลงอาวุธมีความคม"

(17 ธันวาคม 2519 : 3)

(6) นำเรื่องสาวเครือฟ้าร่ายรอยโทพร้อมในพระราชนิพนธ์ บทละครเรื่องสาวเครือฟ้า ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ มาเปรียบเทียบกับการคอยคนส่งหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เช่น

"นั่งคอยคนส่งหนังสือพิมพ์ไทยรัฐอยู่ที่บ้านเหมือนกับสาวเครือฟ้า
นั่งคอยร่ายโทพร้อมอย่างนั้นแหละ"

(13 พฤศจิกายน 2519 : 3)

(7) เปรียบเทียบความยากลำบากในการผลักดันกำแพงหินกับการส่งผู้อพยพชาวเขมรและลาวที่ลี้ภัยเข้ามาอยู่ในประเทศไทยให้ออกไปว่าเป็นเรื่องที่รัฐบาลไม่สามารถทำได้สำเร็จ เช่น

"ผู้อพยพมีความรู้สึกเคียดแค้นว่าจะไม่ยอมกลับประเทศของตนเป็นตาย อยากรักจะขออยู่ในเมืองไทยการผลักดันจึงเหมือนกับผลักดันกำแพงหิน
เท่าไรก็ไม่ล้ม เสียแรงผู้ผลักดัน"

(2 เมษายน 2520 : 7)

จากโวหารประเภทอุปมาอุปไมยทั้งหมดจะเห็นได้ว่าสิ่งที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาใช้ในการเปรียบเทียบนั้นส่วนใหญ่เป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา เช่น ธรรมชาติ คน ไฟ และสภาพสังคมบางส่วน นอกจากนี้บางอย่างก็นำมาเปรียบเทียบก็เป็นสิ่งที่เนื่องมาจากความรู้และประสบการณ์ ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เช่น มาตรการเงินของไทย และวรรณกรรมไทย เป็นต้น

3.1.3.2 เมตาฟอร (Metaphor) เป็นโวหารเปรียบเทียบของสองสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องนำมาเปรียบเทียบกันว่าเป็นสิ่งเดียวกันหรือเท่ากันทุกประการ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้โวหารเปรียบเทียบประเภทเมตาฟอรทั้งหมด 19 ครั้ง โดยใช้คำ "เป็น" "เท่า" "คือ" "ขนาด" ในการเปรียบเทียบ และนำสิ่งต่าง ๆ มาใช้ในการเปรียบเทียบดังนี้

3.1.3.2.1 คน

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำคุณลักษณะของคนประเภทต่าง ๆ มาใช้ในการเปรียบเทียบ เช่น

"หนังสือพิมพ์เมืองไทยก็แค่นั้นละครับยังเป็นเด็กขาดความรับผิดชอบตามใจไม่ได้เพราะจะเหลิง"

(14 ตุลาคม 2519 : 3)

"สถานศึกษา...พูดจาทักเตือนรัฐบาลราวกับว่ารัฐบาลเป็นลูกหรือเป็นเด็กในบ้าน"

(25 ธันวาคม 2519 : 3)

"...เรียนกันตั้งแต่ชั้นประถมจนจบเตรียมมหาวิทยาลัยแล้วเรียนมหาวิทยาลัยจนจบภาษาอังกฤษขนาดท้าวแสนเท่านั้น"

(2 กันยายน 2520 : 7)

"ผมมีเจ้าชีวิตองค์เดียวเท่านั้นครับ
รับรองว่าจะไม่ทำตัวเป็นไอ้ที่วิ่งตามหลังใครให้ต้องขายหน้ากันทั้งเมือง"

(28 กันยายน 2520 : 7)

"เราจะต้องทำให้ชาวนาทุกคนรู้สึกตัวว่าเป็นทหารและทหารก็คือชาวนา"

(9 ตุลาคม 2519 : 7)

นอกจากนี้ยังใช้กลุ่มคนในการเปรียบเทียบ เช่น

"ชาติไทยของเรานั้นที่แท้ก็คือครอบครัวใหญ่อันหนึ่งซึ่งทุกคนมีความ
ใกล้ชิดกันเป็นอย่างยิ่ง มีองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นองค์กษัตริย์
หรือหัวหน้าแห่งครอบครัวนั้น"

(3 มกราคม 2520 : 7)

3.1.3.2.2 วัตถุที่เกิดจากความเจริญทางเทคโนโลยี

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำผลผลิตที่เกิดจากความ
เจริญทางเทคโนโลยีในสมัยปัจจุบันมาใช้ในการเปรียบเทียบ ได้แก่ เครื่องรับวิทยุ
น้ำหมึก ยาเสพติด เช่น

"คนอายุ 40 - 50 จะให้มันแข็งแรงเปิดปั๊มติดปั๊มเป็นเครื่องวิทยุนี่
นั้นไม่ได้"

(12 พฤศจิกายน 2519 : 7)

"มองดูปากคลองทุกแห่งที่อยู่ทางฝั่งกรุงเทพฯ จะเห็นว่ามีย่านน้ำส้มเป็น
สีหมึกไหลออกมาสู่แม่น้ำเจ้าพระยา"

(6 สิงหาคม 2520 : 7)

"ผู้สวรรค์แก้ท่ามาหาเกินไฉนง่าย ๆ ทำให้พระพุทธรูปศาสนากลายเป็น
ยาเสพติดไปอย่างที่มีคนเขาวา"

(2 มิถุนายน 2520 : 7)

3.1.3.2.3 ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำสภาพความสกปรก
รกรุงรังของแยงลอย กองขยะ : และสภาพสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ มาใช้ในการ
เปรียบเทียบ เช่น

"...ยิ่งปล่อยเอาไว้ก็จะยิ่งมีมากขึ้น และจะขยายออกไปเรื่อย ๆ
ไม่มีที่สิ้นสุดจนกรุงเทพฯ จะเป็นแยงลอย ไปทั้งเมือง และสกปรกรกรุงรัง
ไปทั้งเมือง

(10 กุมภาพันธ์ 2520 : 7)

"มีชุมชนที่ไหนความสกปรกโสโครกก็จะเกิดขึ้นที่นั่น และสวนผลไม้
ซึ่งเป็นแหล่งผลิตทั้งอาหารและความสะอาดตามธรรมชาติก็จะต้องหมดไป
เพราะถูกตัดลงสร้างตึก

ปากอนกรีตก็จะเกิดขึ้นทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งจะกลายเป็น
ท่อขยะ อันใหญ่ที่ไหลผ่านมหานครนี้ เป็นท่อไอพิษ แก่คนทั้งเมือง"

(6 สิงหาคม 2520 : 7)

3.1.3.2.4 ธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ภูเขา

"สัตว์มีชีวิตทุกชนิดเป็นบอนไซด้วยตัวของมันเอง จึงยังมีชีวิตอยู่ได้ในโลกนี้"

(13 ตุลาคม 2519 : 7)

"ความตายนั้นเป็นของธรรมชาติที่สุดเช่นเกี่ยวกับการเกิด เมื่อเกิดมาแล้วก็มีตายความมาตาย เพราะเกิดกับตายนั่นเป็นไมทอนเดียวกันนั่นเอง เมื่อมีหัวก็ต้องมีปลาย"

(22 เมษายน 2520 : 7)

"เดี๋ยวนี้หากใครจะเอาวัตถุที่คนอ้างว่าเป็นพระบรมธาตุทั้งหมดในโลกมากองรวมกันเข้าก็อาจได้พระบรมธาตุเป็นกองโตสูงเท่าภูเขาหิมาลัยเช่นเดียวกับจิวรพระยานรรัตนา เดี่ยวนี้หมดพระนอนวัดโพธิ์ไถ่แล้ว"

(2 มิถุนายน 2520 : 7)

3.1.3.2.5 ใช้คำพังเพย เช่น

"...คำสอนส่วนใหญ่ก็เป็นกำปั้นทุบดินคือสอนไม่ให้เหลิงอำนาจ สอนไม่ให้ใช้อำนาจในทางที่ผิด..."

(23 ธันวาคม 2519 : 7)

คำสอนซึ่งเปรียบเป็นกำปั้นทุบดินในที่นี้หมายถึงคำสอนที่ไม่มีคุณค่าและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใดทั้งสิ้น

"นายกรัฐมนตรีรัฐบาลผสมนั้นก็หมาหัวเน่าเราก็คง ๆ นั่นเอง"

(28 มีนาคม 2520 : 7)

"หมาหัวเน่า" หมายถึงผู้ที่ไม่มีพวกพ้อง ไม่มีใครต้องการคบหาสมาคมด้วยอย่างจริงจัง

3.1.3.2.6 สิ่งอื่น ๆ

(1) ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำ "ศีล" หรือข้อบัญญัติในพุทธศาสนามาเปรียบเทียบกับกระดางตนบอนไซซึ่งมีขอบเขตจำกัด

"บอนไซคือสิ่งมีชีวิตที่มีความเป็นอยู่สำรวมอย่างยิ่งอยู่ในกระดางอันมีขอบเขตจำกัดคือศีล"

(12 ตุลาคม 2519 : 7)

(2) เปรียบเทียบหลักบอกระยะทางกับการแต่งงาน
เช่น

"การแต่งงานเป็นหลักบอกระยะทางหลักหนึ่งในชีวิตอันยาวนาน จะมาถึงไฉนโดยการผ่านหลักอื่น ๆ มาแล้วแต่โดยดี"

(3 มกราคม 2520 : 7)

(3) เปรียบเทียบวิญญานของชาติกับราชบัลลังก์
แสดงให้เห็นถึงความยกย่องเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น

"...นอกจากนั้นก็โดยตรงแสดงให้เห็นประจักษ์แก่ใจคนทั้งปวงว่าราชบัลลังก์นั้นมีสิ่งที่วางแปลนไว้จิตใจและความหมาย แต่เป็นวิญญานของชาติ อันประกอบด้วยการศรัทธา ความอหิศา ความเสียสละ ความรสนิยมอันสูงและกายกรรมรอบรู้ในภาวะทั้งปวง"

(16 มิถุนายน 2520 : 7)

สิ่งที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาใช้เปรียบเทียบกับโวหารประเภทเมตาฟอร์ ส่วนใหญ่เป็นสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ได้แก่ คน ธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความเจริญทางเทคโนโลยี และนอกจากนี้ก็มีคำพังเพยบางสำนวนที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

3.1.3.3 ลิมิลี (Simile) เป็นโวหารที่ใช้เปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้โวหารเปรียบเทียบประเภท "ลิมิลี" ทั้งหมด 16 ครั้ง โดยใช้คำเปรียบเทียบ "เหมือน" "ราวกับ" "ประดุจ" และนำสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้มาใช้ในการเปรียบเทียบ ได้แก่

3.1.3.3.1 สัตว์ เช่น

"เมื่อคอนเลือกตั้งผมเลือกพรรคคุณเกือบตายพอได้เข้าสภาแล้ว คุณก็มากักกันเหมือนหมา จนบานเมืองของเขาพังไปแล้ว"

(11 ตุลาคม 2519 : 3)

"มีคดีฎีกาแปลว่าคนแลเห็นคนเหมือนกวาง"

(8 ตุลาคม 2519 : 3)

"มนุษย์นั้นเหมือนกับหนอนกินแป้ง เพราะเมื่อมีชีวิตแล้วก็ก่อให้เกิดความโสโครกขึ้นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว"

(8 มิถุนายน 2520 : 7)

"ตลาดขายเก๋ก่เลยแพร่มาถึงเมืองไทยทำให้เกิดมีคนเลี้ยงเด็กไว้อยายหรือรับซื้อเด็กมาเลี้ยงไว้มาก ๆ เหมือนลูกหมูลูกหมา ใครมาซื้อให้ราคาก็ขายไป"

(16 เมษายน 2520 : 7)

3.1.3.3.2 คน เซน

"พืชพันธุ์ทุกอย่างมันมีทางชนิดเหมือนคนที่มีต่างจิตต่างใจ"

(25 มีนาคม 2520 : 7)

"องค์กรนั้นชอบกลโทรจะว่าเป็นอะไรก็ช่างโทร ผมรู้แต่ว่าองค์กร
เหมือนครูที่ขี้หึง"

(29 ตุลาคม 2519 : 3)

"บางทีศัพท์บางคำก็วิบัติมาแต่แรกเกิดคือตั้งแต่บัญญัติศัพท์ครั้งแรกทีเดียว
เหมือนกับเด็กที่มีรูปร่างวิปริตมาแต่แรกเกิด

(26 พฤศจิกายน 2519 : 3)

3.1.3.3.3 ธรรมชาติ ไก่อ่ น้ำ พืช เป็นต้น

"ความแตกแยกสามัคคีเป็นประจักษ์ล้นได้น้ำ ซึ่งทำให้เรือโคลงไถ่
และอาจถึงล่มก็ได้"

(18 มกราคม 2520 : 7)

"ค่าจ้างเงินเดือนเหมือนระดับน้ำในคลอง ส่วนราคาของนั้นเหมือน
ผักตบชวาที่ลอยอยู่เหนือน้ำระดับน้ำยิ่งสูงขึ้นไปเท่าไร ผักตบชวาก็ยิ่งลอย
สูงขึ้นไปอีก"

(20 พฤษภาคม 2520 : 7)

"...ความคึกคักเป็นความคึกของคุณธรรมบุญเตรียมการไว้นาน
แล้ว เพราะอยู่ ๆ เสาหินจะโผล่ขึ้นมาเต็มเมืองเหมือนเห็นหน้าฝนไม่ได้อ

(31 พฤษภาคม 2520 : 7)

3.1.3.3.4 เครื่องใช้และพาหนะ เช่น

"รูปร่างอวนราวกับพอม"

(1 ธันวาคม 2519 : 3)

"บ้านเมืองของเรานั้นเหมือนเรือที่เพียบกำลังแล่นอยู่ในกระแสน้ำอัน
ลึกและกำลังโคลนล้มที่นั่นกลัว"

(25 ธันวาคม 2519 : 3)

3.1.3.3.5 สิ่งอื่น ๆ เช่น

(1) เปรียบเทียบการต่อสู้ของกีฬามวยกับการ
ต่อสู้กันระหว่างนักการเมือง เช่น

"การแก่งแย่งชิงดีระหว่างพรรคการเมืองหรือนักการเมืองอาจ
ไปเองเหมือนมวยที่ไม่มีคนหนุน"

(23 ธันวาคม 2519 : 3)

(2) เปรียบเทียบรอยสับฟากกับรอยแผลที่ถูกเขียน
เช่น

"พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทอดพระเนตรเห็นแผลที่หลัง
นานสนธิ หุ้มแพร ถูกเขียนเป็นรอยยับเหมือนสับฟากสับเขียง"

(18 พฤศจิกายน 2519 : 3)

(3) เปรียบเทียบเรือนซึ่งค่อขึ้นควายไฟกับอัคคี
เช่น

"อรรถานันเหมือนเรือนที่คอยขึ้นควยไฟดังไฟออกแผ่นเดียวกลับครืนลง
ทั้งหลัง"

(22 สิงหาคม 2520 : 7)

(4) เปรียบเทียบลมหายใจเข้าออกกับความสุข
และความทุกข์ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นสลับกันไป เช่น

"ความสุขและความทุกข์นั้นก็เหมือนกับลมหายใจเข้าออกสลับกันไป
จนกว่าจะสิ้นลมหายใจ ถ้าใครคิดไคอย่างนี้แล้วผมก็เข้าใจว่าจะมีทั้งสติ
ในยามสุขไม่หลงระเริง และในยามทุกข์ก็ไม่สิ้นหวัง"

(31 ธันวาคม 2519 : 7)

3.1.3.4 ปฏิพจน์ (Rhetorical question)

เป็นศิลปะการใช้คำถาม คือเป็นคำถามที่มีไว้หวังคำตอบ ผู้ถามมีเจตนาจะเรียกร้อง
ความสนใจมากกว่าต้องการคำตอบ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้โวหารประเภท
นี้ทั้งหมด 13 ครั้ง ซึ่งมีลักษณะเป็นการกระตุ้นความสนใจให้ผู้อ่านได้คิดเกี่ยวกับ
เรื่องต่อไปนี้

3.1.3.4.1 การเมืองและการปกครอง เช่น

"ระบอบประชาธิปไตยจะสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมใน
ปัจจุบันไคหรือไม่?"

(19 ตุลาคม 2519 : 7)

"ในเมืองไทยเรายังแต่พระมหากษัตริย์สิ้นพระราชอำนาจโดยตรงเป็น
เวลา 45 ปีมาแล้วนั้นเป็นสุขร่มเย็นกันไคหรือไม่?"

(23 พฤศจิกายน 2519 : 7)

"ปัญหาต่อไปคือการบริหารที่เข้มแข็งเกิดจากนั้นจำเป็นหรือไม่ที่จะ
ต้องจำกัดเสรีภาพของบุคคล และจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์"

(13 มกราคม 2520 : 3)

"เมื่อครั้งที่เงินมันออกสู่ชนบทนั้นคนอีสานต้องอุ้มลูกหลานเข้ามาหา
งานทำในกรุงเทพฯ ตอนไหนแลงอย่างไรในปีนั้นหรือไม่"

(25 กรกฎาคม 2520 : 7)

"ผมอยากจะตั้งข้อสังเกตเอาไว้
ใครที่อยากจะเป็นมิตรกับอเมริกาก็ขอให้ช่วยกันเอาฝาเท้ารองดู
เขามีจิตใจที่จะเป็นมิตรกับเราหรือไม่?"

(24 กุมภาพันธ์ 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตั้งปัญหามาเพื่อกระตุ้นความคิดและความ
สนใจของผู้อ่านทั้งในด้านการเมืองการปกครองภายในประเทศ และการเมือง
ระหว่างประเทศ มีไว้เพื่อหวังคำตอบให้แก่ตนเอง

3.1.3.4.2 ปัญหาสังคม

"มาคุยกันเรื่องไม่ทุกข์ไม่เดือดร้อน และไม่ปัญหาจะดีกว่า จะว่า
หลอกตัวเองให้เคลิบเคลิ้มก็ตามที่เถิก

เพราะคนทุกวันนี้หลอกตัวเองกันอยู่ทุกวันมีไชหรือ?"

(30 เมษายน 2520 : 7)

"ต้องขอชมกรรมศิลป์การช่างจักละครชุดเสียงสารพัดนี้มาเล่นในตอนนี้
เพราะถูกกับกาลสมัยเป็นอย่างยิ่ง
ก็ชีวิตคนทุกวันนี้มีแต่การเสียงเท่านั้นมีอะไรหรือ?"

(18 เมษายน 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้คำถามเพื่อเร้าความสนใจของผู้อ่านเกี่ยวกับ
เรื่องปัญหาสังคมในปัจจุบัน

3.1.3.4.3 หนังสือพิมพ์ เซน

"ทางฝ่ายรัฐบาลก็พูดอยู่เสมอว่าอยากให้หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพ
หากติเพื่อก่อล้อเพื่อริแล้วรัฐบาลจะไม่ทำอะไรเลย
แต่ใครเป็นคนชี้ขาดว่าอะไรเป็นการติเพื่อก่อ?
คนนั้นก็คือรัฐบาล
ใครเป็นคนชี้ขาดว่าอะไรเป็นการล้อเพื่อริ
คนนั้นก็คือรัฐบาลอีก
อย่างไรก็ตามการติเพื่อก่อนนั้นมีจริงหรือไหน?"

(16 กรกฎาคม 2520 : 7)

"ผลงานของใครต่อใครทุกวันนี้ หนังสือพิมพ์กล้าทักท้วงหรือไม่?
กล้าวิพากษ์วิจารณ์หรือไม่?
แม้แต่ผลเสียหายซึ่งกำลังเกิดขึ้นทุกทางนั้นมีคนหนังสือพิมพ์หน้าไหน
กล้าเขียนถึง กล้าชี้ให้คนอื่นเห็นหรือไม่?"

(2 สิงหาคม 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตั้งปัญหาเพื่อให้ผู้อ่านได้ขบคิดเกี่ยวกับเรื่อง
เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ และบทบาทของหนังสือพิมพ์

3.1.3.4.4 ศาสนา เช่น

"โจรนั้นถึงจะชั่วก็อย่างไรมันก็ยังเสมอคนเสมอปลายเคยปล้นคนมี
ทรัพย์สินอย่างไร เมื่อสามพันปีมาแล้วเดี๋ยวนี้มันก็ยังปล้นอยู่
แต่พระภิกษุศากยบุตร ผู้สละแล้วซึ่งโลกไม่แสวงหาและสะสมซึ่งทรัพย์
สมบัตินั้นเลยยังคงเสียดวงเหมือนโจรอยู่หรือไม่" *

(20 กรกฎาคม 2520 : 7)

"พระที่ไม่เชื่อไม่สนใจในพระไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณ์ของสรรพสิ่ง
ทั้งปวงอันใดแก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นั้นยังเป็นพระอยู่หรือไม่"

(19 เมษายน 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตั้งปัญหาเพื่อให้ขบคิดเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติ
ตนของพระสงฆ์บางส่วนในปัจจุบัน

3.1.3.4.5 เรื่องอื่น ๆ เช่น

ตั้งปัญหาเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้อ่านเกี่ยวกับ
เรื่องการฟื้นฟูและเผยแพร่การแสดงหุ่นกระบอกซึ่งเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของไทย
เช่น

"ครบชุดหุ่นกระบอกแล้วก็เกิดความเสียดาย เมื่อได้ฟื้นฟูหุ่นกระบอกขึ้น
มาไถ่กองมาถึงเพียงนี้แล้วจะมาเล่นแต่เพียงตัวส่วนฉากกาดเท่านั้นหรือไม่"

(14 พฤษภาคม 2520 : 7)

* อาจจัดเป็นโวหารประเภทอุปมา (Analogy) ได้ด้วย

นอกจากนี้กล่าวถึงเรื่องความเห็นแก่ตัวและให้ข้อคิดโดยการตั้งคำถามว่า

"การขอร้องให้คนอื่นเห็นแก่ตัวนั้นท่าง่าย แต่ตัวของเราเองเล่า
สามารถบังคับให้คนอื่นเห็นแก่ตัวได้หรือไม่"

(20 สิงหาคม 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้โวหารปฏิบัติเพื่อกำหนดปัญหาตามความคิด
เกี่ยวกับเรื่องการเมือง ปัญหาสังคม บทบาทของหนังสือพิมพ์ ศาสนา ตลอดจนเรื่อง
เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของไทยและเรื่องอื่น ๆ ดังกล่าว เพื่อกำหนดให้ผู้อ่านได้คิด
เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ และนอกจากนี้การใช้โวหารปฏิบัติแทรกไว้ในบทความยังเป็นการ
เร้าความสนใจให้ผู้่านติดตามเรื่องราวได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

3.1.3.5 นามนัย (Metonymy) การใช้โวหารแบบนี้
คือการเอ่ยถึงสิ่งหนึ่งแต่ให้มีความหมายเป็นอย่างอื่น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
ใช้โวหารประเภทนามนัยทั้งหมด 13 ครั้ง โดยใช้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

3.1.3.5.1 พูดหรือเขียนอย่างหนึ่งแต่ให้มีความหมายเป็นอย่างอื่น เช่น

"หนังสือพิมพ์สยามรัฐนั้นเมื่อส่งเสรีมิให้นักเขียนทุกคนเป็นตัวของตัวเอง
โดยไม่ลางส่มองใครแล้วหนังสือพิมพ์สยามรัฐก็ไม่ยอมให้ใครลางส่มอง

(17 ธันวาคม 2519 : 7)

"ลางส่มอง" หมายถึงการเปลี่ยนความคิดเห็นหรือความเชื่อถือเดิมเพื่อ
ให้ยอมรับแนวความคิดหรือความเชื่อใหม่

"...ท่านหันคอเหตุการณ์และมีความเห็นว่าเมืองไทยควรที่จะเปลี่ยน
จุดยืน ให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป"

(27 ธันวาคม 2519 : 3)

"จุดยืน" หมายถึง นโยบาย

"...เป็นอันว่าผมถูกปลคอวูช โดยสิ้นเชิงเหมือนกับคนอื่นอีกเป็นจำนวน
มากในเมืองไทยทุกวันนี้..."

(6 กรกฎาคม 2520 : 7)

"ปลคอวูช" หมายถึง การที่รัฐบาลใช้อำนาจตามคำสั่งคณะปฏิรูปการ
ปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 ควบคุมเสรีภาพของหนังสือพิมพ์อย่างเข้มงวด

"...จะมีการเลือกตั้งการสาคโคลนใ้กันก็เกิดขึ้น"

(6 มกราคม 2520 : 7)

"สาคโคลน" หมายถึง การกล่าวร้ายหรือใส่ร้ายผู้อื่น

"เพียงกินเป็นเวลาอนเป็นเวลาอาหารให้มีประโยชน์อย่าให้ไขมัน
มากออกกำลังกายตามควร เหล้าบุหรี่ไม่ถึงตองเล็ก แต่อย่าให้มันมากนัก
ชนิดกินเข้าเมาเียนหรือจุกตัวต่อตัวนั้นไม่ดีแน่

ก็เท่านั้นแหละครับ เตะปีบคงดมเดไปด้ามปีบให้เตะ

ผมเป็นคนมีกรรมหาปีบเตะยาก

(12 พฤศจิกายน 2519 : 3)

"เตะปีบ" หมายถึง ความมีสมรรถภาพทางเพศ

3.1.3.5.2 ใช้คำที่ในภาษาธรรมคำมีความหมาย
อย่างหนึ่ง ให้มีความหมายอีกอย่างหนึ่งในลักษณะคล้ายสัญลักษณ์ เช่น

"พรานผู้วางแร้วไว้กักแย่นั้นยอมจะไม่ทำเสียงอ้ออึง เพราะถ้าทำ
 เสียงอ้ออึงแล้วแย่นนั้นจะไม่ออกจากกรู"

(3 พฤษภาคม 2520 : 7)

"แร้ว" พจนานุกรมให้ความหมายว่า เป็นเครื่องมือสำหรับคล้องตัวชนิดหนึ่ง
 มีบ่วงติดกับปลายไม้เอาโคนปักไว้ที่ดิน¹

แต่ในที่นี้หมายถึง แผนการที่จะกำจัดฝ่ายตรงข้าม

"อย่างนี้เคยรับรู้ว่าการออกแบบสร้างปฏิรูปไม่ใช่สถาตรายางแล้ว
 จะมีคนเขาเลื่อมใสนับถือ

ไม่หรือครับ

เพราะใครเขาถือว่ารัฐบาลท่านตั้งสถาปนาปฏิรูปขึ้นมากเพราะท่าน
 ต้องการตรารายาง..."

(25 ธันวาคม 2519 : 3)

"ตรารายาง" พจนานุกรม อธิบายความหมายว่าคือตราที่ทำควยยางสำหรับ
 ประทับบนกระดาน²

แต่สถาตรายางในที่นี้ หมายถึงสภาที่ไร้อำนาจ

¹ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรม 2525 หน้า 693

²ด.ค. หน้า 318

"น่าสังเกตว่าท่านที่รักความสะอาดเกลียดกลัวความสกปรกของ
การเมืองไทยนั้นหากมีราชรถมาเกยกั้นนั่งสบายใจไปทุกคนและมีหน้าซำ
อ้างเอาบุญเอาคุณเสียอีกว่าชนราชรถมาช่วยชาติ มาเพราะความรักชาติ"

(20 สิงหาคม 2520 : 7)

"ราชรถ" หมายถึง พาหนะสำหรับพระราชา
แต่ในที่นี้หมายถึง ตำแหน่งทางการเมืองที่ได้รับแต่งตั้ง

"เรื่องคุณธรรมบุญ เทียนเงิน ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนคร (ซึ่ง
ต่อไปจะเขียนว่า คุณอา เพราะสั้นดี) แพย์อีกนั้นผมตั้งใจว่าจะเขียนเอา
เมื่อผู้หายตระหลบลงสักหนอยหนึ่ง
วันนี้ผู้ก็จางลงมากแล้ว จึงขอเขียนถึงสักที"

(4 พฤษภาคม 2520 : 7)

"ผู้" พจนานุกรมอธิบายความหมายว่าหมายถึง "คนแห้งหรือสิ่งอื่นที่
ละเอียดเป็นผง หรือผงขาว ๆ คล้ายแป้งใช้ฉีกหน้าหรือทาสิ่งของต่าง ๆ"¹

แต่ในที่นี้หมายถึง ปัญหาความขัดแย้งของสภากรุงเทพมหานคร ในช่วง
พ.ศ. 2520

"ผมจึงไม่เข้าใจในเรื่องที่เกิดขึ้นนี้เลยว่าเพราะเหตุใดรัฐบาลจึงได้
เคื้อร่อนนักเมื่อได้ทราบว่าผมจะพบกับนายสีกันยู ถึงกับต้องใช้มาตรการ
ทางการทูตที่เรียกว่า Representation เอากับนายสีกันยู ผู้ซึ่ง
เป็นแขกของรัฐบาลเอง

¹ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรม 2525 หน้า 561

ผมเองเป็นคนที่ดีว่าเมื่อมีผัวชั่วหรือผาสกปรกจะต้องชักกั๊กให้คน
ในบานควยกันเองเห็นเท่านั้น ไม่เคยเอาไปชักอวดคนต่างบ้าน"

(2 กุมภาพันธ์ 2520 : 7)

"ผัวชั่ว" พจนานุกรมอธิบายว่าคือผาเกาที่ชาติใช้สำหรับเช็ดถู¹
แต่ในที่นี้หมายถึง เรื่องที่ทำให้เสียเสีย ควรปกปิดไม่ให้ผู้อื่นรู้

"ถ้าหนังสือพิมพ์รัฐบาลเกิดไม่พอใจพวกก้าวร้าวเราขึ้นมาเราก็จะ
โคธุมกันคานหนังสือพิมพ์รัฐบาลให้พังไป เพราะเราคานหนังสือพิมพ์ด้วยกัน
ไม่โคธารัฐบาล

หัวเราก็จะไม่โน

หมอขาวเราก็จะไม่แตก"

(31 พฤษภาคม 2520 : 7)

"หมอขาว" หมายถึงภาชนะชนิดหนึ่งใช้สำหรับหุงต้มประกอบอาหาร
แต่ในที่นี้หมายถึงรายได้อะไรที่ได้รับจากการประกอบอาชีพหนังสือพิมพ์

3.1.3.5.3 เอเชียผลิตภัณฑ์และหมายถึงผลผลิต

ประเภทเดียวกัน เช่น

"...สิ่งที่เหลืออยู่คือการทำหน้าเงินซึ่งทำไถ่จ่ายยิ่ง ทำให้ตนทุน
ถูกไถ่เท่าไรและทำไถ่มากไถ่เท่าไรก็มีหวังร่ำรวยยิ่งขึ้นเท่านั้น"

ความซุกจะครองจอเงิน"

(11 กรกฎาคม 2520 : 7)

"จอเงิน" หมายถึงภาพยนตร์

¹ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรม 2525 หน้า 549

3.1.3.5.4 เอ่ยชื่อคนแต่หมายถึงผลงานของเขา

"บางคนก็เป็นเผด็จการขวากั้ทำท่าจะเป็นฮิตเลอร์ไปเลยทีเดียวกั้"

(17 ธันวาคม 2519 : 3)

อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) เป็นผู้นำของประเทศเยอรมันซึ่งมีอำนาจปกครองประเทศอยู่ในช่วง ค.ศ. 1934 - 1945

ในที่นี้หมายถึง ผลงานหรือนโยบายการปกครองของฮิตเลอร์ซึ่งใช้ระบอบเผด็จการที่แข็งแกร่งและเด็ดขาด

3.1.3.6 ประชก* (Verbal Irony) เป็นวิธีการพูดที่ผู้เขียนมีใ้กล่าวออกมาตรง ๆ แต่ต้องการให้อ่านเข้าใจความหมายที่แท้จริงเอาเอง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีการประชกทั้งหมด 11 ครั้ง โดยกล่าวประชกเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

3.1.3.6.1 ระบอบการปกครองของไทย

"ในบางประเทศเช่นในประเทศอังกฤษ ซึ่งถือกันว่าเป็นคนเค้แห่งระบอบประชาธิปไตยนั้นเองก็มีผู้เห็นว่าระบอบประชาธิปไตยนั้นไ้ตายไปแล้ว ถึงกับมีคนเขียนหนังสือขึ้นเล่มหนึ่งออกตีพิมพ์เผยแพร่ให้ชื่อว่าความตายแห่งระบอบประชาธิปไตยอังกฤษ

สำหรับเมืองไทยนั้นดูเหมือนจะตายมานานแล้ว เขาจึงสร้างอนุสาวรีย์ให้สี่แยกคอกวัว"

(19 ตุลาคม 2519 : 3)

*ในการศึกษาครั้งนี้จักวิธีการพูดประชกเข้าเป็นโวหารประเภทหนึ่ง เนื่องจากการพูดประชกหรือสำนวนประชกประชันนั้นเป็นวิธีการพูดอย่างหนึ่ง แต่ให้มีความหมายเป็นอีกอย่างหนึ่ง

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยสร้างขึ้นเป็นอนุสรณ์ในการที่ประเทศไทย เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวประชดว่าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยของไทยนั้นเป็น อนุสรณ์แห่งความตายของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เนื่องจากนับตั้งแต่ ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบ ประชาธิปไตย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันนั้น ระบอบประชาธิปไตยของไทย ประสบกับความผันผวนถูกปฏิวัติ รัฐประหารอยู่ตลอดมา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน สมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ยังได้ยกเลิกพระราชบัญญัติพรกการเมือง และพระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย ดังนั้น ตามความคิดเห็น ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยจึงไม่มี เพราะว่าการปกครองอนุสาวรีย์สร้างให้เป็นอนุสรณ์สำหรับผู้ที่ย้ายไปแล้ว

"ยอมรับกันตรง ๆ เสียเถิดเถิดว่าประชาธิปไตยของเมืองไทยนั้นไปไม่ รอด และเพราะเหตุนั้นเราจึงต้องปกครองกันด้วยระบอบอื่น ไม่ใช่ระบอบ ประชาธิปไตยอยู่ในระยะนี้ซึ่งถ้าช่วยกันเลี้ยงระบอบกันเอาไว้ให้ดี เมืองไทย ก็อาจจะไปรอด

ระบอบนั้นก็คือระบอบเผด็จการละ ๆ ซา ๆ แบบที่เห็นกันอยู่นี้แหละ ผมเห็นว่าน่ารักคือออกที่ไหนเขาก็ทำกันไม่ไกลนอกจากเมืองไทย"

(25 ธันวาคม 2519 : 3)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวประชดว่าระบอบการปกครองสมัยรัฐบาล ธานินทร์ กรัยวิเชียรเป็นระบอบเผด็จการละ ๆ ซา ๆ หรือระบอบเผด็จการแบบ ประจบสอพลอเนื่องมาจากในช่วงสมัยนี้ รัฐบาลได้ออกกฎหมายและคำสั่งต่าง ๆ

เพื่อความคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน และหนังสือพิมพ์หลายประการ* ด้วยกัน นอกจากนี้ การแต่งตั้งสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองจำนวน 340 คน เพื่อทำหน้าที่ที่บัญญัติขึ้น ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับรัฐบาลทั้งสิ้น จนกระทั่ง สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้รับฉายาว่าเป็น "สภาสังคณาติ"¹

และนอกจากนี้ยังได้กล่าวประชันเกี่ยวกับเรื่องการจัดเสรีภาพของประชาชน ไว้อีกตอนหนึ่งว่า

"เข้าพรรษามาหลายวันแล้ว แต่ฝนก็ไม่ตกจะตกบ้างก็ไม่ใช่ฝนเข้าพรรษา แต่คนก็ยังถือว่าเข้าพรรษาแล้วอยู่ดี ไม่ว่าฝนจะตกหรือไม่ ทั้งที่คำว่าพรรษาก็แปลว่าหนาวฝน..."

ผมเองก็เห็นจะต้องเข้าพรรษาเหมือนกัน ฝนจะตกหรือไม่ก็ไม่เห็นสำคัญ เพราะการเข้าพรรษาเป็นสิทธิมนุษยชน ที่ยังมีอยู่โดยสมบูรณ์ ในเมืองไทยผมมีเสรีภาพที่จะเข้าพรรษาได้"

3.1.3.6.2 บทบาทของหนังสือพิมพ์

จากการที่หนังสือพิมพ์ในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ถูกสั่งปิดอยู่เสมอ ๆ นักหนังสือพิมพ์จึงไม่กล้าที่จะลงข่าวหรือแสดงความ คิดเห็นในเรื่องที่จะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวประชันเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

* ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทางการเมืองในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้ในบทที่ 2 หน้า 28 - 38

¹ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช "ข่าวโกธนา" สยามรัฐ 25 ธันวาคม 2519 หน้า 7

"ตั้งแต่ได้มีการปฏิรูปเมื่อวันที่หกตุลาคมมาแล้ว ผมอ่านหนังสือพิมพ์แล้วสบายใจเป็นมา

เพราะเมื่ออ่านแล้วเกิดความรู้สึกว่าทุกอย่างเรียบร้อย ผู้คนมีความสุข มีความสามัคคีในบ้านเมืองไม่มีปัญหาโลกแตกและจะยังอยู่ด้วยความสุขสบายกันไปอีกนานทุกอย่างใฝ่ปรารถนารักทั้งสิ้น"

(13 พฤศจิกายน 2519 : 3)

และอีกคนหนึ่งกล่าวว่า

"เหตุที่หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ไม่ลงข่าวหนังสือพิมพ์เสียงปวงชนถูกปิดนี้จะเป็นเพราะหนังสือพิมพ์เห็นว่าข่าวนี้เองจะเป็นข่าวที่ทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตกใจหรือวิตกกังวลหรือเกิดความหวาดกลัว หรือเกิดความไม่สงบเรียบร้อยในหมู่ประชาชนอย่างใดอย่างหนึ่ง ผมก็ไม่อาจทราบได้ หรือว่าการปิดหนังสือพิมพ์สมัยนี้เป็นเรื่องธรรมดาสามัญ จนหนังสือพิมพ์พากันไม่เห็นเป็นข่าว และไม่ลงให้ ผมก็ไม่ทราบอีกเหมือนกัน"

(14 กรกฎาคม 2520 : 7)

3.1.3.6.3 ปัญหาสังคม

กล่าวประจักษ์เกี่ยวกับเรื่องความเสื่อมโทรมทาง
งานสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ของประเทศไทย เช่น

"ถ้าจะให้ตอบคำถามว่าเอกลักษณ์ของไทยคืออะไรก็เห็นจะต้องตอบว่า
เอกลักษณ์ไทยคือความสามารถที่จะอดทนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นพิษทั้งปวง
ไม่ว่าจะเป็นในทางใจ ทางกายหรือทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ
ทนได้ทั้งนั้นและสบายก็เสียด้วย

(5 กันยายน 2520 : 7)

กล่าวประชดเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชน เช่น

"ว่ากันไปแล้วความจนเป็นของที่ทำให้เกิดขึ้นแก่ตัวได้ง่ายที่สุด คนมีเงิน
ทุกคนยอมจะรู้ที่อยู่แล้ว

รับจน ๆ กันเขาเถิดครับ จะได้เป็นราษฎรเต็มขั้นเพราะราษฎรไทย
นั้นต้องจน

ไม่จนแล้วใครเขาจะมาช่วย

รับจน ๆ กันเขาเถิดครับ

สวัสดี

(13 มิถุนายน 2520 : 7)

กล่าวประชดเกี่ยวกับเรื่องการทุจริต เช่น

"บรรยากาศแห่งการคอร์รัปชันในเมืองไทยนั้นเป็นบรรยากาศที่ชุ่มชื้น
อุดมดี ทำให้คอร์รัปชันงอกงามได้มาก"

(29 ธันวาคม 2519 : 7)

3.1.3.6.4 เรื่องอื่น ๆ เช่น

(1) กล่าวประชดเกี่ยวกับการแสดงความจงรัก
ภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ เช่น

"ถวายนความจงรักภักดี ไม่ใช่ราชาศัพท์และไม่เป็นภาษาคน เพราะความ
จงรักภักดีนั้นมีอยู่ในหัวใจจะเอาไปถวายนไม่ได้ แต่แสดงออกได้ทีคนแต่ก่อน
โซว น แสดงความจงรักภักดีนั้นถูกต้องแล้ว นักประชาธิปไตยในปัจจุบันที่ชอบ
โซว น ถวายนความจงรักภักดีนั้นผิด

และเห็นจะเป็นเพราะ ถวายความจงรักภักดีกันอยู่บ่อย ๆ ความ
จงรักภักดีจึงหมดไปหมดเหลือ"

(26 พฤศจิกายน 2519 : 7)

(2) กล่าวประชดเกี่ยวกับความรักชาติ เช่น

"ความรักชาตินั้นก็มีอยู่ด้วยกันทุกคน แต่ความรักชาติที่ต้องเสียสละต่าง
มากเกินความจำเป็นนั้นมักจะไม่มีใครมีผู้แสดงออก"

(5 กุมภาพันธ์ 2520 : 7)

(3) กล่าวประชดเกี่ยวกับเรื่องที่นายธานินทร์
กรวัชร์ นายกรัฐมนตรีเป็นประธานจุดธูปแรกถวายพระพรพรต เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม
2520 ว่า

"ไอย่เสพติดนี้ นึกว่ามันจะเป็นของชั่ว แต่เอาจริงเข้ามันกลับเป็น
ของมีเกียรติสูงถึงกับจะเผามันก็ต้องจุดธูปแรกถวายพระพรพรตเพด็จ
ขุนนางผู้ใหญ่"

(30 สิงหาคม 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีความคิดเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการ
กระทำที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากธูปธูปแรกเป็นเครื่องใช้สำหรับพระราชทานเพด็จ
ผู้มีศักดิ์สูงหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่

จากโวหารประเฑประชดทั้งนี้กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าเรื่องที่
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมากล่าวประชดประชัน และเสียดสีนั้นเป็นเรื่อง
เกี่ยวกับสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองทั้งสิ้น ได้แก่ เรื่องการเมืองการปกครอง บทบาท
ของหนังสือพิมพ์ และปัญหาสังคม

3.1.3.7 อภิปจน์ (Overstatement) การใช้โวหารแบบนี้คือ การพูดหรือเขียนประหนึ่งโอ้อวดโดยมีเจตนาจะให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังรู้สึกชั้นม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้โวหารประเภทนี้ทั้งหมด 9 ครั้ง โดยกล่าวถึงความสามารถ ความสำเร็จ ความยิ่งใหญ่ และความทันสมัยของตนในลักษณะที่แฝงไว้ด้วยอารมณ์ขัน ดังนี้

3.1.3.7.1 กล่าวถึงความสามารถของตนเอง

"วันนี้ขออนุญาตเขียนคอลัมน์เศรษฐกิจสักวันหนึ่งเถิดครับ เพราะหนังสือพิมพ์ที่ฉันเขาคงมีคอลัมน์เศรษฐกิจ นัยว่าเพื่อให้ความรู้ทางเศรษฐกิจแก่ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ทั้งปวง ฝีมือลายมือของผมนั้นคงไม่ยิ่งหย่อนกว่าท่านนักเขียนคอลัมน์เศรษฐกิจในเมืองไทยเท่าไรนัก"

(5 พฤศจิกายน 2519 : 7)

"ผมเพิ่งกลับมาจากภาคใต้เมื่อเช้านี้เองครับ
ความจริงจะอ้างว่าเหนื่อยเหนื่อยแล้วก็กินไม่เขียน "ข่าวไกลนา" เสียสักวันสองวันก็ยังได้
แต่พอมาถึงก็รีบส่งบทความให้ทันลงวันนี้
อยากมีชื่อเสียงว่าเป็นคนขยันวันนี้นะ

(22 มกราคม 2520 : 7)

"ผมอยู่มานานจนคนลืมเสียแล้วว่าผมเคยทำอะไรมาบ้าง
เขียนเรื่องลงในสยามรัฐมา 27 ปี มีทั้งคอลัมน์เก็บเล็กผสมน้อย
ตอบปัญหาประจำวัน สักวา นวนิยายหลายเรื่อง สารคดีหลายเรื่อง
บทความหน้า 5 จนถึงคอลัมน์ข่าวไกลนาที่กำลังเขียนอยู่ทุกวันนี้

นอกจากนี้ก็ยังเป็นศาสตราจารย์คณะศิลปศาสตร์ของมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์อีก

ถ้าจะเรียกตัวเองว่า ศาสตราจารย์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็
เรียกได้เต็มที่ไม่ผิดที่ตรงไหนเลย

ชีวิตส่วนใหญ่ของเขานั้นเป็นครู
โรงเรียนนายทหารสัมภาร^{*}ก็เคยสอน

อีกอาชีพหนึ่งที่ทำตลอดต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันก็คือธนาคารจะเว้นก็ตอน
ไปเป็นนายกรัฐมนตรีเสียปีหนึ่งเท่านั้น

นอกจากนี้ก็เป็นสืบทวีในกองทัพบกเคยไปราชการกองทัพออกแนวหน้า
มาแล้ว 2 ครั้ง สงครามอินโดจีนครั้งหนึ่ง ข้ามโขงบุกเข้าตีเมืองห้วยทราย
ที่อยู่ตรงข้ามอำเภอเชียงของได้
ป้อมฝรั่งเศสที่เมืองห้วยทราย เขาก็เคยยึดได้

บวชเรียนหรือครีบก คนใหญ่ ๆ อย่างผมจะไปบวชที่ไหนได้ นอกจาก
ที่วัดบวรนิเวศ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์เป็นพระ
อุปัชฌาย์

ถ้ารักก็ไม่สึกหาลาเพศเสียตอนนั้น คงอยู่ในสมณเพศมาจนถึงเดี๋ยวนี้
ชั่ว ๆ ก็ ๆ ก็ไม่พ้นตำแหน่งรองเจ้าคณะใหญ่และจะอยู่หัว ๆ คิวที่จะเป็น

* คัดลอกตามต้นฉบับในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ประจำวันที่ 24 มีนาคม 2520

พระสังฆราชเฝ้าด้วยซ้ำไป..."

(24 มีนาคม 2520 : 7)

"...ที่เขียนมาทั้งหมดนี้เพื่อแสดงภูมิรู้ของคนที่ได้รับปริญญาเอ็ม
ชอยสวนพลวาราภาษาเขมร
ให้มันไต่กันยิ่งขึ้นไปเท่านั้นเอง
ชั่วสะเคย*"

(26 พฤศจิกายน 2519 : 3)

3.1.3.7.2 กล่าวถึงความสำเร็จของตนเอง

"คนที่ออกจากสยามรัฐไปแล้วไปไต่ไต่ไต่ชื่อเสียงในบ้านเมืองก็มี
มาก เช่นผมเองเป็นตัวอย่างไปเป็นถึงนายกรัฐมนตรีมีอย่างไหนด"

(17 ธันวาคม 2519 : 3)

"หนังสือพิมพ์สยามรัฐนั้นเริ่มพิมพ์ออกจำหน่ายมาตั้งแต่วันที่ 25
มิถุนายน 2493

สงครามเกาหลีระเบิดขึ้นในวันนั้น
แต่แรกคนก็กันว่าจะไปไต่ไต่ไต่ เพราะคนเขาลงความเห็นกัน
ว่าผมเป็นคนเบื่อง่าย ทำอะไรก็ไม่ยัก พึดขึ้นมากทำโน่นทำนี่พอเบื่อเข้า
ก็เลิกไป

ไหนด ๆ จะพูดกันแล้วก็พูดเถิดครับเดี๋ยวนี้ผมจะกลายเป็นคนที่มีสติคิดว่า
ทำอะไรไต่ไต่เสียแล้ว

*ชั่วสะเคย เป็นภาษาเขมร แปลว่า สวรรค์

เป็นคนว่าเป็นนายกรัฐมนตรีพลเรือนที่อยู่ในตำแหน่งไ้นานกว่าใคร
อีกหลายคน"

(17 ธันวาคม 2519 : 7)

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่าความสำเร็จที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
นำมากล่าวถึงอยู่เสมอ นั่นก็คือ การได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

3.1.3.7.3 กล่าวถึงความยิ่งใหญ่ของตนเอง

"คงจะตามผมเป็นอย่างที่เห็นในภาพนี้

จะเห็นได้ว่าลักษณะรูปร่างที่เมฆ ทำให้เป็นคนดังเป็นชาวภาคหัวหนังสือ
พิมพ์อยู่เรื่อย ๆ ถึงขนาดจะไปคิดตามสี่แยกเล็กขายหนังสือพิมพ์จะวิ่งเข้ามา
ที่รถหนังสือพิมพ์ใหญ่ ถ้ามีชื่อ ถ้าวันไหนไม่มีก็จะวิ่งเข้ามาบอกว่าวันนี้
ไม่มีครับ

มีข้อสังเกตว่าดังลม ๆ แล้ง ๆ ไปอย่างนั้นเอง เพราะข่าวที่ทำให้
ถึงนั้น ส่วนมากไม่จริงทั้งนั้น"

(29 ตุลาคม 2519 : 7)

"เมื่อวันที่ 10 ตุลาคมนี้ ผมได้รับตำแหน่งใหม่
เป็นประธานกิตติมศักดิ์ แห่งชมรมบอนไซ (ไม้แคระ) แห่งประเทศไทย
เบาเสียเมื่อไหร่ละ!

เป็นอะไรใหญ่กับเขาทั้งทีก็อยากดังว่างั้นเถอะ จึงต้องขอประกาศ
มาให้ทราบทั่วกันสำหรับท่านผู้ที่เล่นบอนไซอยู่แล้ว และยังไม่ได้เล่น
โดยเฉพาะท่านที่ยังไม่ได้เล่นก็อยากจะชวนให้เล่น"

(12 ตุลาคม 2519 : 7)

3.1.3.7.4 กล่าวถึงความทันสมัยของตนเอง

"...ก็ผมมันคนทันสมัยครับ

ดูแค่เครื่องแต่งตัวก็เห็น

กางเกงขาสั้นผมก็นุ่งก่อน เริ่มนุ่ง 16 ปีมาแล้ว รักแข่งรักชาติ
ฟีลลิ่งอะเวรตกลองมาอยู่กลางสระโปก เป่าสูงขึ้นมาจากขอบเอาไม่ถึง
6 นิ้วก็ ขางหนาเปิดไวพอนกกระจอกบนน้ำลายโคเท้านั่นเอง ไม่นาน
ก็แลเห็นนุ่งกางเกงขาสั้นกันทั้งเมือง นักเข้าในปี 2512 ผมก็นุ่งกางเกง
ขาบานเพราะเบื่อกางเกงขาสั้น เคี้ยวหนักเห็นบานกันทั้งเมือง

กระเป๋าก็ผู้ชายใบเล็ก ๆ ผมก็ถือก่อน เคี้ยวหนักเป็นอย่างไรวะ

ผมออกแบบเสื้อแขนสามส่วนมีคอตั้งสูงประมาณ 1 องคุลี หนึ่งเสื้อ
พิมพ์เมืองไทยก็เคยลายรูปธง แล้วบอกว่าเพชรมัยยาด ฝรั่งมาลายหนึ่งที
เอาไปลายเมืองนอก คนดูหลายสิบล้านคนครึ่งหนึ่งเมื่อปีกว่ามาแล้วฝรั่งมันก็
ออกแบบเสื้อใช้คอแบบเดียวกัน เคี้ยวหนักเห็นไหลเข้ามาเมืองไทยบ้าง
แล้ว

ครับเรื่องทันสมัยผมมันน้อยบอกใครเชียว

ที่เขียนมาทั้งหมดนี้ก็เพราะความทันสมัยของผมอีกนั่นแหละ"

(2 สิงหาคม 2520 : 7)

โวหารอธิพจน์ก็กล่าวทั้งหมดนี้ถึงแม่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จะ
เขียนในทำนองชวนขัน แต่แฝงไว้ด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถ ความ
สำเริง ความยิ่งใหญ่และความทันสมัยของตนเองอยู่มาก

3.1.3.8 ปฏิกาดพจน์ (Paradox) คือข้อความที่มีความหมายขัดกัน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้โวหารปฏิกาดพจน์ทั้งหมดหกครั้ง ดังนี้

"เห็นจะปฏิเสธกันไม่ได้ว่าดินแดนที่เราถือว่าเป็นประเทศไทยในปัจจุบันนี้มีมนุษย์อาศัยอยู่มาแต่ก่อนประวัติศาสตร์หลายชาติหลายภาษา ซึ่งในปัจจุบันนี้เรารู้จักบางไม่รู้จักบาง ซึ่งถึงแม้มนุษย์เหล่านั้นไม่ได้หายไปไหน แต่ได้เป็นคนไทยผู้รักชาติจนทะเลาะกันเองอยู่ในบัดนี้"

(24 สิงหาคม 2520 : 7)

"มีข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งว่าคนที่อยู่สยามรัฐบางคนนั้นขณะที่ยังอยู่ก็จะ
เป็นกลางก็ รักประชาธิปไตย รักสิทธิเสรีภาพ

แต่พอออกไปแล้ว ก็เปลี่ยนแปลงหมดความเป็นกลางบางคนไปเห็นว่า
คอมมิวนิสต์เป็นประชาธิปไตยเสียก็มี"

(17 ธันวาคม 2519 : 7)

"ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์นั้น ยิ่งแสวงหาเสรีภาพก็ดูเหมือนกับจะมีเสรีภาพซึ่งมีอยู่ก็ยิ่งน้อยลงทุกที"

(21 กันยายน 2520 : 7)

"ผมอยากจะชี้ให้เห็นแต่เพียงว่าในโลกเราทุกวันนี้ มิได้มีแต่สิ่งที่พัฒนาจากต่ำขึ้นไปหาสูงเท่านั้น แต่ยังมีสิ่งอื่น ๆ อีกมากมายหลายอย่างซึ่งกำลังพัฒนาจากสูงลงมามีต่ำ"

(30 ตุลาคม 2519 : 7)

"พ่อบังเกิดเกล้าของมนุษย์ทุกคนนี้จะรักษาความสัมพันธ์อันดีไว้กับลูก
ของคนใดก็ด้วยการ เพลาความเป็นพ่อลงมา"

(18 มกราคม 2520 : 7)

"เมื่อวานนี้เป็นวันที่ 20 เมษายน เป็นวันเกิดผม

ก็เป็นอันว่าผมรอดตายอีกหนึ่งปี

ขณะเดียวกันก็ใกล้ความตายเข้าไปอีกหนึ่งปี"

(22 เมษายน 2520 : 7)

การใช้โวหาร ปฏิภาคพจน์ซึ่งมีใจความขัดแย้งกันดังกล่าวนี้เป็น
การเร้าความสนใจให้ผู้อ่านติดตามอ่านได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึง
ความสามารถในการใช้ภาษาของผู้เขียนอีกด้วย

3.1.3.9 ปฏิรูปพจน์ (Allusion) เป็นการใช้ข้อความ
ที่ดัดแปลงมาจากข้อความอันเป็นที่รู้จักกันอยู่แล้ว เช่น วาตะของนักปราชญ์ รัฐบุรุษ
กวี หรือสุภาษิต คำพังเพย เป็นต้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้โวหารปฏิรูปพจน์
ทั้งหมดสี่ครั้ง ดังนี้

3.1.3.9.1 ดัดแปลงมาจากคำพังเพย

"การต่อไปจะเป็นอย่างไร ผมไม่ทราบและก็ไม่อยากที่จะคิด เพราะ
เดี๋ยวนี้ผมมีความสุขส่วนตัวมากมายเหลือเกินมีพอกินพอใช้ถึงจะไม่พุ่มเพี้ยง
ก็ยังมีพอกิน มีคนซังเห่าฝากลัก มีคนรักเห่าทองสนามหลวง แล้วจะเอา
อะไรอีก"

(4 มิถุนายน 2520 : 7)

โวหารนี้ดัดแปลงมาจากคำพังเพยของไทยว่า

"คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ" คำพังเพยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะเตือนสติให้กระทำความดีต่าง ๆ ควบคู่ความระมัดระวัง รอบคอบ มิให้เป็นที่ติฉินนินทาได้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำข้อความนี้มาใช้ในทางตรงกันข้าม แสดงให้เห็นความมีอารมณ์ขันและความเชื่อมั่นในตนเองของท่าน เพราะเชื่อว่าตนเองนั้นมีคนรักมากกว่าคนเกลียด

อีกตอนหนึ่งกล่าวว่า

"คืบก้นหนังสือพิมพ์ ศอกก้นหนังสือพิมพ์"

(3 กันยายน 2520 : 7)

โวหารนี้ดัดแปลงมาจากคำพังเพยของไทยว่า "คืบก้นทะเล ศอกก้นทะเล" หมายความว่าไม่ควรไว้วางใจ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำข้อความนี้มาใช้กับหนังสือพิมพ์ในความหมายเดียวกัน หมายความว่านักหนังสือพิมพ์นั้นเป็นผู้ที่ไม่น่าไว้วางใจ ทั้งนี้เพราะอาจเผยแพร่ข่าวสารที่ไม่ถูกต้องหรือไม่มีมูลความจริง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิด เป็นสาเหตุให้เกิดผลเสียหายแก่บุคคลหรือส่วนรวมได้

3.1.3.9.2 ดัดแปลงมาจากข้อความที่เป็นคติ

ความเชื่อของคนไทย เช่น

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงประโยชน์ของไส้เดือนว่า

"...ประโยชน์มันมีมากมายจนเกือบจะพูดได้ว่าใครฆ่าไส้เดือนตาย
หนึ่งตัว มีบาปเท่ากับฆ่าเณรสององค์"

(6 พฤษภาคม 2520 : 7)

โวหารนี้คัดแปลงมาจากข้อความซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่คนไทย คือ "ฆ่า
แมวหนึ่งตัว มีบาปเท่ากับฆ่าเณรหนึ่งองค์"

3.1.3.9.3 คัดแปลงมาจากคำสังคณะปฏิรูปการ
ปกครองแผนดินฉบับที่ 42 เช่น

"เป็นอันว่าผมเป็นคนคอทั้งต้นหลังเหล็กแล้วกัน ไม่ตื่นตกใจ ไม่วิตก
กังวล ไม่หวาดกลัว ไม่กังวลถึงขนาดก่อความไม่สงบเรียบร้อย"

(14 กรกฎาคม 2520 : 7)

โวหารนี้คัดแปลงมาจากคำสังคณะปฏิรูปการปกครอง ฉบับที่ 42 ข้อ 2
(6) ซึ่งมีบัญญัติไว้ดังนี้

"ข้อ 2 ห้ามมิให้บุคคลใดพิมพ์ โฆษณา หรือแจกสิ่งพิมพ์ตามกฎหมาย
ว่าด้วยการพิมพ์ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(6) ข้อความหรือรูปภาพหรือการพาดหัวหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็น
เท็จหรือในลักษณะที่อาจทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตกใจ หรือวิตกกังวล หรือเกิด
ความหวาดกลัว หรือข้อความในลักษณะซึ่งเป็นการปลุกปั่นยุยงให้เกิดความไม่สงบ
หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือข้อความทำนายใน
ทางที่อาจก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่ประชาชนในโชคชะตาของบ้านเมือง"¹

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช คัดแปลงข้อความดังกล่าวมาใช้ในทำนองล้อเลียน
โดยเติมคำปฏิเสธ "ไม่" ลงไปทำให้ข้อความดังกล่าวมีความหมายไปในทางตรง
กันข้าม

¹ คำสังคณะปฏิรูปการปกครองแผนดินฉบับที่ 42 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่
93 ตอนที่ 134 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519

3.1.3.10 บุคลาธิษฐาน (Personification)

เป็นการใช้ภาษาในลักษณะที่ทำให้ดูเหมือนว่าสรรพสิ่งทั้งหลายที่ไม่ใช่คนเป็นคนโดยให้สรรพสิ่งเหล่านั้นแสดงอาการปฏิกิริยาต่าง ๆ ราวกับเป็นคน เช่น พุคไค้ มีความรู้สึกนึกคิด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้โวหารประเภทบุคลาธิษฐานสามครั้งและใช้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

3.1.3.10.1 กำหนดบทบาทให้คนไม่แสดงกิริยา

อาการและความรู้สึกนึกคิด เช่น

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวว่าปัจจุบันมีผู้ผลิตเครื่องมือช่วยฟังเสียงคนไม้ได้แล้ว และมีชายที่ประเทศฮ่องกง เครื่องมือชนิดนี้ได้รับการรับรองจากสวนพฤกษชาติหลวงแห่งออสเตรเลีย และจากศูนย์การวิจัยแห่งมหาวิทยาลัยรัฐวอชิงตัน ถ้าใครนำเครื่องมือนี้ไปปักที่โคนต้นไม้ก็จะได้ยินเสียงจากต้นไม้ ดังนี้

"เสียงที่ดังจากต้นไม้เวลามันมีสุขเวทนา หรือมีความพอใจพร้อม
ทุกอย่าง เป็นปกติมันเป็นเสียงหึ่งเบา ๆ อย่างสบายใจต่อเนื่องกัน
ถ้ามีเสียงหึ่งหรือฮัมคงอยู่เรื่อย ๆ แล้วยังแสดงว่าต้นไม้มันอยู่ก็มีสุข
ไม่ทุกข์ร้อนหรือเจ็บไข้อย่างไรเลยแถมยังฮัมเพลงเล่นอย่างสบายใจ

เรื่องการกินปูนี้ต้นไม้มันก็มีฮัมมีพ้ออีก
ถ้าให้ปูต้นไม้มากเกินไปแล้วมันจะรองผ่านเครื่องออกมาเป็นเสียง
รองกรึกอย่างคนที่ได้รับความเจ็บปวดมีเวทนามาก

ต้นไม้คนไหนที่ได้ไมโครโฟนไปปักไว้ข้างต้นก็อาจจะเป็นโรคไมโครโฟน
ขึ้นสมองพูดไม่จบ แก่ปราศรัย ประเดี๋ยวจะเอาโน้น ประเดี๋ยวจะเอานี่

ในที่สุดก็ถึงค่าเจ้าของบ้านคือผมเข้าเอง"

(20 ตุลาคม 2519 : 7)

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้กำหนดบทบาทให้ตนไม่แสดง
ความขัดแย้งโดยการประหว่งหยูกงานอีกด้วย เช่น

"...ใครที่ชอบกินดินจี่ขุนตาล (ฟรี ๆ) นั้น ขอบอกกล่าวไว้เสียใน
ที่นี้ว่าป็นดินจี่ขุนตาลนักหยูกงาน ไม่มีเลยแม้แต่ลูกเดียว
เดือนหนานี้ผมตั้งใจว่าจะขึ้นไปเจรจาปรองคองกับมันให้มันมีลูกป็น"

(28 พฤษภาคม 2520 : 7)

3.1.3.10.2 กำหนดบทบาทให้ตนไม่สนทนา

"เมื่อคืนพริกมันบอกผมว่า

รู้ไหมครับพระร่วงไม่เคยเสวยพริก พระนเรศวรเป็นเจ้าก็ไม่เคย
เสวยพริก

ผมไม่เคยนึกเรื่องนี้มาก่อนได้ยินพริกมันพูดก็ตกใจถามมันว่า มันเอา
อะไรมาพูดกับชาวไทยนั้นเผลอและจะเผลอไถกด้วยพริก สมัยพระร่วงไม่มี
กับข้าวเจ๊กหรือกับข้าวฝรั่งเขามาขาย ทั้งสองพระองค์จะต้องเสวยเครื่อง
ต้นไทย เมื่อเป็นเครื่องต้นไทยก็ต้องใส่พริกจะว่าไม่เคยเสวยพริกได้อย่างไร

แต่พริกมันตอบว่า

ก็สมัยนั้นผมยังมาไม่ถึงเมืองไทยนี้ครับ

พอได้ยินมันพูดอย่างนี้ก็เห็นจริง

ถึงบางอ้อวางนั้นเด็ก..."

(27 พฤษภาคม 2520 : 7)

จากโวหารบุคลาธิษฐานคงกล่าวเป็นที่น่าสนใจกว่าสิ่งที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กำหนดบทบาทให้แสดงความรู้สึกนึกคิด และสนทนานั้น เป็นคนไม่ทั้งสิ้น ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ชอบปลูกต้นไม้ชนิดต่าง ๆ และบำรุงรักษา ้วยตนเอง จึงมีความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดราวกับว่าต้นไม้มีชีวิตจิตใจ และมีความนึกคิด เช่นเดียวกับคน

3.1.3.11 ปฏิวาทะ (Oxymoron) เป็นโวหารที่นำคำ ที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือคานกันมารวมกัน เพื่อให้เกิดคำซึ่งมีความหมายใหม่ เช่น ความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้งบาง หรือเพิ่มความเข้มให้แก่ความหมายของ คำแรกบาง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้โวหารปฏิวาทะทั้งหมดสามครั้ง ได้แก่

"...แล้ววันหน้าวันหลังอย่ามาหาว่าผมเป็นเผด็จการกดขี่หนังสือพิมพ์ อีกละ"

(14 ตุลาคม 2519 : 7)

วันหน้าวันหลัง หมายถึง เวลาในอนาคต

"สำหรับในประเทศอังกฤษและในประเทศอื่น ๆ ในยุโรปตะวันตก อีกหลายประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมได้กลายเป็นปัญหาสถาบันช้อน ซึ่งจะแก้ไขด้วยนักวิชาการที่ไม่เข้าใครออกใคร และไม่ต้องการเสียงเลือกตั้ง เท่านั้น"

(19 ตุลาคม 2519 : 7)

ไม่เข้าใครออกใคร หมายถึง ความเป็นกลาง

"สมัยนี้ไม่ใช่สมัยเอาแพเอาชนะกันอยู่อีกแล้ว"

(25 ธันวาคม 2519 : 7)

เอาแพเอาชนะ หมายถึง การแข่งขัน แข่งแย้งซึ่งกัน

3.1.3.12 สมพจน์ (Synecdoche) เป็นโวหารที่กล่าวถึงส่วนใดส่วนหนึ่งของส่วนทั้งหมดเพียงบางส่วนแต่ให้ความหมายครอบคลุมทุกส่วน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้โวหารสมพจน์ทั้งหมดสองครั้ง ดังนี้

"การสั่งปิดหนังสือพิมพ์เสียงปวงชนครั้งนี้จึงเท่ากับว่าเจ้าพนักงานการพิมพ์หัวใจออกมาดีแก่ให้คนดูได้เห็นกันทั้งเมือง"

(14 กรกฎาคม 2520 : 7)

"หัวใจ" เป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกาย ในที่นี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาใช้ หมายถึง ความคิด ความรู้สึก และการกระทำ

"...พระองค์หนึ่ง ๆ ก็มีลูกศิษย์ไม่ต่ำกว่าห้าคน ซึ่งก็หมายความว่า หาปากหาทองที่ท่านคงมีภาระเลี้ยงดูยิ่งยาวนานมีจำนวนพรรษามากลูกศิษย์ก็ยังมีมากขึ้น

(28 เมษายน 2520 : 7)

"หาปากหาทอง"ในที่นี้หมายถึง คนหาคน

3.1.3.13 อวัตพากย์ (Synesthesia) เป็นโวหารที่ใช้คำแทนผลของสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้โวหารอวัตพากย์สองครั้ง ดังนี้

"...มนุษย์เป็นลิงชนิดหนึ่งที่ไม่มีขน จึงไม่มีขนอกให้ลูดยึด เมื่อมนุษย์
ยึดควมมือไม้ได้ก็เลยยึดควมใจ และเมื่อยึดควมใจเสียแต่แรกแล้ว ครั้น
เติบโตต่อไปก็ยึดทุกอย่างควมใจไปตลอด..."

(11 มกราคม 2520 : 7)

ปกติคนเราจับหรือยึดสิ่งต่าง ๆ ควมมือ ในที่นี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
ใช้ใจเป็นเครื่องยึด

"...มีแกง มีผัก มียำ มีเครื่องจิ้มแล้วทั้งสำรับมีแต่กับข้าวที่อรอย
แคล่กลืนแล้วไม่รอยทางหูของหาอะไรกรอบ ๆ มาเคี้ยวให้คงเพลินหูบ้าง"

(8 กันยายน 2520 : 7)

ความอรอยสัมผัสได้จากการไช่ลิ้น แต่ในที่นี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
ไช่หูเป็นอวัยวะสัมผัสความอรอย

3.1.3.14 อติพจน์ (Hyperbole) เป็นโวหารที่ไช่วิธี
พูดหรือกล่าวเกินความจริง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่เน้นความรู้สึก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช ไช่โวหารประเภทนี้สองครั้ง ได้แก่

"...เคยไค่ยีนเขาทุคขามฝั่งโขง เขามว่าผู้คนที่หนีออกจากประเทศ
ลาวเขามาอยู่ในประเทศไทย ถึงเวลานี้รวมแ่สนคนนั้นเป็นคนที่ขาดควมรู้
ขาดอุคมการหรืออุคมคติไม่มีเจตนาไค่ต่อบานเมืองหรือเป็นพวกขี้เกียจสันหลัง
ยาว รักแต่ควมสุขสบายส่วนตัว ไม่มีประโยชน์ต่อบานเมืองแต่อย่างไค่
ทั้งสิ้น"

(14 มกราคม 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวเพื่อเน้นให้เห็นว่าเรื่องนี้ได้ข้อมูลมาจาก
ประเทศลาว

"...ขอเท็จจริงที่จะมาเป็นข่าวไฉนยังหายากเสียอีก โดยเฉพาะข่าว
ทางราชการแล้วกว่าจะไฉนจริง ๆ แทบเลือกตากระเด็นทีเดียว"

(18 กรกฎาคม 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้คำเปรียบเทียบกับว่า "แทบเลือกตากระเด็น"
เพื่อเน้นให้เห็นความยากลำบากของนักหนังสือพิมพ์

โวหารทั้ง 14 ประเภटक้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นความสามารถในการใช้
ภาษาเชิงเปรียบเทียบของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เป็นอย่างดีและนอกจากนี้
การนำสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวทั้งในเรื่องธรรมชาติ สัตว์ คน ความเจริญทาง
เทคโนโลยี ตลอดจนสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมมาใช้ในการกล่าว
เปรียบเทียบกับแสดงโวหารย่อมทำให้ทราบถึงความรู้ ความคิด ความสนใจและประสบการณ์
ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

สัญลักษณ์ คือ "สรรพสิ่งใด ๆ ที่มีความหมายถึงสิ่งอื่นที่มีคุณสมบัติร่วมกันหรือ
เกี่ยวข้องกัน เช่น พระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา เป็นต้น

ในเรื่องของวรรณคดี สัญลักษณ์คือคำที่ใช้แทนสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งรูปธรรม
และนามธรรมอันมีความหมายนอกเหนือจากความหมายตามตัวอักษร"¹

สัญลักษณ์เป็นสิ่งที่แสดงออกแทนสิ่งอื่นเพื่อสื่อความหมายให้ชัดเจนหรืออาจ
เป็นการแนะนำให้คิดไปควยในคว สิ่งที่น่ามาใช้เป็นสัญลักษณ์จะมีส่วนสัมพันธ์กับความหมาย
ของสัญลักษณ์อย่างใกล้ชิด เช่น หงส์เป็นสัญลักษณ์ของคนมีสกุลสูง ส่วนที่เป็นคุณสมบัติ

¹วิภา กงกะนันท์ วรรณคดีศึกษา หน้า 60

เกณฑ์ตรงกันของหงส์และคนมีสกุลสูงก็คือความมีสง่าราศีทั้งนี้ เป็นต้น

นอกจากนี้สัญลักษณ์ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับโวหาร เพราะในการเปรียบเทียบนั้น นักเขียนหรือกวีจะนำสิ่งที่มีส่วนสัมพันธ์กันหรือมีคุณสมบัติคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบกัน โดยเฉพาะในโวหารประเภท สิมิลี (Simile) อุทาหรณ์ (Analogy) เมตาฟอร์ (Metaphor) บุคลาธิษฐาน (Personification) และนามนัย (Metonymy) จะปรากฏสัญลักษณ์อยู่เป็นจำนวนมาก ดังตัวอย่างโวหารประเภทสิมิลี ต่อไปนี้

"บ้านเมืองของเรานั้นเหมือนเรือที่เพียบกำลังแล่นอยู่ในกระแสน้ำอันลึก และกำลังโคล่นล้มที่นั่นแล้ว"¹

ในที่นี้ "เรือ" เป็นสัญลักษณ์แทนประเทศชาติ

"โคล่นล้ม" เป็นสัญลักษณ์แทนปัญหาทางบ้านต่าง ๆ ที่ประเทศชาติ กำลังประสบอยู่

สัญลักษณ์ในวรรณกรรมอาจจะปรากฏอยู่ในโวหารดังตัวอย่างที่กล่าว หรือ "อาจเป็นคำเพียงคำเดียว เป็นข้อความเป็นเรื่องเฉพาะตอน หรือเป็นเรื่องทั้งเรื่อง ก็ได้"²

จากการศึกษาบทความคอลัมน์ "ข่าวโกดนา" และ "คลิ่นไต้หน้า" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช พบว่ามีการใช้สัญลักษณ์อยู่ 2 ลักษณะ คือ คำ และโวหาร ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ปรากฏเป็นคำ

สัญลักษณ์ที่ปรากฏเป็นคำในบทความของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช พิจารณาได้จากหัวเรื่องหรือชื่อคอลัมน์ ได้แก่ "ข่าวโกดนา" และ "คลิ่นไต้หน้า" ทั้งนี้จาก

¹ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช "ข่าวโกดนา" สยามรัฐ 25 ธันวาคม 2519 หน้า 7

²กุหลาบ มลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 128

การศึกษาค้นคว้าทั้งสองคอลัมน์ดังกล่าวพบว่ามีความบางตอนที่แสดงให้เห็นว่า ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้ชื่อคอลัมน์เหล่านี้โดยมุ่งที่จะให้เป็นสัญลักษณ์แทนตัวท่านเอง และนอกจากนี้ยังมุ่งแสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายและทัศนะบางประการของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช อีกด้วย ดังจะได้วิเคราะห์โดยพิจารณาจากสภาพเหตุการณ์บ้านเมือง ประกอบกับประวัติชีวิตส่วนตัวบางตอนของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังนี้

ในช่วงหลังจากที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2519 และแพ้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2519 แล้วนั้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กลับมาเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน โดยใช้ชื่อคอลัมน์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามสมัยของรัฐบาล* เริ่มตั้งแต่คอลัมน์ "ข้าวนอกนา" ซึ่งเริ่มเขียนเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2519 - 5 ตุลาคม 2519 ตรงกับช่วงสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. เสรี ปราโมช ต่อมาเกิดการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียรได้เข้ามาบริหารประเทศ รัฐบาลชุดนี้มีนโยบายการปกครองที่มีลักษณะ ปกป้องเสรีภาพทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยสิ้นเชิง เช่น ออกคำสั่งยกเลิกพระราชบัญญัติพรกระการเมือง พระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น ในช่วงนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เปลี่ยนชื่อคอลัมน์ที่ใช้ในการเขียนบทความเป็น "ข้าวไกลนา" ซึ่งเริ่มเขียนตั้งแต่วันที่ 9 ตุลาคม 2519 พร้อมทั้งชี้แจงสาเหตุการเปลี่ยนชื่อคอลัมน์ในครั้งนี้ไว้ว่า

"ขณะนี้สถานการณ์บ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อต้นสัปดาห์ที่แล้ว
มาก หัวคอลัมน์นี้จึงเปลี่ยนไปเป็น ข้าวไกลนา
เพราะต้นข้าวที่เคยขึ้นอยู่ในคอลัมน์นี้นั้นยังอยู่

* โปรดดูรายละเอียดได้ในบทที่ 1 หน้า 3 - 4

แต่นางซึ่งชาวคันนี้เคยอยู่นั้น บัดนี้หายไปกลายเป็นทุ่ง จะคงเรียก
คอดมนั้นว่า "ชาวนอกนา" ก็เห็นจะไม่ได้ จึงขอเปลี่ยนใหม่ดังที่เห็นอยู่นี้"

(9 ตุลาคม 2519 : 7)

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้ชื่อคอดมน์
"ชาวไกลนา" โดยมุ่งให้เป็นสัญลักษณ์แทนความรู้สึกนึกคิดและทัศนะของท่านที่มีต่อ
สภาพเหตุการณ์บ้านเมืองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เพราะฉะนั้น
ท่านเปรียบเสมือนนักการเมืองที่อยู่ห่างไกลจากกิจกรรมทางการเมือง

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนบทความโดยใช้ชื่อคอดมน์ "ชาวไกลนา"
จนถึงวันที่ 25 สิงหาคม 2520 ซึ่งในช่วงเวลา 11 เดือนที่ผ่านมา การบริหาร
ประเทศของรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ประสบปัญหาทั้งทางการเมือง
เศรษฐกิจและสังคม* โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางการเมือง นโยบายการ
พัฒนาประชาธิปไตยตามขั้นตอน 12 ปีของรัฐบาลถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก เช่น ที่
ชัยอนันต์ สมุทวณิช¹ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์การเมืองท่านหนึ่งได้วิจารณ์
ในเชิงเปรียบเทียบไว้ว่าเป็นนโยบายที่ถอยหลังเข้าคลองโดยสิ้นเชิง นอกจากนี้
การจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์อย่างเข้มงวดกวดขันนั้น นอกจากจะทำให้หนังสือพิมพ์

*ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองในสมัยรัฐบาล
นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้ในบทที่ 2 หน้า 28 - 66

¹ชัยอนันต์ สมุทวณิช "จริงหรือที่ประชาชนไทยยังไม่พร้อมที่จะเป็น
ประชาธิปไตย" สยามรัฐ 6 - 7 ตุลาคม 2520 หน้า 6, 7, 6

ต่อต้านและคัดค้าน * แล้ว ยังทำให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้อ่านบางส่วน¹ เห็นว่าเป็นการทำให้คุณภาพในการเสนอข่าวสารและความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ลดลงไปมาก ทั้งนี้เนื่องจากหนังสือพิมพ์ต้องระมัดระวังจนบางฉบับไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองเพราะเกรงว่าหนังสือพิมพ์จะถูกสั่งปิด

ในช่วงปลายเดือนสิงหาคม 2520 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เปลี่ยนชื่อคอลัมน์ที่ใช้ในการเขียนบทความเป็น "คลื่นใต้น้ำ" ซึ่งเริ่มเขียนเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2520 บทความบางบทในคอลัมน์นี้แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ขอบเขตอำนาจของรัฐบาลทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมอย่างตรงไปตรงมา เช่น

ทางด้านการเมืองแสดงความคิดเห็นว่าการที่รัฐบาลใช้อำนาจตามมาตรา 21 แห่งรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2519 นั้น ทำให้รัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายบริหารใช้อำนาจกาวกายอำนาจตุลาการ²

ทางด้านการเศรษฐกิจกล่าวถึงผลเสียจากการที่รัฐบาลควบคุมราคาจำหน่ายปูนซีเมนต์มากเกินไป ทำให้อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไม่สามารถผลิตปูนได้เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ ในที่สุดประเทศไทยต้องสั่งซื้อปูนซีเมนต์จากประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีราคาสูงกว่าปูนที่ผลิตได้ในเมืองไทยถึงหนึ่งเท่าตัว³

* ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ใต้ ในบทที่ 2 หน้า 56 - 66

¹ พันศร (นามแฝง) "เห็นใจคนอ่านหนังสือพิมพ์บาง" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับที่ 4 24 กรกฎาคม 2520 หน้า 10, 20

² ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช "คลื่นใต้น้ำ" สยามรัฐ 9 กันยายน 2520

³ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช "คลื่นใต้น้ำ" สยามรัฐ 15 กันยายน 2520

ทางคานส์คมไควฟากษ์วิจารณ์ให้เห็นความบกพร่องของรัฐบาลในการ
ถวายความอารักขาแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ จึง
ทำให้เกิดเหตุการณ์รกรักยานยนต์ชนรถพระที่นั่งที่จังหวัดนครราชสีมาและเหตุการณ์
ระเบิดในบริเวณพระราชพิธีพระราชทานธงลูกเสือชาวบ้านที่จังหวัดยะลา เมื่อวันที่
21 และ 22 กันยายน 2520¹

ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และในที่สุดรัฐบาล
นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ก็ถูกปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช จึงยุติการใช้ชื่อคอลัมน์ "คลื่นใต้น้ำ" ในการเขียนบทความพร้อมทั้งชี้แจง
ไว้ว่า

"เลิกกันทีครับ "คลื่นใต้น้ำ"

เพราะชั้นรักษาเอาไว้ให้เป็นชื่อคอลัมน์นี้ต่อไปก็เซยแหลก ไม่รู้ว่า
จะไปชักอะไรอีกแล้ว

จึงขอเปลี่ยนเป็น "ข้างสังเวียน"

แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Ringside หรือ Ringside Seat"

(25 ตุลาคม 2520 : 7)

จากข้อความ "ไม่รู้ว่าจะไปชักอะไรอีกแล้ว" สะท้อนให้เห็นได้อย่าง
ชัดเจนว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้ชื่อคอลัมน์ "คลื่นใต้น้ำ" โดยมุ่งให้เป็น
สัญลักษณ์แทนความคิดเห็นของท่านที่จะวิพากษ์วิจารณ์ขอบกพร่องในด้านต่าง ๆ ของ
รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ครั้นเมื่อรัฐบาลชุดนี้ถูกปฏิวัติหมดอำนาจไปแล้วจึง
ไม่มีเรื่องที่จะวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับรัฐบาลชุดดังกล่าวอีกต่อไป

¹ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช "คลื่นใต้น้ำ" สยามรัฐ 30 กันยายน 2520

สัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในโวหาร

บทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้สัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในโวหาร
ต่าง ๆ 4 ประเภท* คือ สิมิลี (Simile) เมตาฟอร (Metaphor)
อูทาทรณ์ (Analogy) และนามนัย (Metonymy) ดังนี้

<u>สัญลักษณ์ที่ใช้</u>	<u>ความหมาย</u>
คลื่นลม	ปัญหา
ทรายาง	ไร้อำนาจ
น้ำเย็น	คำพูดที่มีเหตุผล
บอนไซ	ความสันโดษ สมถะ
ผ้าขี้ริ้ว	เรื่องที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสีย
ฝุ่น	ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง
พริกขี้หนู	ความคึกคัก ความรอนแรง
ไฟ	ความทุกข์
	ความมีพลัง
ราชรถ	ตำแหน่งสูงทางการเมืองที่ได้รับการแต่งตั้ง
เรือ	ประเทศชาติ
แรว	แผนการณ์ที่จะกำจัดฝ่ายตรงข้าม
หม้อข้าว	รายได้จากการประกอบอาชีพเป็น
	นักหนังสือพิมพ์

* ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับโวหารทั้ง 4 ประเภทได้ในบทวิเคราะห์เรื่อง
โวหาร หน้า 128 - 152

ศิลปะการใช้ภาษาในเรื่องคำ ประโยคและจุลบท โวหารและสัญลักษณ์
 ดังไต่ถามมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นความสามารถในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด
 อารมณ์ความรู้สึก ความสนใจและประสบการณ์บางส่วนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
 สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะสร้างความประทับใจแก่ผู้อ่านมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับกลวิธี
 การเขียน ซึ่งจะกล่าวต่อไป

3.2 กลวิธีการเขียนบทความ

กลวิธีการเขียนหมายถึงวิธีการที่นักเขียนแต่ละคนนำมาใช้ในการสร้างสรรค์
 งานของตน "กลวิธีเป็นความสามารถและเป็นฝีมือของผู้แต่ง"¹

วิภา กงกะนั้นันท์ ได้ให้ข้อคิดไว้ว่า "กลวิธีของนักเขียนแต่ละคนมีผลต่องาน
 สร้างสรรค์ทั้งหมดของเขา กล่าวคือทำให้งานประพันธ์ที่มีองค์ประกอบเหมือนกันหรือ
 รูปแบบเดียวกันมีลักษณะแตกต่างกันได้โดยสิ้นเชิง และมีส่วนทำให้งานประพันธ์มีคุณค่า
 แตกต่างกันได้ด้วยไม่ว่าจะเป็นคุณค่าทางศิลปะหรือคุณค่าทางสังคม"²

การศึกษากลวิธีการเขียนบทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จะศึกษา
 ในด้านแหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการสร้างงานเขียน การเสนอผลงานและการสร้างอารมณ์ขึ้น
 เป็นประการสำคัญ ซึ่งจะไต่ถามถึงรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

3.2.1 แหล่งวัตถุดิบ

แหล่งวัตถุดิบที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาสร้างงานเขียน
 บทความในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520* ส่วนใหญ่นำมาจากสภาพ

¹กุหลาบ มัลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 116

²วิภา กงกะนั้นันท์ วรรณคดีศึกษา หน้า 76

* ศึกษาเฉพาะบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสังคมไทย โปรดดูรายละเอียด
 ในขอบเขตที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า หน้า 8 - 9

ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในช่วงดังกล่าว และนอกจากนี้ยังมีวัตถุดิบบางส่วนที่นำมาจากศาสนา วรรณคดี อักษรประวัติ ประสบการณ์ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องสัตว์ ต้นไม้ อาหาร ตลอดจนสุขภาพอนามัย เป็นต้น

3.2.1.1 วัตถุดิบที่นำมาจากสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

3.2.1.1.1 สภาพทางการเมือง

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้นำปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ เกี่ยวกับการเมืองในประเทศ และการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 มาใช้เป็นวัตถุดิบส่วนหนึ่งในการเขียนบทความดังนี้

การเมืองในประเทศ กล่าวถึง

- ความขัดแย้งของรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519

- บทบาทของสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร

- นโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร

- นโยบายของกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับเรื่อง การลดการขยายตัวของกรุงเทพมหานครช่วยการพัฒนาหัวเมืองหลักในทุกภาคของประเทศไทยเพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค

- มาตรการของรัฐบาลในการจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์

- ปัญหาและข้อขัดแย้งในกลุ่มผู้บริหารกรุงเทพมหานคร

ส่วนทางด้านการเมืองระหว่างประเทศนั้นมีเรื่องราวที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาเป็นวัตถุดิบในการเขียน คือ เรื่องสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทย กับสหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์ ปัญหาผู้อพยพชาวลาว และปัญหาชายแดนระหว่างไทย กับเขมร

3.2.1.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 ที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาใช้เป็นวัตถุดิบ ในการเขียนบทความ ได้แก่

- ปัญหาการขึ้นราคาน้ำมันของกลุ่มประเทศ OPEC ซึ่งจะทำให้มีผลกระทบกระเทือนต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทย

- แดงการถวมนระหว่างประเทศไทยกับประเทศ สิงคโปร์ เรื่องการให้สิทธิพิเศษระหว่างกันในการลดภาษีนำเข้าร้อยละ 10 สำหรับ สินค้าทุกชนิดของทั้งสองประเทศ และการร่วมมือกันในการค้าพืชผลทางการเกษตร

- กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย และกิจกรรมรถไฟไทย

- ปัญหาเรื่องการควบคุมราคาปูนซีเมนต์ในประเทศไทย

- ปัญหาเรื่องภาวะค่าครองชีพของคนไทย

3.2.1.1.3 สภาพสังคม

วัตถุดิบบางส่วนในงานเขียนบทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาจากสภาพสังคมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 เช่น ปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ ได้แก่

การทุจริตในวงราชการ การเพิ่มของประชากร อาชญากรรม โสเภณี ยาเสพติด และสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้วัตถุดิบบางส่วนมาจากค่านิยม และความเชื่อบางประการของคนไทยอีกด้วย เช่น ค่านิยมการยกย่องเทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์ การจัดงานพิธี และความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์

3.2.1.2 วัตถุดิบที่นำมาจากศาสนา

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำหลักธรรมบางประการ ในพุทธศาสนาเป็นวัตถุดิบในการเขียนบทความบางส่วน เช่น กล่าวถึงเรื่อง ไตรลักษณ์ ขันธ์ห้า อกุศลมูล พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และมัชฌิมาปฏิปทา หลักธรรมในศาสนาทั้งกล่าวนี้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาแทรกไว้ในบทความ เรื่องต่าง ๆ เพื่อเป็นอุทาหรณ์แก่ผู้อ่าน

3.2.1.3 วรรณคดี

วรรณคดีที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาใช้เป็น วัตถุดิบในการเขียนบทความในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 ได้แก่ เรื่องขุนช้างขุนแผน และสามก๊ก โดยนำมาใช้ในการกล่าวเปรียบเทียบและยกตัวอย่าง ประกอบการอธิบายเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1.3.1 ใช้ในการกล่าวเปรียบเทียบ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวเปรียบเทียบ เรื่องที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเชิญ คร.ปวย อังภากรณ์ ไปชี้แจงสถานการณ์ของ ประเทศไทยในช่วงสมัยรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ว่า

"ถ้าอยากรู้ความจริงเกี่ยวกับขุนแผนแล้วเอาขุนช้างมาให้การ หรือ ถ้าอยากรู้ความจริงเกี่ยวกับโจโฉ แล้วเอาขงเบ้งมาให้การก็จบกันเท่านั้น"

(24 กุมภาพันธ์ 2520 : 7)

ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงที่เกิดการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 นั้น คร.ปวย อิงภากรณ ต้องเดินทางออกจากประเทศไทยไปในฐานะผู้ลี้ภัยทางการเมือง ดังนั้นจึงอาจจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อรัฐบาล เช่นเดียวกับ ขุนช้างกับขุนแผน หรือโจโฉกับขงเบ้ง ซึ่งเป็นตัวละครที่มีความขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลา

3.2.1.3.2 ใช้เป็นตัวอย่างประกอบการอธิบาย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำเรื่องราวที่ปรากฏในวรรณคดีมาเป็นตัวอย่างในการอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ อยู่หลายตอน เช่น

อธิบายเรื่อง "เครื่องราง" และ "เครื่องคาค" ว่าเป็นของป้องกันตัวสำหรับผู้ชายไทยและถือกันว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ เวลาจะร่วมหลับนอนกับสตรีต้องนำออกให้พ้นตัวก่อน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ยกตัวอย่างวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนที่ขุนแผนได้เสียกับนางแก้วกิริยา เป็นตัวอย่างประกอบดังนี้

"ว่าพลางทางเปลื้องเครื่องคาค แขนพาคกลางประจวบ
อุ้มนางวางตักสะพักรับ ก็ทอดับระหวายลงดังทอนทอง"¹

กล่าวถึงเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำคงคา ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวว่าชาวฮินดูถือว่าแม่น้ำคงคาเป็นแม่น้ำที่บริสุทธิ์ และมีความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวนี้อิทธิพลต่อคนไทยอยู่ไม่น้อย และได้ยกตัวอย่างจากวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนว่า นางวันทองนั้นรู้ภูมิศาสตร์หิมพานต์จึงปักม่านเป็นรูปต่าง ๆ ดังนี้

"ปักเป็นหิมพานต์ตระหง่านงาม อารามรูปพระสุเมรุภูผา
วันนตกหักกันเป็นหล่นมา การวิกอิสินทรยุคนธร
อากาศคงคาชลาลินธุ์ มุจลินทหาแถวแนวสลอน"²

¹พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ขุนช้างขุนแผน หน้า 343

²ล.ก. หน้า 346

"**อากาศคงคา**"ในที่นี้ก็คือแม่น้ำคงคาที่ไหลอยู่บนสวรรค์แล้วจึงตกลงมาบนยอดเขาหิมาลัยสู่โลกมนุษย์

กล่าวถึงเรื่องบอนไซ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวว่ารานอกจากจีนและญี่ปุ่นจะเลี้ยงบอนไซแล้ว คนไทยก็เคยเลี้ยงบอนไซเช่นกัน ดังปรากฏหลักฐานในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้างว่า

"โจนลงกลางชานร้านคอกไม้	ที่ขุนช้างสร้างไว้คู่คานหิน
รวรสเกสรเมื่อคอนคั่น	ชั้นชั้นลมชายสบายใจ
กระถินแก้วเกดพิณกลแถม	ยี่สุนัขอ้มมะสังคักกุไสว
สมอรักคักทรงสมละไม	ตะขบขอยตั้งไว้จึ่งหะกัน
ตะโกนาหึ่งกึ่งประกับยอก	แหงทวยหอคอินพรมนมสวรรค์
บางผลคอกออกช่ออยู่ชุน	แสงพระจันทร์จับแจ่มกระจ่างตา" ¹

และอีกตอนหนึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยกตัวอย่างมะขามของขุนช้างว่ามีลักษณะเป็นบอนไซแท้ คือ

"มะขามโพรงโค้งคู้เป็นข้อศอก ผักออกแห้งเกราะกะเทาะลอน"²

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึงเรื่องอาหารไว้ตอนหนึ่งว่าคนไทยถือว่า ไข่ไก่ ตีนหมู และปลาไหลเป็นอาหารที่กระตุ้นความรู้สึกทางเพศ พร้อมทั้งได้ยกหลักฐานที่ปรากฏในเสภาขุนช้างขุนแผน ส่วนวนครุแจ้ง ตอนนางบุษบา สอนศรีมาลา ไว้ดังนี้

¹พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ขุนช้างขุนแผน หน้า 339

²ด.ค. หน้า 362

วิธีต้มคั้นหมูให้รู้แน่	ถ้าเปื่อยแพแล้วควักตัวทองใส่
มะขามเปียกรสชาติดมกชาติไป	ชอบแต่ใสน้ำส้มจึงกลมละมุน
หนึ่งไขไก่องไฟแหทาง ๆ	พอเป็นยางมะตูมค่อยออกอุณอุณ
เอาไม้คนให้ขาวราวกับขุ่น	น้ำปลาญี่ปุ่นเหาะหนอยชอยหอมลง
หนึ่งปลาไหลย่างไฟพอน้ำหยด	ซดใส่หมอลงทั้งตัวกับตัวลิสง
ขาวสารขาวขาวใส่ให้บรรจง	ทุบตะไคร้ใส่ลงแล้วเคี่ยวไป
ไฟให้แรงน้ำแกงขาวจนขาวขุ่น	จนเมื่อกัวเปื่อยปนเนื้อปลาไหล
แล้วหยิบเอาใบมะกรูดครูดลงไป	ตักใส่ไว้ในชามฝรั่งบาง
เลือกแต่เม็ดขาวเจือเนื้อ ปลาหัว	หักหัวเก็บเสียให้สิ้นก้าง
กะปิเผาให้เกรียมกะเทียมพลง	ตำให้อย่างยาบครสจึงดี
น้ำปลาใส่ใส่หัวพอกแล้วพริก	กระเทียมสุกใส่อีกจึงต้องดี
ใบหอมหั่นสรวใส่ในผักชี	มะนาวคั้นเขียวสดมีรสจริง
อุตุส่าห์จ๋าทำให้ผิวกลิ่นลง	ลวนแตของมีกำลังทั้งสามสิ่ง
ทำให้กินเนืองเนืองเปรื่องขึ้นจริงจริง	ยิ่งกว่าโลสมแท้เป็นแน่นอน
ทำให้กินทุกวันหมั่นสำเหนียก	ถึงเนื้อเปื่อยก็กลับแข็งเป็นไม้นอน
กินแล้วลงท่ายพายเรือคอน	ไม่ยอมหย่อนเหาะเหาะจนเคาะระฆัง*

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนมาเป็นหลักฐานสนับสนุนความคิดและประกอบการอธิบายเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับสังคมไทยอยู่เสมอ ขุนช้างขุนแผนเป็นวรรณคดีที่บันทึกและสะท้อนสภาพชีวิตของคนไทยไว้เกือบทุกแง่ทุกมุม วรรณคดีเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่อยู่ในความคิดของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มากกว่าเรื่องอื่น ๆ

*สำนวนกลอนดังกล่าวนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้อ้างถึงในการปาฐกถา เรื่อง "วรรณคดีไทยกับสังคมไทย" ณ พระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์ พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2526 กวย

3.2.1.4 อัตชีวประวัติ

บทความในคอลัมน์ "ข่าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ส่วนหนึ่งนำวัตถุดิบมาจากอัตชีวประวัติ เช่น กล่าวถึงประสบการณ์ในการเป็นนักเขียนคอลัมน์หนังสือพิมพ์ ซึ่งมีผลงานทางกวีวรรณกรรมทั้งประเภทสารคดี บันเทิงคดี และบทร้อยกรอง เป็นนักการธนาคาร เป็นอาจารย์พิเศษที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เคยรับราชการทหารมียศเป็นสิบตรีในกองทัพบกของไทย ตลอดจนเคยบวชอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร

3.2.1.5 ประสบการณ์และการศึกษาคนควา

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยเป็นอย่างดี ท่านได้นำความรู้และประสบการณ์ในเรื่องเหล่านี้มาเป็นวัตถุดิบส่วนหนึ่งในงานเขียนบทความ เช่น กล่าวถึงเรื่องประวัติศาสตร์อิทธิพลของเขมรที่มีต่อไทยในสมัยโบราณ วังหลวงกับวังหน้าของไทย นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของไทยที่มีมาแต่โบราณ เช่น พระราชพิธีแรกนาขวัญ พิธีโล้ชิงช้า ประเพณีจุดผักระบายเคราะห์ และวัฒนธรรมในการกินของคนไทยอีกด้วย การกล่าวถึงเรื่องราวในประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรมบางส่วนอ้างอิงหลักฐานจากพงศาวดารและกฎหมายโบราณในสมัยอยุธยา

สำหรับประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ ที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการเขียนบทความได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ คนไม้ อาหาร ตลอดจนสุขภาพอนามัย

แหล่งวัตถุดิบทั้ง 5 ประการที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการเขียนบทความดังกล่าวมานี้ แสดงให้เห็นความรอบรู้ และความสนใจ

ต่อสิ่งแวดล้อมในสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา วรรณคดี และเรื่องเกี่ยวกับ ธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

3.2.2 วิธีการเสนอผลงาน

ตามระเบียบวิธีการเขียนบทความโดยทั่วไป บทความจะมีส่วนประกอบที่สำคัญสามส่วนด้วยกันคือ ความนำ เนื้อเรื่อง และความลงท้าย หรือ การสรุปเรื่อง โดยปกตินักเขียนบทความย่อมจะต้องเลือกใช้วิธีการเสนอผลงาน ในแต่ละส่วนให้เป็นที่น่าสนใจ ความนำที่ดีจะทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจที่จะติดตาม เนื้อเรื่อง และการสรุปเรื่องอย่างเหมาะสมย่อมจะทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจ ในบทความนั้น ๆ

จากการศึกษาบทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พบว่ามีวิธีการเสนอผลงานที่ทำให้เนื้อหาของบทความ ในแต่ละส่วนน่าสนใจ ดังนี้

3.2.2.1 วิธีเขียนความนำ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนความนำ แบบต่าง ๆ ในบทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ทั้งหมด 12 ชิ้นด้วยกัน ซึ่งแต่ละวิธีมีความดีในการใช้ ดังนี้

ลำดับที่	วิธีเขียนความนำ	จำนวนครั้ง (จำนวนบทความ)
1	อ้างถึงข่าวในหนังสือพิมพ์	48
2	ความนำที่เป็นคำปราศรัย	46
3	บอกจุดมุ่งหมายของผู้เขียน	19
4	สรุปใจความสำคัญของเรื่อง	14
5	อ้างถึงงานเขียนของนักหนังสือพิมพ์ในคอลัมน์ต่าง ๆ	10
6	ใช้ข้อความที่เป็นคำถาม	9
7	ใช้เรื่องเล่า	9
8	อ้างถึงจดหมายจากผู้อ่าน	8
9	ใช้ข้อความที่กระตมใจ	5
10	อ้างถึงงานเขียนหรือคำพูดของบุคคลอื่น	4
11	เอ่ยพื้นความหลัง	2
12	ใช้ปริศนาคำทาย	1
		175

จากตาราง จะเห็นได้ว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนความนำ โดยการอ้างถึงข่าวในหนังสือพิมพ์มากที่สุด ส่วนวิธีเขียนความนำที่ใช้น้อยที่สุดคือ ปริศนาคำทาย ซึ่งจะไ้กล่าวรายละเอียดของวิธีเขียนความนำแบบต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้

3.2.2.1.1 ใช้การอ้างถึงข่าวในหนังสือพิมพ์

วิธีนี้เป็นวิธีเขียนความนำที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้มากที่สุด ถึง 48 บทความ การเขียนความนำโดยอ้างถึงข่าวในหนังสือพิมพ์นั้น ใช้กับบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในขณะนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อ้างถึงข่าวในหนังสือพิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ แต่ในบางครั้งก็มีได้ระบุนำข่าวมาจากแหล่งใด เช่น

ความนำที่อ้างถึงข่าวในหนังสือพิมพ์ภาษาไทย

"ได้อ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับวันที่ 23 ธันวาคม เรื่อง คุณसानนท์ สายสว่าง สมาชิกสภาปฏิรูปบอกหนังสือพิมพ์ว่า รัฐบาลไม่ควรตั้งเอชเนสสภาปฏิรูปด้วยการเสนอร่างพระราชบัญญัติประมวลรัษฎากรเข้าสู่สภาใหม่อีกครั้ง ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้สภาได้มีมติให้รัฐบาลถอนกลับไปพิจารณาใหม่และผู้อนุมัตินั้นก็คือท่านปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเองหาใช่ใครที่ไหนไม่"

(25 ธันวาคม 2519 : 3)

บางครั้ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนความนำโดยอ้างถึงข่าวในหนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศดังนี้

"เป็นข่าวอยู่นิดเดียวเท่านั้นแหละครับเพียงสิบห้าบรรทัดในหนึ่งคอลัมน์เล็ก ๆ ในหนังสือพิมพ์บางกอกเวิลด์ ฉบับวันที่ 20 กันยายน บอกว่าการรถไฟไทยมีรายได้ทั้งหมดในปีนี้เป็นเงิน 1,562 ล้านบาท และมีรายจ่ายทั้งสิ้น 1,560 ล้านบาทหักกลบลบกันแล้วมีกำไร 2 ล้านบาท"

(22 กันยายน 2520 : 7)

นอกจากนี้แล้วยังมีบทความบางบทที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนความนำโดยอ้างถึงชาวแต่มีใครจะรู้ว่าชาวนั้นมาจากแหล่งใด เช่น

"ชาวที่วากลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมันดิบจะขึ้นราคาน้ำมันดิบขึ้นไปอีกในปีหน้านี้เป็นชาวที่แน่นอน และเป็นชาวที่เราในเมืองไทยจะต้องเตรียมตัวเตรียมใจกันไว้เสียแต่เนิ่น ๆ"

(4 ธันวาคม 2519 : 3)

3.2.2.1.2 ความนำที่มีลักษณะเป็นคำปราศรัย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนความนำแบบนี้มาก เป็นอันดับที่สอง มีจำนวน 46 บทความ ความนำแบบนี้มีลักษณะเป็นการสนทนากับผู้อ่านเป็นวิธีที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเองระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

เช่น

"ผมว่าปฏิทินกำหนดวัน เดือน ปีที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้มีความคลาดเคลื่อนจากความจริงไปไกลแล้วครับ
ความจริงในที่นี้ก็คือลมฟ้าอากาศ

(28 ตุลาคม 2519 : 3)

3.2.2.1.3 บอกจุดมุ่งหมายของผู้เขียน

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนความนำโดยการบอกจุดมุ่งหมายมากเป็นอันดับที่สาม มีจำนวน 19 บทความ วิธีเขียนความนำแบบนี้จะบอกจุดประสงค์ให้ผู้อ่านทราบว่า เนื้อเรื่องที่จะเขียนต่อไปเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งใด เช่น

"เขียนเรื่องคนมานานแล้ววันนี้ผมขอเขียนเรื่องสัตว์สักวัน

สัตว์ที่ทองการจะเขียนถึงก็คือสัตว์ป่าในประเทศไทย ซึ่งกำลังจะ
หมดลงไปทุกวันและตามความเข้าใจของผมกำลังหมดลงอย่างรวดเร็ว
เสียด้วย”

(30 ธันวาคม 2519 : 3)

3.2.2.1.4 สรุปใจความสำคัญของเรื่อง

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนความนำแบบสรุป
ใจความสำคัญของเรื่องมากเป็นอันดับที่สี่ มีจำนวน 14 บทความ วิธีเขียนความนำ
แบบนี้เป็นการกล่าวถึงใจความของเรื่องทั้งหมดอย่างย่อ ๆ ก่อนที่จะเขียนขยายความ
เนื้อเรื่องอย่างละเอียด เช่น

“ขณะนี้กำลังมีการถกเถียงกันอยู่ทุกวันนี้ว่า ควรจะให้มหัศจรรย์สอน
ภาษาต่างประเทศในชั้นประถมศึกษาหรือไม่
เรื่องนี้กระทรวงศึกษาธิการได้สั่งไปแล้วว่าไม่ให้สอนแล้วก็มีเสียง
คัดค้านดังขึ้นมาทันที จากหนังสือพิมพ์ จากโรงเรียน จากผู้ปกครอง
และจากคนอื่น ๆ อีกมากซึ่งส่วนใหญ่ก็ไม่รู้ภาษาต่างประเทศ”

(2 กันยายน 2520 : 7)

3.2.2.1.5 อ้างอิงงานเขียนของนักหนังสือพิมพ์ในคอลัมน์ต่าง ๆ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนความนำแบบนี้มากเป็น
อันดับที่ห้า มีจำนวน 10 บทความ วิธีเขียนความนำแบบนี้เป็นการอ้างถึงเรื่องราว
ที่นักเขียนคอลัมน์คนอื่น ๆ ได้เขียนไว้ และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องการจะ
แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เพิ่มเติม ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นความคิดเห็นในเชิง
โต้แย้งหรือสนับสนุนก็ได้ เช่น

"ในคอลัมน์ของคุณ "สองคม" ในหนังสือพิมพ์ดาวสยาม ฉบับวันที่ 10 พฤษภาคม นี้ คุณ "สองคม" ได้แสดงความเห็นไว้ว่า คดีข่มขืนมีมานานแล้ว แต่ในสมัยที่หนังสือพิมพ์ยังลงข่าวการเบี่ยงโค้งโดยเสรี หนังสือพิมพ์ก็ไปพาดหัวข่าวการเบี่ยงโค้งกันเสียเป็นส่วนมาก"

(11 พฤษภาคม 2520 : 7)

3.2.2.1.6 ใช้ข้อความที่เป็นคำถาม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนความนำแบบนี้มาก เป็นอันดับที่หก มีจำนวนเท่ากับทศวรรษ ความนำที่เป็นคำถามเป็นวิธีกระตุ้นความสนใจของผู้อ่านให้ต้องการติดตามเนื้อเรื่องต่อไป เช่น

"คนกรุงเทพฯ ทุกวันนี้อาจหาความบันเทิงได้จากภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ และจากโรงลิเกแถวบางลำพู และจากที่อื่น ๆ อีกสองสามแห่ง แต่หากใครอยากจะถูกการแสดงบนเวทีจริง ๆ ไม่ว่าจะเป็นละครพูด ละครรำ ละครร้อง หรือโขนที่เป็นการแสดงอย่างจริงจังหนักแน่น ไม่ใช่ชั่วคราวชั่วคราวแล้วจะหาดูได้ที่ไหน ?"

(1 มีนาคม 2520 : 7)

3.2.2.1.7 ใช้เรื่องเล่า

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนบทความโดยใช้เรื่องเล่ามากเป็นอันดับที่หก มีจำนวนเท่ากับทศวรรษ วิธีเขียนความนำแบบนี้เป็นการเล่าเรื่องเกริ่นนำก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อเรื่อง เหมาะสำหรับบทความที่มีขนาดยาว เช่น

"ที่ตำเขาวงจังหวัดราชบุรี มีพระพุทธรูปเก่าแก่องค์หนึ่ง สลักอยู่กับผนังถ้ำด้านใน

พระพุทธรูปองค์นี้สูง 2.50 เมตร เป็นพระพุทธรูปนั่งห้อยพระบาท เป็นปางเดียวกับพระพุทธรูปศิลา และพระพุทธรูปสลักปูนดำที่พบที่พระปฐมเจดีย์ และพระพุทธรูปศิลาขนาดใหญ่องค์หนึ่งซึ่งอยู่ในวิหารวัดหน้าพระเมรุ ณ พระมหารนครศรีอยุธยา คือปางปฐมเทศนาดังภาพถ่ายที่ได้นำมาลงไว้ต่อไปนี้"

(12 กรกฎาคม 2520 : 7)

3.2.2.1.8 อ้างอิงจดหมายจากผู้อ่าน

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนความนำโดยอ้างถึงจดหมายจากผู้อ่านมากเป็นอันดับที่แปดมีจำนวนแปดบทความ จดหมายต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้อ่านคอลัมน์ "ข่าวโกสณา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ได้ส่งมาเพื่อซักถามปัญหา ชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ ตลอดจนแสดงความคิดเห็นโต้ตอบกับ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เช่น

"ท่านผู้อ่านท่านหนึ่งซึ่งเป็นข้าราชการได้เขียนจดหมายมาถึงผมฉบับหนึ่งขอทราบความคิดเห็นของผมในข้อสงสัยสองข้อ

ผมได้ลงจดหมายไว้ ณ ที่นี้แต่เนื่องด้วยท่านเป็นข้าราชการผมจึงได้ตัดชื่อและที่อยู่ของท่านออกเสียเพื่อสวัสดิภาพของท่านเองทั้งที่เรื่องที่ท่านถามมาก็ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้ใด

แต่ผมยินดีบรรยายแก่การปกครองแผ่นดินว่าดังนี้เถอะ"

(3 มิถุนายน 2520 : 7)

การนำจดหมายของผู้อ่านที่แสดงความคิดเห็นและซักถามปัญหาเรื่องต่าง ๆ มาลงไว้เป็นความนำของบทความนั้นแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีต่อความคิดเห็นของผู้อ่าน

3.2.2.1.9 ใช้ข้อความที่กระทบใจ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนความนำแบบนี้มากเป็นอันดับที่เก้า มีจำนวนห้าบทความ ความนำซึ่งเป็นข้อความที่กระทบใจหรือเป็นที่สะดุดใจแก่ผู้อ่านนั้นช่วยเร้าความสนใจให้ผู้อ่านต้องการติดตามเนื้อเรื่องต่อไป เช่น

"ผมรักจะส่งสารให้ขึ้นมาเสียแล้วครับ"

(21 มีนาคม 2520 : 7)

3.2.2.1.10 อ้างถึงงานเขียนหรือคำพูดของบุคคลอื่น

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนความนำแบบนี้มากเป็นอันดับที่ 10 มีจำนวนสี่บทความ งานเขียนหรือคำพูดของบุคคลต่าง ๆ ที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมากล่าวเป็นความนำนั้น ล้วนเป็นข้อความที่ให้แง่คิด เป็นที่น่าสนใจ เช่น

"นักคิดอังกฤษคนหนึ่งเคยจะชื่อ เจม เฟรเซอร์ (Sir James Frazer) ได้เคยเขียนไว้ที่ไหนผมก็จำไม่ได้เสียแล้วว่า

"ไสยศาสตร์เป็นขั้นตอนที่จำเป็นสำหรับเดินขึ้นไปสู่ศาสนา"

(30 ตุลาคม 2519 : 7)

3.2.2.1.11 เอ่ยถึงความหลัง

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนความนำแบบนี้เพียง 2 บทความ การเอ่ยถึงความหลังเป็นการกล่าวถึงเรื่องราวที่เคยเป็นมาในอดีตก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อเรื่อง เช่น

"ในบรรดาคนที่ชอบอ่านหนังสือเห็นจะไม่มีใครที่ไม่รู้จักคุณมนัส จรรยงค์ ถึงแม้ว่าคุณมนัส จรรยงค์ จะตายไปนานแล้ว แต่หนังสือของคุณมนัส ก็ยังอยู่

ยังมีคนอ่าน
 เมื่อยังมีคนอ่านหนังสือของคุณมนัส จรรยงค์ คุณมนัส จรรยงค์
 ก็ยังไม่ตาย
 จะเกิดขึ้นทุกครั้งที่มีคนเปิดหนังสือของคุณมนัส ออกอ่าน
 คุณมนัส จรรยงค์ ได้ทิ้งลูกไว้อีกคนหนึ่งที่ผมรู้จัก
 ชื่อ มนุ จรรยงค์

(14 เมษายน 2520 : 7)

3.2.2.1.12 ไขปริศนาคำทาย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนความนำแบบน้อยที่สุด
 มีจำนวนเพียงหนึ่งบทความ ซึ่งมีลักษณะเป็นการผูกคำเลียนแบบปริศนาคำทาย
 ขึ้นต้นข้อความด้วยคำว่า "อะไรเอ๋ย" ดังนี้
 "อะไรเอ๋ย สามล้อไม่ให้ขี่ กะหรี่ปั๊วะไม่ให้เข้าห้อง ?
 เตาหะ
 ไม่น่า" อ่านเรื่องนี้ต่อไปแล้วจะทายปัญหาที่ถูก"

(11 ตุลาคม 2519 : 3)

วิธีเขียนความนำแบบต่าง ๆ ดังกล่าวทั้ง 12 แบบนี้ ม.ร.ว.
 คึกฤทธิ์ ปราโมช จะนำมาใช้สลับกันไปทั้งนี้เป็นกลวิธีชักจูงความสนใจของผู้อ่าน
 ให้ต้องการติดตามเนื้อเรื่องต่อไปนั่นเอง

3.2.2.2 วิธีเสนอเนื้อเรื่อง

วิธีเสนอเนื้อเรื่องในบทความคอลัมน์ "ข่าวไกลนา" และ "คลื่น
 ไท่น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีต่าง ๆ สลับวิธีด้วยกัน ซึ่งแต่ละวิธี
 มีความดีในการใช้ดังนี้

ลำดับที่	วิธีเสนอเนื้อเรื่อง	จำนวนครั้ง (จำนวนบทความ)
1	บรรยาย	134
2	บรรยายแทรกด้วยคำถาม	29
3	บรรยายแทรกด้วยบทสนทนา	6
4	บรรยายแทรกด้วยบทกลอนจากวรรณคดี	5
5	คำถาม	2
		175

จากตารางจะเห็นได้ว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเสนอเนื้อเรื่อง โดยการบรรยายด้วยร้อยแก้วเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีทั้งการบรรยายล้วน ๆ ตลอดทั้งเรื่อง การบรรยาย แทรกด้วยคำถาม บทสนทนา และบทกลอนจากวรรณคดี ส่วนวิธีเสนอเนื้อเรื่องโดยใช้คำถามโดยตลอดนั้นมีเพียงหนึ่งบทเท่านั้น ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดของวิธีเสนอเรื่องแบบต่าง ๆ ดังนี้

3.2.2.2.1 ใช้การบรรยาย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเสนอเนื้อเรื่องโดยการบรรยายมากที่สุดถึง 134 บทความ ทั้งนี้ในการบรรยายนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยเสมอ เช่น

“...คอร์รับชันนั้นก็เหมือนกับการลงทุนนั้นแหละครับ กล่าวคือต้องมี

บรรยากาศ

และบรรยากาศแห่งการคอร์รัปชันในเมืองไทยนั้น เป็นบรรยากาศที่
หุ้มชั้นอุดมดีทำให้คอร์รัปชันงอกงามไค้มาก

บรรยากาศเช่นนี้มีมานานแล้ว มิใช่จะเพิ่งเกิดขึ้นแต่ในยุคปัจจุบัน
ชั้นต้นก็ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของเมืองไทย ทำให้มีของกินของใช้
บริบูรณ์ คนไทยจึงเป็นคนที่ใจดีและชอบให้ของกำนัลแก่มิตรสหาย เพื่อนฝูง
ตลอดจนกับผู้ที่ตนเคารพนับถือ

ในชั้นแรกนั้นของกำนัลที่ให้แก่กันเป็นแต่ของใช้เล็ก ๆ น้อย ๆ หรือ
สมัตุถุภไมตามฤดูกาล ซึ่งพูดไปก็อาจจะเป็นบาปแถมคิดว่าเป็นประเพณี
ให้ของกำนัลนี้สืบเนื่องมาจากการถวายของพระในฐานะที่พระท่านเป็น
เนื่อนามบุญ

เนื่องด้วยของกินของใช้ในเมืองไทยเราแต่ก่อนนั้นมีมากเมื่อถวายพระ
ไม่หมดก็แจกจ่ายไปตามบรรดาญาติมิตร ตลอดจนผู้ที่เป็นที่เคารพนับถือ
ทั้งหลาย...”

(29 ธันวาคม 2514 : 3)

3.2.2.2.2 ใช้การบรรยายแทรกด้วยคำถาม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอเนื้อเรื่องโดยใช้การบรรยาย
แทรกด้วยคำถามทั้งหมด 29 บทความ คำถามที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แทรกลง
ไว้ในคำบรรยายแต่ละช่วงนั้นมีทั้งคำถามที่ได้เสนอคำตอบไว้แล้ว และคำถามที่ต้องการ
ให้ผู้อ่านได้คิดเอง นับเป็นวิธีที่กระตุ้นความสนใจของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี เช่น

(1) การบรรยายแทรกด้วยคำถามที่เสนอคำตอบไว้แล้ว

“...นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์ในเมืองไทย ยังมีแปลกอยู่อย่างหนึ่งคือ
ถ้าใครมาเป็นรัฐบาลปกครองประเทศแล้วจะสนับสนุนไม่ได้

เพราะเกรงว่าคนจะเข้าใจว่า หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นมีผลประโยชน์
ได้เสียกับรัฐบาล แล้วจะไม่อ่านหนังสือพิมพ์

และตามความจริงก็ปรากฏว่าหากหนังสือพิมพ์ฉบับใดทำอย่างนี้แล้ว
คนอ่านก็จะเลิกซื้ออ่านเอาจริง ๆ แต่ถ่วงไถ่การรัฐบาลแล้วเป็นชายดี
ไม่ฉบับไหนก็ฉบับนั้น

รัฐบาลจึงควรเปิดการสัมมนากับคนอ่านหนังสือพิมพ์อีกค่าย เพื่อจะมี
ทางแก้คดีหรือคดีนี้ไต่บ้าง

ทั้งหมดที่วามานี้เป็นความจริง ใครที่ไม่โกหกตัวเองก็ต้องยอมรับ
ว่าเป็นความจริง

ผมโดนมากับตัวเองแล้วใครอย่ามาเถียง

ส่วนทางฝ่ายรัฐบาลนั้น ความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์นั้น แปลว่า
หนังสือพิมพ์ต้องรับผิดชอบต่อรัฐบาล

รับผิดชอบต่ออย่างไร ?

รับผิดชอบต่อในฐานะของรัฐบาลอย่าไปลงข่าวอะไรหรือเขียนบทความ
อะไรให้รัฐบาลล้ม

ยิ่งรัฐบาลไหนตั้งอยู่บนฐานอันแข็งแกร่ง มีทางล้มไถ่ง่าย รัฐบาลนั้น
ก็จะยิ่งเรียก ความรับผิดชอบ นี้นอกจากหนังสือพิมพ์

เพราะฉะนั้นในค่านความรับผิดชอบนี้ ช่องว่างอันกว้างขวางที่สุดจึง
เกิดขึ้นระหว่างรัฐบาลกับหนังสือพิมพ์อย่างยากที่จะถมให้เต็มหรือฟื้นขึ้น
มาได้

ที่นี้ก็มาถึงเรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์

อะไรคือเสรีภาพ ?

ผมเข้าใจว่าเสรีภาพนั้นก็คือการกระทำสิ่งใด ๆ ตามความเห็นอันเป็นเสรีของตน

ครับภายในขอบเขตแห่งกฎหมายเป็นธรรมดา มิฉะนั้นก็จะมีใครอยู่รวมโลกกันได้

(16 กรกฎาคม 2520 : 7)

(2) การบรรยายแทรกควยคำถามที่ต้องการให้ผู้เฝ้าคิด

คำตอบเอง

"...ฟังคำตอบของนายกรัฐมนตรีแล้วก็จับความได้ว่าในบรรดาของนายกรัฐมนตรีนั้น ศาสดายุติธรรมทำงานล้าลาอยู่

และด้วยเหตุนี้ศาสดายุติธรรมจึงไม่สามารถรักษาความมั่นคงของชาติไว้ได้

ฝ่ายบริหารจึงต้องเข้ามาทำหน้าที่ศาสดายุติธรรมเสียเองในคดีบางอย่าง คนอื่น ๆ เช่นผมเป็นต้นหากพูดออกไปอย่างนี้ก็มีหวังเจอตะราง ฐานดูหมิ่นศาลแต่เมื่อผู้พูดเป็นผู้พิพากษามาก่อนและเป็นนายกรัฐมนตรีอีกด้วยผมก็สนใจ

การเอาผู้พิพากษามาเป็นนายกรัฐมนตรีนั้นก็ดีไปอย่าง เพราะสามารถพูดอะไรทำอะไรได้โดยไม่ต้องกลัวศาล

ปัญหาที่เกิดขึ้นว่าขบวนการยุติธรรมตั้งแต่ย้ายการไปจนถึงศาลนั้นมีประโยชน์อะไรในการรักษาความมั่นคงของชาติหรือไม่ ?

ถ้าหากว่า อุปสรรคในการรักษาความมั่นคงของชาติมีอยู่แต่ว่าการพิจารณาตัดสินของศาลล่าช้าต้องกินเวลาถึง 2 ปี 3 ปี กว่าจะรู้ผลแล้ว

การแก้ปตรคดีนี้ก็จะอยู่ตรงที่ว่าจะหาอย่างไรให้ศาลพิจารณาคดีให้รู้ผล
ได้เร็วขึ้น..."

(9 กันยายน 2520 : 7)

คำถามที่แทรกอยู่ในบทบรรยายดังกล่าวนี้จัดเป็นโวหาร
ปฏิบัติ * (Rhetorical question)

3.2.2.2.3 ใช้การบรรยายแทรกด้วยบทสนทนา

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอเนื้อเรื่องโดยใช้การบรรยาย
แทรกด้วยบทสนทนาทั้งหมดหกบท ความ การแทรกบทสนทนาไว้ในบทบรรยายนั้น
เป็นการช่วยแยกประเด็นความ ทำให้สามารถอธิบายเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน
และนอกจากนั้นยังช่วยในการดำเนินเรื่อง ทำให้เนื้อเรื่องของบทความน่าสนใจ
ติดตาม เช่นตัวอย่างต่อไปนี้

"...สุขแห่งโลกนั้นมีสุขแท้ แต่เป็นทางที่จะนำทุกข์มาเพิ่ม
กินมาก นอนสบาย มีเมียได้ มีสตางค์ใช้ เทียวเตร่สนุกสนานล่วน
เป็นทางนำทุกข์เข้าตัวทั้งสิ้นคิดเอาเองก็จะเห็นจริง
สุขอย่างนี้จะมีได้ก็ต่อเมื่อยังมี โลกะ โทสะ โมหะ
ถ้าไม่มีอกุศลมูลทั้งสามอย่างนี้แล้วจะเห็นว่า กามสุขเป็นสุขไม่ได้
เมื่อพระนิพพานเป็นที่สูญสิ้นแห่งอาสวะกิเลสคือ อกุศลมูล กามสุข
ก็ไม่มีในพระนิพพาน
ความสุข อันเป็น ปรหม์ สุข ในพระนิพพานจึงเป็นความสุขที่เกิดขึ้น
เพราะความไม่มีตัวที่จะรับทุกข์

*ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับโวหารปฏิบัติ ได้ในบทวิเคราะห์เรื่อง
โวหาร หน้า 143 - 147

สุขเพราะพระนิพพานเป็นอนัตตาเท่านั้นเอง

ถาม ผมยังไม่อยากไปนิพพานนี้ครับ

ตอบ ก็แล้ว ถ้าเกิดอยากไปเมื่อไรจะทุกข์หนักขึ้นไปอีก เพราะความอยากไปพระนิพพานเป็นคันหาที่หนักมาก

ถาม ทุกวันนี้ผมแข็งเหลือเกิน ทำอย่างไรจะแก้แข็งได้ ?

ตอบ ถ้าไม่อยากแข็งก็ตั้งเอาอึดตาออกจากตัวและออกจากทุกอย่าง ให้หมดทำดีนั้นทำเข้าไปเกิดแต่อยากนี้กว่าทำดีให้แก่คนหรือให้แก่อะไรที่เป็นของตน ถ้าคิดเอาตัวเองออกให้หมดแล้ว ความดีที่ต้องการจะทำก็จะเห็นชัดขึ้น ทำดีได้ง่ายและได้มาก และจะไม่มีทุกข์จะไม่มีแข็งเป็นอันขาด

ถาม นี่สอนให้จิตว่างหรือครับ ?

ตอบ ไม่ใช่เพราะสอนให้ตายมันก็ว่างไม่ได้สภาพของจิตเป็นสภาพที่รัก หรือเป็นสภาพที่ห่วง มันเกิดขึ้นแล้วก็ต้องรู้ว่ามันห่วงและรัก และปล่อยมันไปเราจะต้องรู้ความจริงข้อนี้เพราะฉะนั้นเมื่อจิตเกิดขึ้นดวงหนึ่งเราก็จะต้องรู้ตัวและบอกกับมันว่า มึงไม่ใช่ตัวกูเท่านั้นก็พอแล้ว"

(15 มิถุนายน 2520 : 7)

3.2.2.2.4 ใช้การบรรยายแทรกด้วยบทกลอนจากวรรณคดี

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอเนื้อเรื่องโดยใช้การบรรยายแทรกด้วยบทกลอนจากวรรณคดีทั้งหมด ห้ามทความ การนำบทกลอนจากวรรณคดีแทรกไว้ในบทบรรยายนั้นช่วยเน้นและอธิบายความคิดของผู้เขียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

"เมืองไทยนั้นถ้าจะว่าไปแล้วก็มีทุกอย่างพร้อมมูล เรามีความประสงค์แต่เพียงที่จะพัฒนาทุกอย่างที่เราได้อยู่พร้อมมูลนี้ให้เป็นประโยชน์แก่ตัวเราเองให้มากที่สุด ถ้าหากว่าเราแสดงความจริงใจนี้ให้ปรากฏให้คนอื่นเขา

เชื่อเราได้ว่าเราไม่ต้องการที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในของใคร
ไม่ต้องการ Hegemony เพื่อใคร ผมคิดว่าการเผชิญหน้าและ Struggle
ก็จะเบาบางลง เพื่อนบ้านของเราอาจอยู่ร่วมโลกกับเราได้ตลอดไป

ปัญหาที่ว่ามานี้มีจริงและมีอยู่ในปัจจุบันนี้ มีทางเลือกอยู่สองทางจะเอา
ยังใจกันดี

ทางแรกคือนโยบายสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก

ตั้งใจจะอุปถัมภ์

ขอยกพระพุทธศาสนา

จะป้องกันขอบเขตเสมา

รักษาประชาชนและมนตรี

เพื่อดำเนินการตามนโยบายนี้จึงต้องที่ลาวและเขมรให้ราบคาบไป
และสร้างตนเองให้เข้มแข็ง จนองค์เจียงสีต้องถวายต้นไม้เงินทอง
เป็นข้าขอบขัณฑสีมา

ผมเองเป็นคนค่อนข้างจะบ้าบิ่น มีเอกลักษณ์ของไทยเต็มตัวว่างั้นเถอะ
ใจจึงรักอย่างนั้น...”

(4 มิถุนายน 2520 : 7)

3.2.2.2.5 ใช้คำถาม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอเนื้อเรื่องโดยใช้คำถาม
เพียงหนึ่งบทความเป็นเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ในวัยต่าง ๆ ของชีวิตท่าน
ดังนี้

ระยะเริ่มแรก

เด็กอะไรก็ไม่รู้ทำไมถึงน่าเกลียดน่ากลัวอย่างนี้ ?

เมื่อไรจะนอนเสียที ?

ลูกใครรู้ไหม ?

.....

ระยะต่อมา

ใครบอกว่ากินมะม่วงดิบได้ ?

ไม่ซื้อไฟฉายไปไหน เอาไปจุดเล่นหรือเปล่า ?

เด็กอะไรไม่รู้ชนเหมือนลิงพ่อแม่ไม่สั่งสอนบ้างหรือไงนะ ?

.....

ต่อมาอีกหน่อย

ครูบอกแล้วว่า $2 + 2$ เป็น 4 เข้าใจไหม ?

ทำไมเธอไม่ทำการบ้าน ?

เขอลอกการบ้านเขาหรือเปล่า ?

.....

ต่อมาอีก

รักฉันจริงหรือคะ ?

รักฉันมากกว่าใครหมกใจไหม ?

รู้ไหมคะว่าคุณเป็นคน ๆ เดียวของฉัน ?

.....

ต่อมาอีกนานพอสมควร

คุณเท่ากับฉันได้อย่างนี้ที่เดียวหรือ ?

นี่เห็นฉันเป็นเมียหรือเป็นโตะเป็นเก้าอี้ ?

จะไปไหน ?

.....

ต่อมาอีกนาน

ลุง คุณชายทานอยู่บนบานหรือเปล่า ?

ทานสบายดีไม่เจ็บไม่ไข้อะไรหรือครับ ?

ทานขึ้นกระโถใหม่ไหมครับ ?

.....

ต่อไปอีกไม่นาน

เออ มาแล้วหรือชาติก่อนทำบุญทำบาปอะไรไว้ม่าง

(18 มีนาคม 2520 : 7)

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เสนอเรื่องราวของชีวิตท่านในวัยต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่วัยเด็กเจริญเติบโตเข้าสู่ วัยเรียน เริ่มมีความรัก มีครอบครัว เข้าสู่วัยชรา และคาดว่าจะถึงแก่กรรมในไม่ช้า คำถามแต่ละคำถามแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ที่ท่านประสบในแต่ละวัย ซึ่งนับเป็นวิธีเสนอเนื้อเรื่องที่น่าสนใจยิ่ง

3.2.2.3 วิธีเขียนสรุปเรื่อง

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนสรุปเรื่องในตอนจบบทความ เจ้าวิธีด้วยกัน ซึ่งแต่ละวิธีมีความดีในการใช้ดังนี้

ลำดับที่	วิธีเขียนสรุปเรื่อง	จำนวนครั้ง (จำนวนบทความ)
1	ใช้วิธีกล่าวเสียคดี	57
2	ให้ข้อคิด	42
3	ให้ข้อเสนอแนะ	20
4	กล่าวย้ำความคิดเห็น	19
5	ใช้คำถาม	18
6	กล่าวสรรเสริญและสนับสนุน	16
7	กล่าวชักชวน	3
		175

จากตารางจะเห็นได้ว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนสรุปเรื่องในตอนจบบทความโดยการกล่าวเสียคดีมากที่สุดถึง 57 บทความ ส่วนวิธีเขียนสรุปเรื่องที่ใช้น้อยที่สุดได้แก่ การกล่าวชักชวนใช้เพียงสามบทความเท่านั้นซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดของวิธีเขียนสรุปเรื่องแบบต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้

3.2.2.3.1 ใช้วิธีกล่าวเสียคดี

การสรุปเรื่องวิธีนี้เป็นวิธีที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้มากที่สุดถึง 57 บทความส่วนใหญ่เป็นการเสียคดีและในบางครั้งถึงขั้นถากถางเกี่ยวกับตัวบุคคลในระดับผู้บริหารประเทศ นักหนังสือพิมพ์ ตลอดจนสภาพทางการเมืองและสังคมในช่วงสมัยรัฐบาลนายอินทร์ ภิรมย์วิเชียร เช่น

สรุปเรื่องโดยกล่าวเสียคดี นายธรรมบุญ เขียนเงิน
ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

"เรามาเลิก กทม. กันเสีย

ดีไหม ?

ตั้งใหม่เป็นกรมนครบาลขึ้นกระทรวงมหาดไทยก็ได้

หรือจะตั้งเป็นกระทรวงนครบาลมีรัฐมนตรีว่าการเสียเลยก็ยังได้

แต่อย่าลืมตั้งคุณอาแก่เป็นรัฐมนตรีว่าการด้วยก็แล้วกัน"

(7 มกราคม 2520 : 7)

จากข้อความดังกล่าว ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องการ
เสียคดีเห็นแน่ว่าแม้สภาพการปกครองในกรุงเทพมหานครจะเป็นอย่างไร
นายธรรมบุญ เขียนเงินก็ยังต้องการเป็นผู้บริหารกรุงเทพมหานครอยู่นั่นเอง
สรุปเรื่องโดยกล่าวเสียคดีและจากอากัปกิริยาของนักเขียนคอลัมน์ใน
หนังสือพิมพ์สยามรัฐ เช่น

"เลิกทะเลาะกันเสียที่จะได้ไหม ?

เพิ่มความอดทนให้แก่ตัวเองจะได้ไหม ?

ถ้าไม่ไ้ก็ลาออกมาหากินตามถนัด ให้คนอื่นเขาทำต่อไป

ผมมีหัวคนที่จะจ้างให้ตีหลายหัว

ส่วนใหญ่อีกอยู่ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐนี่แหละ"

(9 เมษายน 2520 : 7)

สรุปเรื่องโดยกล่าวเสียคดีนโยบายการพัฒนาประชาธิปไตย
ตามขั้นตอน 12 ปี ของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ดังนี้

"จะบอกกันมาสักนิดก็ไม่ได้ว่าเป็นชาวไท
 จะไ้ช่วยกันเขียนช่วยกันแก้เพื่อระงับ
 ความตื่นตกใจ
 ความวิตกกังวล
 ความหวาดกลัว
 และความไม่สงบเรียบร้อย
บ้านเมืองจะได้เป็นประชาธิปไตยตามขั้นตอนแจ้วแจ้วไปโดย
โดยไม่ต้องมานั่งล้มหน้ากันให้เสียเวลา"

(14 กรกฎาคม 2520 : 7)

3.2.2.3.2 ให้ข้อคิด

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีสรุปเรื่องโดยให้ข้อคิดมาก
 เป็นอันดับที่สอง มีจำนวน 42 บทความ เช่น
 ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการนำระบอบการปกครองลัทธิต่าง ๆ มาใช้
 ดังนี้

"การรับเอาลัทธิคอมมิวนิสต์มาเป็นลัทธิของตนนั้น เป็นการหลับตาเดิน
 ตามคนอื่นอย่างแนบเนียน
 แต่การรับเอาระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในประเทศอื่นที่มีประวัติศาสตร์
 แตกต่างกับของเรานั้นก็เป็นการเดินตามคนอื่นอย่างหลับตาเดินเดียวกัน
 เป็นการก่อความวิบัติในบ้านเมืองทั้งสองทาง

(23 พฤศจิกายน 2519 : 3)

3.2.2.3.3 ให้ข้อเสนอแนะ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนสรุปเรื่องโดยการให้
ข้อเสนอแนะมากเป็นอันดับที่สาม มีจำนวน 20 บทความ เช่น
ให้ข้อเสนอแนะในการควบคุมหนังสือพิมพ์ต่อรัฐบาล

"ผมจึงเห็นว่าถ้ารัฐบาลจะช่วยหนังสือพิมพ์ด้วยวิธีใดแล้วก็จะช่วย
ด้วยการให้ข่าวทางราชการโดยง่ายกว่าในปัจจุบันและสม่ำเสมอ
ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ต้องพร้อมที่จะรับคำวิพากษ์วิจารณ์ตามควร
อย่าถือหลักว่าถ้าคุณตอบหัวผม ผมก็จะตอบหัวคุณ แต่ถาคุณตอบหลังผม
ผมก็จะตอบหลังคุณเสียครับ

เพราะจะไม่ทำให้อะไรดีขึ้น แก่การหนังสือพิมพ์ในเมืองไทยทั้งนั้น"

(18 กรกฎาคม 2520 : 7)

3.2.2.3.4 กล่าวย้ำความคิดเห็นของผู้เขียน

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีสรุปเรื่องโดยกล่าวย้ำ
ความคิดเห็นของตนเองมากเป็นอันดับที่สี่ มีจำนวน 19 บทความ เช่น
กล่าวย้ำความคิดเห็นเรื่องการแก้ปัญหาโสเภณี

"เมื่อยี่สิบปีมาแล้วนั้นในญี่ปุ่นหรือในไต้หวันหาโสเภณีสาว ๆ สวย ๆ
ได้ง่ายที่สุด และราคาก็ไม่แพงด้วย
แต่เดี๋ยวนี้ถ้าใครลองไปหาดูก็จะหาได้ยากที่สุด
เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสาว ๆ ในญี่ปุ่นและในไต้หวันนั้นในปัจจุบัน
มีงานทำกันทั่วไปหมด งานนั้นก็คืองานตามโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีรายได้
ดีพอสมควร

ผู้ชายไทยที่หลบไปหาเสกหาเลยในญี่ปุ่นและในไต้หวัน

ทุกวันนี้เลยอัปเดตกันไป

วิธีนี้เป็นวิธีเดียวที่จะแก้ปัญหาโสเภณีได้จริงจัง ขอให้เชื่อมั่นเถิดครับ"

(11 ธันวาคม 2519 : 3)

3.2.2.3.5 ใช้คำถาม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีสรุปเรื่องโดยการตั้งปัญหาหรือคำถามมากเป็นอันดับที่ห้า มีจำนวน 18 บทความ การสรุปเรื่องโดยวิธีนี้เป็นการตั้งปัญหาเอาไว้เพื่อกระตุ้นความสนใจให้ผู้อ่านได้คิดต่อไป เช่น

"...เขาสอนกันมาตั้งแต่ในมุ้งว่าลัทธิคอมมิวนิสต์นั้นเป็นจุดหมายปลายทางแห่งประวัติศาสตร์ของโลก

เขาเชื่อว่าโลกทั้งโลกนี้จะต้องเป็นคอมมิวนิสต์ในที่สุด

แต่เรายังมีวาระครั้นตะครอกันว่าพระศุภรจะเข้าพระเสวาร์จะแทรกหรือใครเป็นคู่สมพงศ์กับใครอยู่อย่างนี้

จะไหวหรือครับ ?"

(3 มีนาคม 2520 : 17)

3.2.2.3.6 กล่าวสรรเสริญและสนับสนุน

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีสรุปเรื่องโดยการกล่าวสรรเสริญและสนับสนุนมากเป็นอันดับที่หก มีจำนวน 16 บทความ เช่น

"คนทำดีเพื่อประโยชน์ของบ้านเมืองนั้นควรจะได้รับการสนับสนุนและได้รับการขอบคุณให้เป็นกำลังใจผมจึงขอสนับสนุนบริษัทในเครือปูนซีเมนต์ไทย มา ณ ที่นี้"

(15 มกราคม 2520 : 3)

3.2.2.3.7 กลาวชักชวน

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนสรุปเรื่องโดยการ
กลาวชักชวนน้อยที่สุดเพียงสามบทความเท่านั้น ตัวอย่างเช่น

"พิจารณามอนไซน์แล้วจะไ้ความสงบ สวรรวมทางใจ ระวังความฟุ้งซ่าน
ไ้มาก

ผมลงรูปมอนไซไว้ให้ดูรูปหนึ่งในหน้านี้เป็นรูปคนพลับผู้กำลังออกดอกผล
สูง 60 เซนติเมตร
มาเล่นมอนไซกันเถิดครับใจเย็นดี"

(12 ตุลาคม 2519 : 3)

วิธีการเขียนสรุปเรื่องแบบต่าง ๆ ดังกล่าวทั้งเจ็ดวิธีนี้ เป็น
กลวิธีการเขียนที่มุ่งก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้อ่านเป็นประการสำคัญและจะเห็นได้ว่า
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนสรุปเรื่องหรือจบเรื่องโดยการกล่าวเสียคลี
มากที่สุด ซึ่งกลวิธีดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นอารมณ์และความรู้สึกในทางลบส่วนหนึ่ง
ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีต่อสังคมไทยในช่วงสมัยรัฐบาลนายธานินทร์
กรีวิเชียร ทั้งในคานมุกคณัฐบริหารประเทศ ตลอดจนสภาพทางการเมืองและสังคม

3.2.3 การสร้างอารมณ์ขัน

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมย่อมมีอุปสรรคปัญหาและข้อขัดแย้ง ดังคม
ซับซ้อนมากเพียงใด ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
ก็ยิ่งทวีความซับซ้อนมากขึ้นเพียงนั้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้มนุษย์เกิดความเครียด
และต้องการที่จะหาทางผ่อนคลายความตึงเครียดของตน วิธีหนึ่งที่จะตอบสนองความ
ต้องการนี้ได้ก็คือการสร้างอารมณ์ขันแทรกไว้ในงานศิลปะต่าง ๆ

อารมณ์ขันเป็นความรู้สึกทางอารมณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีผู้กล่าวว่า "การหัวเราะเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่เห็นได้ง่ายที่สุดของอารมณ์ขัน แต่อย่างไรก็ดี การหัวเราะมิได้เกิดขึ้นจากอารมณ์ขันแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น อาการหัวเราะ อาจเกิดจากความรู้สึกเย้ยหยันหรือความแค้นก็ได้"¹ อารมณ์ขันเป็นสิ่งที่ช่วยผ่อนคลาย ความเครียดในชีวิตของมนุษย์ เจตนา นาควัชระ กล่าวว่า "วรรณศิลป์อาจจัดได้ว่า เป็นประเภทของศิลปะที่สื่ออารมณ์ขันได้อย่างดีเยี่ยม"² การที่นักประพันธ์แทรกอารมณ์ขัน ไว้ในวรรณกรรมของคณนั้น นอกจากจะทำให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิงแล้วบางครั้ง ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของสังคม และเสนอแนวคิดในการแก้ไข จุดบกพร่องนั้น ๆ อีกด้วย

จากการศึกษาบทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พบว่าเป็นงานเขียนที่ได้สอดแทรกอารมณ์ขันไว้อย่าง น่าสนใจ โดยใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการสร้างอารมณ์ขันดังนี้

3.2.3.1 สร้างอารมณ์ขันโดยการเสนอเนื้อหาแบบล้อเลียน

บทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่อง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเรื่องเบ็ดเตล็ด อื่น ๆ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แทรกอารมณ์ขันไว้ในเรื่องดังกล่าวโดยการ ล้อเลียน เสียดสีประชดประชัน ดังนี้

เรื่องล้อเลียนการเมือง

การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับระบอบการปกครอง นโยบายการปกครอง ตลอดจนรัฐบาลผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศ ดังนั้นการเขียนวิพากษ์วิจารณ์

¹ ม.ล.ศุภ ชุมสาย วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา หน้า 138 - 139

² เจตนา นาควัชระ ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี หน้า 83

เรื่องการเมืองอย่างตรงไปตรงมาจึงอาจทำให้เกิดผลเสียหายและเป็นอันตรายแก่
ผู้เขียนได้โดยง่าย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงใช้วิธีวิพากษ์วิจารณ์สภาพทางการเมือง
บางส่วนในสมัยรัฐบาลนายชาตินิร กรัยวิเชียร โดยการเสนอเนื้อหาแบบล้อเลียน
เช่น

ล้อเลียนผู้บริหารประเทศโดยกล่าวถึงเรื่องหัวหน้าฝูงลิงสองตัวที่เขา
ตั้งกวาน จังหวัดสงขลา ดังนี้

“เมื่อสามปีที่แล้ว มีหัวหน้าใหม่มาปกครองเป็นลิงแกมบายน ขนฟู
ขึ้นอยู่รอบหน้าอกก็รู้ว่ามิใช่เชื้อสายลิงฝูงเดิมซึ่งหน้าตาเกลี้ยงเกลา ไม่มี
เครา แต่เป็นเชื้อสายลิงพันธุ์มีเคราซึ่งคุณพระเพชรศิริ เจ้าเมืองสงขลา
ครั้งหนึ่งท่านเอามาปล่อยไว้

ตาแก่คนนั้นไม่ได้เรื่องปกครองไม่เป็นหาระเบียบอะไรก็ได้...

ผมไปคราวนี้ได้ทราบว่าตาแก่ตายไปแล้วมีหัวหน้าฝูงใหม่อีกคนหนึ่ง
ตัวใหญ่ท่าทางทะมัดทะแมงดี และลิงทั้งฝูงก็รู้สึกว่าจะมีระเบียบวินัยดีขึ้น

เพราะทั้งที่ไปเยี่ยมลิงหลายครั้งก็ได้พบแต่ลิงไม่ได้พบกับคนเลย

ถามลิงมันก็ไม่บอกให้

โอ้อวดตัวหนึ่งมันมากระซิบที่หูว่า

ผมไม่กล้าเอ่ยชื่อท่านหรอกครับ ผมกลัว

เป็นยังงั้นไป

(6 กรกฎาคม 2520 : 7)

ลิงแกมบายนที่เป็นหัวหน้าฝูงลิงเมื่อสามปีที่แล้ว น่าจะหมายถึงหัวหน้า
คณะรัฐบาลไทยในช่วง พ.ศ. 2518 ซึ่งได้แก่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ซึ่งนัก
หนังสือพิมพ์ให้สมญานามว่าเป็น “ราชาเลี้ยงลิง”

ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2518 และได้จัดตั้งรัฐบาลร่วมกับพรรคเกษตรสังคม แต่เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2518 จำนวน 269 คนนั้น สังกัดพรรคการเมืองต่าง ๆ กันถึง 22 พรรค จึงเกิดปัญหาข้อขัดแย้งกันอย่างมากมาย เมื่อรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช แถลงนโยบายต่อสภาเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2518 ผลจึงปรากฏว่าสภาลงมติไม่ไว้วางใจ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจึงพ้นสภาพไป

หัวหน้าฝูงใหม่ที่ปกครองฝูงลิงอยู่ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2520) น่าจะหมายถึง นายชานินทร์ กรชัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี ในช่วงปฏิบัติการปกครองแผ่นดิน รัฐบาลชุดนี้มีนโยบายการปกครองประเทศโดยปิดกั้นเสรีภาพของบุคคลในหลาย ๆ ด้านด้วยกัน ดังที่กล่าวแล้วในบทที่สอง (ว่าด้วยเรื่องสภาพทางการเมืองในช่วงปฏิบัติการปกครองแผ่นดิน) ม.ร.ว.ศีกฤทธิ ปราโมช จึงกล่าวล้อเลียนว่าถึงตัวหนึ่งไม่กล้าแม้แต่จะเอ่ยถึงชื่อหัวหน้าฝูงเพราะกลัวอำนาจเผด็จการนั่นเอง

เรื่องล้อเลียนเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาวะความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัว ทุกคนประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน ม.ร.ว.ศีกฤทธิ ปราโมช นำเรื่องสภาพทางเศรษฐกิจมาเขียนในทำนองล้อเลียนเกี่ยวกับภาวะค่าครองชีพดังนี้

ล้อเลียนเกี่ยวกับเรื่องราคาสินค้า

“กับข้าวของกินแพงหรือครับ ?

ไม่เห็นจะต้องทุบข้าวตอนที่ทรงไหนด คอยตามหลังท่านรัฐมนตรีท่านไปจ่ายตลาด ก็ซื้อของได้ถูก ๆ ถมเถไปจะกินไม่หมดเสียอีก”

(19 กันยายน 2520 : 7)

ข้อความดังกล่าวล้อเลียน นายสมัคร สุนทรเวช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่าตนเองได้ออกไปจ่ายตลาดเพื่อพิสูจน์ว่าราคาสินค้าต่าง ๆ ไม่แพงดังที่เขากล่าวไว้ในหนังสือพิมพ์¹ แต่ตามความเป็นจริงแล้ว ความเห็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยผิดกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ เพราะราคาสินค้าในขณะนั้นเกือบทุกชนิดสูงมาก (ดังได้กล่าวรายละเอียดแล้วในบทที่สองว่าด้วยสภาพทางเศรษฐกิจในสมัยรัฐบาลนายชาตินิรธร ภัยวิเชียร)

นอกจากนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้ล้อเลียนเกี่ยวกับเรื่องราคาอาหารโดยใช้วิธีสนทนากับพริก (โวหารบุคลาธิษฐาน) ไว้ตอนหนึ่งว่า

"คุยกับของกินได้ความรู้ดี ๆ อย่างนี้แหละครับ
วันหลังผมจะคุยกับมันแล้วเอามาเล่าสู่กันฟังอีก
จะใคร่รู้กันเสียที่ว่าทำไมมันจึงแพงนัก"

(27 พฤษภาคม 2520 : 7)

เรื่องล้อเลียนสังคมและวัฒนธรรม

สังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์ นับตั้งแต่การแสดงพฤติกรรม สภาพความเป็นอยู่ ระเบียบประเพณีวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นมนุษย์ได้เรียนรู้จากสังคมของตนและสิ่งสมถายทอดสืบต่อกันมาซึ่งบางสิ่งบางอย่างเป็นเรื่องที่ควรเปลี่ยนแปลงเพราะไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องค่านิยม และความเชื่อบางประการของคนไทย

นอกจากนี้การรับวัฒนธรรมบางอย่างของชาวตะวันตกมาใช้อย่างทำให้เสียเอกลักษณ์ของความเป็นไทยก็ควรที่จะแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

¹ เศรษฐสยาม (นามแฝง) "เศรษฐกิจ" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้นำเรื่องดังกล่าวมาเขียนล้อเลียน
เสียดสีดังนี้

ล้อเลียนค่านิยมของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องความทรนั่ร่าไม่เพื่อย เช่น

"ผมเคยถามเขาว่าทำไมต้องกู้เงินมาซื้อรถนั่งที่ใหญ่เกินตัวเขาตอบว่า
เพื่อความสะดวกในการติดต่อเวลาไปติดต่อกับใครถ้าโทรศัพท์ประจำทาง
หรือรถเล็กไปก็ติดต่อยากเพราะคนที่ต้องการจะติดต่อด่วนนั้นเขาจะไม่
สนใจ

ครั้นถามว่าไปติดต่อเรื่องอะไร เขาก็ตอบว่าไปติดต่อกู้เงินมาใช้
เป็นยั้งกันไป"

(26 พฤษภาคม 2520 : 7)

ล้อเลียนความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องโหราศาสตร์

โหราศาสตร์นั้นตั้งอยู่บนฐานที่ว่าดาวนพเคราะห์นั้นมีอิทธิพลต่อการ
กระทำและโชคชะตาของคนในโลกนี้

ผมไม่เถียงครับ

ถ้าใครจะออกไปนั่งอยู่กลางแจ้งแดดตั้งแต่เช้าผมก็อาศัยหลักโหราศาสตร์
พยากรณ์ได้เลยว่า คน ๆ นั้นจะต้องกลับเข้านั่งในร่มภายในเวลา
เพียงวัน

ทำไมหรือครับ

ก็อิทธิพลของอาทิตย์มันทำเอานะซี"

(3 มีนาคม 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ล้อเลียนโดยใช้วิธีพยากรณ์แบบ "กำปั้นทุบดิน" เพราะคนที่ออกไปนั่งอยู่กลางแจ้งแต่เช้าจนเที่ยงวันนั้น ย่อมจะทนความร้อนของดวงอาทิตย์ไม่ได้จึงต้องกลับเข้ามานั่งในร่ม

อีกตอนหนึ่งล้อเลียนความเชื่อต้องมงายในเรื่องไสยศาสตร์ของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องการทรงเจ้าเข้าผี เอาไว้ว่า

"ที่มว่ามาทั้งหมดนี้ ไม่มีประโยชน์ส่วนตัวเขามาเกี่ยวข้องเลย
แม่แต่นึกเคียว

เพราะถึงตอนนั้นผมก็คงไปเข้าทรงใครหรือ "ประทับทรง" ใครอยู่ที่ไหนแล้วก็ไม่รู้
แต่คงบอกห่วยสะบัดขอไปเลย"

(6 ธันวาคม 2519 : 3)

การเข้าทรงเพื่อขอหวยหรือเลขท้ายลอตเตอรี่นั้นเป็นที่นิยมกันมากในหมู่คนไทย ผู้ที่เข้าทรงจะเป็นผู้ที่มีความนิยมนับถือและนำของกำนัลไปฝากตัวเป็นศิษย์มากมายเพื่อมุ่งหวังจะขอให้ตนได้มีโอกาสถูกหวยได้คืนบ้าง ถูกลอตเตอรี่บ้าง หรือเพื่อจุดประสงค์อื่น ๆ บ้าง

นอกจากนี้ยังได้ล้อเลียนการรับวัฒนธรรมของชาวตะวันตกในเรื่องการแต่งกาย ตลอดจนกิริยาท่าทาง โดยแทรกการล้อเลียนไว้ในการวิจารณ์ "ละครใน" เรื่องอิเหนาของกรมศิลปากร ดังนี้

"ละครในตอนมุนษาเสียงเหียนนั้นแต่ก่อนเคยเล่นอยู่ข้างในวัง มีแต่นางในคู่ล้วน ๆ ละครตอนนี้จึงเป็นละครที่ฝรั่งเรียกว่า Thriller หรือสยองขวัญ

เสียงเทียนไปเสียงเทียนมาเกิดไฟดับมีมือผู้ชายมาตองตัวในความมืด
 ผู้หญิงสมัยโบราณแล้วจะต้องเปลวไฟเป็นบ้า
 ผู้หญิงสมัยนี้แล้วคงจะพูดเป็นภาษาฝรั่งว่า

So What ?

แปลเป็นไทยว่า "แล้วยังไง" ?

ขอমনางบุนมาของกรมศิลปากรว่ายังร้องว้าย ก็เป็น
 ผู้หญิงสมัยนี้เขาร้องอย่างเหมมว่า Ouch ! จะบอกให้"

(18 เมษายน 2520 : 7)

การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัว
 การเสนอเนื้อหาของเรื่องเหล่านี้ โดยการล้อเลียนให้เห็นข้อบกพร่องบางประการ
 จึงทำให้เกิดอารมณ์ขันแก่ผู้อ่านได้มาก

เรื่องเบ็ดเตล็ด

เรื่องเบ็ดเตล็ด หมายถึง เรื่องที่นอกเหนือจากเรื่องการเมือง
 เศรษฐกิจ และสังคม ดังได้กล่าวมาแล้วเป็นเรื่องที่เขียนโดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้อ่าน
 ได้รับความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ แต่บางครั้งก็ให้ข้อคิดโดยการล้อเลียนและประชด
 ประชันอยู่ด้วยในตัว

บทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ
 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ อยู่มากเช่น
 เรื่องเกี่ยวกับ

สัตว์

ต้นไม้

อาหาร

สุขภาพอนามัย

บางเรื่องให้อารมณ์ขันแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี เช่น
กล่าวถึงเรื่องคุณสมบัติของไส้เค็มนอกจากไส้เค็มนจะมี
ประโยชน์ในการช่วยให้ดินที่ใส่ในการกลีกรรรมดีขึ้นแล้ว ยังสามารถเพิ่มปริมาณ
โปรตีนให้แก่โลกได้อีกด้วย บริษัทเหยื่อ (ปลา) แห่งอเมริกาเหนือจำกัด จึงได้คิด
ตำราอาหารที่ใส่ไส้เค็มนั้น

"ขณะนี้บริษัทที่กล่าวถึงข้างต้นเชื่อว่าเขาได้เก็บตำราอาหารที่ใส่ไส้เค็มน
ไว้ถึงหมื่นอย่างแล้ว ชื่อน่ากินทั้งนั้น

เช่นขนมซอสแอปเปิ้ลประหลาดจิต (กินาประหลาดจริง ๆ) ไส้เค็มน
ชุบแป้งทอดอย่างวิเศษสุด และพริกหวานยัดไส้เค็มน

ขอคัดเอาตัวบทหนึ่งมาลงไว้ให้คลื่นไส้กันเล่น

อาหารจานนี้เรียกว่า "ชิ้นชมธรรมชาติ"

เครื่องปรุง

ไส้เค็มน	$1\frac{1}{2}$	ปอนด์
หอมใหญ่สับ		ครึ่งหัว
น้ำต้มไก่	$\frac{1}{4}$	ถ้วย
ครีมเปรี้ยว	1	ถ้วย
เนย	3	ช้อนโต๊ะ
เห็ด	$\frac{1}{2}$	ถ้วย (จะไม่ใช้ก็ได้)
แป้งสาลี		

วิธีทำ

ตำรอกไส้เค็มนให้สะอากด้วยวิธีต้มให้เดือดสามครั้ง แล้วเอาเข้าใส่
เตาอบด้วยความร้อน 350 องศาฟาเรนไฮต์เป็นเวลา 15 นาที

เอาไส้เคื่อนที่สำรวจแล้วมาคลุกแป้ง แล้วทอดด้วยเนยให้เหลือง
ใส่เกลือตามชอบ เอน้ำไก่ใส่ลงในกะทะแล้วเคี่ยวด้วยไฟอ่อน ๆ 30
นาที คอยคนอย่าให้ติดก้นกะทะ เอาหัวหอมผัดกับเนยแยกไว้อีกต่างหาก
แล้วเอาเห็ดลงผัดกับเนยจนสุก เอาเห็ดกับหัวหอมที่ผัดแล้วผสมกับไส้เคื่อน
เอาครีมเปรี้ยวใส่ลงไป แล้วยกขึ้นโรยประพูนกับข้าวสุกหรือเส้นหมี่ลวก
ก็ได้

ครบ อวก

อ่านบทความนี้แล้วก็สังเวช นักเขียนคอลัมน์เมืองไทยทุกวันนี้ชอบ
เรื่องที่จะเขียนถึงกับต้องเอาไส้เคื่อนมาเขียนหากินกันแล้ว"

(6 พฤษภาคม 2520 : 7)

จะเห็นได้ว่า ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ไม่ไ้มุ่งจะเขียนเรื่อง
ไส้เคื่อน หรืออาหารที่ทำจากไส้เคื่อนโดยตรงแต่มุ่งสื่อให้นักเขียนคอลัมน์หนังสือพิมพ์
ของไทยในช่วงสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ว่าจะขาดเสรีภาพในการเขียน
วิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองและสังคม จนต้องนำเรื่องเบ็ดเตล็ดซึ่ง
บางครั้งก็ค่อนข้างจะไร้สาระมาเขียน

3.2.3.2 สร้างอารมณ์ขันโดยการไ้ภาษา

ภาษาเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ดังนั้นความ
สามารถในการไ้ภาษาอย่างมีศิลปะจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่นักเขียนจะสามารถสร้าง
อารมณ์ขันให้แก่ผู้อ่านได้ เจตนา นาควัธระ กล่าวว่า "เรื่องของภาษาที่ทำให้เกิด
ความขบขันนับได้ว่าเป็นจุดเด่นของวรรณศิลป์ นักประพันธ์ที่มีความสามารถมักจะไ้
ภาษาเลี้ยวลอคคเคี้ยวไปได้ตามที่เขาค้องการ"¹

¹เจตนา นาควัธระ "อารมณ์ขันในวรรณคดี" ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี

จากการศึกษาบทความคอลัมน์ "ข้าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ"
พบว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีกลวิธีสร้างอารมณ์ขันโดยใช้ภาษาคำนี้

3.2.3.2.1 สร้างคำศัพท์ใหม่

การสร้างคำศัพท์ใหม่นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อล้อเลียนบุคคลบางกลุ่ม โดยเฉพาะบุคคลในระดับผู้บริหารประเทศ เช่น สร้างศัพท์ คำว่า "คนชวาน้ำ" ใ้ดังนี้

"...ชาวในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นในความเห็นหรือในทรรศนะของผม
ก็เป็นชาวเกี่ยวกับคนชวาน้ำ ทั้งนั้น
ทำไมจึงเรียกว่าคนชวาน้ำ ?
เพราะไม่มีน้ำยาครับ"

(14 กรกฎาคม 2520 : 7)

"คนชวาน้ำ" ในที่นี้หมายถึง คนที่ไม่มีความสามารถ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช สร้างคำศัพท์ "คนชวาน้ำ" ขึ้นโดยการดัดแปลงมาจากชื่ออาหารชนิดหนึ่ง
ของไทย คือ "ขนมจีนชวาน้ำ"

และอีกตอนหนึ่งได้สร้างคำศัพท์ คำว่า "สภาสังคญาติ" เพื่อ
ล้อเลียนสภาพปฏิบัติการปกครองแผ่นดินในสมัยนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ดังนี้

"สมัยนี้เป็นสมัยที่คนชอบสอนกัน...
วันนี้ผมถึงขอสอนบ้าง
ขอสอนสภาปฏิรูปว่าพึงรู้และปฏิบัติปรีธรรมเจ็ด ด้วยความรอบคอบ
ระมัดระวัง
ประการสำคัญต้องรู้ข้อัตัญญตา คือรู้จักว่าตนเป็นใคร

รู้ไหมชาวบ้านทุกวันนี้เขาเรียกสถาปนาปฏิรูปว่า สภาสังคายนา"

(25 ธันวาคม 2519 : 3)

ทั้งนี้เพราะสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จำนวน 340 คนที่ได้รับการแต่งตั้งในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร นั้นส่วนใหญ่ มีความใกล้ชิดและเป็นญาติกับผู้บริหารประเทศในขณะนั้นทั้งสิ้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงเรียกสภานี้เสียใหม่ว่า "สภาสังคายนา"

3.2.3.2.2 การใช้โวหาร

โวหารเป็นศิลปะในการใช้ภาษาอย่างหนึ่ง* การใช้ภาษา เปรียบเทียบแสดงโวหารบางประเภทสามารถสร้างให้เกิดอารมณ์ขันแก่ผู้อ่านได้ โดยการยกข้ออุปมาที่มีลักษณะชวนขันมาใช้ในการเปรียบเทียบบ้าง โดยใช้วิธีกล่าว โอ้อวดและกล่าวประชดประชันบ้าง ดังนี้

การกล่าวเปรียบเทียบ

อารมณ์ขันที่เกิดจากการนำข้ออุปมาและอุปไมยมาเปรียบเทียบกัน พบในโวหารสามชนิด** คือ สิมิลี (Simile) เมตาฟอร์ (Metaphor) และอุทาหรณ์ (Analogy) อุปมาและอุปไมยบางอย่างก่อให้เกิดอารมณ์ขัน เช่น

* ศึกษารายละเอียดได้ในบทวิเคราะห์เรื่องโวหาร หน้า 125 - 172

** โปรดดูรายละเอียดของโวหารทั้งสามชนิดได้ในบทวิเคราะห์เรื่องโวหาร หน้า 123 - 143

นำกระพอม (ภาชนะขนาดใหญ่สำหรับบรรจุข้าวเปลือก) มา
เปรียบเทียบกับคนที่มีรูปร่างอ้วนมาก ๆ ว่า

"อ้วนราวกับพอม"

เปรียบเทียบสมรรถภาพทางเพศของคนที่มีอายุ 40 - 50 ปีว่า
ไม่สามารถจะทำให้เปิดปั๊มติ๊กเป็นเครื่องวิทยุญี่ปุ่นได้

เปรียบเทียบการแก้ภาพพจน์ว่าไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ง่าย ๆ เหมือนกับ
การแก้ผ้า การแก้ภาพพจน์นั้นทำแทนกันไม่ได้ ต้องทำด้วยตนเอง เช่น เกี่ยวกับการกิน
เข้าไปหรือถ่ายออกมา

เปรียบเทียบอาการตกตะลึงของฝรั่งเมื่อได้ยินคนไทยพูดภาษาอังกฤษ
ไทยว่าเหมือนกับพระเห็นชาวเขน

ข้ออุปมาและอุปไมยดังกล่าวเป็นสิ่งที่ชวนให้เกิดอารมณ์ขัน

การกล่าวโอ้อวด

การสร้างอารมณ์ขันโดยการกล่าวโอ้อวดนั้นพบในโวหารประเภท
อหิพจน์* (OverStatement) ซึ่งมีลักษณะเป็นการกล่าวโอ้อวดเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน
แก่ผู้อ่านโดยตรง

การกล่าวประชด

วิธีการประชด (Verbal Irony) นั้น ผู้เขียนมิได้
กล่าวอย่างตรงไปตรงมาแต่มีเจตนาแฝงความหมายบางอย่างไว้ให้ผู้อ่านคิดเอาเอง
บางครั้งผู้เขียนมีความคิดอย่างหนึ่งแต่กล่าวออกมาอีกอย่างหนึ่งให้มีความหมายไป
ในทางตรงกันข้าม จึงก่อให้เกิดอารมณ์ขันแก่ผู้อ่านได้มาก

* ตัวอย่างโวหารอหิพจน์ได้ในหน้า 158 - 163

* ตัวอย่างวิธีการกล่าวประชดได้ในหน้า 152 - 157

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันที่แทรกอยู่ในบทความคอลัมน์ "ข้าวโกดนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังกล่าวมานี้เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้บทความของท่านเป็นที่สนใจแก่ผู้อ่านโดยทั่วไป อารมณ์ขันมิใช่เรื่องเหลวไหลไร้สาระ แต่หากเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้งานศิลปะต่าง ๆ มีคุณค่าเพิ่มมากขึ้น อารมณ์ขันที่แทรกอยู่ในบทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นั้น นอกจากจะทำให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิงใจจนคลายความตึงเครียดจากเรื่องหนักสมองต่าง ๆ แล้วยังชี้ให้เห็นจุดบกพร่องบางประการในสังคมไทยที่ควรแก่การปรับปรุงแก้ไขอีกด้วย

วิเคราะห์ทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

ตอนที่ 1

เนื้อหาสังเขปของบทความคอลัมน์ "ข่าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ"

บทความเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วประเภทสารคดีที่มีเนื้อหาสาระมุ่งเสนอความรู้ และความคิดเป็นประการสำคัญ บทความคอลัมน์ "ข่าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสังคมไทยจำนวน 175 บทนั้น มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ สามารถจัดแยกประเภทได้หาประเภทด้วยกันคือ

1. การเมือง
2. เศรษฐกิจ
3. สังคม
4. บทบาทของหนังสือพิมพ์
5. เรื่องเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ

การจัดแบ่งประเภทของบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และบทบาทของหนังสือพิมพ์นั้นไม่สามารถแบ่งแยกกันได้อย่างเด็ดขาดเพราะเนื้อหาของบทความทั้ง 4 ประเภทนี้ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังที่ สุจิตรา คุปตารักษ์ กล่าวไว้ว่า

"การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การเมืองเป็นตัวกำหนดเศรษฐกิจและสังคม เศรษฐกิจมีผลต่อการเมืองและสังคม ขณะเดียวกันสังคมก็เป็นผลสะท้อนของการเมืองและเศรษฐกิจ"¹ สำหรับเรื่องบทบาทของ

¹สุจิตรา คุปตารักษ์ วิเคราะห์บทสร้อยกรองของนายผี หน้า 291

หนังสือพิมพ์นั้นขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลนั่นเอง แต่เพื่อความสะดวกในการศึกษาจึงได้แยกเนื้อหาของบทความทั้งสี่ประเภทออกจากกันโดยพิจารณาว่าบทความใดมีเนื้อหาเน้นหนักไปในเรื่องใดก็จัดไว้ในประเภทนั้น ๆ เช่น บทความที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องระบอบการปกครอง นโยบายการปกครองภายในประเทศ นโยบายการต่างประเทศและบทบาททางการเมืองของประชาชน จัดเป็นบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง บทความที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องการผลิตปัญหาการครองชีพ และการส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของประชาชน จัดเป็นบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ บทความที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่อง ปัญหาสังคม คานิยม ความเชื่อ ประเพณี ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมของไทย จัดเป็นบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสังคม บทความที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องหน้าที่ และเสรีภาพในการเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ จัดเป็นบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ ส่วนบทความที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมานี้จัดเป็นบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเบ็ดเตล็ด

บทความแต่ละประเภทดังกล่าวมีเนื้อหาโดยสังเขปดังนี้

1. บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง

บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองในคอลัมน์ "ข่าวไกลนา" และ "คลื่นไต้ฟ้า" มีจำนวนทั้งหมด 32 บท แบ่งออกเป็นสองประเภทคือ เนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองในประเทศและการเมืองระหว่างประเทศ

1.1 การเมืองในประเทศ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
1	11 ต.ค.19	เรื่องความเป็นมาของพรรคประชาธิปัตย์ และสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล
2	19 ต.ค.19	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยว่าความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นขึ้นอยู่กับสภาพเหตุการณ์ของแต่ละประเทศ
3	24 ธ.ค.19	กล่าวถึงข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2518 เกี่ยวกับบทบัญญัติเรื่องการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
4	25 ธ.ค.19	กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินพร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นว่า รัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ตั้งสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินขึ้นมาเพราะต้องการ

ลำดับที่	วัน เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
5	10 ม.ค.20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องจอมพล ประภาส จารุเสถียร กลับเข้ามาเมืองไทยว่า เป็นการกระทำที่ไม่สมควร เพราะอาจเป็นสาเหตุ ทำให้เกิดความขัดแย้งวุ่นวายขึ้นได้
6	13 ม.ค.20	ให้ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงของรัฐบาล ว่าหากประเทศใดต้องการมีรัฐบาลที่เข้มแข็ง เด็ดขาดก็ควรพยายามทำให้รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นเป็น รัฐบาลที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนอย่าง แท้จริง
7	18 ม.ค.20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการสร้าง ความสามัคคีว่าการสร้างความสามัคคีในชาติ ควรเริ่มด้วยการสร้างเกียรติศักดิ์ในชาติ
8	22 ม.ค.20	กล่าวถึงผลเสียจากการที่นักการเมืองเข้ามา เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการประจำ
9	26 ม.ค.20	กล่าวสนับสนุนมาตรการในการปราบปราม ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ของรัฐบาลนายธานินทร์ กรียวิเชียร
10	19 ส.ค.20	กล่าวถึงนักการเมืองของไทยว่ามีนักการเมือง บางส่วนเข้ามาสู่วงการเมืองเพราะหวังที่จะได้ ลาภ ยศ และอำนาจ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
11	20 ส.ค.20	กล่าวถึงนักการเมืองที่เห็นแก่ตัวของไทย สองประเภท ประเภทแรกคือนักการเมืองที่ต่อสู้ แข่งขันทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง ประเภทที่สองคือพวกที่คอยรับการแต่งตั้งให้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง
12	22 ส.ค.20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องสาเหตุแห่ง ความเห็นแก่ตัวของนักการเมืองว่ามาจากการ แสวงหาประโยชน์ส่วนตัว
13	1 ก.ย.20	กล่าวถึงข้อเสนอเกี่ยวกับการปฏิรูประเบียบ บริหารราชการส่วนภูมิภาคของสมาชิกสภาปฏิรูป การปกครองแผนดินในสมัยรัฐบาล นายชวนินทร์ กรชัยวิเชียร
14	9 ก.ย.20	กล่าวถึงผลเสียเนื่องจากการที่รัฐบาลใช้ อำนาจตามมาตรา 21 แห่งรัฐธรรมนูญ
15	19 ก.ย.20	กล่าวประชกเกี่ยวกับเรื่องที่รัฐบาลจกรายการ รายงานผลสำเร็จในการปฏิบัติงานทางสถานีวิทยุ และโทรทัศน์
16	24 ก.ย.20	ความหมายของการปกครองระบอบประชาธิปไตย กับระบอบเผด็จการ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
		<u>การเมืองของกรุงเทพมหานคร</u>
17	7 ม.ค. 20	กล่าวถึงอุปสรรคในการบริหารงานของ กรุงเทพมหานครในสมัยที่นายธรรมบุญ เทียนเงิน ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
18	10 มี.ค. 20	เรื่องความขัดแย้งระหว่าง นายธรรมบุญ เทียนเงิน ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กับ นายมงคล ลิ้มโธจน์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
19	9 เม.ย. 20	ให้ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องความขัดแย้งในการ บริหารงานของกลุ่มผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ว่า อาจเป็นสาเหตุทำให้ประชาชนเสื่อมความศรัทธา ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
20	4 พ.ค. 20	เรื่องคณะรัฐบาลใช้อำนาจตามมาตรา 21 ปลดผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพ มหานครออกจากตำแหน่งพร้อมทั้งยกเลิกระบบ การบริหารของกรุงเทพมหานครทั้งหมด

1.2 การเมืองระหว่างประเทศ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
21	9 ต.ค. 19	ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของไทยว่าประเทศไทยควรดำเนินนโยบายผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านไว้ให้มากที่สุด พร้อมกันนั้นก็ควรเร่งสร้างแสนยานุภาพทางทหารให้เข้มแข็ง
22	15 พ.ย. 19	กล่าวถึงเรื่องที่สหรัฐอเมริกาทิ้งอาวุธยุทธโธปกรณ์ไว้ในประเทศเวียดนามเป็นจำนวนมากหลังจากเสร็จสิ้นสงครามเวียดนาม ซึ่งทั้งนี้จะเป็นผลทำให้ประเทศไทยมีกำลังครองค้อยกว่าประเทศเวียดนาม
23	27 ต.ค. 19	ให้ข้อคิดเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยประการหนึ่งว่า ประเทศไทยไม่ควรเข้าไปผูกพันกับประเทศมหาอำนาจประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป
24	9 ก.พ. 20	เรื่อง นายลีควนยู นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ เดินทางมาเยือนประเทศไทยในวันที่ 30 มกราคม 2520 - 2 กุมภาพันธ์ 2520
25	11 ก.พ. 20	กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เขมรลอบเข้ามาฆ่าคนตามหมู่บ้านชายแดนไทย พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นว่า เขมรที่เข้ามาทำฆาตกรรมครั้งนี้อาจเป็นกลุ่มเขมรเสรี

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
26	24 ก.พ. 20	เรื่องรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเชิญ คร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ไปชี้แจงสถานการณ์ของประเทศไทย
27	28 ก.พ. 20	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงเรื่อง สถาบันการต่างประเทศแห่งประชาชนจีนเชิญ ตนเองไปเยือนประเทศจีน
28	2 เม.ย. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาผู้อพยพ ชาวลาวที่ลี้ภัยเข้ามาอยู่ในประเทศไทยว่า นอกจากจะมีปัญหาในเรื่องที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค และเครื่องใช้ที่จำเป็นอื่น ๆ แล้ว ยังอาจทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงภายใน ประเทศอีกด้วย
29	4 มิ.ย. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาระหว่าง ประเทศไทยกับประเทศเวียดนามว่าการขัดแย้ง กันทางทหารนั้นอาจเกิดขึ้นได้ และไทยจะต้อง เป็นฝ่ายรับอย่างแน่นอน
30	5 ส.ค. 20	กล่าวถึงเรื่องที่มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า สาเหตุที่ทหารเขมรเข้ายึดหมู่บ้านชายแดนไทยใน เขตจังหวัดปราจีนบุรีนั้นเพราะรัฐบาลเขมรมี จุดประสงค์ต้องการเบนความสนใจของชาว เขมรจากความเคียดแค้นต่อภายในประเทศ มาสู่เหตุการณ์ชายแดน

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
31	10 ส.ค. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เขมร เข้ามาล้อมคนไทยในเขตชายแดนว่าปกติควร ใช้มาตรการทางการทูตแก้ไข แต่เมื่อฝ่ายเขมร ไม่ยอมติดต่อดีเจรจาด้วยจึงควรใช้มาตรการทาง ทหาร
32	29 ก.ย. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับชาวเรือ ประเทศไทย จะปิดเส้นทางขนส่งน้ำมันไป ประเทศลาว จะทำให้ประชาชนลาวได้รับ ความเดือดร้อนและอดอยากมากขึ้น และในที่สุด อาจจะพากันหนีข้ามเขตแดนเข้ามาในประเทศไทย ก่อให้เกิดปัญหาแก่รัฐบาลไทยต่อไปอีก

2. บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจในคอลัมน์ "ข่าวโกดนา"
และ "คลื่นไต้ฝุ่น" มีจำนวนทั้งหมด 15 บทความ และมีเนื้อหาโดยสังเขปดังนี้

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
1	4 ธ.ค. 19	กล่าวถึงเรื่องกลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมัน (OPEC) ประกาศจะขึ้นราคาน้ำมันอีก พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะว่าประเทศไทยควรเตรียมตัวเพื่อรับสถานการณ์ เช่น ควรลดการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกหรือรถสิบล้อ และเพิ่มการขนส่งสินค้าโดยทางเรือและทางรถไฟให้มากขึ้นเพราะเป็นวิธีที่จะช่วยประหยัดน้ำมันได้มาก
2	7 ธ.ค. 19	กล่าวถึงเรื่องการขึ้นราคาน้ำมันดิบของกลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมันที่มีความคิดเห็นแตกแยกกันออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายแรกมีความคิดเห็นว่าไม่ควรจะขึ้นราคาน้ำมันดิบให้สูงมากนัก ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่า ควรจะขึ้นราคาน้ำมันดิบให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้
3	21 ธ.ค. 19	เรื่องกลุ่มธนาคารและสถาบันการเงินต่างประเทศแสดงความช่วยเหลือทางการเงินแก่บริษัทน้ำมันสยามสากลจำกัด

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
4	15 ม.ค. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องบริษัทปูนซีเมนต์ไทยลงโฆษณาในนิตยสารนิวส์วิคชักชวนให้ชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศไทยว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง ควรให้การสรรเสริญ เพราะธุรกิจเอกชนควรจะมีส่วนช่วยเหลือและส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศไทยมั่นคง
5	25 ม.ค. 20	กล่าวถึงการปรับปรุงบริการด้านต่าง ๆ ของการรถไฟไทย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้ที่มีกิจธุระต้องเดินทางอยู่เป็นประจำควรจะใช้บริการของการรถไฟ เพราะจะเป็นการช่วยแก้ปัญหาเรื่องราคาน้ำมันแพงได้ส่วนหนึ่งด้วย
6	5 ก.พ. 20	กล่าวถึงแถลงการณ์ร่วมระหว่างประเทศไทยกับสิงคโปร์เรื่องการให้สิทธิพิเศษระหว่างกันในการลดภาษีร้อยละ 10 สำหรับสินค้าทุกชนิดของทั้งสองประเทศ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
7	7 พ.ค. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อตกลงระหว่างไทยกับสิงคโปร์ เรื่องการตั้งบริษัทค้าพืชผลทางกสิกรรมร่วมกันว่า การร่วมมือกันในข้อตกลงดังกล่าวนี้คือในหลักการแต่การพิจารณาให้รอบคอบแล้วประเทศไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบ
8	20 พ.ค. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มเงินเคียนไทแก่ข้าราชการว่าไม่สามารถจะแก้ปัญหาการครองชีพได้เพราะเมื่อรัฐบาลประกาศเพิ่มค่าจ้างเงินเคียน ราคาของที่แพงอยู่แล้วก็จะยิ่งแพงขึ้นไปอีก
9	26 พ.ค. 20	กล่าวถึงลัทธิ Consumerism หรือ "อติเรกนิยม" ซึ่งหมายถึงระบบการผลิตและการดำรงชีวิตที่ถือเอาความฟุ่มเฟือยเป็นที่ตั้ง
10	21 ก.ค. 20	กล่าวถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถนำเงินตราเข้าประเทศได้ปีละมาก ๆ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
11	1 ส.ค. 20	กล่าวถึงโรงแรมหมู่บ้านแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี ว่าเป็นโรงแรมที่มีความสงบน่ารักนรมย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะว่า เจ้าของโรงแรมควรจะรักษาและคุ้มครองสัตว์ป่าในบริเวณนั้นไว้เพื่อให้โรงแรมแห่งนี้คงสภาพเป็น Jungle Hotel เพราะจะเป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวได้มาก
12	17 ส.ค. 20	กล่าวเปรียบเทียบภาวะเศรษฐกิจในสมัยรัชกาลที่ 7 กับปัจจุบันว่า แตกต่างกัน อย่างตรงกันข้ามเพราะปัญหาเศรษฐกิจในสมัยรัชกาลที่ 7 เป็นปัญหาเรื่องของอุก เงินตรา มีค่าสูงเกินไป แต่ปัญหาเศรษฐกิจปัจจุบันเป็นปัญหาเรื่องของแพง เงินตรามีค่าตกต่ำ
13	14 ก.ย. 20	ปัจจุบันประเทศทางแถบยุโรป และอเมริกา นิยมสั่งซื้อเนื้อกระทายและหนูนากจากประเทศไทย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ข้อเสนอแนะว่า รัฐบาลควรสนับสนุนให้ประชาชนเลี้ยงกระทาย และหนูนากให้ได้มาตรฐานเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
14	15 ก.ย. 20	รัฐบาลไม่ยอมให้ปูนซีเมนต์ขึ้นราคาเพราะเกรงจะทำให้การก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ทั่วประเทศมีราคาสูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นบริษัทปูนซีเมนต์ไทยจึงไม่สามารถจะขยายการผลิตปูนซีเมนต์ให้เพียงพอแก่ความต้องการภายในประเทศได้ ในที่สุดประเทศไทยต้องสั่งซื้อปูนซีเมนต์จากประเทศญี่ปุ่นเข้ามาใช้ในราคาที่แพงกว่าปูนซีเมนต์ที่ผลิตได้ในประเทศถึงหนึ่งเท่าตัว
15	22 ก.ย. 20	ในปี 2520 การรถไฟไทย มีกำไร 2 ล้านบาท ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวชมเชยว่าความสำเร็จในครั้งนี้นับเป็นความวิริยะอุตสาหะของเจ้าหน้าที่การรถไฟทั้งหมด แสดงให้เห็นความพยายาม และความสามารถในการปรับปรุงกิจการรถไฟได้เป็นอย่างดี

3. บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพสังคม

บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพสังคมไทยในคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" มีจำนวนทั้งหมด 81 บทความ และแบ่งออกเป็นเรื่องต่าง ๆ 6 ประเภทด้วยกันคือ ปัญหาสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี ศาสนา และ ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะกล่าวถึงเนื้อหาของบทความแต่ละประเภทโดยสรุปดังนี้

3.1 ปัญหาสังคม

บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาสังคมมีจำนวน 24 บทความ แบ่งออกเป็นปัญหาในด้านต่าง ๆ 5 ประเภทได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาการทุจริตและความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมในวงราชการ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
		3.1.1 <u>ปัญหาอาชญากรรม</u>
1	9 มี.ค. 20	เรื่องสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ถูกตีหัวด้วยไม้คนแปลก
2	16 เม.ย. 20	กล่าวถึงเรื่องการค้าเด็กในยุโรปและอเมริกา พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นว่าคนที่ได้รับประโยชน์จากการขายเด็กไม่ใช่พ่อ-แม่ของเด็กแต่เป็นคนกลางที่มีอาชีพรับเด็กมาขายจึงทำให้เกิดตลาดมีค่างเด็กขึ้นและอาชีพค้าเด็กในโคแพร่หลายเข้ามาในเมืองไทยด้วย

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
3	28 เม.ย. 20	กล่าวถึงเรื่องที่มีผู้เสนอให้เก็บเงินค่าที่อยู่อาศัยจากศิษย์วัด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นคัดค้านโดยให้เหตุผลว่า พระกับศิษย์วัดนั้นเป็นสถาบันครูกับศิษย์ ที่มีมาแต่โบราณการเก็บเงินค่าที่อยู่อาศัยจากศิษย์วัดจะทำให้เด็กวัดเห็นว่าวัดเป็นหอพัก หมดความกตัญญูแก่เวทียิ่งอาจเป็นผลทำให้สภาพสังคมส่วนหนึ่งเสื่อมทรามลง
4	11 พ.ค. 20	แสดงความคิดเห็นว่า อาชญากรรมประเภทข่มขืนแล้วฆ่าถูกข่มขืนนั้นคนร้ายจะต้องเป็นคนที่มีจิตวิปลาส การลงโทษอาชญากรดังกล่าวด้วยวิธีรุนแรงโดยใช้อำนาจตามมาตรา 21 นั้นสามารถ วนอาชญากรลงได้ แต่ไม่ใช่วิธีที่จะป้องกันอาชญากรรมประเภทนี้
5	9 ก.ค. 20	กล่าวถึงเหตุการณ์โจรจับคนไปเรียกค่าไถ่ที่อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี
6	15 ก.ค. 20	กล่าวถึงชาวอาชญากรรมต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์รายวัน เช่น ชาวการฆาตกรรม และข่มขืน

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
7	20 ก.ค. 20	กล่าวถึงเรื่องโจรปล้นพระภิกษุสี่หมอก เจ้าอาวาสวัดตะโก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พร้อมทั้งให้ข้อคิดไว้ว่า คนที่เป็นโจรยอมคิด ลักขโมยหรือปล้นสุกแต่จะสามารถทำให้ตน ได้ทรัพย์มาด้วยวิธีใด ในสมัยก่อนไม่เคยมี เรื่องราวเกี่ยวกับโจรปล้นพระแต่ปัจจุบันมีข่าว เรื่องโจรปล้นพระก็เพราะ พระภิกษุมีทรัพย์สิ้น ไว้ในครอบครองมากมาย
8	12 ก.ย. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของ การเกิดคดีขึ้นขึ้นว่าสาเหตุประการแรกน่าจะ มาจากสาเหตุทางวัฒนธรรม ได้แก่ การ แต่งกาย และความประพฤติกของสตรีวัยรุ่นที่ ได้รับแบบแผนมาจากประเทศตะวันตก
9	21 ต.ค. 19	3.1.2 <u>ปัญหาเสพติด</u> อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย 3 คน คือ นายนิสิต เวชศิริยานนท์ นายชุมพล มณีเนตร และนายมานิตย์ พรหมานนท์ ถูกตำรวจ จับในข้อหาค้ายา เสพติดที่ประเทศฮ่องกง

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
10	18 พ.ย. 19	กล่าวสนับสนุนนโยบายการปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาลพร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นว่าการปราบปรามยาเสพติดให้ได้ผลอย่างจริงจังนั้นจะต้องทำด้วยความเด็ดขาด โดยไม่ไว้วางใจผู้ใดทั้งสิ้น 3.1.3 ปัญหาโสเภณี
11	3 ธ.ค. 19	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลเรื่องการจดทะเบียนโสเภณีว่าเรื่องนี้ น่าจะเป็นผลดีมากกว่าผลเสีย เพราะอย่างน้อยจะมีโสเภณีจำนวนหนึ่งที่ทางราชการสามารถควบคุมได้
12	11 ธ.ค. 19	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องโสเภณีว่าวิธีการที่จะสามารถแก้ปัญหาโสเภณีได้ก็คือ รัฐบาลต้องพยายามหาทางทำให้หญิงที่ประกอบอาชีพโสเภณีมีงานทำ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
13	3 พ.ย. 19	3.1.4 <u>ปัญหาสิ่งแวดล้อม</u> ให้ข้อคิดเกี่ยวกับโครงการสร้างโรงไฟฟ้า ประมาณว่าแม้การใช้พลังงานนิวเคลียร์จะมี ประโยชน์มากมายในทางอุตสาหกรรมและ เกี่ยวกับเศรษฐกิจนิวเคลียร์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิต มนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อมอย่างร้ายแรง
14	9 พ.ย. 20	เปรียบเทียบกรุงเทพมหานครกับเมือง ริคยาห์ เมืองหลวงของประเทศซาอุดีอาเรเบีย ว่ากรุงเทพมหานครมีพลเมืองมากกว่าเมือง ริคยาห์ ประมาณ 7.5 เท่า ดังนั้นขยะมูลฝอย ของกรุงเทพมหานครน่าจะมีมากกว่าเมืองริคยาห์ 7.5 เท่าด้วย
15	10 ก.พ. 20	สนับสนุนโครงการกำจัดแ่งลอยของ กรุงเทพมหานคร
16	31 มี.ค. 20	ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการปกครองกรุงเทพมหานคร ว่าพลเมืองและอาณาเขตของกรุงเทพมหานคร มากมายและกว้างขวางเกินกว่าที่ผู้ว่าราชการ และรองผู้ว่าราชการ 4 คนจะรับผิดชอบได้ ดังนั้นกระทรวงมหาดไทยจึงควรคิดแก้ไขปัญห เรื่องระบบการปกครองของกรุงเทพมหานคร เสียใหม่

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
17	8 มี.ย. 20	กล่าวถึงความสกปรกโสโครกของสิ่งแวดล้อม ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งนับวันจะเพิ่มมากขึ้น
18	6 ธ.ค. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการขยาย กรม กองและสำนักงานต่าง ๆ ในกรุงเทพ มหานคร ออกไปตั้งในเขตชานเมืองวารัฐบาล ควรคำนึงถึงปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมา เช่น ปัญหาเรื่องการเงิน ที่ดิน การอนุรักษ์ธรรมชาติ และการคมนาคม เป็นต้น
19	5 ก.ย. 20	กล่าวถึงชาวเรือคนไทยในเขตพระประแดง นำเปลือกและใส่ถ่านไฟฉายที่ทิ้งแล้วมาถมถนน เข้าบ้านทำให้เด็ก ๆ ที่มาเล่นน้ำในบริเวณนั้นมี อาการป่วยเพราะพิษสารตะกั่วหลายคน
20	29 ธ.ค. 19	3.1.5 <u>ปัญหาการทุจริตและความ เสื่อมโทรมทางศีลธรรมในวงราชการ</u> สนับสนุนนโยบายการปราบปรามคอร์รัปชัน ของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
21	3 พ.ค. 20	เรื่องข้าราชการตำรวจและข้าราชการ กรมศุลกากรรวมมือกันค้าของเถื่อนกับเขมร ที่อำเภออรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี
22	25 ก.ค. 20	แสดงความคิดเห็นโต้ตอบบทความ "ข้ามา เสียบคาย" ของ "ชะลอม" ที่เขียนลงใน หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน ฉบับวันที่ 25 ก.ค. 2520 เกี่ยวกับเรื่องโครงการผันเงินในสมัย ที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี
23	17 ก.ย. 20	กล่าวถึงความเหลวแหลกในเรื่องกามารมณ์ ของข้าราชการระดับผู้บริหารประเทศ พร้อมทั้ง ให้ข้อคิดเห็นว่า ปัจจุบันสิ่งที่ฝรั่งเรียกว่า Sex หรือกามารมณ์นั้น เข้าไปมีผลอยู่ในวงราชการ มากกว่าสมัยใด ๆ
24	8 ก.ย. 20	กล่าวถึงเรื่องความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ในวงราชการพร้อมทั้งให้ข้อคิดว่าหากข้าราชการ ผู้ใดประพฤติผิดศีลข้อสามหรือเรื่องชู้สาวได้ ก็ สามารถประพฤติผิดศีลข้ออื่น ๆ ได้ และในที่สุด ก็สามารถคอร์รัปชันได้

3.2 คานียม

บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องคานียมมีจำนวน 7 บท
แบ่งออกเป็นสองประเภทด้วยกันคือ คานียมในการยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์
และคานียมในเรื่องความสะทกสลาย

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
		3.2.1 <u>คานียมในการยกย่อง</u> <u>สถาบันพระมหากษัตริย์</u>
25	23 พ.ย. 19	เรื่องการให้สัมภาษณ์ของ นายจันทน์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับสิทธิสาม ประการของพระมหากษัตริย์
26	27 พ.ย. 19	กล่าวถึงเรื่องการขาดความเคารพยกย่อง สถาบันพระมหากษัตริย์โดยยกตัวอย่างประเทศ อังกฤษ
27	3 ม.ค. 20	กล่าวถึงความชื่นชมยินดีของพสกนิกรใน วโรกาสที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎ ราชกุมารอภิเษกสมรสกับ ม.ล.โสมสวัสดิ์ กิตติยากร

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
28	16 ก.พ. 20	เรื่องสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไป ตรวจเยี่ยมฐานปฏิบัติการทหารตำรวจ ที่บ้าน ทุ่งสมอ อำเภอหอดมสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
29	27 ก.ย. 20	กล่าวถึงเหตุการณ์รุดจักรยานยนต์ชน รถยนต์พระที่นั่งที่จังหวัดนครราชสีมา และเหตุการณ์ ระเบิดในบริเวณพระราชพิธีพระราชทานธง ลูกเสือชาวบ้านที่จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 21 และ 22 กันยายน 2520
30	3 ต.ค. 20	เรื่อง นายสมัคร สุนทรเวช รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงมหาดไทยตอบกระทู้ถามของ สมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเกี่ยวกับ เหตุการณ์รุดจักรยานยนต์ชนรถยนต์พระที่นั่ง ที่จังหวัดนครราชสีมา และเหตุการณ์ระเบิดใน บริเวณพระราชพิธีพระราชทานธงลูกเสือ ชาวบ้านที่จังหวัดยะลา

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
31	2 ต.ค. 19	3.2.2 <u>คานิยมในเรื่องความ</u> <u>สะควกสบาย</u> กล่าวถึงงานวิจัยของชาวตะวันตกเกี่ยวกับ เรื่องลักษณะนิสัยของคนไทยว่าส่วนใหญ่ชอบ ความสนุกสนาน และรักสงบ

3.3 ความเชื่อ

บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อ มีจำนวน 8 บทความ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
32	30 ต.ค. 19	นักคิดชาวอังกฤษคนหนึ่งชื่อ เซอร์เจมส์ เฟรเซอร์ (Sir James Frazers) ได้เคยเขียนไว้ว่า "ไสยศาสตร์เป็นขั้นตอนที่ จำเป็นสำหรับทางเดินขึ้นไปสู่ศาสนา แต่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีความคิดเห็นใน ทางตรงกันข้าม โดยกล่าวคัดค้านว่า ไสยศาสตร์ เป็นความเสื่อมโทรมของศาสนา

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
33	6 พ.ย. 19	กล่าวถึงข่าวในหนังสือพิมพ์บางกอกเวิลด์ ฉบับประจำวันที่ 2 พฤศจิกายน 2519 เรื่อง มารดาของสตรีหนึ่งมีความเชื่อว่า หากบุตรสาวของตนถูกงูเห่ากัดครบ 15 ครั้ง จะเป็นผู้ที่ประสพโชคคืออย่างมหาศาล
34	3 มี.ค. 20	แสดงความวิตกเห็นเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อถือในทางไสยศาสตร์ว่ามีมูลเหตุมาจากการที่คนขาดความมั่นใจในอนาคตของตนเอง
35	19 เม.ย. 20	กล่าวถึงข่าวในหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับเรื่องที่มีคนชดพบศพในวัดแห่งหนึ่งศพนั้นอยู่ในสภาพไม่เน่าเปื่อย พระในวัดจึงนำมาใส่ตู้ให้คนกราบไหว้ เพราะเห็นว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์
36	26 เม.ย. 20	เรื่องพระประธานในอุโบสถวัดบางพลีใหญ่ เกิดมีลักษณะอนันิมขึ้นมา ประชาชนต่างพากันคิดว่า เป็นอภินิหาร จึงพากันไปนมัสการเป็นจำนวนมากทุกวัน
37	30 เม.ย. 20	กล่าวถึงความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของแม่น้ำคงคาซึ่งมีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนไทย ดังปรากฏหลักฐานในสภาพชุมชนขุนแผน ตอนขุนแผนชมฝีมือปักษีมานของนางวันทอง

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
38	15 ส.ค. 20	นักแสดงภาพยนตร์ไทยคนหนึ่งนำภรรยาของตนไปให้แพทย์ผ่าลูกในครรภ์ออกเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2520 เพราะเชื่อหมอที่ใหญ่ว่า ถ้าเด็กในครรภ์ คลอดหรือผ่าออกในวันที่ 6 สิงหาคม 2520 จะมีภูวาสนา และเป็น麒麟มงคล แก่ครอบครัว
39	6 ต.ค. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องการทรงเจ้าเข้าผีว่า ปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวแพร่หลายไปในทุกระดับชั้นของสังคม และนับวันจะเพิ่มมากขึ้น

3.4 ประเพณี

บทความที่สนใจเกี่ยวกับเรื่องประเพณีมีจำนวน 6 บทความ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
40	14 ส.ค. 19	เรื่ององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีโครงการจะรื้อฟื้นจัดประเพณีเก่า ๆ ของไทยเพื่อเป็นการชักจูงความสนใจนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
41	18 ธ.ค. 19	แสดงความคิดเห็นคัดค้านโครงการของ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่จะกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ทรงพระราชดำริเสด็จพระราชดำเนิน พระราชทานผ้าพระกฐินโดยกระบวนการพยุหยาตรา ทางชลมารค เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจ ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
42	4 เม.ย. 20	กล่าวถึงพิธีโล้ชิงช้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธี ตรียัมปวาย และตรีปวาย
43	12 พ.ค. 20	กล่าวถึงพระราชพิธีแรกนาขวัญ ซึ่งจะต้อง ทำในวันฉีเพ็ญ หรือวันสมภพเคราะห์เพื่อให้ได้ บูรณฤกษ์
44	13 พ.ค. 20	แสดงความคิดเห็นว่าพระราชพิธีจรด- พระนังคัลแรกนาขวัญนี้เป็นพิธีของไทย แม้จะมี พราหมณ์เข้าไปเกี่ยวข้องก็มีได้ทำให้พระราชพิธีนี้ เป็นพราหมณ์ไป เพราะพราหมณ์ที่เข้าไปเกี่ยวข้อง นั้นเข้าไปทำหน้าที่ในฐานะข้าราชการใน ราชสำนักเท่านั้น

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
45	30 ส.ค. 20	แสดงความคิดเห็นเรื่อง นายชานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นประธานในการจัดผัดแค เผาเฮโรอีนว่า เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม เพราะถึงแม้ผัดแคจะไม่ใช่เครื่องราชูปโภค แต่ก็เป็นของใช้เฉพาะองค์พระมหากษัตริย์และ พระมเหสีเท่านั้น

3.5 ศาสนา

บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมบางประการในศาสนา

จำนวน 12 บท

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
46	11 ม.ค. 20	กล่าวถึงคำพูดของพระอาจารย์ ฉันท อจโร ก่อนที่จะมรณภาพได้พูดสั้น ๆ กับนายแพทย์ที่ดู อาการว่า "ปล่อยนะ" ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า คำพูดนี้หมายถึง การเลิกยึดมั่นในอัตตา นั่นเอง

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
47	29 มี.ค. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการบวช ว่าการบวชที่แท้จริงนั้นคือการระงับทุกอย่างที่ มาประกอบเป็นอัตตาหรือตัวตนให้หมดสิ้นไป
48	12 เม.ย. 20	แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกับเจ้าคุณ พระเทพโสมถะ วัดพระเชตุพนว่า การแก้ปัญหา ความวุ่นวายของสังคมปัจจุบันนี้ อยู่ที่จะต้องเร่ง ให้คนรู้จักคำว่า บุญกับบาป
49	22 เม.ย. 20	ให้ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องความตายว่า ความตาย เป็นของธรรมดาเช่นเกี่ยวกับการเกิด เมื่อเกิด มาแล้วก็มีตายควบคู่มาด้วย ดังนั้นความตายจึง ไม่ใช่สิ่งแปลกประหลาดที่จะต้องเกรงกลัว
50	25 เม.ย. 20	กล่าวถึงเรื่องความร้อน พร้อมทั้งให้ข้อคิด ไว้ว่า สาเหตุที่ทำให้ร้อนนั้นมีได้เกิดจาก สภาพของอากาศแต่เพียงอย่างเดียว รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส เหล่านี้เป็นสาเหตุที่ ทำให้ร้อนได้ทั้งสิ้น
51	29 เม.ย. 20	ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสังขารที่คนส่วนใหญ่ ชอบนำมาอ้างกันในสมัยนี้ว่าเป็นสังขารของ มนุษย์ที่ถูกควบคุมไปด้วยกิเลสค้นหาเป็นผู้ตั้งขึ้น ซึ่ง เรียกว่า ลัทธิ บาง อุดมการบาง

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
52	19 พ.ค. 20	เรื่องพระภิกษุองค์หนึ่งคิดโครงการสร้าง พระพุทธรูปที่ใหญ่ที่สุดในโลก
53	2 มิ.ย. 20	กรรมการบริหารพุทธศาสน์แห่งประเทศไทย ประท้วงเรื่องที่มีบุคคลจากสำนักปวรวรรคอ้างว่า ได้เดินทางไปเฝ้าพระสันตปาปาที่กรุงโรมและ เดินทางต่อไปยังดินแดนกัวเน็กซ์ของพระเยซู พร้อมทั้งได้นำพระบรมธาตุของพระเยซูกลับมา ประเทศไทย
54	15 มิ.ย. 20	แสดงความคิดเห็นว่าจิตเป็นอนัตตา เพราะ เกิดขึ้นอยู่ทุกขณะ
55	26 ก.ค. 20	ให้ข้อคิดว่า สิ่งที่ทำให้นุษย์แตกต่างกับ เครื่องนาคือ สติสัมปชัญญะ
56	3 ส.ค. 20	กล่าวถึงการแสดงธรรมสากัจฉาเรื่อง "มัชฌิมาปฏิปทา" ในรายการพูดจาภาษา ชาวบ้านทางโทรทัศน์ของ 7 สี ระหว่าง เจ้าคุณพระเทพโสภณ วัดพระเชตุพน กับท่าน กิตติวุฒโฆภิกขุจาก จิตกถาวัน บางละมุง
57	13 ส.ค. 20	กล่าวถึงการพิจารณาตนเอง ได้แก่ การพิจารณา กาย และอารมณ์

3.6 ศิลปวัฒนธรรม

บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของไทยมีจำนวน 24 บทความ แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ห้าประเภท ได้แก่ ภาษา วรรณกรรม นาฏศิลป์และดนตรี จิตรกรรม และประติมากรรม

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
		3.6.1 ภาษา
58	2 พ.ย. 19	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเรื่อง การออกเสียง "ร" และ "ล" ว่าปัจจุบันผู้ใช้ ภาษาไทยส่วนใหญ่มักเขียนและออกเสียง "ร" เป็น "ล" อยู่เสมอ ทั้งนี้จะมีสาเหตุสอง ประการด้วยกันคือ ประการแรกผู้ใช้ไม่ เห็น ความสำคัญของอักษร "ร" และ "ล" อีก ประการหนึ่งก็คือผู้ใช้ไม่รู้จักความหมายของคำ
59	26 พ.ย. 19	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องภาษาวิบัติ ว่า ภาษาไทยไม่ได้เกิดวิบัติเฉพาะในหนังสือพิมพ์ เท่านั้น แต่เกิดวิบัติไปทั่วทั้งในการพูด การเขียน หรือแม้แต่ในหนังสือของทางราชการ
60	20 ธ.ค. 19	เสนอแนะให้ใช้คำ "สารูป" แทน "ภาพพจน์" เพื่อให้มีความหมายตรงกับคำ Image ในภาษาอังกฤษ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
61	5 ม.ค. 20	กล่าวถึงการใช้ศัพท์ทางการเมืองบางคำ เช่น คำว่า ชาย ขวา กลาง เสรีนิยม ประชาธิปไตย สังคมนิยม และคอมมิวนิสต์ พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นว่าปัจจุบันคำดังกล่าว ถูกนำมาใช้อย่างสับสน
62	27 พ.ค. 20	สันนิษฐานที่มาของคำ "พริกไทย" ว่า คงจะตั้งขึ้นหลังจากที่มีพริกจากต่างประเทศ เข้ามา
63	17 มิ.ย. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสำนวนไทย "ที่ใครที่มัน" ว่าไม่สามารถแปลเป็นภาษาอังกฤษให้ชาวตะวันตกเข้าใจได้ เนื่องจาก ความแตกต่างทางวัฒนธรรม
64	30 มิ.ย. 20	แสดงความคิดเห็นเชิงเสียดสีชื่อหนังสือพิมพ์ "เจ้าพระยา" ว่า อาจหมายถึงแม่น้ำที่กำลัง โสโครกเพิ่มขึ้นทุกขณะ หรืออาจหมายถึง บรรดาข้าศึก ซึ่งแสดงถึงความเป็นเจ้าคนนายคน ที่ไทยยกเลิกไปนานแล้ว

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
		3.6.2 <u>วรรณกรรม</u>
65	16 ต.ค. 19	แนะนำหนังสือเรื่อง "ความจนพุด" ของ มนุ จรรยงค์ ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับคนที่อาชีพต่าง ๆ ในปัจจุบัน เช่น สัปเหร่อ โสเภณี
66	22 ต.ค. 19	วิจารณ์หนังสือเรื่อง "แผนพัฒนาการเมือง ไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย ตาม แนวพระราชดำริ ของรัชกาลที่ 7" (พ.ศ.2469 - 2475) ของ อาจารย์สนธิ เทชานันท์ ว่าเป็นหนังสือที่ไ้รวบรวมเอกสาร ซึ่งเป็นหลักฐานต่าง ๆ ในสมัยรัชกาลที่ 7 ไว้อย่างครบถ้วน
67	15 ธ.ค. 19	แนะนำหนังสือเรื่อง "พุทธภาษิตคำโคลง" พระนิพนธ์ ในสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธร เทพรัตนราชสุดา
68	4 ก.พ. 20	วิจารณ์นิตยสาร "มหาคไทย" ฉบับประจำเดือน มกราคม 2520 ว่าเป็นนิตยสารที่มีสไตล์การเขียนแปลกใหม่ โดยเฉพาะเรื่องการแบ่งวรรคตอน นอกจากนี้ยังมีกลวิธีการเขียนโดยการแทรกอารมณ์ขันอีกด้วย

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
69	18 พ.ค. 20	แนะนำหนังสือ "ผลงาน 6 ศตวรรษของ ช่างไทย" ซึ่งรวบรวมโดย อาจารย์โชติ กัลยาณมิตร
70	23-25 ส.ค. 20	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนเรื่อง "เมืองลำปางเมื่อสี่สิบกว่าปีมาแล้ว" กล่าวถึง เรื่องราวของเมืองลำปาง ในด้านสภาพ ภูมิประเทศขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของคนเมืองลำปาง ในสมัยนั้น นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงวัดต่าง ๆ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในเมืองลำปาง อีกด้วย
71	4 ต.ค. 20	แนะนำหนังสือชื่อ "สะพานเกากรุงเก่า" ซึ่งรวบรวมโดย อาจารย์ศิริชัย นฤมิตรเรขการ
72	1 เม.ย. 20	ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับหนังสือพระราชวิจารณ์ ในรัชกาลที่ห้า เรื่องจดหมายเหตุความทรงจำ ของกรมหลวงนรินทรเทวี

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
		3.6.3 <u>นาฏศิลป์และดนตรี</u>
73	1 จ.ค. 19	กล่าวเปรียบเทียบเพลงสากลและเพลงไทยเดิมว่าเพลงสากลนั้นไม่ไ้คงอยู่ไ้ด้วยดนตรีเท่านั้น แต่ต้องอาศัยแสงสี และความหนุ่มสาวของนักร้อง ตลอดจนสิ่งประกอบอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งผิดกับเพลงไทยแท้ที่ขึ้นอยู่กับเสียงคนร้องและดนตรีเป็นเกณฑ์สำคัญ
74	1 ก.พ. 20	กล่าวถึงการแสดงตำนานของวังรัตนโกสินทร์ที่ประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นตำนานเกี่ยวกับเรื่องการส่งต้นไม้เงินต้นไม้ทองเข้ามาถวายในกรุงเทพฯ เมื่อประมาณ 79 ปีมาแล้ว
75	1 มี.ค. 20	ให้ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องการแสดงศิลปวัฒนธรรมว่า กรุงเทพฯ เป็นมหานครที่มีความเจริญไม่น้อยกว่ามหานครอื่น ๆ ดังนั้นควรจะได้มีการแสดงออกในทางศิลปวัฒนธรรมของชาติโดยให้คนทั่ว ๆ ไปสามารถจะหาชมได้โดยไม่ยากนัก
76	7 มี.ค. 20	แสดงความคิดเห็นว่าละคร กาบูกิ ของญี่ปุ่นนั้นมีลักษณะคล้ายกับโขนละครของไทยตั้งแต่เครื่องแต่งตัว การแต่งหน้าและลีลาการแสดง

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
77	18 เม.ย. 20	กล่าวถึงการแสดงศรีสุชนาฏกรรมของ กรมศิลปากร ซึ่งประกอบด้วย โขนชุดอาภรณ์เดี่ยวลูก ละครในชุดบุษบาเดี่ยวเทียน ละครนอกชุดกรรบา เดี่ยวพวงมาลัย และละครพันทางชุดพระลอเดี่ยวน้ำ พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นในเชิงประชิดไว้ว่า กรมศิลปากร นำศรีสุชนาฏกรรมชุดเดี่ยวมาแสดง ได้เหมาะสมกับกาลสมัยอย่างยิ่ง เพราะการ ดำเนินชีวิตของคนไทยทุกวันนี้มีแต่การเดี่ยวทั้งสิ้น
78	14 พ.ค. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงหุ่นกระบอก ของ คุณจักรพันธ์ ไปยะกฤต ว่าเป็นศิลปะ การแสดงหุ่นที่งดงามมาก ทั้งตัวหุ่น ฉาก การให้ แสงสี และการเชิด พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจะได้้นำออกเผยแพร่ให้ประชาชนได้ชมกันอย่าง แพร่หลาย เช่น จัดแสดงออกรายการทางโทรทัศน์
79	11 ก.ค. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการขึ้นภาษีภาพยนตร์ ต่างประเทศในเมืองไทยว่าจะไม่ทำให้คุณภาพของ ภาพยนตร์ไทยดีขึ้น เพราะเมื่อรัฐบาลขึ้นภาษี เจ้าของโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ ก็จะไม่ส่งภาพยนตร์ ต่างประเทศเข้ามาฉาย นอกจากนั้นบริษัทสร้าง ภาพยนตร์ไทยก็จะลดความประณีตในการสร้าง ภาพยนตร์ลง เพราะถือว่าคนไม่มีคู่แข่ง

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
80	6 มี.ย. 20	3.6.4 จิตรกรรม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพจิตรกรรมในนิทรรศการแสดงศิลปกรรมของอาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2520 ว่าแม้ภาพเหล่านั้นจะไม่ใช่ว่าภาพไทยที่เคยเห็นตามผาผนังโบสถ์หรือบนคู่หนังสือพระธรรม แต่ก็ยังคงความเป็นไทย และมีความงดงามครบถ้วนทุกประการ
81	12 ก.ค. 20	3.6.5 ประติมากรรม กล่าวถึง ถ้าเขามู จังหวัดเพชรบุรีซึ่งมีพระพุทธรูปเก่าแก่องค์หนึ่งสลักติดอยู่กับผนังถ้ำ คำนใน องค์พระพุทธรูปสูงประมาณ 2.50 เมตร ปางปฐมเทศนา และที่ใต้พระบาทมีจารึกเป็นอักษรโบราณอยู่ 12 ตัว

4. บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์

บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ในคอลัมน์

"ข่าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" มีจำนวน 12 บท แต่ละบทมีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
1	14 ต.ค. 19	กล่าวประชดเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ว่า หนังสือพิมพ์เมืองไทยนั้นยังเป็นที่กีดขวางความรับผิดชอบ ดังนั้นการที่รัฐบาลนายชานินทร์ กรัยวิเชียร ใช้คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 42 ควบคุมเสรีภาพของหนังสือพิมพ์อย่างเข้มงวด จึงเป็นการสมควรแล้ว
2	9 พ.ย. 19	ให้ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ว่ามีทั้งผลดีและผลเสีย
3	13 พ.ย. 19	กล่าวประชดเกี่ยวกับเรื่องการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์รายวันในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2519 ว่าลวนเสนอแต่ข่าวดี ๆ ที่เป็นเรื่องเบาสมองทั้งสิ้น อ่านหนังสือพิมพ์ในช่วงนี้แล้วจึงทำให้จิตใจสบาย สดชื่น เหมือนได้กินยาอายุวัฒนะ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
4	17 ธ.ค. 19	ชี้แจงเกี่ยวกับเรื่องการทำงานของ นักหนังสือพิมพ์สยามรัฐว่าทุกคนจะต้องรักษา เอกลักษณ์ และอุดมการณ์ของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ไว้ในแนวทางที่ถูกต้อง
5	23 ธ.ค. 19	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสรีภาพของ หนังสือพิมพ์ในช่วงปฏิรูปการปกครองแผ่นดินว่า ในช่วงนี้หนังสือพิมพ์เมืองไทยแทบจะไม่มีข่าว การเมืองเพราะความคิดเห็นทางการเมืองของ หนังสือพิมพ์ถูกจำกัดอยู่ภายในขอบเขตที่คับแคบมาก
6	29 ม.ค. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคำสั่งปิดหนังสือพิมพ์ ของเจ้าพนักงานการพิมพ์ว่าไม่มีผลแต่อย่างใด เพราะหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะขอหัวสำรวจไว้หลายๆ หัว เมื่อหัวหนึ่งถูกสั่งปิด ก็สามารถออกหนังสือพิมพ์ อีกหัวหนึ่งมาแทนได้ทันที
7	31 พ.ค. 20	เรื่องรัฐบาล นายธนาธิร ทรัพย์วิเชียร มี โครงการจะออกหนังสือพิมพ์เจ้าพระยา

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
8	14 ก.ค. 20	เรื่องเจ้าพนักงานการพิมพ์สั่งปิดหนังสือพิมพ์เสียงปวงชน ฉบับวันที่ 11 กรกฎาคม 2520 โดยระบุว่า คีพิมพ์ โชนา พาดหัวข่าว และภาพโดยจงใจทำให้ประชาชนตื่นตกใจ และวิตกกังวล
9	16 ก.ค. 20	กล่าวถึง เรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ว่าเสรีภาพของหนังสือพิมพ์นั้นคือเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นไม่ว่าความคิดเห็นนั้นจะถูกหรือผิด โดยอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมาย
10	18 ก.ค. 20	ให้ข้อเสนอแนะว่าหนังสือพิมพ์ควรจะได้มีการจัดสัมมนาเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับความอยู่รอดในทางการเงิน หรือในทางธุรกิจ ปัญหาในทางเทคโนโลยีเกี่ยวกับการผลิตหนังสือพิมพ์ และปัญหาแรงงานสัมพันธ์, เพราะปัญหาเหล่านี้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับการพัฒนาหนังสือพิมพ์ในเมืองไทย
11	2 ส.ค. 20	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ในช่วงปฏิรูปการปกครองว่าในช่วงนี้หนังสือพิมพ์เมืองไทยคงไม่กล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์และชี้ให้เห็นผลเสียหลายอย่าง ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้นในสังคม และนอกจากนี้นักหนังสือพิมพ์บางคนยังขาดความเข้าใจในเรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์อยู่มาก

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
12	3 ก.ย. 20	เรื่องเจ้าพนักงานการพิมพ์สั่งแก้ข่าวการให้ สัมภาษณ์ของ พลเอก ประลอง วีรปรี

5. บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเบ็ดเตล็ด

บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเบ็ดเตล็ดในคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นไต้ฟ้า" มีจำนวน 35 บทความ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ สัตว์ พืช บุคคลที่น่าสนใจ อาหารและสุขภาพ และเรื่องอื่น ๆ ดังนี้

5.1 สัตว์

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
1	24 พ.ย. 19	กล่าวถึงช้างเผือกที่ชนระวางเป็นพระยา ช้างต้น 2 เชือกคือ คุณพระเศวตใหญ่ และ คุณพระเศวตเล็ก คุณพระเศวตใหญ่นั้นรัฐบาลสมัย จอมพลสฤษดิ์ ชนระวาง ให้นำขึ้นนมเกล้าฯ ถวาย และชนระวางเป็นพระยาช้างเผือกคู่ พระบารมีเป็นเชือกแรกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ส่วนคุณพระเศวตเล็ก นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชพิธีชนระวางช้างต้นที่จังหวัดยะลา

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
2	30 ธ.ค. 19	ให้ข้อเสนอแนะวิธีที่จะรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ว่าคงทำทั้งทางบกและทางลบน ทางบก ก็คือหาทางเพิ่มพันธุ์สัตว์ป่าด้วยการรักษาป่าไว้ ให้มันได้อยู่อาศัยและแพร่พันธุ์เพิ่มขึ้น ส่วนทาง ลบนนั้นก็คือห้ามจับสัตว์ป่า และห้ามล่าสัตว์ป่า โดยเด็ดขาด
3	21 มี.ค. 20	กล่าวถึงเรื่องที่มีผู้จับเหี้ยมาผูกกระเบิดที่ หางแล้วใส่ถุงโยนเข้าไปในทำเนียบรัฐบาล
4	22 มี.ค. 20	กล่าวถึงสุนัขคิงโกะของออสเตรเลียซึ่งเป็น สุนัขที่สืบพันธุ์มาจากสุนัขของคนพื้นเมืองใน ออสเตรเลีย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความกึกเห็นว่ คนพื้นเมืองของออสเตรเลีย และสุนัขคิงโกะนี้เดินทางมาจากเมืองไทยโดย ลงไปทางแหลมมลายู แล้วข้ามไปยังออสเตรเลีย
5	6 พ.ค. 20	กล่าวถึงประโยชน์ของไส้เดือนซึ่งช่วยกำจัด ขยะให้เป็นปุ๋ยทำให้ดินที่ใช้ในการกสิกรรมดีขึ้น
6	22 มี.ย. 20	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงเรื่อง "คนรักหมา" ว่าจากการที่ตนได้เคยถามผู้ที่ เลี้ยงสุนัขว่าเพราะเหตุใดจึงมีความรักและความ ผูกพันต่อสุนัขที่ตนเลี้ยงอย่างลึกซึ้ง ก็ได้รับคำตอบ ในทำนองเดียวกันว่าเพราะสุนัขนั้นมีความกตัญญูรู้คุณ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
7	6 ก.ค. 20	กล่าวถึงสถานที่เพาะพันธุ์กุ้งและปลาของกรมประมงที่เกาะยอ จังหวัดสงขลา ว่าเป็นสถานที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำที่มีประสิทธิภาพและนอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงสิ่งที่เขาคังกวาน จังหวัดสงขลา อีกด้วย
8	16 ส.ค. 20	กล่าวถึงเรื่องปลาฉลามว่าเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย ขยายพันธุ์ไ้เร็ว และนอกจากนี้ยังสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ดี

5.2 พืช

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
9	12 ต.ค. 19	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องบอนไซ ว่าคนไทยเคยเลี้ยงบอนไซมานานแล้วดังปรากฏหลักฐานในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน การเลี้ยงบอนไซเป็นศิลปะชั้นสูง ต้องใช้ความพยายามมากและเมื่อพิจารณาบอนไซให้ถี่ถ้วน ก็จะแลเห็นธรรมชาติสำคัญของพุทธศาสนาคือความ สวรรค์หรือมัชฌิมาปฏิปทา เพราะบอนไซคือสิ่งมีชีวิตที่มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างยั่งยืน

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
10	13 ต.ค. 19	เปรียบเทียบการดำรงชีวิตของมอนไซสัตว์ และมนุษย์ว่ามอนไซนั้นเป็นต้นไม้ใหญ่ขนาดเล็ก มีชีวิตอยู่ได้ด้วยการกินอยู่ที่สำรวจแต่มีความสมบูรณ์เหมือนต้นไม้ใหญ่ทุกประการนอกจากนี้สัตว์มีชีวิตทุกชนิดยกเว้นมนุษย์ก็เป็นมอนไซด้วยตัวของมันเอง เพราะมันมีชีวิตอยู่ตามธรรมชาติ หาเลี้ยงชีพด้วยทรัพยากรเท่าที่จะหาได้ ส่วนมนุษย์นั้นไม่สามารถที่จะควบคุมตัวเองและมนุษย์ด้วยกันได้
11	20 ต.ค. 19	กล่าวถึงชาวต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องที่มีผู้ผลิตเครื่องมือที่ช่วยให้ต้นไม้พูดได้ขึ้น เครื่องมือชนิดนี้มีขายที่ร้านขายของเล่นและของขวัญหมายเลขสองที่เมืองฮ่องกง
12	7 ก.พ. 20	เรื่องการแสดงไม้ประดับของสมาคมไม้ประดับแห่งประเทศไทย ที่วังสวนผักกาดงานแสดงไม้ประดับครั้งนี้มีพันธุ์ไม้แทบทุกชนิดทั้งไม้ดอกและไม้ผล นอกจากนี้ยังมีไม้ประดับบางชนิดซึ่งได้รับการผสมพันธุ์ใหม่ให้มีสีสันต่างออกไป เช่น คอยดิงสีขาว พุทธรักษาสีแดงแก่ แดงอ่อน เหลือง แสด ชมพู เป็นต้น

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
13	25 มี.ค. 20	นายประเสริฐ ลิ้มรสสุข เจ้าหน้าที่ของ โรงแรมอินทรา สามารถปลุกคอกแคฟไฟคิล ในห้องเย็นได้เป็นผลสำเร็จ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวชมเชยว่าเรื่องนี้เป็นความ อุตสาหวิริยะของผู้ทดลองปลุกเพราะแคฟไฟคิล เป็นไม้เมืองหนาว
14	8 เม.ย. 20	ม.ร.ว.พันธุ์ทิพย์ บริพัตร เขียนจดหมาย มาแจ้งกับ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เกี่ยวกับ เรื่องการทดลองปลุกคอกแคฟไฟคิลในประเทศไทย
15	28 พ.ค. 20	กล่าวถึงทุเรียนในแถบจังหวัดนนทบุรี ซึ่ง จัดเป็นทุเรียนพันธุ์ที่สุดในประเทศไทย
16	13 มิ.ย. 20	กล่าวถึงฝรั่งพันธุ์เวียดนามของนายมนตรี ชวกลี้นม ฝรั่งชนิดนี้มีผลโคขนาดส้มโอครั้งยศรี

5.3 บุคคลที่น่าสนใจ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
17	29 ต.ค. 19	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงอิทธิพลของคาวนพเคราะห์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของตนเอง
18	24 มี.ค. 20	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงประวัติการทำงานของตนเองเพื่อชี้แจงว่าเพราะเหตุใดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงมีมติที่จะมอบปริญญา-คุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางก้านพาดิษยศาสตร์ และการบัญชีแก่ท่าน
19	23 เม.ย. 20	กล่าวถึง นายทวีข กุลินประทุม นักการเมืองคนหนึ่งของไทยว่าเป็นคนชอบสนุกทั้งในการทำนาคาขาย และเล่นการเมือง
20	4 พ.ค. 20	กล่าวถึงการบริหารงานของนายธรรมบุญเทียนเงิน ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
21	30 ก.ย. 20	กล่าวถึง นายปรีชา วารวิจิตร ผู้มีอาชีพ ส่งสินค้าสัตว์ออกไปขายต่างประเทศ บุตรสาว ของนายปรีชา ถูกโจรจับตัวไปเรียกค่าไถ่แต่ ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับคนร้ายได้ และ นำบุตรสาวของนายปรีชา กลับคืนมาได้โดย ปลอดภัย จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนั้นทำให้ นายปรีชาประกาศเลิกกิจการค้าสัตว์โดยเด็ดขาด
22	8 ต.ล. 20	เรื่อง ม.ร.ว.ปิ่นสาย อมรพันธ์ ถูก ฆาตกรรม ฆาตกรคนหนึ่งให้การว่า ม.ร.ว.ปิ่นสาย เป็นคนร้าย ชอบใช้วาจาว่าร้ายตนเองอยู่เสมอ จึงทำให้ตนโกรธแค้นจนต้องก่ออาชญากรรมขึ้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็น คัดค้านคำให้การดังกล่าวว่า จากการที่ตนได้รู้จัก คุณเคยกับ ม.ร.ว.ปิ่นสาย นั้น ม.ร.ว.ปิ่นสาย มีนิสัยลักษณะนิสัยเช่นที่ฆาตกรกล่าว

5.4 อาหารและสุขภาพ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
23	12 พ.ย. 19	กล่าวถึงชาวเรือชายบางคนในจังหวัดอุดรธานีรับประทานกวยเตี๋ยวฉวนเข้าไปแล้วทำให้อวัยวะเพศหด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า อาการที่เกิดขึ้นเช่นนั้น มิได้มีสาเหตุมาจากกวยเตี๋ยวฉวน แต่เป็นอาการที่คนในสมัยโบราณเรียกว่า "กษัย" แปลว่า "เสื่อม" ซึ่งเป็นอาการที่เป็นไปตามอายุขัย
24	16 พ.ย. 19	คนไทยถือว่า ไข่ไก่ ถั่วงอก และปลาไหลเป็นอาหารที่สามารถช่วยกระตุ้นความรู้สึกทางเพศได้ทั้งปรากฏหลักฐานอยู่ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนส่วนวรรณกรรมเจตนาแต่งงานพลาญงามกับศรีบาลา
25	22 พ.ย. 19	กล่าวถึงสมาคมผู้ปวดหลังแห่งประเทศไทยซึ่งตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือให้ผู้ปวดหลังได้พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์และปรึกษากันเกี่ยวกับการรักษาโรคปวดหลัง

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
26	7 - 8 ก.ย. 20	กล่าวถึงเรื่องวัฒนธรรมในการรับประทานอาหารของคนไทย ซึ่งมีข้าวเป็นอาหารหลักและมีของอื่น ๆ ประกอบเรียกว่ากับข้าว
27	10 ก.ย. 20	กล่าวถึงวัฒนธรรมในการรับประทานอาหารของคนอเมริกันเพื่อเป็นข้อเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมในการรับประทานอาหารของคนไทยที่ได้กล่าวไปแล้วในบทความคอลัมน์ "คลื่นใต้น้ำ" ประจำวันที่ 7 - 8 กันยายน 2520
28	14 ก.ย. 20	วิธีทำแกงเผ็ดหนุ่ย
29	26 ก.ย. 20	กล่าวถึงรายงานเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพของรัสเซียว่า ยาวายูวณะที่แท้จริงนั้นคือการได้มีสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเพื่อนมนุษย์ และมีความรู้สึกอบอุ่นมั่นคง ความเหงาและความว้าเหวเป็นสิ่งที่บั่นทอนสุขภาพของมนุษย์อย่างมาก
30	9 มี.ย. 20	นายแพทย์ชาวต่างประเทศคนหนึ่งให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า คนที่สูบบุหรี่นั้นจะมีอายุสั้นลง 5.5 วินาที ทุกครั้งที่สูบบุหรี่ 1 มวน

5.5 เรื่องเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
31	28 ต.ค. 19	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปฏิทินที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ว่าคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงไปมาก โดยจะสังเกตได้ว่าฤดูกาลต่าง ๆ นั้นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
32	31 ธ.ค. 19	กล่าวอวยพรปีใหม่แก่ผู้อ่าน พร้อมทั้งให้ข้อคิด ว่าคนเราแต่ละคนนั้นจะมีทั้งทุกข์และสุขสลับกันไป เหมือนกับลมหายใจเข้าออก
33	15 ก.พ. 20	ข่าวลือเรื่องมีผู้รับประทานเตงโมแล้วทำให้อวัยวะเพศหด ซึ่งเป็นผลทำให้การค้าเตงโมตกต่ำลงอย่างมาก
34	18 ม.ค. 20	กล่าวถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติก และความเป็นอยู่ของคนในแต่ละวัย เริ่มตั้งแต่เป็นเด็ก เข้าเรียนในโรงเรียน ย่างเข้าสู่วัยรุ่น เริ่มมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเพศตรงข้าม แต่งงาน มีครอบครัว มีบุตร และย่างเข้าสู่วัยชรา

ลำดับที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	เนื้อหา
35	20 มิ.ย. 20	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับผู้อ่านท่านหนึ่ง ที่เขียนจดหมาย มาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมบันเทิงว่า กิจกรรมบันเทิงต่าง ๆ โดยเฉพาะการประกวด นางงามนั้นทำให้มีผลพลอยได้ในเรื่องการโฆษณา สินค้าอย่างมาก

จากเนื้อหาของบทความประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ จะได้นำไป
วิเคราะห์ทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม
และบทบาทของหนังสือพิมพ์ในตอนต่อไป ซึ่งทั้งนี้ จะพิจารณา เนื้อหา ประกอบกับ
การใช้ถ้อยคำโวหาร และน้ำเสียงที่ปรากฏอยู่ในบทความนั้น ๆ ด้วย

ตอนที่ 2

บทวิเคราะห์ทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และบทบาทของหนังสือพิมพ์

นักเขียนและกวีมักจะมองโลกและชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ กัน ดังนั้นทัศนะต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ถ่ายทอดไว้ในงานประพันธ์ของนักเขียนแต่ละบุคคลจึงย่อมแตกต่างกันไป ด้วย ทัศนะหรือแนวความคิดของนักเขียนและกวีเป็นผลมาจากเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคม จากการศึกษาบทความคอลัมน์ "ชาวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้วิจัยพบว่า สภาพเหตุการณ์บ้านเมืองในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 ซึ่งเป็นภูมิหลังในการเขียนบทความทั้งสองคอลัมน์ดังกล่าว มีผลต่อทัศนะทางด้านการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อยู่มาก โดยเฉพาะทัศนะเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และบทบาทของหนังสือพิมพ์ ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

1. ทัศนะเกี่ยวกับการเมือง

ทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีต่อสภาพทางการเมืองในช่วงสมัยรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร (6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520) พิจารณาได้ 4 ประการด้วยกันคือ ทัศนะเกี่ยวกับระบอบการปกครอง นโยบายการปกครองภายในประเทศ นโยบายการต่างประเทศ และบทบาททางการเมืองของประชาชน

1.1 ระบอบการปกครอง

จากการศึกษาบทความคอลัมน์ "ชาวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" พบว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบต่าง ๆ ไว้มากมายด้วยกันคือ เบ็ด็ดการ สังคมนิยมประชาธิปไตย และประชาธิปไตย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีความคิดเห็นว่า การปกครองระบอบเผด็จการนั้นเป็นการปกครองที่รวมอำนาจไว้ที่บุคคลเพียงกลุ่มเดียวหรือคนเดียว ผู้ปกครองมีโอกาสใช้อำนาจบังคับ ชูเชี่ยวเพื่อให้ผู้อื่นทำตามความต้องการของตน ดังที่กล่าวถึงระบอบเผด็จการไว้ตอนหนึ่งว่า

"เผด็จการคือการปกครองด้วยการบังคับชูเชี่ยว หรือการกระทำใด ๆ ที่มีเจตนาจะบังคับชูเชี่ยวให้คนอื่นกระทำตามใจของตน"

(24 กันยายน 2520 : 7)

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้กล่าวถึงลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นรูปการปกครองแบบเผด็จการอย่างหนึ่งว่าเป็นการปกครองที่ปิดกั้นเสรีภาพของบุคคลโดยสิ้นเชิง ดังที่กล่าวไว้ว่า

"คอมมิวนิสต์นั้นย่อมต้องการที่จะปิดหูปิดตาคนทั้งประเทศเพื่อรักษาอำนาจของตนไว้"

(9 พฤศจิกายน 2519 : 3)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การปกครองระบอบเผด็จการในทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชนั้น เป็นหลักการปกครองที่เป็นภัยต่อเสรีภาพของมนุษย์

สำหรับระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นไว้ว่า มีทั้งข้อดีและข้อเสีย เช่น สังคมนิยมประชาธิปไตยของอังกฤษ กล่าวในส่วนที่ดีก็คือ สังคมนิยมประชาธิปไตยแบบอังกฤษนั้นเป็นระบอบสังคมนิยมที่ยอมให้มีการปกครองเมืองอื่น ๆ ตลอดจนพรรคสังคมนิยมได้ในการเลือกตั้งยอมให้มีการปกครองระบอบรัฐสภา และที่สำคัญที่สุดก็คือยอมให้มีการเคารพยกย่องในสถาบันพระมหากษัตริย์

ส่วนข้อเสียของระบอบสังคมนิยมประชาธิปไตยแบบอังกฤษ
ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันก็คือ การจัตริรัฐสวัสดิการ ทำให้รัฐบาลมีรายจ่ายเป็นจำนวน
มาก เป็นผลทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ และของแพง คำนทุนการผลิตสินค้าของอังกฤษ
เพิ่มขึ้นทำให้ราคาสินค้าของอังกฤษในต่างประเทศมีราคาสูงตามไปด้วย ผลที่ตามมา
ก็คือสินค้าของอังกฤษขายไม่ได้ เพราะมีราคาสูงกว่าของประเทศอื่น ซึ่งมีคุณภาพ
เท่าเทียมกัน เงินปอนด์สเตอร์ลิงของอังกฤษมีค่าตกต่ำลง ทำให้เกิดปัญหาทาง
เศรษฐกิจแก่ประเทศอังกฤษอย่างมากมาย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าว
สรุปให้เห็นข้อเสียของระบอบสังคมนิยมประชาธิปไตยแบบอังกฤษไว้ในตอนสุดท้ายว่า

"คนอังกฤษทุกวันนี้จึงได้แต่หันหน้ามาถามกันว่า สังคมนิยมแบบอังกฤษ
นี้จะไปได้สักกี่น้ำ"

(27 พฤศจิกายน 2519 : 3)

ระบอบการปกครองอีกระบอบหนึ่งที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
แสดงทัศนะของท่านไว้ได้แก่ ระบอบประชาธิปไตย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มี
ความคิดเห็นว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ยอมรับในความสามารถ
ของมนุษย์ และมุ่งยกย่อง เชิดชู สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล
ดังที่กล่าวไว้ว่า

"ประชาธิปไตยหมายถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หมายถึง
การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น หมายถึง การปกครองที่ได้รับความ
เห็นชอบของคนส่วนใหญ่ และการบริหารประเทศตามตัวบทกฎหมาย"

(24 กันยายน 2520 : 3)

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้กล่าวตัดสินไว้ว่า หากใครได้ศึกษาและเข้าใจในหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยถ่องแท้แล้ว ย่อมจะเห็นว่าเป็นระบอบการปกครองที่มีคุณมากกว่าโทษ¹ และจากผลการศึกษา ความถี่ของการใช้คำที่ใช้เรียกความคิด* ในบทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พบว่าคำที่ใช้เรียกความคิดทางการเมืองที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้มากที่สุดได้แก่คำว่า "ประชาธิปไตย" มีความถี่ 127 ครั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า "ประชาธิปไตย" เป็นระบอบการปกครองที่อยู่ในความคิดคำนึงของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มากที่สุด

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าตามทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นั้นการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่ดีกว่าระบอบเผด็จการ และสังคมนิยมประชาธิปไตย

สำหรับประเทศไทยนั้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่ได้พัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง จึงทำให้รัฐบาลที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยถูก ปฏิวัติ รัฐประหารอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อ พ.ศ.2475 จนถึง พ.ศ.2520 เกิดการปฏิวัติ รัฐประหาร กบฏ และปฏิรูป ถึง 17 ครั้ง² ด้วยกัน ผู้บริหารประเทศที่มีอำนาจปกครองอยู่ได้นานจึงมักเป็นทหารซึ่งใช้การปกครองแบบเผด็จการเสียเป็นส่วนใหญ่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

¹ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช "ข่าวโกธนา" สยามรัฐ 22 มกราคม 2520 หน้า 3

* ศึกษารายละเอียดเรื่องคำที่ใช้เรียกความคิดได้ในบทที่ 3 หน้า 68 - 76

²คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การเมืองและสังคม หน้า 599 - 608

กล่าวถึงความล้มเหลวของการปกครองระบอบประชาธิปไตยว่า ในประเทศ
อังกฤษซึ่งถือกันว่าเป็นต้นเค้าแห่งระบอบประชาธิปไตยก็มิได้เห็นว่าระบอบประชาธิปไตย
นั้น ได้ตายไปแล้วดังที่มีคนเขียนหนังสือขึ้นเล่มหนึ่งออกตีพิมพ์เผยแพร่ให้ชื่อว่า

"ความตายแห่งระบอบประชาธิปไตยอังกฤษ (The Death of British
Democracy) และสำหรับประชาธิปไตยของเมืองไทยนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช กล่าวในเชิงประชดว่า

"คูเหมื่อนจะตายมานานแล้ว จนเขาสร้างอนุสาวรีย์ให้สี่แยก
คลองวัว *"

(19 ตุลาคม 2519 : 3)

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช ท่านเห็นว่า อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเป็นอนุสรณ์แห่งความตายของระบอบ
ประชาธิปไตยของเมืองไทย มีอนุสรณ์แห่งความเป็นประชาธิปไตย โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งการปกครองในสมัยรัฐบาลนายอินทร์ ภิรมย์เชียร นั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช มีความคิดเห็นว่าขาดความเป็นประชาธิปไตยอย่างยิ่ง เพราะคณะปฏิรูป
การปกครองแผ่นดินออกคำสั่งจำกัดเสรีภาพของบุคคลในต่าง ๆ หลายด้าน
ด้วยกัน เช่น "ยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง"¹ และ "ยกเลิก
พระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร"² เป็นต้น ซึ่งการกระทำดังกล่าว
เป็นการฉีกกันเสรีภาพทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยสิ้นเชิงและมีลักษณะ
เป็นการปกครองแบบเผด็จการ

* คัดลอกตามต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่ 19
ตุลาคม 2519 หน้า 3

¹ คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 6 ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ 93 ตอนที่ 120 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519

² คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 35 ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ 93 ตอนที่ 128 ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2519

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอแนวคิดไว้ว่า หลักการที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนต้องมีสิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศโดยกล่าวเน้นไว้ว่า

"หลักสำคัญที่สุดของระบอบประชาธิปไตยก็คือ สิทธิในการเลือกตั้ง และการเลือกตั้ง"

(19 ตุลาคม 2519 : 3)

นอกจากนั้นรัฐจะต้องยินยอมให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อแข่งขันกันในการสมัครรับเลือกตั้งอีกด้วย ถึงแม้ว่าการมีพรรคการเมืองจะทำให้เกิดปัญหาและความยุ่งยากในบางครั้งก็ตาม

1.2 นโยบายการปกครองภายในประเทศ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการปกครองภายในประเทศไว้สองประเด็นด้วยกันคือ นโยบายการปกครองประเทศ และนโยบายการปกครองกรุงเทพมหานคร ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 นโยบายการปกครองประเทศ

นโยบายการปกครองที่เด่นชัดในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้แก่นโยบายการพัฒนาประชาธิปไตยตามขั้นตอนของรัฐบาลซึ่งตามโครงการต้องใช้เวลาทั้งหมด 16 ปี¹ จึงจะทำให้ประชาชนเข้าใจและตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนตามระบอบประชาธิปไตย ได้เป็นผลสำเร็จ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นคัดค้านนโยบายดังกล่าวในทำนองล้อเลียนไว้ว่า

¹รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 135 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2519

"รัฐบาลท่านตั้งหลักสูตรสอนประชาธิปไตยไว้ถึง 16 ปี ซึ่งผมมีหวัง
ถูกใจใครแน่ ๆ เมื่อจบหลักสูตร"

(25 ธันวาคม 2519 : 3)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีความคิดเห็นขัดแย้งกับนโยบาย
การพัฒนาประชาธิปไตยของรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร และนอกจากนี้
ยังมีความคิดเห็นว่าสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ทำ
หน้าที่นี้คือปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลนั้น เป็นสถาบันที่ไร้ประสิทธิภาพ โดย
เปรียบเทียบไว้ว่า เป็น "สภาตรายาง" ดังนี้

"ใคร ๆ แม้แต่เด็กก็มีออกจะรู้วาระระหว่างรัฐบาลกับสภาปฏิรูป
นั่นใครเป็นใครอยู่ในฐานะอย่างไร

อย่างน้อยก็เลยมองว่าการออกอ้างว่าสภาปฏิรูปไม่ใช่สภาตรายางแล้ว
จะมีคนเขาเลื่อมใสนับถือ

ไม่หรอกครับ

เพราะใคร เขาก็รู้ว่ารัฐบาลท่านตั้งสภาปฏิรูปขึ้นมาก็เพราะท่าน
ต้องการตรายาง"

(25 ธันวาคม 2519 : 3)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ไม่ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ
การปรับปรุงแก้ไขนโยบายการพัฒนาประชาธิปไตยของรัฐบาลดังกล่าวข้างต้น
อย่างตรงไปตรงมา แต่ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนโยบายการปกครองของ
รัฐบาลอย่างกว้าง ๆ ว่า นโยบายการปกครองที่เข้มแข็งเด็ดขาดนั้น ไม่จำเป็นต้อง
ต้องจำกัดเสรีภาพของบุคคลและเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ หากรัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาล
ที่ได้รับมอบอำนาจจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า

เป็นรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาอย่างถูกต้องตามหลักการของประชาธิปไตย
ดังที่กล่าวมา

"ถ้าจะพูดกันด้วยเหตุผลที่ตรงไปตรงมาแล้ว ถ้าใครต้องการที่จะให้มี
รัฐบาลที่เข้มแข็งเด็ดขาดก็ควรจะพยายามทำให้รัฐบาลนั้นได้รับมอบอำนาจ
จากประชาชนโดยแท้จริง
และถ้าเกิดรัฐบาลในรูปนี้ขึ้นมาแล้วการกำจัดเสรีภาพของบุคคลและ
ของหนังสือพิมพ์ก็ไม่จำเป็น"

(13 มกราคม 2520 : 3)

1.2.2 นโยบายการปกครองกรุงเทพมหานคร

นอกจากแนวคิดในเรื่องนโยบายการปกครอง
ประเทศดังกล่าวแล้ว ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ปัญหาในการบริหารงานของกรุงเทพมหานครว่า สาเหตุประการหนึ่งที่กรุงเทพ-
มหานครมีอุปสรรคในการบริหารงานก็เนื่องมาจากคนส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจใน
เจตนารมณ์ของการตั้งกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพ
มหานคร เป็นผู้บริหารที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น
จึงควรมีอิสระในการบริหารงานได้ตามความประสงค์ของคนส่วนใหญ่ในกรุงเทพ
มหานคร หน่วยงานอื่น ๆ เช่น กระทรวงมหาดไทยไม่ควรเข้าไปก้าวก่ายในการ
บริหารงานของกรุงเทพมหานคร

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ
นโยบายการปกครองกรุงเทพมหานครไว้ว่า ด้วยเหตุที่ประชาชน พื้นที่ ตลอดจน
ปัญหาต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครนั้นมากเกินกว่าที่ผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการ
อีกสี่คนจะรับผิดชอบได้จึงควรจัดแบ่งกรุงเทพมหานครออกเป็นเทศบาลปลัดย่อยให้
แต่ละเทศบาลปกครองตนเอง ประชาชนในแต่ละเขตจะได้มีสิทธิเลือกบุคคลเข้ามา

บริหารกิจการต่าง ๆ ในเขตเทศบาลของตนให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในเขตนั้น ๆ แต่การแต่งตั้งเทศบาลแต่ละเขตนั้น ควรยกเว้นเขตพระนครหรือที่เรียกว่า อำเภอพระนครไว้เขตหนึ่ง เขตนี้ควรมีผู้บริหาร ซึ่งมาจากการแต่งตั้ง และอาจเรียกว่าตำแหน่งสมุหพระนครบาล เพื่อเป็นการรักษาประวัติดั้งเดิมและเป็นการให้เกียรติแก่พระนครซึ่งเป็นราชธานี สมุหพระนครบาลนี้ให้มีศักดิ์และอำนาจเท่ากับรัฐมนตรีว่าการทบวงปกครองเขตอำเภอพระนคร ประการสำคัญคือ สมุหพระนครบาลจะต้องอยู่ในฐานะเป็นประมุขของประชาชนในกรุงเทพมหานครทั้งหมด และอยู่ในตำแหน่งได้คราวละสองปีเป็นอย่างน้อย

1.3 นโยบายการต่างประเทศ

ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศที่ประเทศไทยประสบในช่วง 6 ตุลาคม 2519 – 20 ตุลาคม 2520 แยกได้สามประเด็นด้วยกันคือ

1. ปัญหาเรื่องการขอความช่วยเหลือทางด้านการกำลังอาวุธจากประเทศสหรัฐอเมริกา

2. ปัญหาความขัดแย้งในเขตชายแดนระหว่างไทยกับเขมร

3. ปัญหามือพยพพลกับชาวลาว

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาเรื่องการขอความช่วยเหลือทางด้านการกำลังอาวุธจากประเทศสหรัฐอเมริกาว่า ประเทศไทยควรดำเนินนโยบายการต่างประเทศโดยการผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านไว้ให้มากที่สุดแต่ไม่ควรเข้าไปผูกพันหรือยึดมั่นกับประเทศมหาอำนาจประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหรัฐอเมริกา ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงนโยบายการต่างประเทศในเรื่องการให้ความช่วยเหลือในด้านกำลังทหารและอาวุธแก่ประเทศในแถบเอเชียอาคเนย์ เพราะประสบการณ์ที่สหรัฐอเมริกาได้รับจากสงครามเวียดนามนั้น ทำให้สหรัฐอเมริกาไม่ต้องการเข้ามาเกี่ยวข้องกับทางทหารกับประเทศในแถบนี้

นอกจากนี้ โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับปัญหาชายแดนระหว่างไทยกับเขมรเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่มีเขมรเข้ามาลอบฆ่าคนไทยในเขตชายแดน¹ ว่าจะมีสาเหตุมาจากพวกเขมรเสรีซึ่งเป็นฝ่ายปฏิบัติกับรัฐบาลเขมรและเขมรแดง ต้องการก่อเหตุให้ไทยบาดหมางกับฝ่ายรัฐบาลเขมร และเขมรแดง เพราะเขมรเสรีจะได้มีโอกาสลิดรอนอำนาจเขมรทั้งสองฝ่ายดังกล่าวได้โดยง่าย

สำหรับปัญหาผู้อพยพลี้ภัยชาวลาวนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่าผู้อพยพชาวลาวในประเทศไทยเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากจนทำให้เกิดปัญหาและเป็นภาระแก่รัฐบาลไทยในการให้ความช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค และเครื่องใช้อื่น ๆ ที่จำเป็น นอกจากนี้อาจทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงภายในประเทศขึ้นได้ เพราะอาจมีผู้อพยพร้ายบางส่วนแทรกแซงเข้ามาในกลุ่มผู้อพยพ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาระหว่างประเทศดังกล่าว ทั้ง 3 ประเด็นว่า รัฐบาลไทยควรเร่งเสริมสร้างความมั่นคงภายในประเทศโดยการสร้างแสนยานุภาพทางทหารให้เข้มแข็งและมุ่งใช้มาตรการที่เด็ดขาดในการปราบปรามผู้อพยพร้ายคอมมิวนิสต์ ดังนี้

1.3.1 การสร้างแสนยานุภาพทางทหาร

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ข้อเสนอแนะว่า ประเทศไทยควรเร่งสร้างแสนยานุภาพทางทหารเพื่อป้องกันการรุกรานจากประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ อันเป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบการปกครองของไทยทั้งนี้เพราะแสนยานุภาพ

¹ "ไทยประท้วงเขมรกรณียุคเข้าฆ่าคนไทยหนักกว่าทุกครั้งที่ผ่านมา"

ทางทหารที่เข้มแข็งจะส่งผลให้ประเทศไทยมีกำลังสำรองในการเจรจาปัญหา
ระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านต่าง ๆ นอกจากนี้โครงการเสริมสร้าง
แสนยานุภาพทางทหารยังจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจในเรื่องคน
ว่างงานได้ส่วนหนึ่งด้วย จึงที่กล่าวมาเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

"ถ้าไทยไม่สร้างแสนยานุภาพแล้ว การพัฒนาทางด้านอื่น ๆ ภายใน
ประเทศก็จะไร้ความหมาย"

(9 ตุลาคม 2519 : 3)

1.3.2 การปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอแนวคิดในการ
ปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ไว้ว่า นอกเหนือจากการใช้มาตรการทางทหาร
และมาตรการอื่น ๆ เช่น การปรับปรุงการปกครองและการให้ความช่วยเหลือ
ราษฎรในท้องถิ่นที่ถูกรบกวน หรือที่เรียกกันว่า สงครามแย่งประชาชนแล้ว
การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการกระทำต่าง ๆ ทุกวิถีทาง เพื่อให้ประชาชน
เกิดความมั่นใจว่ารัฐบาลจะสามารถเป็นที่พึ่งคุ้มกันภัยให้แก่เขาได้นั้น ก็เป็นวิธีการ
ที่สามารถจะกำจัดผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้วิธีหนึ่ง

1.4 บทบาททางการเมืองของประชาชน

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
ทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาชนจะต้องมีสิทธิ
และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น * และประการสำคัญที่สุดคือ การมีสิทธิ

* เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นรวมถึงเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ด้วย
แต่ในที่นี้จะนำเรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ไปวิเคราะห์ในข้อ 4. เรื่องทักษะ
เกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์

ออกเสียงเลือกตั้งบุคคลเข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าอำนาจ
สูงสุดในการปกครองประเทศตามหลักการประชาธิปไตยต้องมาจากประชาชน ดังได้
กล่าวไว้ว่า

"แหล่งแห่งอำนาจที่คนเห็นว่าถูกต้องและชอบธรรมนั้นในปัจจุบันก็
ยอมรับกันทั่วไปว่ามาจากประชาชน
เพราะฉะนั้นรัฐบาลที่เกิดจากการเลือกตั้งทั่วประเทศจึงเรียกว่า
เป็นแหล่งแห่งอำนาจที่ทุกคนยอมรับ"

(13 มกราคม 2520 : 3)

จากการศึกษาทัศนะเกี่ยวกับการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช ดังได้กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ที่มี
ความศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและได้มุ่งเสนอหลักการปกครอง
แบบประชาธิปไตยไว้อย่างเด่นชัด ขณะเดียวกันก็พยายามชี้ให้เห็นข้อเสียและ
จุดบกพร่องของการปกครองในระบบเผด็จการและระบอบสังคมนิยมประชาธิปไตย
นอกจากนี้ยังได้แสดงความคิดเห็นคัดค้านนโยบายการปกครองของรัฐบาล นายธานินทร์
กรัยวิเชียร อย่างรุนแรงอีกด้วย

2. ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

ทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีต่อสภาพทางเศรษฐกิจใน
สมัยรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร (6 ตุลาคม 2519 – 20 ตุลาคม 2520)
นั้น เน้นหนักในเรื่องเกี่ยวกับการผลิตเพื่อแก้ปัญหาการขาดดุลการค้า* การแก้
ปัญหาภาวะค่าครองชีพและการส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นประการสำคัญ

* การขาดดุลการค้า หมายถึง รายรับจากการส่งสินค้าออกมีค่าน้อยกว่ารายจ่าย
เพื่อนำสินค้าเข้า

กล่าวคือในช่วงสมัยรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ประเทศไทยประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ* ที่สำคัญได้แก่เรื่องน้ำมันขึ้นราคา ซึ่งเป็นผลทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบดุลการค้ากับประเทศผู้ผลิตน้ำมันอย่างมากมาย และนอกจากนี้ยังทำให้ต้นทุนในการผลิตและการขนส่งสินค้าเพิ่มขึ้นกระทบกระเทือนถึงภาวะการครองชีพและฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไป

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอแนวคิดในการแก้ไขปัญหาการเสียเปรียบดุลการค้ากับประเทศผู้ผลิตน้ำมันและประเทศอื่น ๆ โดยใช้วิธีส่งสินค้าออกและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวดังนี้

การส่งสินค้าออก

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า ประเทศไทยเสียเปรียบดุลการค้ากับประเทศผู้ผลิตน้ำมันมากในแต่ละปี ดังนั้นจึงควรคิดหาทางส่งสินค้าต่าง ๆ ของไทยไปขายให้แก่ประเทศเหล่านั้นบ้าง เช่น สิ่งทอ น้ำตาล เครื่องแก้ว และกระจกหน้าต่างประตู่ เป็นต้น และได้กล่าวถึงกลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมันไว้ตอนหนึ่งว่า

"ประเทศเหล่านี้ผลิตได้แต่น้ำมันดิบเป็นส่วนใหญ่ การผลิตสินค้าอื่น ๆ ที่จำเป็นแก่การยังชีพนั้นเขายังสู้เราไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้เราก็จะต้องคิดตอบโต้ด้วยการส่งสินค้าอื่น ๆ ที่เรามีไปขายให้แก่เขา"

(4 ธันวาคม 2519 : 3)

*ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับ ปัญหาทางเศรษฐกิจในสมัยรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้ในบทที่ 2 หน้า 42 - 46

การส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอแนวคิดไว้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมอีกประเภทหนึ่งที่จะสามารถทำรายได้เข้าประเทศได้ปีละมาก ๆ ดังนั้นประเทศไทยควรจะหาทางปรับปรุงและส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศตลอดจนโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักและน่าสนใจในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พร้อมทั้งได้ยกตัวอย่างสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของไทย คือโรงแรม หมู่บ้านแม่น้ำแควว่า เป็นสถานที่ที่สามารถจะปรับปรุงให้เป็นที่ท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้มากโดยการอนุรักษ์สัตว์ในบริเวณนั้นให้คงอยู่และปรับปรุงสภาพของโรงแรมนี้ให้มีลักษณะเป็นโรงแรมในป่า (Jungle Hotel) มีที่สำหรับคู่สัตว์เช่นเดียวกับในอาฟริกา โดยให้ชอกลึกไว้ว่า

"ในอาฟริกาเรามีโรงแรมกลางป่าเพื่อคู่สัตว์ ทำไมเมืองไทยจะมีบ้างไม่ได้"

(1 สิงหาคม 2520 : 7)

สำหรับแนวคิดในเรื่องการแก้ปัญหาภาวะการครองชีพและการส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นไว้ว่าการเพิ่มค่าจ้างเงินเดือนนั้นไม่ใช่วิธีการที่รัฐบาลจะสามารถแก้ปัญหาเรื่องภาวะการครองชีพสูงได้ เพราะเมื่อรัฐบาลอนุมัติให้เพิ่มค่าจ้างเงินเดือนแก่ข้าราชการและลูกจ้างทั่วไป ราคาสินค้าต่าง ๆ ที่สูงอยู่แล้วก็จะเพิ่มขึ้นไปอีกโดยกล่าวเปรียบเทียบไว้ว่า

"ค่าจ้างเงินเดือนเหมือนระดับน้ำในคลอง ส่วนราคาของมัน
เหมือนผักตบชวาที่ลอยอยู่บนน้ำ"

(20 พฤษภาคม 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาภาวะ
ค่าครองชีพและการส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนไว้จำแนกได้สาม
ประการด้วยกันคือ การส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เปลี่ยนแปลงค่านิยม
ในการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย และเปลี่ยนแปลงวิธีการขนส่งสินค้า ดังนี้

การส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่ม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า การส่งเสริมให้
ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยให้ทำงานพิเศษทำนอกเหนือไปจากงานอาชีพหรืองาน
ในหน้าที่ประจำนั้นจะเป็นวิธีที่ช่วยให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอในการใช้จ่าย
สำหรับการดำรงชีพในภาวะที่ค่าครองชีพสูงขึ้นเรื่อย ๆ และได้ยกตัวอย่างกลุ่มผู้
ได้เบ่งกระต่ายที่บางเขน¹ ซึ่งสมาชิกในกลุ่มสามารถเลี้ยงและรักษาคุณภาพของ
เนื้อกระต่ายจนได้มาตรฐาน และสามารถส่งไปขายในตลาดต่างประเทศได้
ดังนั้นรัฐบาลควรจะสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ พยายาม
หางานพิเศษอื่น ๆ ทำนอกเหนือไปจากงานประจำในอาชีพของตน ทั้งนี้เพื่อเป็น
การเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเอง และครอบครัว

เปลี่ยนแปลงค่านิยมในการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย

การบริโภคในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง "การใช้ประโยชน์จาก
สินค้าและบริการในลักษณะสิ้นเปลืองโดยก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภคทั้งทางตรง
และทางอ้อม"²

¹ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช "คลื่นใต้น้ำ" สยามรัฐ 14 กันยายน 2520
หน้า 3

²พิสมัย จารุจิตติพันธุ์ หลักเศรษฐศาสตร์ หน้า 65

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันบริโภคกันอย่างฟุ่มเฟือย สภาพเช่นนี้ตรงกับความหมายของศัพท์ในทางเศรษฐศาสตร์ว่า "Consumerism" ซึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้คำในภาษาไทยว่า "อติเรกนิยม" หมายถึงระบบการดำรงชีวิตและการผลิตที่ถือเอาความฟุ่มเฟือยเป็นที่ตั้ง การโฆษณาสินค้าเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่使人เกิดความต้องการที่จะได้สิ่งของใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นไม่มีที่สิ้นสุดทั้งที่สิ่งของเหล่านั้นบางอย่างไม่มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต จึงเป็นผลทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายอย่างมากมายิ่งที่โลกกล่าวเน้นไว้นั่นว่า

"ยิ่งโฆษณาเกินมากลัทธิอติเรกนิยมก็ยิ่งเติบโตมากขึ้น ความอยากซื้อของใหม่ที่มีอยู่แล้วก็ยิ่งมีมากขึ้น"

(26 พฤษภาคม 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาไว้ว่าวิธีที่จะสามารถแก้ไขได้นั้นก็คือทุกคนต้องพยายามเปลี่ยนแปลงค่านิยมในเรื่องการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินความจำเป็น

เปลี่ยนแปลงวิธีการขนส่งสินค้า

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอแนวคิดให้มีการเปลี่ยนแปลงพาหนะในการขนส่งภายในประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เคยใช้รถยนต์บรรทุก มาใช้รถไฟหรือเรือแทน เพราะจะทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าลงได้ และถ้ามีผู้ซื้อขึ้นเพราะคิดว่าหากค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูงตนก็สามารถจะขึ้นราคาสินค้าได้ ก็ต้องใช้วิธีบังคับโดยทางอ้อมโดยงดจดทะเบียนรถสิบล้อทันที

นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะว่า รัฐบาลควรกำหนดมาตรการที่จะทำให้ผู้ใช้รถยนต์ส่วนตัวน้อยลงโดยการขึ้นราคาน้ำมันเบนซินให้สูงที่สุด เพราะจะเป็นวิธีที่ช่วยประหยัดน้ำมันได้ส่วนหนึ่ง

ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มุ่งเสนอแนวคิดในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศโดยชี้แนะให้ธุรกิจจากเอกชนและประชาชนคนไทยทุกคนร่วมมือช่วยเหลือกันส่งเสริมในทุกวิถีทางมิใช่ปล่อยให้เป็นการกระทำของรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น

3. ทัศนะเกี่ยวกับสังคม

ทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เกี่ยวกับสภาพสังคมไทยโดยทั่วไปที่ปรากฏในบทความคอลัมน์ "ข่าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" จำแนกได้ 6 ประเด็นด้วยกันคือ ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

3.1 ปัญหาสังคม

ทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เกี่ยวกับปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทความคอลัมน์ "ข่าวไกลนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" นั้น แบ่งออกเป็น ห้าประการได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาสิ่งแวกล้อม และปัญหาการทุจริตและความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมในวงราชการ

3.1.1 ปัญหาอาชญากรรม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึง ปัญหาอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ หลายประเภทด้วยกัน ซึ่งมักปรากฏเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ ๆ เช่น ฆาตกรรม การทำร้ายร่างกาย ลักพาตัวบุคคลไปเรียกค่าไถ่ ข่มขืนแล้วฆ่า และการฉ้อโกง เป็นต้น ปัญหาอาชญากรรมทั้งหมดเหล่านี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เน้นเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมทางเพศ คือ คดีข่มขืนแล้วฆ่าถูกข่มขืน โดยแสดงความกึกก้องเห็นว่า น่าจะมีสาเหตุต่าง ๆ สามประการด้วยกัน ได้แก่ การลงข่าวอาชญากรรมทางเพศอย่างเปิดเผยในหนังสือพิมพ์ การรับวัฒนธรรมตะวันตก และธุรกิจทางเพศ

การลงชาวอาชญากรรมทางเพศในหนังสือพิมพ์

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ชาตกร ในคดีอาชญากรรมทางเพศนั้นส่วนใหญ่จะต้องเป็นผู้ที่มีจิตวิปลาสอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ นอกจากจะมีความต้องการทางเพศแล้วยังมีความต้องการที่จะทำความทารุณ แก่มนุษย์อีกด้วย และคนที่จิตวิปลาสนั้นจะก่ออาชญากรรมขึ้นได้ก็เพราะมีสิ่งมา กระตุ้น การลงชาวอาชญากรรมทางเพศอย่างเปิดเผยในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่หนึ่ง ที่ช่วยผลักดันให้คนเหล่านี้อาชญากรรมทางเพศขึ้น ดังที่กล่าวไว้ว่า

"ชาวหนังสือพิมพ์ลงไปเกี่ยวกับความทารุณในกรณีข่มขืนและข่มขืน
อาจเป็นการกระตุ้นให้คนที่จิตวิปลาสอยู่แล้วเกิดความใคร่ ความกระหาย
หนักยิ่งขึ้นถึงกับรังใจไว้มองอยู่ก็เป็นได้"

(11 พฤษภาคม 2520 : 7)

การรับวัฒนธรรมตะวันตก

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ปัจจุบันสตรีวัยรุ่นได้รับแบบแผนการแต่งกาย และวัฒนธรรมในการปฏิบัติตนจาก ประเทศตะวันตกมากยิ่งขึ้น การแต่งกายตามแบบตะวันตกในสมัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะเน้นให้เห็นอวัยวะเพศของสตรี หรือมีฉะนั้นก็ถึงความสนใจของผู้ที่พบเห็นให้ คิดไปถึงเรื่องอวัยวะเพศ นอกจากนั้นกิริยาท่าทางและการปฏิบัติตนตามแบบ ตะวันตกก็ล้วนเป็นสิ่งที่วิยวณ ความรู้สึกทางเพศของบุรุษทั้งสิ้น ความประพฤติกและ การแต่งกายของสตรีในลักษณะดังกล่าวเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดอาชญากรรม ทางเพศขึ้นได้ แม้ว่าสตรีเหล่านั้นจะมีได้มีเจตนายัวยวนใคร่เพียงแต่แต่งกาย ตาม สมัยนิยมเท่านั้นก็ตาม

ธุรกิจทางเพศ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า ความเขี้ยววนทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศนั้นนอกจากจะมาจากสตรีโดยตรงแล้ว ธุรกิจทางเพศก็เป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดอาชญากรรมประเภทอื่นได้ เช่น ภาพ ภาพยนตร์ และหนังสือบางชนิดที่เน้นเกี่ยวกับเรื่องกามารมณ์ สถานที่บำเรอกามารมณ์ ตลอดจนสินค้าและการโฆษณาสินค้าบางชนิดที่ทำกันโดยเปิดเผย ใค้แก่ชาวบ้านมี เครื่องคุมกำเนิดในการรวมประเวณี สิ่งเหล่านี้มีส่วนช่วยกระตุ้นความรู้สึกทางเพศของคนที่อยู่ในวัยฉกรรจ์ได้อย่างแรง ดังที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ประารกไว้ตอนหนึ่งว่า

"ความรู้สึกอันเกิดจากความเขี้ยววนที่มีอยู่รอบตัวนี้ ย่อมจะถูกเก็บไว้หนักเข้าก็จะเป็นความกดดันที่มีแต่จะเพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้นทุกที ในที่สุดก็ระเบิดออกมาเป็นอาชญากรรมทางเพศได้"

(12 กันยายน 2520 : 7)

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้ให้ข้อคิดไว้ว่า การลงโทษชาตกรในคดีทางเพศอย่างรุนแรงเช่น การใช้อำนาจตามมาตรา 21 ลงโทษประหารชีวิตนั้น เป็นการแก้ปัญหาหรือระงับปัญหาที่ปลายเหตุ วิธีการดังกล่าวไม่สามารถจะทำให้คดีอาชญากรรมทางเพศหมดสิ้นไปได้ ถ้าไม่สามารถหาทางระงับปัญหาที่ต้นเหตุคือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้งสามประการข้างต้น

3.1.2 ปัญหายาเสพติด

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า ยาเสพติดนั้นเป็นภัยอันตรายแก่สุขภาพของประชาชนและยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในการพัฒนาประเทศอีกด้วย ดังนั้นรัฐบาลจึงควรจะหาทางปราบปรามให้

หมดสิ้นไปโดยเร็ว มิฉะนั้นอาจทำให้จำนวนผู้เสพยาเสพติดเพิ่มขึ้นจนไม่สามารถจะปราบปรามให้หมดสิ้นไปได้ พร้อมทั้งให้ข้อคิดเกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดไว้ว่า

"หากปรากฏว่าผู้ใดค้ายาเสพติดหรือเป็นตัวการในการผลิตและการค้ายาเสพติดก็ต้องบริหารจัดการตามกฎหมายบ้านเมือง แก่บุคคลผู้นั้นโดยความและโดยฉับพลัน ไม่ว่าผู้นั้นจะอยู่ในฐานะอย่างไร หรือใกล้ชิดกับผู้มีหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดอย่างไร"

(18 พฤศจิกายน 2519 : 3)

3.1.3 ปัญหาโสเภณี

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องโสเภณีว่า สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้หญิงสาวจากภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย เข้ามาประกอบอาชีพโสเภณีอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมากนั้น ก็เพราะความยากจน อาชีพโสเภณีเป็นต้นเหตุที่จะก่อให้เกิดปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น อาชญากรรมทางเพศ ความเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรม และการแพร่กระจายของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ดังนั้นการที่รัฐบาลจะโค้จัดให้มีการจดทะเบียนโสเภณีขึ้นนั้นจึงเป็นความคิดที่มีเหตุผลน่าสนับสนุนเพราะอย่างน้อยที่สุดทางราชการจะสามารถควบคุมโสเภณีได้ส่วนหนึ่งเป็นผลทำให้ช่วยลดปัญหาสังคมด้านอื่น ๆ ที่จะตามมาได้ด้วย และโค้กล่าวเน้นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ตอนหนึ่งว่า

"อะไรที่ไม่สามารถจะควบคุมได้นั้นยอมเป็นภัยต่อสังคมเสมอไป"

(3 ธันวาคม 2519 : 3)

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในเรื่องโสเภณีไว้ว่าวิธีเดียวที่สามารถจะทำให้สตรีที่ประกอบอาชีพเป็นโสเภณีหมดสิ้นไปได้ก็คือต้องหาทางให้สตรีเหล่านั้นมีงานอันสุจริตทำโดยมีรายได้พอควรแก่การครองชีพ หากสตรีดังกล่าวมีงานทำเลี้ยงตัวเองได้ตลอดจนสามารถดูแลเจือจานให้แก่ครอบครัวได้บ้างแล้วคงไม่มีสตรีคนใดจะยอมเป็นโสเภณีด้วยความสมัครใจ

3.1.4 ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ หลายประการด้วยกัน เช่น ปัญหาน้ำเสีย อากาศเป็นพิษ ความโสโครกจากขยะมูลฝอย และแผงลอยในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้วันหนึ่งจะเป็นอันตรายต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ และมนุษย์ มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนประชากรหนาแน่นมากกว่าในเขตต่างจังหวัด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงอันตราย จากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษไว้ว่า

"สัตว์นั้นจะดำรงชีวิตอยู่ได้ก็ด้วยสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเช่นเดียวกับมนุษย์
เมื่อสัตว์ต่าง ๆ สูญพันธุ์ไปได้เพราะความโสโครกในสิ่งแวดล้อม
มนุษย์ก็สูญพันธุ์ได้ด้วยเหตุเดียวกัน"

(8 มิถุนายน 2520 : 7)

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แสดงความคิดเห็นคัดค้านโครงการบางอย่างในช่วงสมัยรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ซึ่งเป็นโครงการที่จะมีผลในทางทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เช่น โครงการขยายกรม กอง และสำนักงานของทางราชการที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ออกไปตั้งในเขต

ชนบุรี และโครงการตั้งโรงไฟฟ้าปรมาณู

จากปัญหาความแออัดคับแคบและความตึกชิดทางด้านการจราจรในเขตฝั่งกรุงเทพมหานคร รัฐบาลจึงมีโครงการที่จะย้าย กรม กอง และสำนักงานของทางราชการออกไปตั้งในเขตฝั่งชนบุรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นคัดค้านในเรื่องนี้ว่า พื้นที่บริเวณ บางบำหรุ บางขุนเทียน และบางพลัดในเขตฝั่งชนบุรีที่ทางราชการมีนโยบายจะขยายสถานที่ราชการไปตั้งนั้น เป็นสวนผลไม้พันธุ์ดี เป็นแหล่งการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีผลในการช่วยให้สภาพภูมิอากาศดีขึ้นด้วย สาเหตุที่อากาศและน้ำทางฝั่งกรุงเทพมหานครยังไม่สกปรกโสโครกและเป็นพิษมากไปกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ก็เพราะยังมีอากาศและน้ำจากฝั่งชนบุรีมาช่วยละลายให้จางลง หากมีการย้ายสถานที่ราชการไปตั้งในเขตดังกล่าว สวนผลไม้ในบริเวณนั้นจะต้องถูกตัดเพื่อสร้างอาคารต่าง ๆ และนอกจากนี้จะทำให้มีชุมชนเกิดขึ้น ความสกปรกโสโครกในสิ่งแวดล้อมก็จะตามมา ดังนั้นรัฐบาลควรจะได้หาทางอนุรักษ์พื้นที่ทางด้านฝั่งชนบุรีไว้ให้เป็นแดนเกษตรกรรมอยู่ต่อไป และนอกจากนี้จะต้องคอยป้องกันมิให้ความเจริญของฝั่งกรุงเทพมหานครเข้าไปถึงได้

"มิฉะนั้นกรุงเทพมหานครจะสกปรกทั้งสองฝั่ง มีอากาศและน้ำเป็นพิษทั้งสองฝั่ง"

(6 สิงหาคม 2520 : 7)

ส่วนโครงการตั้งโรงงานไฟฟ้าปรมาณุนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า เป็นโครงการที่จะส่งผลเสียหายต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อมอย่างประมาดมิได้ เพราะปฏิกิริยานิวเคลียร์ที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้านั้นมีแร่ยูเรเนียมเป็นเชื้อเพลิง เมื่อแร่ยูเรเนียมถูกเผาไหม้ไปก็จะเหลือขี้เถ้ายูเรเนียมซึ่งมีกัมมันตภาพรังสีที่เป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์ สัตว์และสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก

จึงต้องนำผู้เฒ่าผู้เฒ่าไปเข้าโรงงานผ่านกรรมวิธีต่าง ๆ ให้เกิดผลเป็นธาตุ
พลูโตเนียม ซึ่งก็ยังต้องมีกัมมันตภาพรังสีเช่นเดียวกัน และอีกประการหนึ่งก็คือ
ธาตุพลูโตเนียมเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปใช้ในการผลิตอาวุธปรมาณู ซึ่งเป็นอันตราย
ต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมอย่างยิ่ง รัฐบาลจึงควรจะได้พิจารณาเรื่องนี้โดยรอบ คอบ
เพราะประเทศไทยยังขาดผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนี้อยู่มาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
กล่าวให้แง่คิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ตอนหนึ่งว่า

"การใช้พลังงานนิวเคลียร์นั้นจะเป็นผลประโยชน์จริงทั้งในทาง
อุตสาหกรรม และในความเป็นอยู่ของคนในประเทศ แต่ผลที่เกิดขึ้น
อีกทางหนึ่งเป็นเศษนิวเคลียร์นั้น จะต้องก่อให้เกิดความหวาดหวั่น
และความหวงไข้อยู่เป็นนิจ"

(3 พฤศจิกายน 2519 : 3)

สำหรับในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ข้อคิดไว้ว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหมายถึงการ
อนุรักษ์ธรรมชาติในสิ่งแวดล้อม สิ่งใดที่ผิดธรรมชาติจะต้องกำจัดให้หมดไปและ
สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมให้เป็นธรรมชาติขึ้นมาใหม่ สิ่งสำคัญที่จะทำให้การอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมประสบความสำเร็จก็คือ ความร่วมมือและการเสียสละของบุคคลทุกฝ่าย

"และที่สำคัญที่สุดก็คือต้องเสียสละความสะดวกส่วนตัวและความ
สะดวกในการประกอบอาชีพไม่ยอมให้ความสะดวกนั้น ทำให้สิ่งแวดล้อม
เป็นพิษได้"

(8 มิถุนายน 2520 : 7)

3.1.5 ปัญหาการทุจริตและความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ในวงราชการ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวเน้นในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาความเหลื่อมเหลียงทางกามารมณ์ของข้าราชการในระดับผู้บริหาร โดยเฉพาะระหว่างผู้บังคับบัญชาชาย กับสตรีผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาซึ่งทำให้เป็นผลเสียในการบริหารราชการอย่างยิ่งและนับวันจะเป็นปัญหาเพิ่มขึ้น ดังที่ปรารภไว้ตอนหนึ่งว่า

"สิ่งที่ฝรั่งเรียกว่า Sex หรือกามารมณ์นั้น ทุกวันนี้ได้เข้าไปมีพลังอยู่ในวงราชการมากกว่าในสมัยใด ๆ"

(17 กันยายน 2520 : 7)

เรื่องนี้อาจมีสาเหตุส่วนหนึ่งจากการถือธรรมเนียมแบบตะวันตกคือในปัจจุบันถือว่าผู้ชายควรมีภรรยาเพียงคนเดียว ในบ้าน ห้างนี้เป็นการให้เกียรติและยกย่องสตรีผู้เป็นภรรยาของตน ดังนั้นผู้ชายที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานในระดับสูงจึงมักจะมีภรรยาไว้หลาย ๆ บ้าน ประกอบกับสตรีส่วนใหญ่ซึ่งเข้ารับราชการ ในปัจจุบันยังมีตำแหน่งหน้าที่การงานไม่สูงนัก สตรีบางคนที่ต้องการใกล้ชิดกับผู้บังคับบัญชาเพื่อหวังความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการของตน จึงอาจประพฤตินิดในเรื่องนี้ขึ้นได้

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ข้อคิดหาความเหลื่อมเหลียงทางกามารมณ์หรือความประพฤตินิดในทางกามซึ่งถือกันว่ามีศีลข้อสามในทางพุทธศาสนาดังกล่าวนั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้กับมนุษย์ ซึ่งยังเป็นปุถุชนทุกคนโดยกล่าวไว้ว่า

"คือเป็นเรื่องปกติของพระอรหันต์ เมื่อนำมาใช้กับมนุษย์จึงเป็น
ข้อบังคับ
และข้อบังคับนั้นมันติดกันได้"

(8 กรกฎาคม 2520 : 7)

3.2 คานิยม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
คานิยมของคนไทยไว้สองประการด้วยกันคือ คานิยมในการยกย่องสถาบัน
พระมหากษัตริย์ และคานิยมในเรื่องความสะอาดสบายดังนี้

3.2.1 คานิยมในการยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์

สังคมไทยมีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์ประมุข
สืบมาเป็นเวลานาน สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่ประชาชนยึดมั่นและ
ยกย่องเทิดทูนไว้เหนือสิ่งอื่นใด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เน้นถึงความสำคัญของ
พระมหากษัตริย์ในฐานะทรงเป็นองค์พระประมุขแห่งชาติ โดยตั้งปัญหาชวนคิดไว้ว่า

"ในเมืองไทยเราตั้งแต่พระมหากษัตริย์สิ้นพระราชอำนาจโดยตรง
เป็นเวลา 45 ปีมาแล้วนั้น เป็นสุขร่มเย็นกันก็อยู่หรือ?"

(23 พฤศจิกายน 2519 : 3)

ในช่วงสมัยรัฐบาล ของนายถนินทร์ กรัยวิเชียร
ได้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นภาวะอันตรายต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และพระบรมวงศานุวงศ์ หลายครั้ง เช่น เหตุการณ์รื้อจักรยานยนต์บนรถยนต์พระที่นั่ง
ที่จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2520¹ และเหตุการณ์ระเบิดในบริเวณ

¹"แถลงการณ์จากรัฐบาล" ไทยรัฐ 23 กันยายน 2520 หน้า 1, 16

คำนิยมในเรื่องความสะดวกสบายของคนไทยประการหนึ่งคือ ไม่ชอบทำงานในเรือเดินทะเล ซึ่งต้องออกจากบ้านไปไกลและรอนแรมไปในทะเลเป็นเวลานาน ๆ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อ้างถึงงานวิจัยของชาวตะวันตกซึ่งศึกษาเกี่ยวกับเรือลูกเรือ และนายเรือในเรือเดินทะเล¹ ซึ่งปรากฏผลว่า คนไทยนั้นเป็นชาติที่มีความเป็นอยู่สุขสบายในประเทศของตน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ และครอบครัวของคนไทยมีแต่ความอบอุ่น ดังนั้นเมื่อออกเดินเรือไปในทะเล ซึ่งมีแต่ความอ้างว้าง ทำให้คิดถึงบ้าน คนไทยจึงไม่นิยมประกอบอาชีพเดินเรือทะเล และถึงแม้จะมีคนไทยที่ยอมลงเรือไปทำงานบ้าง ลูกเรือไทยก็ไม่เหมือนกับลูกเรือที่เป็นคนชาติอื่นเพราะเมื่อเรือเข้าท่าลูกเรือชาติอื่นส่วนใหญ่เขาจะทำงานต่าง ๆ เช่น ชักตุลางเรือ ทาสีเรือ ซ่อมแซมเรือ เป็นต้น แต่ลูกเรือไทยจะขึ้นไปเที่ยว ก่อนออกเรือจึงจะกลับมาลงเรือใหม่ เพราะเหตุที่ยอมไปทำงานเดินเรื่อนั้นก็เพื่อจะไปเที่ยวเท่านั้น แต่ชาวทรัพย์ที่จะไปแบบนักท่องเที่ยวนั้น จึงใช้วิธีไปทำงานในเรือเดินทะเล

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แลลงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ราชนาวิไทยควรจะได้ฝึกอบรมให้คนไทยมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพในการเดินเรือทะเลและสามารถออกเดินทางไปในทะเลได้เป็นเวลานานวัน เพราะเป็นวิธีที่จะช่วยให้คนไทยมีอาชีพและมีรายได้เพิ่มอีกมาก คนไทยไม่ควรเลือกประกอบอาชีพเพียงบางอาชีพ เพราะเห็นแก่ความสะดวกสบายเป็นสำคัญ และได้ให้ข้อคิดไว้ในตอนสุดท้ายว่า

"การตั้งบริษัทเดินเรือขึ้นให้มีเรือเดินสมุทรไทยมาก ๆ นั้น จะมีประโยชน์อันใดเล่า ถ้าคนไทยเราไม่ยอมลงหากินในเรือ? ไม่ยอมออกทะเลนานวัน

¹ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช "ข้าวไกลนา" สยามรัฐ 2 ธันวาคม 2519 หน้า 3

แทนที่คนไทยจะมีทางทำมาหากินมากขึ้น กลับจะต้องกลายเป็นทาง
ทำมาหากินของคนชาติอื่น ภาษาอื่นเขาไป"

(2 ธันวาคม 2519 : 3)

3.3 ความเชื่อ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวเน้นถึงความเชื่อของ
คนไทยเกี่ยวกับไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ ได้แก่ ความเชื่อในเรื่องการ
ทรงเจ้าเข้าผี อิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ และการดูหมอกุ เป็นต้น ความเชื่อในเรื่อง
สิ่งลึกลับและพิธีกรรมต่าง ๆ อันเนื่องมาจากความเชื่อเหล่านั้นวันจะปรากฏ
มากขึ้นในสังคมไทย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงทัศนะของท่านเกี่ยวกับ
ความเชื่อทั้งสองประการของคนในสังคมไทยไว้ดังนี้

ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์

ไสยศาสตร์ หมายถึง "ความเชื่อด้วยความรู้ลึกลับที่เกรงขาม
ในสิ่งที่เข้าใจว่าอยู่ในเหนือธรรมชาติหรือในสิ่งลึกลับอันไม่สามารถจะทราบได้ด้วย
เหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์"¹

ความเชื่อในทางไสยศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทย
สืบเนื่องมาเป็นเวลาช้านาน เช่น การทรงเจ้าเข้าผี* และความเชื่อในเรื่อง
อิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ที่ปรากฏเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ.2520 เช่น

¹พระยาอนุมานราชธน ชีวิตชาวไทยสมัยก่อนและการศึกษาเรื่อง
ประเพณีไทย หน้า 222

*ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้จาก ฉลาดชาย รมิดานนท์
ประเพณีการทรงผีเจ้านายและบทบาททางสังคม : กรณีศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

"การเข้าทรงที่จังหวัดนครสวรรค์"¹ และ "ข่าวลือเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ของ
พระประธานในอุโบสถวัดบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ"² เป็นต้น
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
สภาพการณ์ดังกล่าวไว้ว่า

"ในสมัยปัจจุบันนี้ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ตลอดจนการทรงเจ้า
เข้าผี และพิธีกรรมอันแปลกประหลาดต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายในเมืองไทย
ของเรานี้ มีมากจนเกือบจะกลายเป็นความเชื่อที่เดียวของคนใน
ปัจจุบัน"

(30 ตุลาคม 2519 : 3)

ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ดังกล่าว นอกจากจะเกิดขึ้น
เพราะมนุษย์ต้องการหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้แก่ตนเองแล้ว ก็เล็งเห็นของ
มนุษย์ก็มีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดความคิดและการกระทำในเรื่องที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์
ขึ้นด้วย เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการเซ่นสังเวย การบนบานขอสิ่งต่าง ๆ ที่เชื่อกันว่า
ศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนพระพุทธรูปซึ่งเป็นสัญลักษณ์ในพุทธศาสนา ด้วยความมุ่งหวังว่า
สิ่งเหล่านี้จะสามารถดลบันดาลให้ตนสมประสงค์ในสิ่งที่ต้องการ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า ความเชื่อที่ฝังงายในสิ่งลึกลับต่าง ๆ ทาง
ไสยศาสตร์นั้นมันจะทำให้หลักการที่แท้จริงของพุทธศาสนาเสื่อมไปจากความคิด
ของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยมากยิ่งขึ้น เพราะต่างมุ่งและฝากใจที่ระนาสิ่งต่าง ๆ
ในพุทธศาสนาผูกพันกับไสยศาสตร์

¹"พอ - แม่ คลั่งทรงเจ้า ซาลูกสาวอนาถ" เกล็นิวส์ 5 ตุลาคม 2520
หน้า 1, 2

²"เกิดเหตุประหลาดหลวงพ่อบุญในอุโบสถที่ ๆ นุ่มนึ่งไปหึ่งองค์"
เกล็นิวส์ 25 เมษายน 2520 หน้า 1, 18

ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์

โหราศาสตร์คือ "วิชาว่าด้วยการพยากรณ์โดยอาศัย
ดาราศาสตร์เป็นหลัก"¹ ความเชื่อในทางโหราศาสตร์ตั้งอยู่บนรากฐานที่ว่า
ความพละทางนั้นมีอิทธิพลต่อการกระทำและโชคชะตาของคน ผู้ทำหน้าที่พยากรณ์
โดยใช้หลักวิชาดังกล่าวนี้คือโหรหรือที่คนทั่วไปเรียกว่าหมอดู การดูหมอดูนั้นเป็น
ความเชื่อที่แพร่หลายและมีอิทธิพลต่อคนในทุกระดับชั้นของสังคมไทย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

"หมอดูนั้นดูเหมือนจะมีอยู่ในทุกยุคทุกสมัยแต่เมืองไทยในยุคนี้เราจะเรียก
ได้ว่าเป็นยุคที่คนดูหมอดูกันมากที่สุด"

(3 มีนาคม 2520 : 7)

สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้คนส่วนใหญ่เชื่อในเรื่องหมอดู
นั้นอาจเป็นเพราะปัญหาต่าง ๆ ทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้คนขาด
ความมั่นใจในอนาคตของตนเอง ดังนั้น จึงต้องการหาสิ่งยึดเหนี่ยวที่จะทำให้
ตนเองมีกำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ และสามารถดำรงชีวิต
อยู่ในสังคมต่อไปได้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า ความเชื่อในเรื่อง
โหราศาสตร์ และไสยศาสตร์ อย่างมั่งคั่งนั้นนอกจากจะเป็นอุปสรรคใน
การพัฒนาตัวบุคคลแล้วยังส่งผลให้เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศชาติ
อีกด้วย

3.4 ประเพณี

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า ประเพณี
ต่าง ๆ ในสังคมไทยนั้นเป็นเครื่องแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสิ่งที่

¹ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรม 2525 หน้า 867

สืบทอดต่อเนื่องกันมาและรักษาไว้เพื่อเป็นมิ่งขวัญและความภาคภูมิใจของคนไทย
ดังที่กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

"พระราชพิธี และพิธีต่าง ๆ ของไทยนั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะให้
เกิดผลดีแก่ประชาชนชาวไทยทั้งสิ้น"

(12 พฤษภาคม 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แสดงความคิดเห็นในเชิง
คำให้การกระทำเกี่ยวกับประเพณีบางประการซึ่งไม่เหมาะสมในช่วงสมัยรัฐบาล
นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้แก่ "พิธีจุดผักแว่น * เมายาเสฟตึก"¹ "และ
โครงการรื้อฟื้นประเพณีเก่าแก่ของไทย เพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว
ชาวต่างประเทศขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย"²

พิธีจุดผักแว่นเมายาเสฟตึก ซึ่งมี นายธานินทร์ กรัยวิเชียร
เป็นประธานนั้นจัดทำขึ้นที่ กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ เมื่อวันที่ 22
สิงหาคม 2520 การกระทำในครั้งนั้นถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่าเป็นการกระทำ
ที่ไม่เหมาะสม เพราะตามปกติแล้วผักแว่นเป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งสำหรับใช้ในการ
พระราชทานเพลิงศพผู้สูงศักดิ์ หรือผู้ที่ทรงพระมหากรุณาเป็นพิเศษ ดังนั้นแม้ว่า
ผักแว่นไม่ใช่เครื่องราชูปโภค แต่ก็ยังเป็นของใช้เฉพาะองค์พระมหากษัตริย์และ
พระมเหสี

* ลักษณะของผักแว่นเป็นกระด้างมันห่อคินชนวนทำเป็นสายยาวแบน ๆ คล้าย
ผักของต้นแค สายผักแว่นนี้จะวางอยู่ในลวดชกเป็นวงโดยตลอดเพื่อป้องกันมิให้ผักแว่น
ฟาดออกไปนอกทางเมื่อจุดคินชนวน

¹"นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรีเป็นประธานในการเผาทำลาย
ยาเสฟตึก" เคล็ดนิวส์ 24 สิงหาคม 2520 หน้า 9

²"อสท. จะรื้อฟื้นประเพณีเก่าแก่ของไทยเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว" สยามรัฐ
11 ธันวาคม 2519 หน้า 1, 8

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นในเชิงตำหนิเกี่ยวกับการกระทำในครั้งนี้เป็นการทำเทียบเทียมพระบารมี ชาติความเคารพ กองคพระประมุขแห่งชาติ และไต่ถามถึงประเพณีการแสดงความเคารพแด่ องค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งมีมาแต่โบราณว่า คนโบราณนั้นจะแสดงความจงรักภักดี ด้วยความสำรวมในทุกทาง เช่น สำรวมถ้อยคำในเวลากราบบังคมทูลพระกรุณา ไม่กราบบังคมทูลเท็จหรือส่อเสียดยุยง หรือให้ร้ายผู้อื่น สำรวมกิริยาเมื่ออยู่หน้า พระที่นั่ง ไม่เบาสุรา ไม่นั่งลุกหรือเคลื่อนไหวดั่งตั้ง ไม่ไหวกั้นเองหน้าพระที่นั่ง เพราะถือว่า องค์ที่เคารพสูงสุดประทับอยู่ ณ ที่นั้นแล้ว นอกจากนั้นก็สำรวมระมัดระวังในการปฏิบัติตนไม่ทำเทียบเทียมพระบารมี เช่น ไม่นั่งบนพระราชอาสน์ ไม่เดินบนทางลาดพระบาท ไม่กินจากเครื่องพระสุพรรณภาชน์ คือถ้วยชาม ถาดที่ใช้ใส่เครื่องคั้น และพระกระยา ไม่ใช้ของที่ เป็นเครื่องราชูปโภคหรือของใช้ เฉพาะพระองค์ เช่น ผักแคะ เป็นต้น

สำหรับเรื่องโครงการที่องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะรื้อฟื้นประเพณีเก่าแก่ของไทย เช่น ประเพณีท้องถิ่นในภาคต่าง ๆ ตลอดจนประเพณีการเสด็จพระราชดำเนินทรงทอดผ้าพระกฐินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ และเรืออื่น ๆ เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า ประเพณีต่าง ๆ ของไทยมีไว้หรือรักษาไว้เพื่อประโยชน์ทางค่านจิตใจของประชาชนชาวไทย หากประเพณีดังกล่าวจะมีผลในการชักจูงความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศแล้ว ก็จะต้องถือว่าเป็นเพียงผลพลอยได้เท่านั้น พร้อมทั้งให้ข้อคิดไว้ว่า

"ถ้าหากถือเอาการท่องเที่ยวเป็นผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้แล้ว ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนปูชนียสถาน และวัดวาอารามของไทยก็จะเสื่อมค่าลงไปโดยรวดเร็ว และในที่สุดก็จะมีอะไรเหลือ"

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้โต้แย้งโครงการตั้งกลาวของ อ.ส.ท. โดยย้ำความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของประเทศไทยในฐานะที่เป็นมิ่งขวัญของประชาชนไทยไว้อีกตอนหนึ่งว่า

"เหตุผลแห่งพระราชพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวงก็คือขวัญของประชาชนและความภาคภูมิใจของคนไทย ที่ได้เกิดมาเป็นคนไทยมิได้มีไว้เพื่อตั้งดูคนนอกทอหิ้วชาวต่างประเทศเป็นแนนอน"

(14 ธันวาคม 2519 : 3)

3.5 ศาสนา

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงหลักธรรมบางประการในพุทธศาสนาโดยเน้นเรื่องการยึดถือ และแสดงความคิดเห็นไว้ว่าคนเราทุกคนนั้นที่แท้ไม่มีอะไรเป็นของตัวเองเลย แม้แต่อย่างเดียวที่นี้กว่าคนเป็นคน ๆ หนึ่งมีสิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นของตน หรือยังขาดอะไรอยู่ แล้วอยากได้สิ่งนั้นเป็นเพราะการยึดถืออย่างเดียวนั่น

"การยึดที่สำคัญที่สุดก็คือยึดภุหรือที่พระท่านเรียกว่าอตฺตา"

(11 มกราคม 2520 : 3)

ความคิดเห็นดังกล่าวของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตรงกับกฎสามัญลักษณ์ในทางพุทธศาสนา คือ อนัตตา ได้แก่ ความเป็นจริงตามหลักการของพุทธศาสนาที่ว่าสิ่งทั้งปวงที่เกิดจากเหตุปัจจัยทั้งหลายเป็นของไม่มีตัวตน คำวางอยู่และเป็นอยู่ตามลักษณะของมันโดยธรรมชาติไม่เป็นตัวของของใครทั้งสิ้น เพียงแต่ลมมุนีขึ้นเพื่อให้เข้าใจตามความหมาย และไม่มีใครนี้อ่านาบังคับบัญชาได้

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้อธิบายถึงสาเหตุที่มนุษย์คิดว่าตัวเองมีตัวตนก็เพราะมีวัตถุต่าง ๆ ซึ่งมีโชคนไ้แก่ คิน น้ำ ลม ไฟ มาประกอบกันเป็นรูป เรียกว่า รูปสังขาร และรูปสังขารหรือรูปนี้ไปประกอบกับนาม อันได้แก่ เวทนา และสัญญา รวมกันเป็นรูป เวทนา และสัญญา ยังเกิดเป็นธรรมสังขาร แล้ววิญญาณอันเป็นเครื่องรับรู้ก็ยอมรับอย่างผิด ๆ ว่า นั่นแหละคือตน

เมื่อมนุษย์คิดว่าตัวเองมีตัวตนหรืออัตตาทังกล่าว จึงเป็นเหตุให้เกิดอกุศลมูล หรือโลภะ โทสะ โมหะ ขึ้นในจิตใจ ดังที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อธิบายไว้ว่า

"โมหะคือความหลงว่าจิตหรืออะไรก็ตามที่เป็นอัตตาเป็นตัวตน
เมื่อหลงเสียอย่างแล้วใครมาทำอะไรที่ไม่ดีไม่ชอบแก่จิตหรืออัตตาที่
นึกว่ามีก็โกรธ เป็นโทสะ

เห็นอะไรที่จิตเห็นก็เห็นชอบก็อยากได้เป็นโลภะ

(15 มิถุนายน 2520 : 7)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ข้อคิดไว้ว่า หากมนุษย์สามารถกำจัดอัตตาหรือตัวตนที่ยึดถือให้หมดไปได้แล้วก็เลิสดัชนีทุกอย่างก็จะสิ้นไปด้วยชีวิตก็จะเป็นสุข ข้อคิดดังกล่าวตรงกับหลักธรรมในทางพุทธศาสนาเรื่อง "มัชฌิมาปฏิปทา" หรือทางสายกลางที่นำบุคคลให้เดินไปสู่ความพ้นทุกข์นั่นเอง

3.6 ศิลปวัฒนธรรม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงทัศนะเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของไทยในด้านต่าง ๆ ไว้ ห้าประการด้วยกันคือ ภาษา วรรณกรรม นาฏศิลป์และดนตรี จิตรกรรม ประติมากรรม ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดของข้อคิดเห็นต่าง ๆ ดังนี้

3.6.1 ภาษา

ในฐานะนักเขียน บันเทิงคดี และสารคดี ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาอย่างเชี่ยวชาญ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แสดงทัศนะบางประการเกี่ยวกับภาษาไทยไว้อย่างน่าสนใจ เช่น เรื่องปัญหาการเขียนและการออกเสียง "ร" เป็น "ล" ปัญหาการใช้ศัพท์บัญญัติและปัญหาการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดดังนี้

ปัญหาการเขียนและออกเสียงพยัญชนะ "ร"

เป็น "ล"

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นไว้ว่าปัจจุบันคนส่วนใหญ่มักจะเขียนและออกเสียงพยัญชนะ "ร" เป็น "ล" กันอยู่เสมอ ๆ ความผิดพลาดในการใช้ภาษาเช่นนี้จะเกิดจากเหตุผลของประการด้วยกันคือ

1. ผู้ใช้ไม่เห็นความสำคัญของอักษร "ร" และ "ล" นี้ก็ว่าเหมือนกันและใช้แทนกันได้

2. ผู้ใช้ไม่ทราบความหมายของคำ

ยกตัวอย่างเช่น คำว่า "เครื่องราง" มักจะมีผู้เขียนและออกเสียงผิด ๆ เป็น "เครื่องลาง" อยู่เสมอ ซึ่งแท้จริงแล้วคำทั้งสองนี้มี meanings แตกต่างกัน "เครื่องราง" หมายถึงของศักดิ์สิทธิ์ที่ใส่ไว้ในรางที่มีอยู่ในห้องพระหรือหอพระ ส่วน "ลาง" นั้นหมายถึงนิมิตที่บอกโชคลี้หรือโชคร้าย ดังนั้นการเขียนและออกเสียง "ร" เป็น "ล" จึงทำให้ความหมายของคำผิดเพี้ยนไป เช่นตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น

ปัญหาการใช้ศัพท์บัญญัติ

การใช้คำ "ปฏิรูป"

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็น

เกี่ยวกับศัพท์บัญญัติคำว่า "ปฏิรูป" ซึ่งบัญญัติขึ้นให้ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Reform แปลว่าปรับปรุงแก้ไขรูปเดิมเสียใหม่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม แต่หากแปลคำว่า "ปฏิรูป" ตามศัพท์ภาษาบาลีจะแปลว่า "ย้อนกลับไปสู่รูปเดิม" ซึ่งมีความหมายแตกต่างกับคำว่า Reform ในภาษาอังกฤษเพราะ "ปฏิ" ในภาษาบาลีมีความหมายว่า "ย้อนกลับไปสู่ที่เดิมเท่านั้น" ดังที่กล่าวไว้ว่า

"ปฏิรูปที่แปลว่า Reform นั้นเป็นภาษาไทย ไม่มีในภาษาบาลี
ถ้าให้คนที่ไม่รู้ภาษาไทยรู้ภาษาบาลีแปลแล้วก็ต้องแปลว่า
"ย้อนกลับไปอยู่ในรูปเดิม"

(26 พฤศจิกายน 2519 : 3)

ปัญหานี้เกิดขึ้นเนื่องจากผู้บัญญัติศัพท์นำศัพท์ภาษาอังกฤษมาตั้งเป็นหลักขึ้นก่อนแล้วนำศัพท์ภาษาบาลีมาบัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในความหมายเดียวกับคำในภาษาอังกฤษ โดยไม่ได้คำนึงถึงความหมายของศัพท์เดิมในภาษาบาลี

การใช้คำ "ภาพพจน์"

"ภาพพจน์" เป็นศัพท์บัญญัติขึ้นมาเพื่อให้ความหมายตรงกับ Imagery ในภาษาอังกฤษซึ่งหมายถึงการสร้างภาพให้เกิดขึ้นด้วยคำพูดหรือภาพที่เราแลเห็นได้จากคำพูดที่เราได้ยิน

แต่ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ใช้คำว่า "ภาพพจน์" ในความหมายเดียวกับคำว่า Image หมายถึงภาพของคนหรือสิ่งใดก็ตามที่เกิดขึ้นและมีความอยู่ในใจของคนทั่วไป

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า การใช้คำว่า "ภาพพจน์" ในความหมายที่ตรงกับคำ Image นั้น ปัจจุบันใช้กันอย่างแพร่หลายจนยากที่จะแก้ไขได้ และเป็นการใช้คำผิดความหมายจึงเสนอให้ใช้คำว่า "สารูป" แทนคำ "ภาพพจน์" เพราะ "สารูป" มีความหมายตรงกับ Image ในภาษาอังกฤษ ดังที่กล่าวไว้ว่า

"อย่างไรก็ตามผมอยากจะตั้งข้อสังเกตไว้แต่เพียงว่า คำว่า Image ในภาษาอังกฤษนั้นน่าจะตรงกับคำว่า "สารูป" มากกว่า และอีกตอนหนึ่งกล่าวว่า

"ถ้าจะตกลงกันใช้ศัพท์ที่ถูกต้องแล้วเมื่อนี้ถึงคำว่า Image ในภาษาอังกฤษก็ใช้คำว่า "สารูป" ในภาษาไทยทุกครั้งไปในที่สุดก็เห็นจะพอแก้ไขความผิดเพี้ยนในทางภาษานั้นให้ถูกต้องได้

(20 ธันวาคม 2519 : 3)

ความคิดเห็นของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในเรื่องนี้ไม่ประสบผลสำเร็จเพราะปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่ยังนิยมใช้คำว่า "ภาพพจน์" ในความหมายเกี่ยวกับคำ "Image" ในภาษาอังกฤษทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องจากการใช้ภาษาเพื่อติดต่อสื่อสารกันในสังคมนั้นขึ้นอยู่ด้วยความนิยมของผู้ใช้ภาษาเป็นสำคัญ เมื่อคนส่วนใหญ่นิยมใช้คำใดคำหนึ่งจนติดแล้วก็เป็นการยากที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไข

ปัญหาเรื่องการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า มีคำและสำนวนไทยมากมายที่ไม่สามารถจะแปลเป็นภาษาอังกฤษให้ชาวตะวันตกเข้าใจได้ เช่น สำนวนที่กล่าวว่า "ที่โลกรู้มัน" และ "วันพระไม่มีตนเดียว" เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านสภาพแวดล้อม และขนบธรรมเนียมประเพณีนั่นเอง ดังที่กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

"คำพูดในภาษาไทยที่แปลเป็นฝรั่งไม่ไ้ยังมีอีกมาก ทั้งนี้เป็นเรื่อง
ของวาทะวิจารณ์ระหว่างไทยกับฝรั่ง ซึ่งจะถกให้เต็มไ้ยาก"

(17 มิถุนายน 2520 : 7)

3.6.2 วรรณกรรม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็น
วิพากษ์วิจารณ์พร้อมทั้งแนะนำให้ผู้อ่านหนังสือหลายเล่มด้วยกันทั้งประเภทสารคดี
บันเทิงคดี ตลอดจนนิตยสารต่าง ๆ เช่น

3.6.2.1 สารคดี แนะนำให้อ่านหนังสือต่อไปนี้คือ

1. "แผนพัฒนาการเมืองไปสู่การ

ปกครองระบอบประชาธิปไตย ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว" ผู้คนควรรวบรวมคือ สนธิ เทวานันท์ เป็นหนังสือที่รวบรวมหลักฐาน
เกี่ยวกับแนวพระราชดำริทางการเมืองของรัชกาลที่ 7 ไว้อย่างครบถ้วน และ
สมบูรณ์ที่สุด นับเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์การเมืองของไทยได้เป็นอย่างดี

2. "ผลงาน 6 ศตวรรษของชางไทย"

ผู้คนควรรวบรวมคือ โชติ กัลยาณมิตร เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เปรียบเสมือน
นามานุกรมชางไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยลงมาจนถึง ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้า เฉลิม-
กฤดากร ซึ่งทรงเป็นชางในรัชกาลปัจจุบัน (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพลอดุลยเดช)

3. "สะพานเกากรุงเทพ"

ผู้รวบรวมคือ ศิริชัย นฤมิตรเรขการ เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสะพานเก่า ๆ
ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งปัจจุบันนี้บางสะพานไม่มีปรากฏอยู่แล้ว

4. "พระราชวิจารณ์ในพระบาท

สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องจดหมายความทรงจำของกรมหลวง
นรินทรเทวี" เป็นหนังสือที่ได้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม
สาขาต่าง ๆ ของไทยเกือบทุกสาขา

5. "พุทธภาษิตคำโคลง"

พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินทรเทพรัตนราชสุดา เป็นหนังสือที่
พระองค์ ได้ทรงศึกษาธรรมจากหนังสือพุทธศาสนสุภาษิต ของพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรส แล้วทรงแต่งเป็นโคลงที่สุภาพขยายความหลักธรรม
ต่าง ๆ เป็นข้อ ๆ เช่น หลักธรรมในทางพุทธศาสนาที่กล่าวว่า "ชนะคนนั้นแหละ
เป็นดี" "การกุศลเป็นทุกขในโลก" เป็นหนังสือที่ให้ออกคิดและคิดสอนใจแก่ผู้อ่าน
ได้เป็นอย่างดี

3.6.2.2 บันทึกคดี

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แนะนำ
หนังสือเรื่อง "ความจนพุก" ของ มนุ จรรย์รงค์ ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับคน
อาชีพต่าง ๆ เช่น สัปเหร่อ โสเภณี จัดเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นภาพ
สังคมไทยบางส่วนได้เป็นอย่างดี

3.6.2.3 นิตยสาร

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แนะนำ
นิตยสาร "มหาคไทย" ของกระทรวงมหาดไทย ฉบับประจำเดือนมกราคม 2520
นิตยสารเล่มนี้มีสโลการ์เขียนแปลกใหม่ โดยเฉพาะการเว้นวรรคตอน นอกจากนี้
ยังใช้สำนวนโวหารได้คมคาย และแฝงไว้ด้วยอารมณ์ขัน

จากวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าว
มานี้จะเห็นได้ว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ที่มีความสนใจวรรณกรรมต่าง ๆ

ทุกประเภททั้งสารคดี และบันเทิงคดี ทั้งนี้เพราะท่านเป็นนักอ่านและนักค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา

3.6.3 นาฏศิลป์และดนตรี

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นว่า โขน ละคร ของไทยนั้นมีส่วนคล้ายคลึงกับละคร กาพย์ของญี่ปุ่นทั้งในด้านเครื่องแต่งกายของตัวละครและศิลปะการแสดง เช่น เครื่องแต่งกาย ประกอบด้วยเจียรระบาก อินทรธนู เป็นต้น ส่วนลีลาการแสดงนั้นมี เหลี่ยมพระ เหลี่ยมนาง ยี่ดยุบ และลงเสี้ยว ทั้งนี้แม้จะมีบางส่วนผิดแปลกกับโขนละครของไทยอยู่บ้างก็เห็นได้ชัดเจนว่าลักษณะและองค์ประกอบส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวสรุปเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ตอนหนึ่งว่า

"คุณเพื่อนไคสองฉากเรารู้ว่าเพื่อนนั้นมิได้เป็นคนบ้านไกลเรือนเคียง แต่เป็นญาติสนิท"

(7 มีนาคม 2520 : 7)

สำหรับเรื่องดนตรีไทยนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดนตรีไทยว่า ความไพเราะของดนตรีไทยนั้นขึ้นอยู่กับเสียงผู้ร้องและดนตรีเป็นสำคัญ มีองค์อาศัยสิ่งประกอบอื่น ๆ เช่น แสง สี ความสวยงามของผู้ร้องหรือสิ่งประกอบในทางอิเล็กทรอนิกส์ เหมือนกับดนตรีสากล ความไพเราะของดนตรีไทยจึงคงทนอยู่มาช้านาน และได้กล่าวว่า

"เพลงไทยแท้ของเรานั้นขึ้นอยู่กับดนตรีที่เป็นอมตะจริง ๆ แต่อย่างเดียว"

(1 ธันวาคม 2519 : 3)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า
กรมศิลปากรควรจัดฟื้นฟูและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยในค่านาฏศิลป์และดนตรี
ให้เป็นที่ยอมรับหลายอย่างจริงจังเพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนไทยประจักษ์ในคุณค่าของ
สิ่งเหล่านั้นอย่างแท้จริง

3.6.4 จิตรกรรม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็น
เกี่ยวกับนิทรรศการศิลปกรรมของอาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากรซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 2
มิถุนายน 2520 ว่า งานแสดงศิลปกรรมส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรม
หรือประติมากรรมมักจะเน้นในเรื่องที่เป็นนามธรรมซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจาก
ต่างประเทศ แต่งานแสดงภาพจิตรกรรมของอาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากรในครั้งนี้
แม้จะเป็นศิลปกรรมแบบสากลใช้สี แสง และเทคนิคแบบสากลก็ยังคงเอกลักษณ์ของ
ความเป็นไทยไว้ได้อย่างเด่นชัด ดังได้กล่าวไว้ว่า

"อาจารย์เห็นว่าศิลปกรรมของท่านมาแสดงทุกท่านนั้นท่านพูดภาษาไทย
ภาพจิตรกรรมที่แสดงนั้นมีใจเป็นภาพไทยที่เราเห็นตามฝาผนังโบสถ์
ไมใช่ภาพที่เห็นบนตู้หนังสือพระธรรม
แต่ยังมีความเป็นไทยครบบริบูรณ์"

(6 มิถุนายน 2520 : 7)

3.6.5 ประติมากรรม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงเรื่องที่มีผู้ไป
ขอเติมอักษรจารึกที่ใต้พระบาทพระพุทธรูปเก่าแก่องค์หนึ่งซึ่งสลักติดอยู่กับผนังถ้ำ
เขาสูง¹ จังหวัดราชบุรี

¹ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช "ข่าวไกลนา" สยามรัฐ 12 กรกฎาคม 2520

พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า การกระทำดังกล่าวเป็นการทำลายหลักฐานทางโบราณคดีอย่างร้ายแรงและได้ตั้งปัญหาว่ากรมศิลปากรซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการอนุรักษ์หลักฐานทางโบราณคดีไว้อย่างค่อนข้างแรงว่า

"เรื่องนี้กรมศิลปากรจะทำอย่างไรผมไม่ทราบ จะทิ้งไว้ให้คนชมอย่างนี้ต่อไปหรือครับ? ผมจะได้ยอมรับเสียที่ว่าเมืองไทยเป็นเมืองของคนมัชฌิมนวณวาทย์ต่อไปอีก"

(12 กรกฎาคม 2520 : 7)

การตั้งปัญหาตามข้อคิดดังกล่าว ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีเจตนาที่จะกระตุ้นให้กรมศิลปากรวางมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งในการป้องกันและรักษาหลักฐานต่าง ๆ ทางโบราณคดีของไทยนั่นเอง

จากทัศนะเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ที่มีความสนใจในศิลปวัฒนธรรมไทยเกือบทุกสาขา ทางด้านภาษานั้น ได้เสนอความคิดหลายประการเพื่อนักใช้ขอบกพร่องในการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ทางด้านวรรณกรรมได้ให้ข้อคิดวิพากษ์วิจารณ์และแนะนำให้อ่านวรรณกรรมที่มีคุณค่ามากมาย ทั้งสารคดี และบันเทิงคดี ส่วนทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรี จิตรกรรม และประติมากรรม นั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นเพื่อชี้แนะให้ทุกคนเห็นคุณค่าของศิลปะดังกล่าวโดยรวมมีแก่นอันอนุรักษ์ และเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักแก่คนไทยโดยทั่วไป

4. ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์

ทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ ในช่วงสมัยรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร (6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520)

นั้นเน้นในเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีผลกระทบต่อบทบาทในการเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์เป็นสำคัญ ซึ่งจะไต่ถามรายละเอียด ดังนี้

เสรีภาพและความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เป็นกิจการสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ในการสื่อสารระหว่างกลุ่มคน ดังนั้นในประเทศที่ผู้บริหารยึดหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย หนังสือพิมพ์ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร และแสดงความคิดเห็นได้โดยเปิดเผยภายในขอบเขตของกฎหมาย แต่หากผู้บริหารประเทศยึดหลักการปกครองแบบเผด็จการ หนังสือพิมพ์ก็ย่อมถูกจำกัดเสรีภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้บริหารไปด้วย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในฐานะที่เป็นนักหนังสือพิมพ์คนหนึ่ง ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า เสรีภาพนั้นก็คือการกระทำสิ่งใด ๆ ตามความคิดเห็นอันเป็นเสรีของตน แต่ต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมาย พร้อมทั้งกล่าวเน้นไว้ว่า

"เสรีภาพของหนังสือพิมพ์นั่นก็คือ เสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็น
ไม่ว่าความคิดเห็นนั้นจะถูกหรือผิด

การลงข่าวเท็จไม่เป็นเสรีภาพ

การเขียนบทความวิพากษ์วิจารณ์ตามข่าวเท็จไม่เป็นเสรีภาพ

และการใส่ความคนในทางที่เป็นเท็จก็ไม่เป็นเสรีภาพ"

(16 กรกฎาคม 2520 :7)

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นั้นต้องใช้กับเรื่องที่เป็นความจริง และต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมาย นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้

ให้ข้อคิดไว้ดีกว่าเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวสารและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนนั้นเป็นสิ่งที่มีคุณค่า หากหนังสือพิมพ์ใช้เสรีภาพโดยขาดความรับผิดชอบก็จะทำให้เกิดผลเสียหายได้เช่นกัน

บทบาทในการเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็น

จากการที่หนังสือพิมพ์ในสมัยรัฐบาล นายชาตินิรห์ กรียวิเชียร ถูกจำกัดเสรีภาพอย่างเข้มงวดกวดขัน เป็นผลทำให้บทบาทในการเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนนั้นลดน้อยลง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ในช่วงเวลาดังกล่าว นักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่รวมทั้งตนเองไม่กล้าแม้แต่จะแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อช้หน้าให้เกิดความถูกต้องขึ้นในสังคม ดังที่ได้ตั้งคำถามชวนคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

"ผลงานของใครต่อใครทุกวันนี้ หนังสือพิมพ์กล้าทักท้วงหรือไม่?

แม้แต่มลเสียหายนี่กำลังเกิดขึ้นในทุกทางนั้นมีคน หนังสือพิมพ์หน้าไหนกล้าเขียนถึง กล้าชี้ให้คนอื่นเห็นหรือไม่?"

(2 สิงหาคม 2520 : 7)

สำหรับการเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองนั้นยิ่งลดลงไปมาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวแสดงความคิดเห็นไว้ตอนหนึ่งว่า หนังสือพิมพ์ในช่วงสมัยรัฐบาลนายชาตินิรห์ กรียวิเชียรนั้น เป็นหนังสือพิมพ์ที่ "แจ้งข่าวการเมือง"¹ ซึ่งทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากการเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครองนั้น

¹ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช "ข่าวโกธนา" สยามรัฐ 23 ธันวาคม 2519 หน้า 3

อาจทำให้เจ้าพนักงานการพิมพ์เห็นว่าเป็นผลทำให้กระทบกระเทือนชื่อเสียง
ของรัฐบาลและอาจตั้งปัดหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ ได้โดยง่าย เช่น กรณีการสั่งปิด
หนังสือพิมพ์ "เสียงปวงชน"¹ เป็นต้น ดังนั้นนักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จึงมุ่งไปเสนอ
ข่าวสารและเขียนบทวิจารณ์เกี่ยวกับชาวเบ็ดเตล็ดปลุกยอเสียเป็นส่วนใหญ่

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ยกตัวอย่างบทความและบทวิจารณ์
คอลัมน์ต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 9 พฤศจิกายน 2519 เพื่อให้
เห็นว่า นักเขียนคอลัมน์ส่วนใหญ่ที่เคยเขียนแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์เรื่อง
การเมืองการปกครองเปลี่ยนแนวไปเขียนเรื่องเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น คอลัมน์
"ขลุ่ยขลุ่ย" ของ "ลอง ลิขิต" ซึ่งเคยวิพากษ์วิจารณ์การเมืองมาตลอด เขียน
เรื่อง "เปรตโคก"² โดยอธิบายถึงลักษณะของเปรตและเล่าเรื่องเปรตมานั่ง
ร้องไห้ขอส่วนบุญที่หน้าทอง ซึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เคยนอนป่วยอยู่ที่
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ คอลัมน์ "ตะลุมพุก" เขียนเรื่อง "กระพรานที่ไม่ดัง"³
เป็นเรื่องเกี่ยวกับน้ำมันเครื่องปลอมที่น้ำมันเครื่องใช้แล้วมาผสมใหม่ คอลัมน์
ของ "ชุม" เขียนเรื่อง "หนูนา ไก่ และเรื่องเปิดเป็นโรคระบาด"⁴ นอกจากนี้
คอลัมน์ "หางเครื่อง" เขียนเรื่องเกี่ยวกับ "แซกชายฉมัง" ๆ และเรื่อง

¹"คำสั่งเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร" ที่ 23/2520

สยามจดหมายเหตุ 29 : 790 กรกฎาคม 2520

²ลอง ลิขิต (นามแฝง) "ขลุ่ยขลุ่ย" ไทยรัฐ 9 พฤศจิกายน 2519
หน้า 3

³ตะลุมพุก (นามแฝง) "ลวงโลก" ไทยรัฐ 9 พฤศจิกายน 2519 หน้า 3

⁴ชุม (นามแฝง) "เหะเหะพาที" ไทยรัฐ 9 พฤศจิกายน 2519
หน้า 5

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี พบปะพูดคุยกับเจ้าของร้าน¹ เป็นต้น
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวประจักษ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

"ตั้งแต่ได้มีการปฏิรูปเมื่อวันที่หกตุลาคมนั้นแล้ว ผมอ่านหนังสือพิมพ์
แล้วสบายใจเป็นบ้า

เพราะเมื่ออ่านแล้วเกิดรู้สึกว่าทุกอย่างเรียบร้อย ผู้คนมีความสุข
มีความสามัคคีในบ้านเมืองไม่มีปัญหาโลกแตกและจะยังอยู่ด้วยความสุข
สบายกันไปได้อีกนานทุกอย่างโสภาน่ารักทั้งสิ้น

คนที่เขียนหนังสือพิมพ์เองนั้นก็น่ารักจนแทบจะหาไฟเพราะหาเรื่อง
ที่อ่านมาเขียนให้คนอ่านอ่านแล้วก็สบายใจ"

(13 พฤศจิกายน 2519 : 3)

จากสภาพการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อรัฐบาลใช้
มาตรการจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์อย่างเข้มงวดมากขึ้นมากเพียงใด
หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ก็พยายามจำกัดบทบาทของตนเองในการเสนอข่าวสารและ
การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนมากยิ่งขึ้น
เพียงนั้นเพื่อความอยู่รอดของตนเอง สภาพการณ์เช่นนี้นับวันจะทำให้คุณภาพของ
หนังสือพิมพ์ในเมืองไทยต่ำลงทุกขณะ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุง
คุณภาพของหนังสือพิมพ์ในเมืองไทยไว้ว่านอกจากทางฝ่ายหนังสือพิมพ์จะต้องมีความ
รับผิดชอบในหน้าที่ของตนแล้วฝ่ายรัฐบาลควรจะมีความเป็นธรรมในการรับฟัง
ความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ด้วย พร้อมทั้งหาทางช่วยสนับสนุนให้หนังสือพิมพ์

¹ใบสระแทน (นามแฝง) "ทางเครื่อง" ไทยรัฐ 9 พฤศจิกายน

ปฏิบัติหน้าที่ของตนไปในแนวทางที่ถูกตองและเหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งความ
ช่วยเหลือเกี่ยวกับเรื่องการให้ข่าวสารของทางราชการ ทั้งความตอนหนึ่งกล่าว
ไว้ว่า

"ถ้ารัฐบาลจะช่วยหนังสือพิมพ์ด้วยวิธีใดแล้ว ก็ควรจะช่วยด้วย
การให้ข่าวทางราชการโดยง่ายกว่าในปัจจุบันและสมควรเสมอ
ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ต้องพร้อมที่จะรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ตามควร
อย่าถือหลักว่าจากคุณเดบหัวผม ผมก็จะตอบหัวคุณแต่จากคุณลูบหลังผม
ผมก็จะลูบหลังคุณเลยครับ
เพราะจะไม่ทำให้อะไรที่ขึ้นแก่การหนังสือพิมพ์ในเมืองไทยนี้ทั้งนั้น"

(18 กรกฎาคม 2520 : 7)

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับ
ปัญหาในการพัฒนาคุณภาพของหนังสือพิมพ์เมืองไทย¹ ไว้อีกว่าปัญหาต่าง ๆ อีก
หลายประการที่ยังไม่มีผู้ใดนำขึ้นมาพิจารณา ได้แก่

1. ปัญหาความอยู่รอดในทางการเงินหรือในทางธุรกิจ
2. ปัญหาในทางเทคโนโลยีเกี่ยวกับการผลิตหนังสือพิมพ์
3. ปัญหาเรื่องแรงงานสัมพันธ์

ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวนี้เป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับการพัฒนา
หนังสือพิมพ์ในเมืองไทย ดังนั้นทางฝ่ายหนังสือพิมพ์ควรจะได้มีการสัมมนาจนถึง
ปัญหาเหล่านี้

¹ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช "ข่าวไกลนา" สยามรัฐ 18 กรกฎาคม
2520 หน้า 7

จากทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
 คงได้กล่าวมาทั้งหมดคนจะเห็นได้ว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มุ่งเสนอแนวคิดใน
 การพัฒนาคุณภาพของหนังสือพิมพ์เมืองไทย โดยตั้งอยู่บนหลักการที่ว่าเสรีภาพของ
 หนังสือพิมพ์จะต้องมีความควบคู่กันไปกับความรับผิดชอบต่อ และพร้อมกันนั้นหนังสือพิมพ์จะ
 ปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบต่อได้ก็เพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับการมีเสรีภาพมากน้อยเพียงใด
 นั่นเอง

บทสรุป

การศึกษาค้นคว้าความคดล้ม "ข้าวไกลนา" และ "คลิ่นไต้" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ดำเนินมาตามจุดมุ่งหมายและวิธีการที่กำหนดไว้ ตามลำดับซึ่งสรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ศิลปะการใช้ภาษา

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้มีความสามารถในการใช้ภาษา ถ่ายทอด ความคิด ความรู้สึก และทัศนะเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาได้จากการใช้คำ ประโยค การกำหนดความยาวของจุลบท ตลอดจน การใช้โวหารและสัญลักษณ์

1.1 การใช้คำ

การใช้คำเรียกความคิดและความรู้สึกที่ปรากฏในบทความ คดล้ม "ข้าวไกลนา" และ "คลิ่นไต้" แสดงให้เห็นความนึกคิด อารมณ์ และ ความรู้สึกส่วนหนึ่งของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีต่อสภาพสังคมไทยในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

คำที่ใช้เรียกความคิดที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้นามากที่สุด ได้แก่ คำที่ใช้เรียกความคิดทางการเมืองสองคำคือ "ประชาธิปไตย" ใช้น 127 ครั้ง และคอมมิวนิสต์ 72 ครั้ง (ดูรายละเอียดหน้า 69 - 70) แสดงให้เห็นว่า ความคิดทางการเมืองที่มีต่อหลักการปกครองทั้งสองระบอบนี้อยู่ในความคิดคำนึงของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตลอดเวลาประมาณหนึ่งปีที่เขียนบทความคดล้ม "ข้าวไกลนา" และ "คลิ่นไต้" และจากการศึกษาบริบทของคำทั้งสองดังกล่าว พบว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีความศรัทธาและยกย่องหลักการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตยอย่างมาก แต่ในขณะเดียวกันก็ต่อต้านหลักการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง

สำหรับการใช้คำเรียกความรู้สึกนั้น ปรากฏว่าใช้คำเรียกความรู้สึกที่ให้ความหมายในทางลบมากที่สุดถึง 62 คำ (ดูรายละเอียดในหน้า 76 - 82) บริบทของคำเรียกความรู้สึกที่ให้ความหมายในทางลบดังกล่าวแสดงให้เห็นปัญหาข้อขัดแย้งและความวุ่นวายของสังคมไทยในช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 20 ตุลาคม 2520 ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ส่วนการใช้คำในภาษานอกมาตรฐานทั้งคำภาษาพูดและคำสแลง (Slang) ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเองระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน ช่วยให้เนื้อหาของบทความซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม นั้นง่ายแก่การสื่อสารกับผู้อ่านโดยเฉพาะการใช้คำสแลง (Slang) นั้น แสดงให้เห็นว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ทันต่อเหตุการณ์ในเรื่องของภาษาอยู่ตลอดเวลาเพราะคำสแลง (Slang) ส่วนใหญ่จะเป็นที่นิยมใช้กันอยู่ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น

การใช้คำทับเสียงและทับศัพท์ภาษาอังกฤษบางคำอาจทำให้ผู้ที่เคร่งครัดในการใช้ภาษาไทยเห็นว่า ไม่เหมาะสม แต่คำทับเสียงส่วนใหญ่ที่ปรากฏในบทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นคำที่คนไทยใช้กันอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน ส่วนคำทับศัพท์ที่เป็นศัพท์เฉพาะ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จะอธิบายความหมายประกอบไว้ด้วยเสมอ ดังนั้นจึงไม่ใช่ว่าปัญหาในการสื่อสารกับผู้อ่านนอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้แก่บทความของท่านได้มาก

1.2 ประโยคและจุลบท

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีกำหนดจุลบทในการเขียนบทความ คอลัมน์ "ข่าวโกสณา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ให้มีขนาดสั้น ๆ จึงเป็นผลทำให้มีย่อหน้าบ่อยครั้งในแต่ละบทความ

ลักษณะของจุลบทที่ปรากฏในบทความ คอลัมน์ "ข่าวโกสนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" จำแนกโดยใช้ประโยคเป็นหลักเกณฑ์ได้สี่ชนิดซึ่งแต่ละชนิดใช้ใน จุดประสงค์ต่าง ๆ กัน เช่น ช่วยย้ำและเน้นความคิด ช่วยอธิบายขยายความ ช่วย แยกประเด็นของเนื้อความให้ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุลบทที่มีข้อความเพียง ส่วนหนึ่งของประโยคนั้นช่วยเน้นความคิดของผู้เขียนได้เด่นชัดมาก ทั้งในกรณีที่ ผู้เขียนต้องการย้ำความคิดของตนเองอย่างจริงจัง ตลอดจนต้องการล้อเลียน และ เสียดสีประชดประชัน (ดูรายละเอียดหน้า 118 - 125)

1.3 โวหารและสัญลักษณ์

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ที่มีศิลปะในการใช้โวหาร เปรียบเทียบ บทความคอลัมน์ "ข่าวโกสนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ปรากฏการใช้ โวหารเปรียบเทียบถึง 14 ชนิด การใช้โวหารเปรียบเทียบและสัญลักษณ์นั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำสิ่งแวดลอมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมาใช้ในการ เปรียบเทียบได้แก่

- 1.3.1 ธรรมชาติ เช่น น้ำ ต้นไม้ และภูเขา
- 1.3.2 สัตว์ เช่น สุนัข และ หนอน
- 1.3.3 ไฟ
- 1.3.4 ลักษณะของคนประเภทต่าง ๆ เช่น คนใช้ คนรัก

และเด็ก

- 1.3.5 เครื่องใช้และพาหนะ เช่น พ่อม เรือ
- 1.3.6 สภาพเหตุการณ์บ้านเมืองทั้งในด้านการเมือง

เศรษฐกิจ และสังคม

- 1.3.7 คำพังเพย เช่น "กำปั้นทุบดิน" นอกจากนี้ยังมี โวหาร "ปฏิรูปพจน์" (Allusion) ที่ดัดแปลงจากคำพังเพย เช่น "คิมก็ หนังสือพิมพ์ ศอกก็หนังสือพิมพ์"

1.3.8 วรรณคดี เช่น เรื่อง "ขุนช้างขุนแผน" "สามก๊ก" และบทละครเรื่อง "สาวเครือฟ้า"

1.3.9 วัตถุเครื่องใช้ที่เกิดจากความเจริญทางเทคโนโลยี เช่น วิทยุ

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นอกจากจะแสดงให้เห็นว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นคนช่างสังเกต ช่างคิด และช่างจดจำแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นสภาพสิ่งแวดล้อมของท่านว่ามีความกว้างขวางและหลากหลาย

2. กลวิธีการเขียน

กลวิธีการเขียนที่ทำให้บทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช น่าอ่าน และน่าสนใจติดตามสรุปได้สามประการด้วยกันคือ

2.1 ความหลากหลาย และความทันสมัยของเนื้อหาที่นำมาเสนอ ต่อบุคคลซึ่งมีทั้งเรื่องเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนเรื่องเบ็ดเตล็ดเบาสมองอื่น ๆ ที่ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด เช่น เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ ต้นไม้ อาหาร และสุขภาพ

2.2 เปลี่ยนแปลงกลวิธีการเสนอเรื่องอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะความนำ และการสรุปเรื่องในตอนจบ จากการศึกษาบทความ คอลัมน์ "ข่าวใกล้ๆ" และ "คลื่นใต้น้ำ" พบว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้วิธีเขียนความนำแบบต่างๆ ถึง 12 วิธี และใช้วิธีเขียนสรุปเรื่องทั้งหมดเจ็ดวิธีด้วยกัน ซึ่งแต่ละวิธีล้วนช่วยสร้างความสนใจของผู้อ่านอยู่ตลอดเวลา

2.3 การแทรกอารมณ์ขันแบบยั่วล้อ และเสียดสี ประชดประชัน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสนุกที่จะติดตามโดยไม่เคร่งเครียดจนเกินไป โดยเฉพาะการล้อเลียน และเสียดสีให้เห็นจุดบกพร่องของผู้บริหารประเทศ ตลอดจนสภาพทางการเมืองและสังคมนั้น เป็นการสนองความต้องการที่เก็บกอดอยู่ในใจของคนส่วนใหญ่ จึงทำให้บทความของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ถูกใจผู้อ่านมากยิ่งขึ้น

3. ทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ปรากฏในบทความ คอลัมน์ "ชาวไทลื้อ" และ "คลื่นไต้หวัน"

3.1 ทัศนะเกี่ยวกับการเมือง

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช คัดค้านนโยบายการปกครอง
ของรัฐบาล นายฉานินทร์ กรัยวิเชียร อย่างรุนแรง โดยเฉพาะนโยบายการ
พัฒนาประชาธิปไตยตามขั้นตอน 12 ปีของรัฐบาลและได้ระบุไว้ว่า นโยบายการ
ปกครองดังกล่าวเป็นการปกครองแบบเผด็จการ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอ
ข้อคิดที่สำคัญประการหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยว่า ประชาชนต้องมี
บทบาทหรือมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งบุคคลเข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศ

ส่วนนโยบายเกี่ยวกับการต่างประเทศนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช สนับสนุนให้รัฐบาลไทยเปิดสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านให้มากที่สุด
ในช่วงที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความไม่พอใจในนโยบายทางการเมือง
ของสหรัฐที่มีต่อประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรวมทั้งประเทศไทย
ด้วย ท่านได้เสนอข้อคิดไว้ว่าประเทศไทยควรจะเร่งสร้างแสนยานุภาพทั้งทาง
ด้านการทหารและกำลังอาวุธให้เข้มแข็งโดยเร็วที่สุด

3.2 ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
การแก้ปัญหาการขาดดุลการค้ากับประเทศผู้ผลิตน้ำมันโดยเสนอให้ประเทศไทยส่ง
สินค้าที่ประเทศเหล่านั้นยังผลิตไม่ได้ไปจำหน่าย เช่น เครื่องแก้ว กระดาษหนาคาง
และประดู่ นอกจากนี้ควรเร่งส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยให้ได้มาตรฐาน
เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถนำรายได้เข้าประเทศได้ปีละมาก ๆ

ส่วนการแก้ปัญหาเรื่องภาวะการครองชีพสูงนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช เสนอให้รัฐบาลส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ มีงานพิเศษทำ
นอกเหนือจากงานในอาชีพประจำของตน เพื่อเพิ่มรายได้ขณะเดียวกันประชาชน

ทุกคนก็ต้องพยายามเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือยโดยการ
ประหยัดให้มากที่สุด

3.3 ทัศนะเกี่ยวกับสังคม

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
สภาพแวดล้อมและสถาบันที่สำคัญในสังคมไทย โดยเฉพาะเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์
ว่าเป็นสถาบันที่จะขาดไปเสียมิได้ในสังคมไทย

นอกจากนี้ยังได้แสดงความคิดเห็นต่อความเชื่อถือนมงาม
ของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องโหราศาสตร์ และไสยศาสตร์

สำหรับในค่านิยมวัฒนธรรมไทยนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
แสดงความคิดเห็นเห็นว่าเกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมสาขา
ต่าง ๆ ของไทยให้แพร่หลายเป็นที่รู้จักในหมู่นักไทย และชาวต่างชาติเพื่อให้บุคคล
ต่าง ๆ ประจักษ์ในคุณค่าของศิลปะไทยอย่างแท้จริง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
จะใช้ถ้อยคำบริภาษแก่บุคคลที่ทำลายศิลปกรรมของชาติอย่างรุนแรง

3.4 ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นคัดค้าน
ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 ซึ่งมีบทบัญญัติควบคุมเสรีภาพ
ของหนังสือพิมพ์อย่างเข้มงวด กวดขัน พร้อมทั้งให้ข้อคิดในเชิงชี้แนะว่ารัฐควรเปิด
โอกาสให้หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
เรื่องการเมือง การปกครองและสภาพสังคมทั่วไปโดยอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย
ที่เป็นธรรม แต่ขณะเดียวกันฝ่ายหนังสือพิมพ์ก็ต้องมีความซื่อสัตย์และมีความ
รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตน คือไม่ทำให้เกิดผลเสียหายแก่บุคคล หน่วยงาน
และสถาบันต่าง ๆ โดยไม่ชอบด้วยเหตุผล

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1. ควรมีการศึกษาอารมณ์ขันเชิงเสียดสีในงานประพันธ์ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ทั้งประเภทสารคดี และบันเทิงคดี
2. ควรมีการศึกษา "พจนานุกรมฉบับคึกฤทธิ์" ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน คอลัมน์ "ข่าวโกธนา" ในช่วงวันที่ 17 มกราคม 2520 - 9 สิงหาคม 2520 ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมเสียดสีสังคม
3. ควรมีการศึกษาจินตภาพ (Imagery) จากการใช้โวหารในงานประพันธ์ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ทั้งประเภทสารคดี และบันเทิงคดี
4. ควรมีการศึกษาการใช้คำในงานประพันธ์ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ทั้งประเภทสารคดี และบันเทิงคดี
 ทั้งนี้จะทำให้รู้จักตัวผู้เขียนทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก ทัศนะ และสภาพแวดล้อม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

เอกสารต้นฉบับ

"การกวาดล้างชุมชนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" สยามจดหมายเหตุ 41 : 971

ตุลาคม 2519

"การดำเนินงานตามโครงการปฏิรูปที่ดิน" สยามจดหมายเหตุ 22 : 596 - 599

พฤษภาคม - มิถุนายน 2520

"เกิดเหตุประหลาดหลวงพ่โตอยู่ในอุโบสถกี่ ๆ บ้างนี่ไปทั้งองค์" เคลวินาส 25

เมษายน 2520 หน้า 1, 18

"คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93

ตอนที่ 120 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519

"คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 5" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93

ตอนที่ 120 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519

"คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 6" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93

ตอนที่ 120 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519

"คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 10" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93

ตอนที่ 121 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2519

"คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 22" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93

ตอนที่ 128 ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2519

"คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 25" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93

ตอนที่ 130 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2519

"คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 35" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93

ตอนที่ 134 ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2519

- "คำสั่งคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 36" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93
ตอนที่ 125 ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2519
- "คำสั่งคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93
ตอนที่ 134 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519
- "คำสั่งเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร ที่ 23/2520" สยามจดหมายเหตุ
29 : 790 กรกฎาคม 2520
- "คำสั่งเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร ที่ 27/2520" สยามจดหมายเหตุ
36 : 987 กันยายน 2520
- "คำสั่งเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร ที่ 29/2520" สยามจดหมายเหตุ
42 : 1155 ตุลาคม 2520
- "คำสั่งเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร ที่ 30/2520" สยามจดหมายเหตุ
42 : 1156 ตุลาคม 2520
- "คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 103/2519" สยามจดหมายเหตุ 43 : 1030 ตุลาคม
2519
- "คำสั่งมาตรา 21 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย" สยามจดหมายเหตุ
18 : 479 - 481 พฤษภาคม 2520
- "คำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ที่ 1/2519" สยามจดหมายเหตุ
41 : 976 ตุลาคม 2519
- "คำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการปกครองแผ่นดินที่ 45/2519" สยามจดหมายเหตุ
45 : 1029 - 1030 ตุลาคม 2519
- "แถลงการณ์ของรัฐบาล" สยามจดหมายเหตุ 41 : 1122 ตุลาคม 2520
- "แถลงการณ์ของสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์" สยามจดหมายเหตุ
29 : 791 กรกฎาคม 2520

"แถลงการณ์จากรัฐบาล" ไทยรัฐ 23 กันยายน 2520 หน้า 1, 16

"แถลงการณ์รวมสถาบันผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์" สยามจกหมายเหตุ

36 : 987 กันยายน 2520

"ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องให้ขอพิพาทแรงงานเข้าสู่การชี้ขาดและห้าม
นายจ้างปิดงานหรือลูกจ้างนัดหยุดงานในระหว่างประกาศใช้กฎอัยการศึก"

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 93 ตอนที่ 122 ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2519

"ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ" (ฉบับที่ 6) ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ 94 ตอนที่ 83 ลงวันที่ 6 กันยายน 2520

"ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี" สยามจกหมายเหตุ 40 : 957 กันยายน -
ตุลาคม 2519

"พ่อ-แม่ คลังทรงเจ้า มาลูกสาวอนาค" เคอีนิวส์ 5 ตุลาคม 2520 หน้า 1, 2

"สุพจน์" (นามแฝง) "การจดทะเบียนสถานบำเรอ" เจ้าพระยา 16 กรกฎาคม
2520 หน้า 9

"สำนักแถลงข่าวของรัฐบาล : แถลงการณ์ผู้ถูกจับกุมเนื่องจากเหตุการณ์วันที่ 6
ตุลาคม 2519 สยามจกหมายเหตุ 36 : 983 กันยายน 2520

"อ.ก.ร. รุกสอบการวางระเบียบใกล้ชิดประทับ" ไทยรัฐ 24 กันยายน 2520
หน้า 1, 16

เอกสารชั้นต้น

กึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "ชาวไถลนา" สยามรัฐ 9 ตุลาคม 2519 หน้า 3

_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	11	ตุลาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	12	ตุลาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	13	ตุลาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	14	ตุลาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	19	ตุลาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	20	ตุลาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	21	ตุลาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	22	ตุลาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	25	ตุลาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	28	ตุลาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	29	ตุลาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	30	ตุลาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	2	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	3	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	6	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	9	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	12	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	13	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	16	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "ชาวไกลนา" สยามรัฐ 17 พฤศจิกายน 2519

หน้า 3

_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	18	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	22	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	23	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	24	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	26	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	27	พฤศจิกายน	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	1	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	2	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	3	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	4	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	6	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	11	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	14	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	15	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	17	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	18	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	20	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	21	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	23	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	24	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	25	ธันวาคม	2519	หน้า 3

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "ชาวไถลนา" สยามรัฐ 27 ธันวาคม 2519

หน้า 3

_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	29	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	30	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	31	ธันวาคม	2519	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	3	มกราคม	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	5	มกราคม	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	7	มกราคม	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	10	มกราคม	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	11	มกราคม	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	13	มกราคม	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	15	มกราคม	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	18	มกราคม	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	22	มกราคม	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	25	มกราคม	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	26	มกราคม	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	29	มกราคม	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	1	กุมภาพันธ์	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	2	กุมภาพันธ์	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	4	กุมภาพันธ์	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	5	กุมภาพันธ์	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	7	กุมภาพันธ์	2520	หน้า 3
_____	"ชาวไถลนา"	สยามรัฐ	9	กุมภาพันธ์	2520	หน้า 3

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "ข้าวโกธนา" สยามรัฐ 10 กุมภาพันธ์ 2520

หน้า 3

_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	11	กุมภาพันธ์	2520	หน้า 3
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	15	กุมภาพันธ์	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	16	กุมภาพันธ์	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	24	กุมภาพันธ์	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	1	มีนาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	3	มีนาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	7	มีนาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	9	มีนาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	10	มีนาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	18	มีนาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	21	มีนาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	22	มีนาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	24	มีนาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	25	มีนาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	29	มีนาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	31	มีนาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	1	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	4	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	5	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	8	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	สยามรัฐ	9	เมษายน	2520	หน้า 7

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "ชาวไกลนา" สยามรัฐ 11 เมษายน 2520

หน้า 7

_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	12	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	14	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	16	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	18	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	19	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	22	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	23	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	25	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	26	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	28	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	29	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	30	เมษายน	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	2	พฤษภาคม	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	3	พฤษภาคม	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	5	พฤษภาคม	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	6	พฤษภาคม	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	11	พฤษภาคม	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	12	พฤษภาคม	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	13	พฤษภาคม	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	14	พฤษภาคม	2520	หน้า 7
_____	"ชาวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	18	พฤษภาคม	2520	หน้า 7

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "ข่าวไกลนา" สยามรัฐ 19 พฤษภาคม 2520

หน้า 7

_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	26	พฤษภาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	27	พฤษภาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	28	พฤษภาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	31	พฤษภาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	2	มิถุนายน	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	3	มิถุนายน	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	4	มิถุนายน	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	6	มิถุนายน	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	8	มิถุนายน	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	9	มิถุนายน	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	10	มิถุนายน	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	15	มิถุนายน	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	17	มิถุนายน	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	20	มิถุนายน	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	22	มิถุนายน	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	30	มิถุนายน	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	6	กรกฎาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	8	กรกฎาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	9	กรกฎาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	11	กรกฎาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข่าวไกลนา"	<u>สยามรัฐ</u>	12	กรกฎาคม	2520	หน้า 7

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "ข้าวโกธนา" สยามรัฐ 14 กรกฎาคม 2520

หน้า 7

_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	15	กรกฎาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	16	กรกฎาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	18	กรกฎาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	20	กรกฎาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	21	กรกฎาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	25	กรกฎาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	26	กรกฎาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	1	สิงหาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	2	สิงหาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	3	สิงหาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	6	สิงหาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	10	สิงหาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	13	สิงหาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	15	สิงหาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	16	สิงหาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	17	สิงหาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	19	สิงหาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	22	สิงหาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	23	สิงหาคม	2520	หน้า 7
_____	"ข้าวโกธนา"	<u>สยามรัฐ</u>	25	สิงหาคม	2520	หน้า 7

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "คลื่นไถ่น้ำ" สยามรัฐ 30 สิงหาคม 2520

หน้า 7

_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	1	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	3	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	5	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	6	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	7	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	8	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	9	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	10	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	12	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	14	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	15	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	16	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	22	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	24	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	26	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	27	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	28	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	29	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	30	กันยายน	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	3	ตุลาคม	2520	หน้า 7
_____	"คลื่นไถ่น้ำ"	<u>สยามรัฐ</u>	4	ตุลาคม	2520	หน้า 7

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "คลื่นใต้น้ำ" สยามรัฐ 6 ตุลาคม 2520
หน้า 7

_____ "คลื่นใต้น้ำ" สยามรัฐ 8 ตุลาคม 2520 หน้า 7

เอกสารชั้นรอง

กุหลาบ มลลิกะมาศ วรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2517, 207 หน้า

_____ วรรณคดีวิจารณ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2521, 149 หน้า

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การเมืองและสังคม โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2520, 608 หน้า

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "ชานอกนา" สยามรัฐ 2520, 186 หน้า

_____ "คึกฤทธิ์พูดถึงปัญหาการศึกษาไทย" ไทยรัฐ 5 กุมภาพันธ์ 2518

หน้า 1, 2

_____ คึกฤทธิ์ 60 พิมพ์แจกเป็นมิตรพลในงานทำบุญอายุครบห้ารอบ

20 เมษายน 2514 "ม.ป.ท.", 354 หน้า

_____ คุยกันเรื่องเก่า ๆ สยามรัฐ 2524, 159 หน้า

_____ โครงกระดูกในตู้ พิมพ์แจกเป็นมิตรพลในงานทำบุญอายุครบห้ารอบ

20 เมษายน 2514 โรงพิมพ์ชัยฤทธิ์ 2514, 131 หน้า

_____ ยิ้มกับคึกฤทธิ์ สยามรัฐ 2522, 191 หน้า

_____ เรื่องของคนรักหมา สยามรัฐ 2520, 319 หน้า

_____ สยามรัฐหน้า 5 ถาพหน้าการพิมพ์ 2519, ... 13 เดิม

จิตวาท กลิ่นสุนทร คึกฤทธิ์ 70 อักษรสัมพันธ์ 2524, 156 หน้า

เจตนา นาควัชร ทฤษฎีเบื้องคนแห่งวรรณคดี กวางมด 2521, 135 หน้า

- เจือ สตะเวทิน การใช้ภาษาระดับปริญญา สุทธิสารการพิมพ์ 2518, 167 หน้า
- _____ การประพันธ์และประวัติวรรณคดีไทย อักษรเจริญทัศน์ 2510, 446 หน้า
- ฉลากชา ย รมิตานนท์ ประเพณีการทรงมีเจ้านายและบทบาททางสังคม : กรณีศึกษา
ในจังหวัดเชียงใหม่ รายงานวิจัยเพื่อเสนอในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 24 - 26 กรกฎาคม 2526, 85 หน้า
- เฉลิมศักดิ์ ศิลพร วรรณศิลป์ปริทัศน์ บรรณกิจ 2518, 336 หน้า
- ชลธิรา สัตยารัตนา เบิกฟ้าวรรณกรรม 3 เจริญวิทย์การพิมพ์ 2514, 116 หน้า
- ชลธิรา กลัคอยู่ และคนอื่น ๆ การใช้ภาษา เคล็ดไทย 2517, 400 หน้า
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมือง พิมพ์ครั้งที่ 2 บรรณกิจ 2523, 208 หน้า
- _____ อุทกกรรมการการเมือง เคล็ดไทย 2517, 180 หน้า
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ กนก วงษ์ตระหง่าน ภาษากับการเมือง เจ้าพระยา
การพิมพ์ 2526, 413 หน้า
- ชัย ชูมสาย, ม.ล. วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา ไทยวัฒนาพานิช 2516, 161
หน้า
- ทวีศักดิ์ ญาณประทีป การเขียนสารคดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2523, 200 หน้า
- ทัศนีย์ กระต่ายอินทร์ อารมณ์ขันในวรรณกรรมร้อยแก้วของไทย ระหว่าง พ.ศ.
2453 - 2516 ปริญญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2520, 276 หน้า (อัครสำเนาะ)
- ไทย (นามแฝง) "ไกรไกรอ่าน-อ่าน" โลกหนังสือ 3 : 141 - 142 ธันวาคม
2520
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ "ภาษาไทยอิเล็กทรอนิกส์" โลกหนังสือ 11 : 50 - 62
สิงหาคม 2525

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ "หัวเลี้ยวของวรรณคดีไทย" วรรณไวทยาการ : วรรณคดี

พิมพ์ครั้งที่ 2 ไทยวัฒนาพานิช 2520 หน้า 55 - 157

ประชา กลุยธรรม ศึกษาคีกรุทธิ์และวรรณกรรม โพธิ์สามต้นการพิมพ์ 2518,
450 หน้า

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน การเขียนภาคปฏิบัติ ไทยวัฒนาพานิช 2518, 254 หน้า

_____ ภาษากวี ไทยวัฒนาพานิช 2518, 235 หน้า

ปัญญานันท์ ภิกขุ ทางสายกลาง อักษรสัมพันธ์ 2501, 322 หน้า

เปลื้อง ณ นคร คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช
2507, 342 หน้า

พร รัตนสุวรรณ พุทธวิทยา เล่ม 1 โรงพิมพ์ประยูรวงศ์ 2499, 515 หน้า

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ การเมืองเบื้องต้น เอกสารประกอบคำบรรยาย เล่าคำที่ 33
งานตำราและคำสอน กองบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2524,
169 หน้า

พทยา สายหู กลไกของสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 255 หน้า

_____ โลกสมมุติ ศึกษิตสยาม 2516, 248 หน้า

พิทยลาภพฤฒิยากร, พระวรวงศ์เชอ กรมหมื่น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
ทรงฟื้นฟูวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษา
ธิการ "ม.ป.ท." 57 หน้า

รงค์ วงษ์สวรรค์ คิกรุทธิ์แสนันต์ ประพันธ์สำส่น 2518, 159 หน้า

ลลิตา ปานุทัย วิเคราะห์สัญลักษณ์ในวรรณคดีไทย ปริญญาพันธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2520, 307 หน้า (อัครสำเนา)

วิภา กงกะนันทน์ วรรณคดีวิจารณ์ แผนกบริการกลาง สำนักงานอธิบดีการบดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ 2521, 56 หน้า

วรรณคดีศึกษา ไทยวัฒนาพานิช 2523, 150 หน้า

"อารมณ์ขันในนิทานชาดก" จันทร์เกษม 151 : 18 - 24 และ

40 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2522

วิลาส มณีวัต คึกฤทธิ์หกรอบ พี.วาทีนพับลิเคชั่น จำกัด 2526, 412 หน้า

อารมณ์ขันของคึกฤทธิ์ ธนบรรณจำกัด 2524, 247 หน้า

ศรีศักร วัลลิโภคม "การถือผีในเมืองไทย" ศิลปวัฒนธรรม 5 : 6 - 17

กุมภาพันธ์ 2527

สละ ลิขิตกุล คึกฤทธิ์เป็นนายกชีวิตและงาน ศึกษาสัมพันธ์ 2519, 433 หน้า

สิทธา พินิจกุล และคนอื่น ๆ การเขียนและการพูด มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2514, หน้า 1 - 212

อนุমানราชชน, พระยา ศาสนาเปรียบเทียบ อนุสรณ์งานฌาปนกิจศพ นางสมุทมนีรัตน์

9 ธันวาคม 2502, 285 หน้า

อรุณ เวชสุวรรณ (ผู้รวบรวม) พุทธศาสนากับไสยศาสตร์ แพรวพินทยา 2518,

344 หน้า

อานนท์ อาภาภิรม มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรม บำรุงบุณกุลกิจ 2515,

249 หน้า

อุคม รุ่งเรืองศรี สภาพวรรณกรรมไทยปัจจุบัน เจริญรัตน์การพิมพ์ 2523, 239 หน้า

อุทิศ นาคสวัสดิ์ หลักและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ เจริญการพิมพ์ 2511, 693 หน้า

อุปกิตศิลปสาร, พระยา หลักภาษาไทย ไทยวัฒนาพานิช 2514, 498 หน้า

อำไพ ศรีใส พุทธศาสน์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา 2523, 101 หน้า

Vilas Manivat. Kukrit Pramoj : His Wit and Wisdom.
Duangkamol, 1983. 138 p.

Wibha Senanan Kongkananda. "Pu Chao Saming Phrai,"
in Phra Lo A Portrait of the Hero as a Tragic Lover.
p. 53 - 81, mimeographed.

ภาพผนวก

คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน

ฉบับที่ 42

ตามที่ได้มีคำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดินกำหนดให้บุคคลหรือนิติบุคคล ที่ต้องการจะดำเนินการพิมพ์หนังสือพิมพ์รายวันและสิ่งตีพิมพ์ ยื่นเรื่องราวต่อคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน เพื่อพิจารณาอนุมัติให้เป็นการเฉพาะรายนั้น บัดนี้สถานการณ์ โดยทั่วไปได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น และคณะกรรมการปกครองแผ่นดินพิจารณา เห็นว่า สมควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิมพ์สิ่งพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออกเผยแพร่ให้เป็น ไปโดยเรียบร้อย หัวหน้าคณะกรรมการปกครองแผ่นดินจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในยกเลิก

- (1) ข้อ 1 และข้อ 2 แห่งคำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 5 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519
- (2) คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 10 ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2519
- (3) คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 20 ลงวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2519

ข้อ 2 ห้ามมิให้บุคคลใดพิมพ์ โฆษณา หรือจ่ายแจกสิ่งพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) ขอความหรือรูปภาพซึ่งเป็นการละเมิดต่อพระมหากษัตริย์ หรือเป็นการกล่าวร้ายเสียชื่อเสียง ประมาท ดูหมิ่น หรือเหยียดหยาม พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(2) ข้อความหรือรูปภาพซึ่งเป็นการกล่าวร้ายเสียชื่อเสียงหรือเหยียดหยามประเทศชาติ หรือปวงชนชาวไทยเป็นส่วนรวม หรือข้อความใด ๆ ที่สามารถจะทำให้ต่างชาติเสื่อมความเชื่อถือไว้วางใจในประเทศไทย รัฐบาลไทย หรือคนไทยโดยทั่วไป

(3) ข้อความหรือรูปภาพซึ่งเป็นการกล่าวร้ายเสียชื่อเสียงหรือเหยียดหยามรัฐบาลไทย หรือกระทรวง ทบวง กรม ในรัฐบาลอย่างเคลือบคลุม โดยไม่แจ้งให้เห็นว่าใดทำผิดในเรื่องใด

(4) ข้อความหรือรูปภาพซึ่งเป็นการแสดงอย่างเคลือบคลุมว่าใดมีความเสื่อมโทรมเลวทราม หรือฉิกรายเสียหายในรัฐบาล หรือกระทรวง ทบวง กรมในรัฐบาล โดยไม่แสดงว่าเป็นเรื่องใดข้อใด

(5) ข้อความหรือรูปภาพซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความนิยมในลัทธิคอมมิวนิสต์ หรือพอเห็นไควว่าเป็นกลอุบายของคอมมิวนิสต์ เพื่อก่อความหรือบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศ

(6) ข้อความหรือรูปภาพหรือการพาดพิงหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นเท็จหรือในลักษณะที่อาจทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตกใจ หรือวิตกกังวลหรือเกิดความหวาดกลัว หรือข้อความในลักษณะซึ่งเป็นการปลุกปั่นหรือยุยงให้เกิดความไม่สงบหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือข้อความทำนายนในทางที่อาจก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่ประชาชนในโอกาสของบ้านเมือง

(7) ข้อความหรือรูปภาพซึ่งมีลักษณะหมิ่นคายหรือลามก หรือทำให้เสื่อมเสียศีลธรรมหรือวัฒนธรรมของชาติ

(8) ข้อความหรือรูปภาพซึ่งเป็นความลับของทางราชการ

ข้อ 3 บุคคลใดจะเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ ต้องยื่นคำร้องขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานการพิมพ์ตาม

กฎหมายว่าด้วยการพิมพ์แบบพิมพ์ที่กำหนด และเมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน
การพิมพ์แล้ว จึงจะดำเนินการได้

ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับแก่หนังสือพิมพ์ของทางราชการ

ข้อ 4 ห้ามมิให้หนังสือพิมพ์ใดโฆษณาข้อความหรือลงรูปภาพที่มีลักษณะที่
ระบุไว้ตามข้อ 2

ข้อ 5 ผู้ใดฝ่าฝืนข้อ 2 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี
และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงห้าหมื่นบาท และให้ศาลสั่งทำลายสิ่งพิมพ์นั้นเสีย

ข้อ 6 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามข้อ 3 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือ
ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและให้ศาลสั่งทำลายหนังสือพิมพ์นั้นเสีย

ข้อ 7 เมื่อปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ใดลงโฆษณาข้อความหรือภาพอันเป็นการ
ฝ่าฝืนข้อ 4 ให้เจ้าพนักงานการพิมพ์หนังสือเตือน และในกรณีที่อาจแก้ไขได้ ให้
สั่งให้แก้ไขให้ถูกต้อง

ในกรณีที่เจ้าพนักงานการพิมพ์ได้หนังสือเตือนหรือสั่งให้แก้ไขตามวรรคหนึ่ง
แล้ว หากปรากฏว่าหนังสือพิมพ์นั้นยังโฆษณาข้อความหรือลงรูปภาพอันเป็นการฝ่าฝืน
ข้อ 4 ซ้ำอีก ไม่ว่าจะเป็นการฝ่าฝืนในเรื่องเดียวกันหรือไม่ หรือไม่แก้ไขตามคำสั่ง
ของเจ้าพนักงานการพิมพ์ ให้สั่งถอนใบอนุญาตผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือ
เจ้าของหนังสือพิมพ์นั้น

ข้อ 8 ผู้ถูกสั่งถอนใบอนุญาตตามข้อ 7 มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงาน
การพิมพ์ต่อปลัดกระทรวงมหาดไทยได้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้ทราบคำสั่ง คำวินิจฉัย
ของปลัดกระทรวงมหาดไทยให้เป็นที่สุด

ข้อ 9 ให้ถือว่าบรรดาหนังสือพิมพ์ที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณา
คำร้องของบุคคลหรือนิติบุคคล เพื่อกำเนิการพิมพ์หนังสือพิมพ์รายวันหรือสิ่งตีพิมพ์ต่อ
ประชาชนอื่น ๆ ตามคำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 10 ลงวันที่ 7
ตุลาคม พ.ศ. 2519 แล้ว เป็นหนังสือพิมพ์ที่ได้รับอนุญาตตามข้อ 3 ของคำสั่งฉบับนี้
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 21 ตุลาคม พุทธศักราช 2519

พลเรือเอก สงัด ชลออยู่
หัวหน้าคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน

ศึกษาบทความคอลัมน์ "ข่าวโกธนา" และ "คลื่นใต้น้ำ"
ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

บทคัดย่อ
ของ
สมจิต พันธุ์เหล็ก

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ธันวาคม 2527

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์บทความคอลัมน์ "ข่าวโกสนา" และ "คลื่นใต้น้ำ" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวันในแง่การพิจารณา กลวิธีการเขียน และแนวความคิดเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และบทบาทของหนังสือพิมพ์ โดยเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลของการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อแสดงความคิด ความรู้สึกและทัศนะเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาได้จากการใช้ถ้อยคำ ประโยค จุลบท โวหาร และสัญลักษณ์ ส่วนด้านกลวิธีการเขียนที่ทำให้บทความของท่านน่าอ่าน และน่าสนใจติดตามก็คือ ความหลากหลายของเนื้อหาที่นำมาเสนอ วิธีเขียนความนำ และวิธีสรุปเรื่องแบบต่าง ๆ ตลอดจนการสอดแทรกอารมณ์ขันเชิงเสียดสีไว้ในงานเขียนได้อย่างเหมาะสม

สำหรับแนวความคิดทางด้านการเมืองนั้นพบว่า ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช สนับสนุนนโยบายการปกครองระบอบประชาธิปไตย และคัดค้านนโยบายการปกครองระบอบเผด็จการโดยเฉพาะระบอบคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง และในช่วงนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้แสดงท่าทีไม่พอใจนโยบายทางการเมืองที่สหรัฐอเมริกา มีต่อประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะประเทศไทย

แนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาการขาดดุลการค้ากับประเทศผู้ผลิตน้ำมัน และปัญหาค่าครองชีพสูงโดยเรียกร้องให้ธุรกิจภาคเอกชนและคนไทยทุกคนร่วมมือกันในทุกวิถีทาง

แนวความคิดเกี่ยวกับสังคม ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เน้นและย้ำให้คนไทยทุกคนยกย่องเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อต้านความเชื่อถ้อยมหาย ในทางโหราศาสตร์ และไสยศาสตร์ นอกจากนี้ยังได้ชี้แนะให้คนไทยทุกคนประจักษ์

และซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยทุกสาขา

แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
ต่อการจํากัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์และในขณะเดียวกันก็พยายามชี้แนะให้
นักหนังสือพิมพ์มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยเที่ยงธรรม

A STUDY OF M.R. KUKRIT PRAMOJ'S
ARTICLES IN "KHAW KLAI NA"
AND "KHLUAN TAI NAM"

AN ABSTRACT
BY
SOMCHIT PHANLEK

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
December 1984

The purpose of this thesis is to study and analyze M.R.Kukrit Pramoj's articles in Siam Rath daily newspaper columns "Khaw Klai Na" and "Khluan Tai Nam" in the following aspects : language art, writing technique, political, economic and social concepts and the roles of newspapers. The outcome of this research is presented in analytical description.

The result of the study reveals that M.R.Kukrit Pramoj was strikingly capable of using language to express ideas, feelings and opinions on various subjects. The evidence could be seen through his choice of words; structures of sentence and paragraphs. He was keen at using various kinds of figures of speech. The writing technique which made his articles so interesting was the variety of subject matters the use of introducing words and various ways of concluding. He also applied his sense of humour in the writings effectively.

As for the political concept, it is found that M.R.Kukrit Pramoj supported democracy while being strongly against dictatorship, especially communism. However, there was a time when he showed doubts against the U.S. policy towards the countries in Southeast Asia, especially Thailand.

On the point of economics, M.R.Kukrit Pramoj suggested solutions for problems with regard to trade imbalance with oil producing countries and on high cost of living. He called for the well cooperation between businessmen in private sectors and the Thai people in general.

In regard to his social concept, M.R.Kukrit Pramoj emphasized that Thai people should support the monarchy and that they should not be tied up blinding with superstitions and astrology. Moreover, he felt strongly that the Thais should appreciate Thai arts and culture.

In his view **towards** the roles of newspapers M.R.Kukrit Pramoj was against the confinement of newspapers's liberty. At the same time, he persuaded that journalists be responsible for their career, that they perform their duty with clear conscience and that justice be observed by journalists.